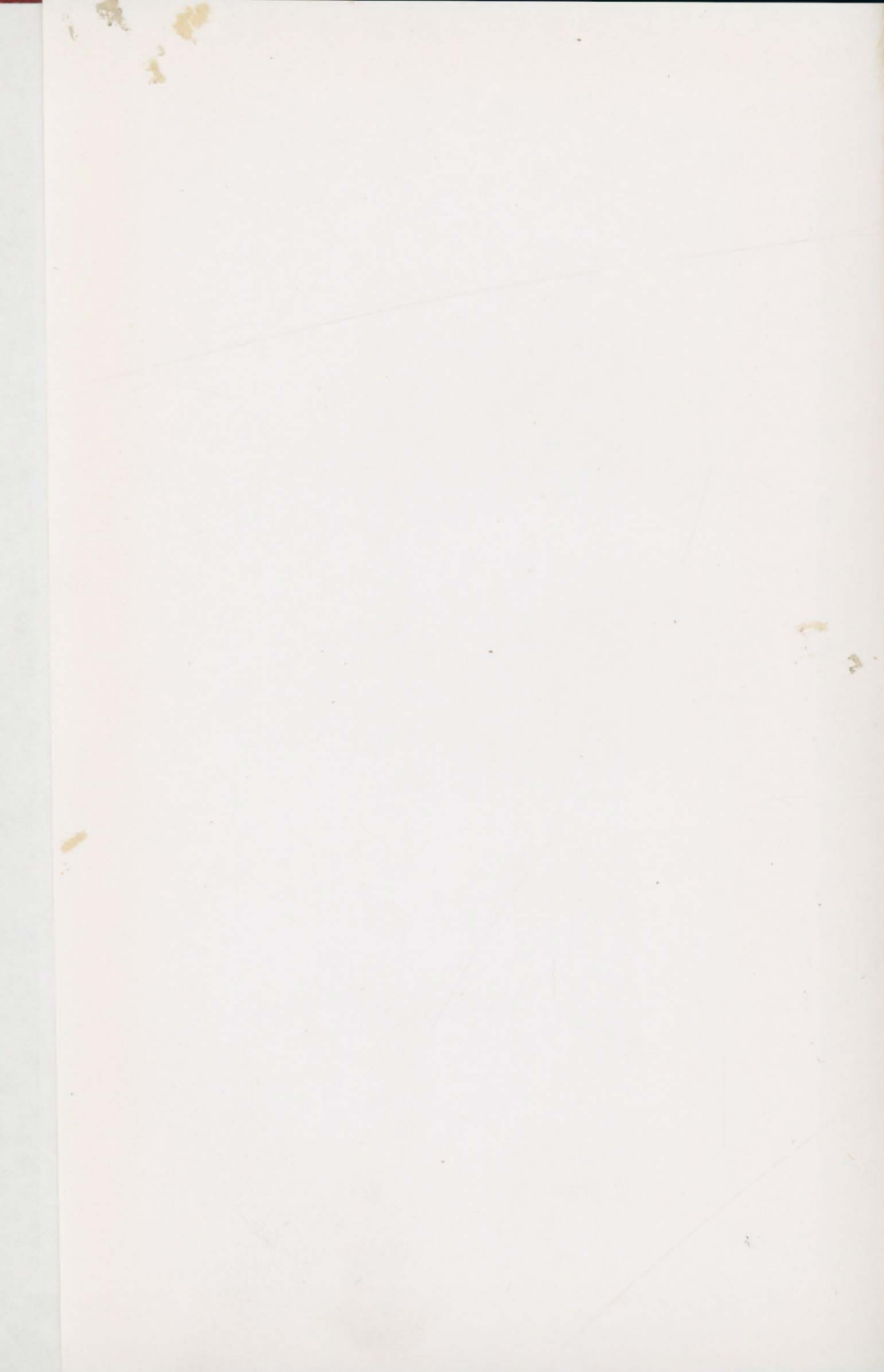

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

Kuźmicki Mieczysław (red.): Gospodarka elektryczna w Polsce. Warszawa,
Wydawnictwo Związku Elektryczni Polskich. 1926, 564 strony

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

WYDAWNICTWO ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH
1926 r.

Naczelna Organizacja
Zjednoczonego Przemysłu i Rolnictwa
Zach. Polski
Stowarzyszenie wpisane

K-47

GOSPODARKA ELEKTRYCZNA w POLSCE

12-
c
kanu

POD REDAKCJĄ INŻ. M. KUŹMICKIEGO,
DYREKTORA ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH

42100. II

D. 1453/329/12

SPIS RZECZY.

DZIAŁ PIERWSZY.

ZWIĄZEK ELEKTROWNI POLSKICH.

	str.
1. Związek Elektrowni Polskich	3
2. Władze Związku	4
3. Statut Związku	5
4. Członkowie Związku	14
5. Wnioski ze statystyki elektrowni za rok 1924 . . .	30
6. Wnioski ze statystyki elektrowni za rok 1925 . . .	41
7. Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia członków Związku w dniu 4—6 maja 1924 roku w Krako- wie	49
Powzięte uchwały	86
8. Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia członków Związku w dniu 21—23 maja 1925 roku w War- szawie	8
Powzięte uchwały	102
9. Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia członków Związku w dniu 7—9 maja 1926 roku w Po- znaniu	108
Powzięte uchwały	120

DZIAŁ DRUGI.

WŁADZE I INSTYTUCJE SPOŁECZNE.

	str.
1. Podział kompetencji władz w sprawach elektryfikacji	127
2. Wydział Elektryczny Ministerstwa Robót Publicznych	128

3. Państwowa Rada Elektryczna:	129
Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych o utworzeniu Państwowej Rady Elektrycznej	130
Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych w przedmiocie zmiany rozporządzenia o utwo- rzeniu Państwowej Rady Elektrycznej . . .	132
Regulamin Państwowej Rady Elektrycznej .	134
Regulamin Komisji Upnień Państwowej Rady Elektrycznej	138
Protokół III posiedzenia Państwowej Rady Elektrycznej w dniu 27 września 1923 roku	140
Protokół IV posiedzenia Państwowej Rady Elektrycznej z dnia 14 listopada 1925 roku .	161
Polski Komitet Elektrotechniczny	166
4. Ministerstwo Przemysłu i Handlu	166
Departament Ogólny	166
Departament Przemysłowy	167
Główny Urząd Miar	167
5. Ministerstwo Skarbu	167
Departament Podatków i Opłat	168
Departament Cel	168
Departament Obrotu Pieniężnego	168
6. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	168
Departament Samorządowy	169
7. Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich	171
8. Stowarzyszenie Radiotechników Polskich	172
9. Koło Teletechników	172
10. Związek Zawodowy Inżynierów Elektryków	
11. Związek Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Do- jazdowych w Polsce	174 176
12. Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych	178
13. Wydawnictwo Czasopisma Przegląd Elektrotechniczny	
14. Polskie elektrownie, spółdzielnia z ogr. odpowiedzial- nością	179

DZIAŁ TRZECI.

SZKOLNICTWO.

	str
1. Wyższe szkoły akademickie	185
Politechnika Warszawska	185

	Politechnika Lwowska	189
	Politechnika Gdańska	191
	Akademja Górnicza w Krakowie	193
2.	Szkoły zawodowe techniczne typu wyższego	193
	Państwowa szkoła budowy maszyn i elektro- techniki imienia H. Wawelberga i S. Rot- wanda	193
3.	Szkoły techniczne typu zasadniczego	194
	Państwowa szkoła górnicza i hutnicza imie- nia Staszica w Dąbrowie Górniczej	194
	Państwowa szkoła budowy maszyn w Gru- dziądzu	195
	Państwowa szkoła przemysłowa w Krakowie	195
	Państwowa szkoła przemysłowa we Lwowie	195
	Państwowa szkoła techniczna w Wilnie	196
4.	Szkoły przemysłowych mistrzów i dozorców	196
	Państwowa szkoła przemysłowych mistrzów mechaników przy państwowej szkole budowy maszyn w Grudziądzu	196
	Szkoła przemysłowa mistrzów maszynowych przy państwowej szkole przemysłowej w Kra- kowie	196
	Szkoła przemysłowych mistrzów maszyno- wych i elektrotechnicznych przy państwowej szkole przemysłowej w Bielsku	196
5.	Szkoły rzemieślnicze	197
	Szkoła rzemieślnicza im. Konarskiego	197
	Szkoła techniczna przy Warszawskiej Dy- rekcji Pocht i Telegrafów	197
	Szkoła rzemieślnicza im. Dr. L. Natansona	197
6.	Kursy techniczne i zawodowe	198

DZIAŁ CZWARTY.

USTAWODAWSTWO ELEKTRYCZNE.

	str.
1. Ustawa o zmianie cen za dostarczanie energii elek- trycznej z dnia 15 lipca 1920 roku	203
2. Ustawa z dnia 6. maja 1924 roku w przedmiocie	

zmian w ustawie z dnia 15 lipca 1920 roku o zmianie cen na dostarczanie energii elektrycznej.	206
3. Motywy do projektu ustawy o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej	206
4. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 15 lipca 1920 roku o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej	208
5. Instrukcja dla Komisji Rozjemczych i Komisji Rzeczników, działających na mocy ustawy z dnia 15 lipca 1920 roku o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej	211
6. Ustawa Elektryczna z dnia 21 marca 1922 roku	217
7. Uzasadnienie Ustawy Elektrycznej	222
8. Sprawozdanie Komisji Robót Publicznych i Przemysłowo-Handlowej	223
9. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 20 maja 1923 r., w sprawie udzielania uprawnień rządowych na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energii elektrycznej	225
10. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 26 maja 1923 r. w przedmiocie normalizacji napięć elektrycznych oraz częstotliwości prądów zmiennych	231
11. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 6 lipca 1923 r. w przedmiocie przepisów technicznych, dotyczących linii elektrycznych prądu silnego	232
Przepisy techniczne na linie elektryczne napowietrzne	232
Przepisy techniczne na skrzyżowania i zbliżenia linii elektrycznych prądu silnego z innymi linjami, z drogami komunikacyjnymi, oraz na przechodzenie przez osiedla	240
12. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 30 kwietnia 1923 r. w przedmiocie tablic ostrzegawczych w zakładach elektrycznych o wysokim napięciu	249
13. Obwieszczenie Ministra Robót Publicznych z dnia 31 października 1923 roku w przedmiocie formularza uprawnienia rządowego na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie lub rozdzielanie energii elektrycznej	252

14. Uchwała Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 26 marca 1925 r. w sprawie zasad, na jakich miałyby być w przyszłości udzielane uprawnienia	275
Uprawnienie Nr. 14 udzielone „Société d'Entreprises Électriques en Pologne” na obszar m. Piotrkowa	277
Uprawnienie Nr. 15 udzielone gminie miejskiej Mława na obszar m. Mławy	304
16. Przepisy o urządzeniach elektrycznych na kopalniach oleju ziemnego	326

DZIAŁ PIĄTY.

USTAWODAWSTWO LICZNIKOWE.

	trs.
1. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 15 listopada 1924 roku o rozciągnięciu działania art. 14-go dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 roku. na liczniki energii elektrycznej	339
2. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 31 grudnia 1924 roku o rozciągnięciu w części górnośląskiej województwa śląskiego obowiązku legalizowania liczników energii elektrycznej	340
3. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25 czerwca 1925 r. o zmianie terminu wejścia w życie poprzednich rozporządzeń	342
4. Przepisy o warunkach dopuszczenia typów liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych do legalizacji	342
5. Przepisy o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych	345
6. Przepisy przechodnie do przepisów o warunkach dopuszczania typów do legalizacji i do przepisów o warunkach legalizacji	356
7. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25 czerwca 1925 roku o nadzorze nad licznikami energii elektrycznej, używanymi w obrocie publicznym do obliczania wartości energii elektrycznej	357
8. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 13 marca 1925 roku o udzielaniu uprawnień do lega-	

lizowania liczników energii elektrycznej poza urządzeniami miar	359
9. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 13 czerwca 1925 r. w sprawie granic uchybień obiegowych dla liczników energii elektrycznej, używanych w obrocie publicznym	360
10. Obowiązki instytucji uprawnionych do legalizacji	361
11. Instrukcja o wykonywaniu sprawdzania	363
12. Przepisy o przyborach, potrzebnych do legalizowania liczników energii elektrycznej	367
13. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28 kwietnia 1925 r. o opłatach za czynności urzędów miar	369
14. Przepisy ogólne o trybie dopuszczania typów przyrządów mierniczych do legalizacji	371
15. Rozporządzenia Głównego Urzędu Miar o dopuszczeniu liczników energii elektrycznej do legalizacji:	
firmy „Ganz” w Budapeszcie — typ RPT 3,14	374
firmy „Société Genevoise d'Instruments de Physique” w Genewie (Szwajcaria) — typ RPT 3,16	375
firmy „Körting-Mathiesen” w Lipsku — typ RPT 2,3	376
firmy „Landis et Gyr” w Zug (Szwajcaria)	
typ RPT 1,2	377
typ RPT 2,2	378
typ RPT 3,13	379
typ RPT 4,12	380
typ RPT 4,6	382
firmy „Dr. Paul Meyer A. G.” w Berlinie	
typ RPT 3,15	384
typ RPT 4,13	385
firmy „Siemens-Schuckert” w Norymberdze	
typ RPT 1,1	387
typ RPT 2,1	387
typ RPT 3,11	388
typ RPT 3,12	389
typ RPT 4,11	390
16. Rozporządzenie Głównego Urzędu Miar o dopuszczeniu do legalizacji transformatorów mierniczych napięciowych typu RPT 8,1 firmy Siemens-Schuckert w Norymberdze	392

DZIAŁ SZÓSTY.

USTAWODAWSTWO SPOŁECZNE.

	str.
1. Organizacja Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej	395
2. Inspekcja pracy	396
3. Najem pracy	398
4. Czas pracy	400
5. Urlopy pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu	400
6. Organizacje zawodowe	401
7. Ubezpieczenie na wypadek choroby	401
8. Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia	405
9. Ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków	411
10. Ubezpieczenie pensyjne	416
11. Zatrudnienie inwalidów wojennych	418
12. Statystyka pracy	419

DZIAŁ SIÓDMY.

SPRAWY CELNE.

	str.
1. Wyciąg z taryfy celnej	421
2. Spis alfabetyczny towarów	463
3. Zakazy przywozu towarów	475
4. Zezwolenia na przywóz zakazanych towarów	476
5. Ulgi celne	477

DZIAŁ ÓSMY.

PODATKI I OPŁATY STEMPOWE.

	str.
1. Podatek przemysłowy	481
2. Podatek dochodowy	483
3. Opłaty stempowe	487
4. Podatek komunalny	488

DZIAŁ DZIEWIĄTY.

ELEKTROTECHNICY POLSCY.

1. Lista elektrotechników podług alfabetu	str. 491
---	-------------

DZIAŁ DZIESIĄTY.

PRZEMYSŁ I HANDEL

1. Ogłoszenia	str. 553—564
-------------------------	-----------------

DZIAŁ PIERWSZY.

ZWIĄZEK ELEKTROWNI POLSKICH.

	str.
1. Związek Elektrowni Polskich	3
2. Władze Związku	4
3. Statut Związku	5
4. Członkowie Związku	14
5. Wnioski ze statystyki elektrowni za rok 1924	30
6. Wnioski ze statystyki elektrowni za rok 1925	41
7. Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia członków Związku w dniu 4—6 maja 1924 roku w Krako- wie	49
Powzięte uchwały	86
8. Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia członków Związku w dniu 21—23 maja 1925 roku w War- szawie	8
Powzięte uchwały	102
9. Sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia członków Związku w dniu 7 9 maja 1926 roku w Po- znaniu	108
Powzięte uchwały	120

SPÓŁKA AKCYJNA „SIŁA i ŚWIATŁO”

Warszawa, ul. Marszałkowska № 94, (dom własny).

Telefony: Centrala Nr. Nr. 41-33, 309-48, 318-65.

Adres telegraf. „Eses” Warszawa.

Kapitał akcyjny Zł. 2.600.000

Budowa i finansowanie elektrowni miejskich
i okręgowych, tramwajów i kolei dojazdowych.

DO KONCERNU SP. AKC. „SIŁA i ŚWIATŁO” NALEŻĄ:

Elektrownia Okręgowa w Zagłębiu Dąbrow-
skim Sp. Akc.

Kapitał akcyjny Zł. 7.500.000

Dyrekcja: Sosnowiec, Sienkiewicza 9.

Elektrownia Okręgowa w Pruszkowie Sp. Akc.

Kapitał akcyjny Zł. 2.500.000

Dyrekcja: Warszawa, Marszałkowska 94.

Elektrownia Okręgowa w Zagłębiu Kra-
kowskim Sp. Akc.

Kapitał Akcyjny Zł. 4.285.700

Dyrekcja: Siersza-Wodna poczta Trzebinia.

Elektryczne Koleje Dojazdowe Sp. Akc.

Kapitał akcyjny Zł. 500.000

Dyrekcja: Warszawa, Marszałkowska 94.

Tramwaje Elektryczne w Zagłębiu Dą-
browskim Sp. Akc.

Kapitał akcyjny Zł. 250.000

Dyrekcja: Sosnowiec, Jasna 2.

„Sieci Elektryczne” Sp. Akc.

Kapitał akcyjny Zł. 250.000

Dyrekcja: Sosnowiec, Sienkiewicza 9.

„Kabel Polski” Tow. Akc.

Kapitał akcyjny Zł. 1.000.000

Dyrekcja: Bydgoszcz, Gdańska 153.

Kolej Elektryczna „Warszawa - Młociny -
Modlin” Sp. Akc.

Kapitał akcyjny Zł. 125.000

Dyrekcja: Warszawa, Marszałkowska 94.

Śląsko-Dąbrowskie Kolejowe Towarzystwo
Eksploatacyjne Sp. z ogr. odpow.

Kapitał udziałowy Zł. 300.000

Dyrekcja: Katowice, pl. Wolności 15.

„Zakup i Dostawa” Sp. z ogr. odp. ubez-
pieczenia grupowe elektrowni, tramwa-
jów i kolei elektrycznych oraz prze-
mysłu elektrotechnicznego.

Dyrekcja: Warszawa, ul. Marszałkowska 94.

D Z I A Ł I.

ZWIĄZEK ELEKTROWNI POLSKICH.

Warszawa, Kopernika 8, tel. 141-75.

Związek Elektrowni Polskich powstał w roku 1919 i ma na celu obronę interesów i rozwój elektrowni polskich. Do celu powyższego dąży przez:

popieranie polskiej gospodarki elektrycznej wogóle, popieranie i organizowanie członków swych we wszystkich sprawach gospodarczych, pośrednictwo we wzajemnej wymianie wyników gospodarczych i prac statystycznych, inicjatywę w opracowywaniu wspólnych zagadnień fachowych, wykonywanie doświadczeń z najważniejszych gałęzi fachowych i wogóle szerzenie wiadomości i wyników doświadczeń z dziedziny nauk, dotyczących spraw Związku;

zakładanie w obrębie Związku spółek dla wspólnego zakupu materiałów surowych i pomocniczych na podstawie odpowiednio zalegalizowanych statutów, organizowanie stacji doświadczalnych oraz zakładów przemysłowych wytwórczych, spółdzielczych, do których będą mieli prawo należeć wyłącznie członkowie Związku, jednak bez przymusu należenia;

zawieranie umów lub związków gospodarczych z innymi związkami i stowarzyszeniami, popierającymi te same cele.

Członkami Związku mogą być przedsiębiorstwa, których celem jest wytwarzanie i sprzedaż energii elektrycznej osobom trzecim, oraz przedsiębiorstwa, zajmujące się trakcją elektryczną (kolejki i tramwaje).

WŁADZE ZWIĄZKU.

Prezes Związku: inż. Stanisław Bieliński, dyrektor Elektrowni Miejskiej w Krakowie.

• *Wiceprezesi:* inż. Kazimierz Gayczak, dyrektor Spółki Akcyjnej „Siła i Światło”; inż. Alfons Hoffmann, dyrektor Elektrowni Okręgowej w Gródku na Pomorzu; inż. Franciszek Kobyliński, dyrektor elektrowni w Warszawie.

Członkowie Rady: inż. Marjan Dziewoński, dyrektor Miejskich Zakładów Elektrycznych m. st. kr. Lwowa; inż. Józef Koźniewski, dyrektor Elektrowni Miejskiej w Poznaniu; inż. Kazimierz Riegert, dyrektor elektrowni w Białymstoku; inż. Kazimierz Straszewski, dyrektor Elektrowni Okręgowej w Pruszkowie; inż. Tadeusz Sułowski, dyrektor zarządzający Spółki Akcyjnej „Siła i Światło”; inż. Ludwik Tołłoczko, dyrektor elektrowni w Łodzi.

Komisja Rewizyjna. Członkowie: inż. Stanisław Próchnik, dyrektor elektrowni w Zgierzu; inż. Marcin Sroczyński, dyrektor elektrowni w Inowrocławiu; inż. Roman Tyszecki, inż. ruchu elektrowni w Częstochowie.

Zastępca członka Komisji Rewizyjnej: inż. Aleksander Chałdyński, dyrektor Elektrowni w Radomiu.

Radca prawny Związku adwokat Adam Chełmoński, poseł Sejmu.

Dyrektor Związku inż. Mieczysław Kuźmicki.

Na zasadzie postanowienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dn. 12 września 1919 r. Nr. P. Z. 3120 wciągnięto do rejestru stowarzyszeń i związków, Nr. 99 stowarzyszenie p. n.: „Związek Elektrowni Polskich” w Warszawie.

Warszawa, dnia 12 września 1919 r.

Minister Spraw Wewnętrznych
wz. Józef Bek.

STATUT ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH.

Art. 1.

Stowarzyszenie nosi nazwę Związku Elektrowni Polskich. Związek jest osobą prawną. Siedzibą jego jest Warszawa, a terenem działalności całe Państwo Polskie. Przy otwieraniu oddziałów Związek stosuje się do miejscowych praw o stowarzyszeniach.

Art. 2.

Związek ma na celu obronę interesów i rozwój elektrowni polskich.

Art. 3.

Do celu tego Związek dążyć będzie przez:

a) popieranie polskiej gospodarki elektrycznością wogóle, popieranie i organizowanie członków swych we wszystkich sprawach gospodarczych, pośrednictwo we wzajemnej wymianie wyników gospodarczych i prac statystycznych, inicjatywę w opracowaniu wspólnych zagadnień fachowych, wykonywanie doświadczeń z najważniejszych gałęzi fachowych i wogóle rozszerzanie wiadomości i wyników doświadczeń z dziedziny nauk, dotyczących spraw Związku;

b) zakładanie w obrębie Związku spółek dla wspólnego zakupu materiałów surowych i pomocniczych na podstawie odpowiednio zalegalizowanych statutów, organizowanie stacji doświadczalnych oraz zakładów przemysłowych wytwórczych, spółdzielczych, do których będą mieli prawo należeć wyłącznie członkowie Związku, jednak bez przymusu należenia;

c) zawieranie umów lub związków gospodarczych z innymi związkami i stowarzyszeniami, popierającymi równe cele.

Art. 4.

Członkami Związku mogą być przedsiębiorstwa, których celem jest produkcja i sprzedaż energii elektrycznej osobom

trzecim, oraz przedsiębiorstwa, zajmujące się trakcją elektryczną (kolejki i tramwaje).

Członkowie reprezentowani są przez swych przedstawicieli, których nazwiska uprzednio podane są piśmiennie do wiadomości Prezydium.

Art. 5.

Przyjęcie do Związku następuje na zasadzie złożenia Prezydium odpowiedniej deklaracji z załączeniem potrzebnych dowodów. O zaliczeniu zgłaszającego się w poczet członków decyduje Rada. W razie odmowy przysługuje kandydatowi prawo apelacji do najbliższego Ogólnego Zgromadzenia, które rozstrzygnie sprawę przyjęcia kandydata prostą większością głosów. O wyniku zawiadamia kandydata Prezes lub jego zastępca.

Art. 6.

Każdy członek Związku ma prawo:

- a) korzystania ze wszystkich urządzeń i agend Związku w granicach odnośnych statutów i regulaminów,
- b) bezpłatnego otrzymywania wszystkich druków, publikacji i komunikatów Związku.
- c) przyjmowania udziału w ogólnych zgromadzeniach Związku za pośrednictwem upoważnionych przedstawicieli, których liczba nie może przekraczać ilości posiadanych głosów własnych,
- d) zgłaszania wniosków na Ogólne Zgromadzenie i żądania odpowiedzi na pytania, stawiane Prezesowi w ciągu roku związkowego,
- e) wyboru i wybieralności do wszystkich Władz Związku.

Art. 7.

Przedsiębiorstwa, należące do Związku, dzielą się pod względem prawa głosu na trzy kategorie, zależnie od zgłoszonej mocy elektrowni :

- 1 głos mają członkowie, posiadający do 500 kW
- 2 głosy mają członkowie, posiadający do 5000 kW
- 3 głosy członkowie, posiadający powyżej 5000 kW

Członkowie, którzy nie mogą wziąć udziału w Ogólnym Zgromadzeniu, mogą swe prawo głosu przekazać innym członkom Związku.

Art. 8.

Do obowiązków członków należy:

- a) poddanie się wszelkim prawidłom statutu,
- b) regularna opłata składek rocznych, które należy wnosić po otrzymaniu wezwania na początku roku związkowego. Członkowie, przyjęci w ciągu roku związkowego, powinni wnieść opłaty natychmiast po otrzymaniu zawiadomienia o przyjęciu, należycie ofrankowane i bez dalszych kosztów dla Związku. Po upływie pierwszego roku związkowego lub po upływie miesiąca od dnia przyjęcia Prezydium ma prawo zarządzić przymusowe ściąganie opłaty na koszt zalegającego. Po wniesieniu opłaty członek otrzymuje potwierdzenie odbioru i kartę uczestnictwa, ważną na dany rok związkowy, która służy równocześnie, jako legitymacja wyborcza;
- c) popieranie dążeń Związku przez komunikowanie doświadczeń fachowych, wyników inowacji w ruchu i t. p. zarówno w prasie fachowej, jak i na zgromadzeniach Związku i przez udział w odpowiednich zebraniach i dyskusjach;
- d) zdawanie sprawozdań, udzielanie wiadomości i opinjowanie w sprawach związkowych, przekazanych członkom przez Radę, o ile nie dotyczą one zamierzonych patentów lub nie szkodzą interesom własnym członka;
- e) nadsyłanie sprawozdań rocznych, przeznaczonych dla publiczności, oraz wszelkich innych broszur lub enuncjacji, wydawanych przez członka lub reprezentowany przez niego zakład, w celu zachowania ich w archiwum Związku.

Art. 9.

Prawa członkowskie gasną:

- a) przez zwykłe zawiadomienie o wystąpieniu, złożone na ręce Prezesa, jednak ustępujący przestaje być członkiem dopiero z końcem roku związkowego, następującego po roku, w którym przysłał odnośne zawiadomienie;
- b) przez uchwałę Ogólnego Zgromadzenia, powziętą na zasadzie umotywowanego wniosku Rady, o ile zachowanie się danego członka okazało się szkodliwym dla interesów Związku;
- c) przez uchwałę Rady, o ile członek pomimo dwukrotnego upomnienia zalega w opłacie składek;
- d) przez utratę kwalifikacji, określonych w Art. 4-ym.

Art. 10.

Fundusze Związku składają się:

a) ze składek członkowskich*), wynoszących rocznie Mk. 150 do Mk. 300 opłaty stałej, oraz od Mk. 0,20 do Mk. 1,00 od każdego kilowata mocy dynamomaszyn, zainstalowanych w elektrowni, względnie w podstacjach, lub, w razie przyłączenia do innej elektrowni, od mocy przetwornic, transformatorów i t. p.;

wysokość składki w powyżej ustalonych granicach określa Ogólne Zgromadzenie.

b) z wpływów na rzecz Związku, ustalonych w statutach i regulaminach spółek, przedsiębiorstw i agend Związku, przewidzianych w art. 3-im.

Funduszami zarządza i dysponuje Rada Związku. Asygnacje, чеки i kwity podpisuje Prezes i jeden z członków Rady. Rachunkowość prowadzi się według norm ogólnie przyjętych. Administracyjny rok związkowy liczy się od 1-go stycznia do 31 grudnia.

Za prowadzenie operacji kasowych odpowiada Prezes i ten członek Rady, któremu powierzono czynności kasowe, aż do chwili udzielenia absolutorjum przez Ogólne Zgromadzenie.

Art. 11.

Sprawami Związku kieruje Rada, składająca się z 10 osób, a mianowicie Prezesa i trzech jego zastępców, stanowiących Prezydum i dalszych 6 członków.

Członków Rady wybiera z grona przedstawicieli Ogólne Zgromadzenie. Prezesa wybiera się na 1 rok, a trzech zastępców Prezesa i pozostałych sześciu członków Rady na okres trzyletni, zwykłą większością głosów przez tajne głosowanie.

Corocznie ustępuje z Rady trzecia część jej składu osobowego, początkowo przez losowanie, następnie podług starszeństwa wyboru.

Wybór nowych członków Rady na miejsce ustępujących w ciągu roku związkowego następuje dopiero na najbliższem

*) Uchwała Ogólnego Zgromadzenia z dnia 27—28 maja 1921 roku: „Ogólne Zgromadzenie zmienia dotychczasową zasadę pobierania składek członkowskich na rzecz Związku w ten sposób, że elektrownie opłacać będą 1 do 1,50/100 od całkowitej sumy wpływów brutto za dostarczoną energję”.

Uchwała Ogólnego Zgromadzenia z dnia 6—8 maja 1923 roku: „Ogólne Zgromadzenie członków Związku Elektrowni Polskich upoważnia Radę Związku do corocznego wyznaczenia wysokości minimalnej składki”.

Uchwała Ogólnego Zgromadzenia z dnia 21—23 maja 1925 roku: „Składkę dla członków nieprodukujących energii elektrycznej, a mających na celu elektryfikację kraju — Ogólne Zgromadzenie wyznacza w wysokości 500 zł. rocznie.

Wysokość składki dla innych członków pozostaje bez zmiany w porównaniu z r. 1924 t. j. ma wynosić 1 pro mille od wpływów brutto”.

zwyczajnem Ogólnem Zgromadzeniu tak, że pozostali członkowie mają prawo do czasu skompletowania Rady, wydawania uchwał obowiązujących. Radzie jednak przysługuje prawo ko-optacji członków na miejsce ustępujących, lecz tylko do czasu zwołania Zwyczajnego Ogólnego Zgromadzenia.

Art. 12.

Do kompetencji Rady należy:

- a) uchwała o przyjęciu członka do Związku w myśl postanowień art. 5,
- b) przygotowanie porządku obrad dla Ogólnego Zgromadzenia,
- c) sporządzenie budżetu na następny rok związkowy,
- d) opracowywanie wniosków w sprawie miejsca następnego Ogólnego Zgromadzenia i w sprawie wyboru komisji,
- e) wybór sekretarza na Ogólne Zgromadzenie z grona członków Rady,
- f) uzupełnienie w razie potrzeby składu osobowego Rady i Prezydium w myśl art. 11-go,
- g) opracowywanie wszelkich zagadnień technicznych, administracyjnych i t. p., o ile dla prac tych Ogólne Zgromadzenie nie wybrało właściwych komisji,
- h) układanie i ustalenie tekstu pism i komunikatów,
- i) uchwalanie regulaminów, normujących wewnętrzne stosunki Związku.

Art. 13.

Rada rozdziela prace, o ile nie wykonywa ich zbiorowo, pomiędzy poszczególnych swych członków, pozatem ma prawo powołania do wykonania prac, powierzonych Prezydium lub komisjom, innych przedstawicieli lub w wypadkach szczególnych i nie członków Związku; osoby powołane mają jednak tylko głos doradczy.

Doświadczenia lub praca, których wykonania nie uchwaliło Ogólne Zgromadzenie Związku, a które zaproponowali poszczególni członkowie, mogą być przedsiębrane tylko za zezwoleniem Rady i wykonywane na równi z pracami, uchwalonemi przez Ogólne Zgromadzenie tylko wówczas, jeżeli wystarczają na to środki finansowe Związku.

Art. 14.

Prezes lub jeden z jego zastępców zwołuje posiedzenia Rady, ustanawia porządek obrad i przewodniczy na zebraniach

Rady i Związku. Ma on prawo, narówni z pozostałymi członkami Rady, uczestniczyć z głosem doradczym na zebraniach komisji, wybranych dla specjalnych celów.

Prezes reprezentuje Związek na zewnątrz, w szczególności wobec władz.

Dla ważności prawnej dokumentów Związku potrzebny jest podpis Prezesa lub powołanego zastępcy i jednego z członków Rady. W ten sam sposób należy podpisywać wszelkie inne komunikaty Związku.

Art. 15.

Zaproszenia na posiedzenia Rady muszą być wysyłane pocztą najpóźniej na tydzień przed terminem posiedzenia i powinny zawierać porządek obrad. Uchwały, zapadłe na posiedzeniach Rady, są prawomocne, o ile uczestniczy w posiedzeniu conajmniej dwóch członków Prezydium i trzech członków Rady. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów obecnych, uprawnionych do głosowania. Przy równości głosów uważa się wniosek za odrzucony, przy wyborach rozstrzyga los.

Rada powinna odbyć rocznie conajmniej dwa posiedzenia, a mianowicie: jedno bezpośrednio przed Ogólnem Zgromadzeniem, drugie natychmiast po Ogólnem Zgromadzeniu, w miejscu odbycia Zgromadzenia. Za posiedzenia, zwoływane poza powyższymi dwoma, przyznaje się członkom, mieszkającym poza obrębem miejsca posiedzeń, dietyienne w wysokości, uchwalonej przez Ogólne Zgromadzenie, oraz zwrot kosztów podróży. Z tych samych praw korzystają członkowie komisji.

Uchwały, zapadłe na posiedzeniach Rady, należy protokulować; protokoły muszą być podpisane przez Prezesa lub jego zastępcę i wybranego na dane posiedzenie sekretarza.

Niezależnie od uchwał, zapadłych na posiedzeniach, mogą być powzięte uchwały drogą pisemnego lub ustnego porozumienia pomiędzy Prezydium i Radą.

Art. 16.

Zwyczajne Ogólne Zgromadzenia odbywają się raz na rok. Poza tem należy zwoływać Ogólne Zgromadzenie, o ile wymaga tego interes Związku lub jeżeli zwołania jego zażąda pisemnie conajmniej dziesiąta część członków, podając powody i cel zebrania. Zwołuje je Prezes po wysłuchaniu opinii Rady.

Pisemne zaproszenia na Ogólne Zgromadzenie z załą-

czonym tymczasowym porządkiem obrad należy wysyłać każdemu członkowi pocztą, najpóźniej na dwa tygodnie przed terminem Zgromadzenia.

Art. 17.

Prezydium może po wysłuchaniu Rady odroczyć uchwalony termin zwyczajnego Ogólnego Zgromadzenia lub zmienić miejsce zebrania, o ile się to dla różnych szczególnych względów okaże koniecznem.

Art. 18.

Do spraw, wnoszonych na porządek obrad Ogólnego Zgromadzenia, należą:

- a) sprawozdania roczne za ubiegły rok związkowy, który kończy się z dniem 31 grudnia,
- b) sprawozdanie Rady i Komisji Rewizyjnej w sprawach kasowych za ubiegły rok związkowy oraz udzielenie Radzie absolutorjum,
- c) zbadanie i uchwalenie budżetu na następny rok związkowy,
- d) wybór Prezesa i odpowiedniej liczby członków Rady na następny rok związkowy oraz wybór członków Komisji Rewizyjnej i ich zastępców,
- e) naznaczenie miejsca i czasu następnego zwyczajnego Ogólnego Zgromadzenia,
- f) rozpatrywanie sprawozdań komisji,
- g) wykłady i komunikaty z dziedziny elektrotechniki i pokrewnych dziedzin nauki i praktyki po uprzednim zgłoszeniu ich i przyjęciu przez Radę,
- h) wybór komisji dla spraw poszczególnych.

Art. 19.

Ogólne Zgromadzenia Związku są ważne w pierwszym terminie bez względu na ilość obecnych przedstawicieli członków. Przepisana ilość obecnych wymagana jest tylko dla uchwał w sprawach zmiany statutu lub likwidacji Związku, omówionych w artykułach 26 i 27.

Art. 20.

Uchwały i wybory na Ogólnych Zgromadzeniach zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów uważa się wniosek za odrzucony, przy wyborach natomiast rozstrzyga los. Tajne głosowanie powinno nastąpić na żądanie co-

najmniej dziesięciu członków Związku. Uchwały i wybory należy protokołować; protokoły muszą być podpisane przez Prezesa zebrania i sekretarza, wybranego na dzień Zgromadzenia.

Art. 21.

Prezydium ma obowiązek zbadania ważności prawnej uchwał Ogólnego Zgromadzenia. Uchwał nieprawnych lub sprzeciwiających się statutowi Związku nie wolno wykonywać. O wstrzymaniu wykonania uchwały należy zawiadomić Radę i Ogólne Zgromadzenie.

Art. 22.

Wnioski członków na Ogólne Zgromadzenia powinny być złożone Prezesowi co najmniej na cztery tygodnie przed terminem, o ile mają być umieszczone na porządku obrad. Wnioski samodzielne, nie umieszczone na porządku obrad, mogą być wzięte pod obrady, jeżeli Zgromadzenie większością co najmniej $\frac{2}{3}$ głosów przyjmie je na porządek obrad. Wnioski o zmianę statutu i rozwiązanie Związku nie mogą być w ten sposób zgłoszone, stosownie do osobnych w tej mierze postanowień, zawartych w art. 26 i 27.

Art. 23.

Ogólne Zgromadzenie wybiera może komisję w celu przeprowadzenia narad i stawiania wniosków w specjalnych zagadnieniach. Każda komisja wybiera prezesa, zastępcę i sekretarza.

Komisje winny wnioski swe przedstawiać Radzie, która je zbada i przedstawi Ogólnemu Zgromadzeniu.

Art. 24.

Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie wybiera na rok bieżący Komisję Rewizyjną, złożoną z trzech członków i dwóch zastępców. Urząd ten piastować może każdy uprawniony do głosu przedstawiciel członka Związku, nie będący jednak równocześnie członkiem Rady lub Prezydium. Członkowie komisji mają prawo sprawdzania w każdej chwili rachunkowości Związku i są obowiązani zdać sprawę Ogólnemu Zgromadzeniu ze zgodności rachunków, wykazów kasowych i majątkowych i postawić odpowiedni wniosek w sprawie udzielenia Radzie absolutorjum.

Art. 25.

Spory, mające źródło swe w stosunku związkowym rozstrzyga ostatecznie sąd polubowny, składający się z trzech przedstawicieli członków. Obydwie strony obierają sobie najpóźniej w dwa tygodnie po wezwaniu na Sąd polubowny po jednym sędzi z grona członków Związku. O ile obaj sędziowie lub jeden z nich nie zostanie wybrany w terminie podanym, naczynia go Prezydium. Obaj sędziowie wybierają trzeciego, jako przewodniczącego. W razie niezgodności rozstrzyga los między dwoma proponowanymi kandydatami. Od wyroku Sądu polubownego niema apelacji. Wykonania wyroku pilnuje Prezydium.

Sąd polubowny działa zgodnie z art. 1367 i in. Ustawy Postępowania Cywilnego.

Art. 26.

Zmianę statutu uchwała Ogólne Zgromadzenie większością conajmniej $\frac{3}{4}$ głosów w obecności przedstawicieli, rozporządzających conajmniej $\frac{2}{3}$ głosów wszystkich członków Związku. W razie braku wymaganej liczby obecnych, zwołuje się drugie zebranie, conajmniej w trzy tygodnie później. Członkowie muszą być o jego terminie ponownie zawiadomieni. Uchwała zapada wtedy większością $\frac{3}{4}$ głosów bez względu na ilość obecnych.

Wniosek w sprawie zmiany statutu musi być złożony na ręce Prezesa conajmniej na dwa miesiące przed terminem pierwszego Zgromadzenia i conajmniej na dwa tygodnie przed terminem podany pisemnie do wiadomości członków Związku.

Art. 27.

Rozwiązanie Związku nastąpić może jedynie na zwyyczajnem Ogólnem Zgromadzeniu Związku, jeżeli odnośny wniosek, podpisany conajmniej przez dziesięciu członków, złożony zostanie Prezesowi na trzy miesiące przed terminem Zgromadzenia i podany zostanie do wiadomości członków na miesiąc przed terminem. Uchwała o rozwiązaniu Związku musi zapaść większością $\frac{3}{4}$ głosów obecnych na posiedzeniu przedstawicieli, rozporządzających conajmniej $\frac{2}{3}$ głosów wszystkich członków Związku.

Przy rozwiązaniu Związku następuje likwidacja spraw, niezakończonych przez ostatnie Prezydium; o użyciu majątku Związku decyduje zwyczajne Ogólne Zgromadzenie.

CZŁONKOWIE ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH.

Skróty. p—prężność pary w kotle w kg/cm²
H—powierzchnia ogrzewalna kotłów w m²

1. AUGUSTÓW (woj. Białostockie).

Firma: — „Zakłady Drzewne w Augustowie T-wa Eksploatacji Lasów Augustowskich A. Jaroszewicz, M. Malinowski i S-ka, Spółka Akcyjna.” (dzierżawca) — poczta Lipowiec.

Własność—Min. Roln. i Dóbr Państw.

Kierownik elektrowni inż. Bronisław H o r o d k o.

3 kotły z rurami płomieniemi p=12, H=283,5

3 kotły z przegrzewaczami i podgrzewaczami

p=12, H=165

Razem H=448,5

1 turboalternator — Parsons B. B. C. 500 kW

1 lokomobila Wolffa

+2 prądnice 268 kW

Razem 768 kW

Paliwo — odpadki drzewa.

2. BIAŁYSTOK.

Firma:—„Białostockie Towarzystwo Elektryczności, Spółka Akcyjna”.

Adres telegraf. Elektrob. l.

Gabinet dyrektora tel. nr. 49.

Telefon ogólny 391.

Właściciel — „Białostockie Towarzystwo Elektryczności S. A.”

Dyrektor inż. Kazimierz Rie-gert.

5 kotłów Babc. i Wil. p = 12
H = 1 518

2 maszyny parowe tandem G. M. F. + 2 generatory 640 kW

1 turbogenerator „Société Electromécanique Alsacié-ne” 400 kW

1 turbogenerator B. B. C. 1 360 kW

Razem 2 400 kW

Paliwo — węgiel — miał.

3. BIELSKO-BIAŁA (śląsk Cieszyński).

Firma: — „Vereinigte Elektrizitäts Aktien Gesellschaft Wien”.

Dyrektor inż. Fried. We l l -ner.

2 kotły Babc. i Wil. H= 680

2 „ Tischbeina H= 400

Razem H=1 080

3 maszyny parowe pionowe +3 prądnice prądu zm. 390 kW

1 maszyna parowa pionowa +1 prądnica pr. stałego 110 kW

2 maszyny parowe poziome +2 prądnice pr. zm. 600 kW

1 turbina parowa +1 generator pr. zm. 1 240 kW

Razem 2 340 kW

Paliwo — węgiel — miał nie-płukany.

4. BIELSK-PODLASKI (woj. Białostockie).

Firma: — „Elektrownia w Bielsku Podlaskim”, Mickiewicza 53.

Kierownik: Ch. Tykocki.
1 kocioł $H=19,52$
1 maszyna parowa + prądnica
prądu zmiennego 60 kW

5. BORYSŁAW (woj. Lwowskie).

Firma: — „Podkarpackie Towarzystwo Elektryczne S. A.”
Właściciel — Firma.

Kierownik inż. Jakób Kuratow.

Przedsiębiorstwo nie posiada własnej elektrowni, pobiera prąd 3-fazowy z elektrowni kopalnianej firmy „Premier”.

6. BRODNICA (woj. Pomorskie).

Firma: — „Elektrownia miejska w Brodnicy (Pomorze)”.
Kierownik p. Krakowski.
Własność komunalna.

1 silnik dyzlowski.
1 lokomobila Wolffa + 2 prądnice pr. st. 261 kW

7. BRZEŚĆ N/BUGIEM.

Firma: — „Elektrownia Miejska w Brześciu n/Bugiem”.
Własność komunalna.

Kierownik: inż. Zygmunt Forbert.

2 silniki dyzlowskie + 2 generatory 260 kVA.
Paliwo — olej gazowy.

8. BYDGOSZCZ (woj. Pomorskie).

Firma: — „Tramwaje i Elektrownia, Bydgoszcz, ul. Dr. Emila Warmińskiego 1b”.

Własność — „Allgemeine Lokal und Kraftwerke Akt. Ges. Berlin”.

Zarządca państwowy inż. Radwański.

2 kotły Steinmüllera $p=10$
 $H=375,5$

1 kocioł Babcocka i Wilcoxa
 $p=13$, $H=300$

1 kocioł Meyera $p=13$
 $H=285,12$

Razem $H=960,62$
5 maszyn parowych + 5 prądnic prądu stałego 2500 kW
akumulatory 186 kW

Paliwo — węgiel groszek i drobny.

9. CHOJNICE (Pomorze)

Firma: — „Elektrownia Miejska, Gazownia i Wodociągi w Chojnicach”.

Własność miasta.

Kier.: Jan Kasior.

1 zespół — silnik gazowy Deutza + 1 prądnica

3 zespoły — silnik gazowy Körtinga + 2 prądnice —

łącznie 7 prądnic 281 kW
Akumulatory 61 kW

Paliwo — koks gazowy, gaz świetlny.

10. CIESZYN.

Firma: — „Elektrownia Miejska w Cieszynie”.

Własność: komunalna.
 Dyrektor: P. D o m b k e.
 3 kotły Babcocka i Wilcoxa
 $p=12$, $H=562$
 2 parowe maszyny+2 prąd-
 nica pr. stałego i 2 prądnice
 pr. zm. 460 kW
 1 turbogenerator Curtisa
 500 kW
 Razem 960 kW

Paliwo — węgiel miał.

11. CZĘSTOCHOWA (woj.
 Kieleckie).

Firma:—„Elektrownia w Czę-
 stochowie Sp. z Ogr. odp.”
 Właściciel: Firma.

Dyrektor: Cyprjan A p a n o-
 wicz. Inż. ruchu Roman
 Tyszecki.

1 kocioł lokomobilowy
 $p=15$, $H=55,99$
 „ „ 12 „ 28,50
 „ „ 23 „ 23,36
 „ „ 10 „ 32,94

Razem $H=140,8$

4 lokomobile Compound
 + 7 prądnic pr. st. 395 kW
 1 silnik Tosiego+1 prądnica
 pr. stałego 69 kW
 1 silnik dyzlowski+1 prąd-
 nica pr. stałego 230 kW

Razem: 694 kW

Paliwo — węgiel dąbrowski
 i śląski, koks górnośląski,
 olej gazowy.

12. GĄBIN (woj. Poznań-
 skie).

Firma:— „Elektrownia Miejs-
 ka w Gąbinie”.

Własność komunalna.
 Kierownictwo Magistratu.
 1 silnik spalinowy dyzlowski
 +1 prądnica pr. st. 35 kW

13. GNIEZNO (woj. Po-
 znańskie).

Firma: — „Miejskie Zakłady
 dla Światła i Wody w Gniez-
 nie”.

Tel. Nr. 77.

Adres telegr.: Zakłady oś-
 wietlenia, Gniezno.

Właściciel—Magistrat miasta
 Gniezna.

Dyrektor p. Władysław Ż a-
 k o w s k i.

3 silniki gazowe + prądnice
 pr. st. 480 kW

1 lokomobila Lanza 250 kW

Razem 730 kW

Baterja akumul. 360 kW

Paliwo—węgiel i koks.

14. GOLIN (woj. Łódzkie)

Firma: — „Młyn Parowy i
 Elektrownia St. Szumiński w
 Golinie”.

Adres: Golin, poczta Golina
 Kaliska.

Własność prywatna St. Szu-
 mińskiego.

15. GOSTYNIN (woj.
 Warszawskie).

Firma: — „Gostyńska Elek-
 trownia Miejska”.

Właściciel—Magistrat m. Go-
 stynina.

Kier.: inż. Julian G r o n.

1 kocioł lokomobilowy $p=12$
 $H=16,24$

1 lokomobila + 1 prądnicą pr. stałego 25 kW.
Paliwo—węgiel.

16. GRÓDEK (woj. Pomorskie).

Firma: — Pomorska Elektrownia Krajowa „Gródek” S. A.

Właściciel—Firma.
Kierownik inż. Alfons Hoffman.

2 turboalternatory wodne Francisa + 2 prądnice (dla $\cos \varphi = 0,57$) 3 500 kVA.

17. GRUDZIĄDZ (woj. Pomorskie).

Firma: — „Miejskie tramwaje elektrownia i wodociągi w Grudziądzu”. Tel. Nr. 999.

Właściciel—Magistrat m. Grudziądz.

Dyrektor inż. Augustyn Dolański.

1 kocioł Babcocka i Wilcoxa
 $p=14,5$, $H=350$

1 „ „ 12 „ 200

1 „ Borsiga 14 „ 300

Razem 850

1 turboalternator AEG
— 2 300 kW

1 turbina AEG + 1 prądnicą pr. stałego — 500 „

Razem 2 800 kW

2 baterje akumulatorów
1 620 kW

18. INOWROCŁAW (woj. Poznańskie).

Firma: — „Elektrownia i kolej elektryczna miejska w Inowrocławiu”.

Właściciel—Magistrat m. Inowrocławia.

Dyrektor inżynier Marcin Sroczyński.

4 kotły Babcocka i Wilcoxa
 $p=12$, $H=300$

3 maszyny parowe + 3 prądnice pr. stałego. 750 kW

1 baterja 20 kW

19. JASŁO woj. Krakowskie).

Firma: — „Elektrownia w Jasle”.

Właściciel—Magistrat m. Jasła.

Kierownik—techn. Jan Marcelli Wrona.

2 silniki dyzłowskie + 2 prądnice prądu stałego

à 110 = 220 kW

1 „ „ à 20 = 20 kW

Razem 240 kW

Paliwo—olej gazowy.

20. KALISZ (woj. Łódzkie).

Firma: — „Elektrownia Miejska w Kaliszu”.

Właściciel—Magistrat m. Kalisza.

Dyrektor inż. Ignacy Bujicki.

1 turboalternator wodny + prądnicą prądu zmien.

50 kW

1 silnik Diesela 180 kW

Razem 230 kW

Paliwo—olej gazowy.

21. KIELCE.

Firma: — „Elektrownia w Kielcach”, ul. Leonarda 14.

Właściciel — Elektrownia w
Częstochowie S. A.

Dyrektor inż. Paszyc.

3 silniki na gaz ssany +

3 prądnice pr. stałego 200 kW

akumulatory 22 kW

Paliwo—koks.

22. KOLINCZ (Pomorze).

Firma: — „Zakłady Przemysłowe Wiechert Jun w Starogardzie”.

Właściciel: Firma.

1 turbina wodna + generator

420 kW

23. KONIN (woj. Łódzkie).

Firma: — „Elektrownia Miejska w Koninie, ziemia Kaliska”.

Właściciel—Magistrat m. Konina.

Kierow. inż. Gustaw Owsianny.

2 kotły lokomobilowe $p=12$

$H=48,38$

2 lokomobile + 2 prądnice

pr. stałego 175 kW

1 bateria akumul. 99,9 kW

Paliwo—węgiel.

24. KOŃSKIE (woj. Kieleckie).

Firma: — „Elektrownia w Końskich”.

ul. Małachowskich 192.

Właściciel—Firma.

Kierownik p. Karol Chodaczński.

2 silniki gazowe Tosiego +

3 prądnice pr. st. 63 kW

Paliwo—koks.

25. KOŁOMYJA (woj. Stanisławowskie).

Firma: — Zakład Elektrowni Miejskiej w Kołomyi”.

Właściciel: Magistrat miasta Kołomyi.

2 silniki Diesela + prądnice pr. zm. 150 kW

26. KOŚCIERZYNA (Pomorze).

Firma: — „Miejski Zakład Elektryczności, Kościerzyna na Pomorzu”.

Własność komunalna.

Kierownik p. Górski.

1 kocioł Babcocka i Wilcox

$p=10$, $H=68$

1 maszyna parowa + prąd-

nica prądu stałego 72 kW

Paliwo—węgiel.

27. KOWEL (woj. Wołyńskie).

Firma: — „Elektrownia miejska w Kowlu”.

Własność — Magistratu m. Kowla, wydierżawiona firmie „Bracia Tuller”.

Kowel, ul. Targowa 5.

1 kocioł lokomobil. $p = 10$

$H = 34,4$

1 kocioł lokomobil. $p. = 10$

$H = 25$

2 lokomobile + 3 prądnice

prądu stałego 70 kW

Paliwo—węgiel kost. Nr. 2

28. KRAKÓW.

Firma: — „Elektrownia miejska w Krakowie”, ul. Dajwor 27.

Telefony:

Nr. 0567 — Dyrekcja - Sekretarz.

Nr. 2051 — Biuro rachunkowe.

Nr. 2052 — Biuro instalacyjne i dyżur monterski.

Nr. 3147 — Biuro kablowe i elektromierzy.

Wł. — Magistrat m. Krakowa.

Dyrektor inż. Stanisław Bieliński.

6 kotłów Babcocka i Wilcoxa
p = 12, H = 1 560

2 kotły Garbego
p = 12, H = 1 010

Razem H = 2 570

3 parowe maszyny 1 200 kW

3 turbiny parowe 7 500 kW

sprężone z prądnicami pr. st. i generatorami pr. zmiennego 8 700 kW

2 baterje akumulatorowe 914 kW

Paliwo — Węgiel z kopalni „Jaworzno”.

29. KUTNO (woj. Warszawskie).

Firma: — „Elektrownia Kutnowska”.

Własn. Starostwa Kutnowskiego.

Dyrektor inż. Zenon Sienkiewicz.

2 kotły lokomobilowe
p = 10 i 12 H = 78,3

2 lokom. + 2 prądnice pr. stałego 125 kW

Paliwo — węgiel, kostka II i orzech I.

30. KUŹNICZKA (woj. Kieleckie).

Firma: — „Młyn walcowy i elektrownia w Kuźniczce”.

Właściciel: Paweł Kowalski.

2 turbiny wodne + 2 prądnice pr. st. 36 kW

31. LESZNO (woj. Poznańskie).

Firma: — „Miejski zakład światła, siły i wodociągów w Lesznie”.

Własność komunalna.

Dyrektor inż. Ludwik Benthge.

2 kotły wodnorurkowe
p = 12, H = 120

2 maszyny parowe + 2 prądnice prądu stałego 150 kW

baterja akumulat. 173 kW

Paliwo: węgiel, koks.

32. LIDA (woj. Nowogródzkie).

Firma: — „Elektrownia w Lidzie”, ul. Suwalska 61b.

Właściciel: Abram i Salomon Cyderowicz i L. Sandler.

2 kotły lokomobilowe
H = 64

H = 42

Razem H = 106

2 lokomobile + 2 prądnice prądu stałego 126 kW

33. LIGOTA (Górny Śląsk).

Firma: — Elektrownia okręgowa „Ligota” — Piotrowice.

Właściciel: Książę Pszczyński.

Kierownik: dyr. A. Pistorius.

Nie posiada własnej elektrowni.

Prąd pobiera z Prinzengrube kopalnia Bocza i Traschold.

34. LIPNO (woj. Warszawskie).

Firma: — „Elektrownia Lipnowska”.

Właściciel—pp. Werner i K. Szyjewski.

1 kocioł lokomobilowy
 $p=12, H=29$

1 lok. + 2 prądnice prądu stałego 48 kW

Paliwo — węgiel.

35. LWÓW.

Firma: — „Zakłady Elektryczne król. stoł. m. Lwowa”.
Lwów, Wólecka 2.

Właściciel — Magistrat.

Dyrektor — inż. M. Dziewoński.

8 kotłów wodnorurkowych
Dürra à 260 m² $p = 15$

2 kotły wodnorurkowe
Garbego à 350 m² $p = 15$

3 kotły wodnorurkowe
Babcocka i Wilcoxa à 340 m²

$p = 15$, ogółem $H = 3800$

3 maszyny parowe + 3 prądnice pr. zm. 3000 kW

3 turbo-alternatory 8600 kW

Razem 11600 kW

Paliwo — węgiel.

36. LUBLIN.

Firma: — „Elektrownia Sz. Brodta w Lublinie”, ul. Kościuszki 3.

Właściciel: Sz. Brodt.

2 silniki gazowe + 2 prądnice pr. st. 32 kW

Paliwo — drzewo.

37. LUBLIN.

Firma:—„Elektrownia W. Michaelisa w Lublinie”, Krakowskie Przedmieście 31.

Właściciel: Wiktor Michaelis.

1 silnik gazowy, 2 silniki dyzłowskie + 4 prądnice pr. st. 75 kW

38. ŁAŃCUT (woj. Lwowskie).

Firma: — „Elektrownia Miejska w Łańcucie”.

Właściciel: Komunalna wł.

Kierownik: p. Bałuciński.

3 silniki dyzłowskie + 3 prądnice pr. st. 186 kW

39. ŁĘCZYCA (wój. Łódzkie).

Firma: — „Elektrownia miejska w Łęczycy”.

Właściciel — Magistrat m. Łęczycy.

Kierownik p. Wacław Komorowski.

1 kocioł lokomobilowy
 $p = 12, H = 44$

1 lokomobila + prądnica prądu zmiennego 60 kW

Paliwo — węgiel.

40. ŁOMŻA (woj. Białostockie).

Firma: — „Elektrownia miejska w Łomży”.

Właściciel — Magistrat m. Łomży.

Kierownik p. Witold Sz y l d.

2 kotły lokomobilowe.

2 lokomobile + 2 prądnice

à 75 150 kW

Paliwo — węgiel.

41. ŁOWICZ (woj. Warszawskie).

Firma: — „Elektrownia miejska w Łowiczu”.

Własność komunalna.

Kierownik p. inż. H a b i n i a k.

2 kotły lokomobil. p = 12

H = 28,75

2 lokomob. + 3 dynamo —

145 kW

Baterja akumul. 8 kW

Paliwo — węgiel gruby i kostka.

42. ŁÓDŹ.

Firma: — „Łódzkie Towarzystwo Elektryczne Sp. A.”.

Łódź, Targowa 1.

Dyrektorzy inż. E. U l m a n n i inż. L. T o ł ł o c z k o.

12 kotłów Fitznera i Gampera p = 13, H = 3 780

3 kotły Babcocka i Wilcoxa p = 15, H = 1 500

3 kotły Fitznera i Gampera syst. Garbe

p = 15, H = 1 500

Razem H = 6 780

8 turbogeneratorów syst. Zoelly—Siemens— 28 900 kW
Paliwo — węgiel.

43. ŁUCK (woj. Wołyńskie).

Firma: — „Łucka Centralna Elektrownia”, Łuck.

Właściciel — Towarzystwo „WOLT” S-ka komandytowa.

Kierownik inż. D o w g i r d.

1 silnik dyzłowski + prądnica prądu stałego 57,2 kW

3 silniki gaz. + 5 prądnic prądu stałego 105,6 kW

Ogółem 162,8 kW

Paliwo — drzewo, do silników — gaz, olej dyzłowski.

44. MIĘDZYRZEC (woj. Lubelskie).

Firma: — „Elektrownia i Zakłady Przemysłowe w Międzyrzeczu, z. Podlaskiej”.

Dyrektor — p. Józef Finke l s t e j n.

1 silnik gazowy + 2 prądnice prądu stałego 50 kW

Paliwo — drzewo.

45. MIŁOWICE (woj. Kieleckie).

Firma: — „Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze S. A.”.

Produkuje energję na własny użytek.

Właściciel: Spółka Akcyjna.

Kierownik: inż. S t e m p k o w s k i.

2 kotły Skody H = 300

1 Babcocka i Wilcoxa H = 300

4 Fitznera i Gampera

$H = 849$

Razem $H = 1449$

3 turbiny parowe + 3 generatory pr. zm. 2 820 kW

46. MYCZKOWCE (woj. Lwowskie).

Firma: — „Elektrownia okręgowa na Sanie”.

Właściciel: Spółka Akcyjna. Elektrownia wodna w budowie.

47. MYSŁOWICE (Górny Śląsk).

Firma: — „Elektrownia miejska w Mysłowicach” ul. Rynek Górny Śląsk.

Właściciel: Magistrat Mysłowic.

Nie posiada własnej elektrowni.

Pobiera prąd z elektrowni okręgowej w Chorzowie.

48. OPOCZNO (woj. Kieleckie).

Firma: — „Elektrownia Miejska w Opocznie”.

Własność komunalna.

Kierownik p. Stefan Zakrzewski.

1 kocioł lokomob. $p = 9$
 $H = 35$

1 lokomobila + 1 prądnica prądu stałego 37 kW

Paliwo—węgiel, drzewo, torf.

49. OSTRÓW MAZO-WIECKI (woj. Białostockie).

Firma: — „H. Tejtel Sukcesorowie. Zakłady przemysłowe w Ostrowiu Mazowieckim”.

Elektrownia—wł. firmy, sieć elektryczna—własność Magistratu m. Ostrowia.

Zarządzający — A. J. Pokrzywa.

1 kocioł lokomob. $p = 12$
 $H = 32$

1 lokomob. + prądnica prądu stałego 85 kW

50. OWIDZ (Pomorze).

Firma: — „Zakłady Przemysłowe Wiechert jun w Starogardzie”.

Właściciel — Firma.

1 turbina wodna + generator 250 kW

51. OZORKÓW (woj. Łódzkie).

Firma: — „Elektrownia Ozorkowska”.

Własność prywatna.

Doradca techniczny inż. Julian Weinberg.

1 kocioł lankaszyrski $p = 6$
 $H = 51$

1 maszyna parowa + prądnica prądu stałego 60 kW

Paliwo — węgiel orzech.

52. PABJANICE (woj. Łódzkie).

Sieć elektryczna miejska, własność Magistratu m. Pabjanic. Miasto nabywa prąd od dwóch miejscowych firm przemysłowych (Tow. Akcyjnego Wyr. Półwełnianych R. KINDLERA i Tow. Akcyjnego Pabjan. Fabr. Wyr. Bawełn. KRUSCHE i ENDER) i sprzedaje odbiorcom miejskim.

53. PIOTRKÓW.

Firma: — „Elektrownia Miejska“, ul. Rakszycka 24.

Dyrektor inż. L. Jaworski.

1 kocioł wodnorurkowy
H = 250

1 kocioł lokomobilowy
H = 70

Razem H = 320

1 turbogenerator 800 kW

1 lokomobila + generator
300 kW

Razem 1100 kW

54. PŁOCK (woj. Warszawskie).

Firma: — „St. i J. Górniccy Płock, Elektrownia Płocka“.

Właściciele — St. i J. Górniccy.

Dyrektor handl. Józef Górnicki.

Dyrektor techniczny p. Stefan Kieffer.

1 kocioł lokomob. p = 12
H = 54

1 kocioł Steinmüllera
p = 10, H = 120

1 lokomobila + 2 prądnice
prądu stałego 140 kW

1 maszyna parowa + prądnica
prądu stałego 100 kW

1 silnik dyzlowski + prądnica
50 kW

1 lokomobila + prądnica
prądu stałego 80 kW

1 przetwornica (zasilana z
obcej elektrowni)

5000 V (trójfaz.)

230 V (stały) 30 kW

Razem 400 kW

Paliwo — węgiel i olej gazowy.

55. POZNAŃ.

Firma: — „Elektrownia Miejska w Poznaniu“, ul. Grobla 10.

Własność komunalna.

Dyrektor inż. Józef Kozniowski.

4 kotły wodnorurkowe Babc. i Wil. p = 15, H = 1680

4 turbo-alternatory
10 300 kW

Paliwo — węgiel.

56. POWER AND TRACTION FINANCE COMPANY (POLAND) LIMITED.

Firma: — „The Power and Traction Finance Company (Poland) Limited“.

Własność firmy.

Dyrektor inż. H. Landau.
Marszałkowska 94, t. 147-33,
270-74.

57. PRUSZKÓW (woj. Warszawskie).

Firma: — „Elektrownia Okręgowa w Pruszkowie“.

Właściciel — Elektrownia Okręgowa w Pruszkowie,
Spółka akcyjna.

Zarząd — Warszawa, Nowogrodzka 40, m. 9; telef. 290-41, 90-34. Adr. telegraf. „Eloprusz — Warszawa“.

Dyrektor Zarządzający, inż. Kazimierz Straszewski.
Dyrektor techniczny inż. Kazimierz Wolff.

Kierownik sieci inż. Henryk Tarnawski.

4 kotły wodnorurkowe typu
morskiego Babcocka i Wil-
coxa $p=15$, $H=1600$

2 turbogeneratory prądu trój-
fazowego 3500 + 5000

8500 kW

Paliwo — węgiel.

58. PRZEMYŚL (woj.
Lwowskie).

Firma: — „Miejski Zakład
Elektryczny w Przemyślu”

Adres telegr. „Elektrownia
Przemyśl”.

Własność komunalna.

Dyrektor inż. Jerzy Ja-
siński.

4 kotły wodno-rurk. $p = 12$
 $H = 665$

1 turbina + prądnica prą-
du stałego 400 kW

2 maszyny parowe + 2 prąd-
nice prądu stałego 400 kW

1 zespół dyzłowski + gener
pr. zm. (trójfazowy — 6000)

400 kM — 300 kVA.

Paliwo — węgiel i olej gaz.

59. RADOM (woj. Kielec-
kie).

Firma: — „Radomskie Towa-
rzystwo Elektryczne w Ra-
domiu”. Telegr.: „Elektrow-
nia Radom”. Listy: „Elek-
trownia centralna. Radom”.

Właściciel—Radomskie T-wo
Elektryczne S. A.

Dyrektor — inż. Aleksander
Chądzyński.

1 kocioł wodnorurkowy z
przegrzewaczem i podgrze-
waczem $p = 13$, $H = 360$

1 kocioł wodnorurkowy

$p = 13$, $H = 146$

Razem $H = 506$

1 turbo-prądnica B. B. C. pr.
stał. 1000 kW

1 Diesel-Felzer + prądnica
prądu stałego 283 kW

1 Diesel - Atlas + prądnica
pr. st. 235 kW

1 parowa masz. Borsiga +
+ prądnica pr. st. 200 kW

Razem 1718 kW

Paliwo — miał i olej gaz.

60. RADZYŃ PODLASKI
(woj. Lubelskie).

Firma: — „D. Lichtenstejn,
B. Aroniak i S-ka, Elek-
trownia w Radzynie”,
ul. Ostrowiecka 42.

Własność firmy.

Dyrektor — D. Lichten-
stejn.

1 silnik gazowy + 1 prąd-
nica prądu stałego 30 kW

Silnik pracuje jednocześnie
na młyn „B. Aroniak”.

61. RADZYMIN (woj.
Warszawskie).

Firma: — „Elektrownia miej-
ska w Radzyminie”.

Właściciel: Magistrat m.
Radzymina.

Kierownictwo Magistratu.

1 sil. gaz. + prądn. 30 kW

62. RAWA (woj. Warsz.).

Firma: — Zakłady Przemysł-
owe „Dolna” oraz Elektrow-
nia w Rawie Mazowieckiej.

Właściciel: Własność firmy.

Kierownik: Bolesław Waś-
kowski.

Silnik dyzlowski+2 prądnice
pr. st. 56 kW

63. RAWICZ (woj. Po-
znańskie).

Firma:—„Gazownia, Elektro-
wnia i Wodociągi Miejskie”.
Tel. 92.

Właściciel: Magistrat Ra-
wicza.

Kierownik: inż. Florjan Ra-
chelski.

2 silniki dyzl. + prądnica
pr. stał. 215 kW

64. RUTKI (pow. Kar-
tuski, Pomorze).

Firma: — „Elektrownia po-
wiatu Kartuskiego w Rut-
kach”.

Własność komunalna.

Kierownik p. Piotr Ma-
tyński.

2 turbiny wodne Francisa
12,2 m spadu + 2 alterna-
tery 500 kW

65. RYBNICKIE GWA-
RECTWO WĘGLOWE.

Firma:—„Rybnickie Gwarect-
wo Węglowe Katowice G.
Śl.”.

Ulica Powstańców 50.

Elektrownie kopalń: „Em-
ma” i „Anna”.

Kopalnia „Emma”.

20 kotłów wodnorurkowych
à 300 m² H = 6 000

5 turbogeneratorów

14 200 kW

Kopalnia „Anna”.

10 kotłów wodnorurkowych
à 450 m² H = 4 500

2 turbogeneratory 12 000 kW
Wytwarzają energję na włas-
ny użytek.

66. RYPIN (woj. War-
szawskie).

Firma: — „Elektrownia Mie-
jska w Rypinie”.

Własność komunalna.

Kierownik p. Stefan Ga-
siński.

1 lokomobila + 1 prądnica
pr. st. 35 kW

1 siln. dyzl.+1 prądnica pr.
st. 47 kW

Paliwo — olej gazowy.

67. RZESZÓW (woj.
Lwowskie).

Firma: — „Elektrownia Mie-
jska w Rzeszowie”.

Właściciel — Magistrat m.
Rzeszowa.

Dyrektor inż. Jan Żurow-
ski.

1 kocioł kombinowany p=10
H = 160

1 maszyna parowa + prąd-
nica pr. st. 250 kW

2 siln. dyzl.+2 prądnice pr.
stałego 150 kW

Razem 400 kW

Paliwo—węgiel i olej gazowy.

68. SAMBOR (woj. Lwow-
skie).

Firma: — „Elektrownia miej-
ska w Samborze”.

Własność komunalna.

Dyrektor p. Stanisław Wo-
jowski.

2 kotły Tischbeina p = 10
H = 300

1 koc. lokomobilowy $p=12$
 $H=32$

Razem $H=332$

2 maszyny parowe + 2 prąd-
nice prądu stałego i

1 lokomobil + prądnica prą-
du stałego — 178 kW

Paliwo — orzech II.

69. Firma: — „SIECI
ELEKTRYCZNE”, Warsza-
wa, Marszałkowska 94.
tel. 204-23.

Własność firmy.

Dyrektor inż. Kazimierz

G a y c z a k.

70. SIEDLCE (woj. Lu-
belskie).

Firma: — „Elektrownia Miej-
ska w Siedlcach”.

Własność komunalna.

Dyrektor p. Kazimierz

Z w i e r z a ń s k i.

2 kot. lokomob. $p=12$ i $p=10$

Razem $H=147$

2 lokomobile + 2 prądnice
325 kW

1 silnik gaz. + 1 prądnica
75 kW

Razem 400 kW

Paliwo — węgiel i koks.

71. SIERADZ (woj. Łódz-
kie).

Firma: — „Elektrownia Miej-
ska w Sieradzu”.

Własność: dzierżawca inż.

W o ł k o w s k i i Spółka.

Kocioł lokomobilowy $H=46$

1 lokomobil + 2 prądnice
pr. stałego 84 kW

72. SIERPC (woj. War-
szawskie).

Firma: — „Młyn Parowy i
Elektrownia Sp. Akc.”, ul.
Płocka 23.

Własność: Spółka Akcyjna.

Dyrektor: p. S a m b o r.

1 kocioł $H=18,7$

1 maszyna parowa + prąd-
nica

1 silnik parowy + prądnica.

Razem 62 kW

73. SIERSZA WODNA
(woj. Krakowskie).

Firma: — „Elektrownia Okrę-
gowa w Sierszy Wodnej”.

Pocztą: Trzebinia 2.

Adres telegr.: „Elektrow-
nia-Trzebinia”.

Właściciel — Spółka Ak-
cyjna Elektrowni Okręgo-
wych w Sierszy Wodnej.

Dyrektor inż. Zdzisław
R a u c h.

5 kotłów Garbego $p=15$
 $H=1850$

3 turboalternat. — 10 000 kW
Paliwo — miał węglowy.

74. Firma: — Spółka Ak-
cyjna „SIŁA i ŚWIATŁO”,
Warszawa, Marszałkowska
nr. 94. Tel. 41-33, 318-65.

Własność firmy.

Naczelný dyrektor inż. Ta-
deusz S u ł o w s k i.

75. SOKOŁÓW (woj. Lu-
belskie).

Firma i własność: — „Młyn i
Elektrownia S. Szafrana”,
Sokołów, ziemia Siedlecka.

1 silnik gazowy + 1 prąd-
nica 52 kW
Paliwo — drzewo.

76. SOSNOWIEC (woj. Kieleckie).

Firma:—„Elektrownia Okrę-
gowa w Zagłębiu Dąbrow-
skim, S. A.” Sosnowiec.

Adres telegr.: „Elektrownia-
Sosnowiec”.

Właściciel — Elektrownia
Okręgowa w Zagłębiu Dą-
browskiem, Spółka Akcyjna.
Dyrektor inż. Włodzimierz
Horko.

4 kotły Garbego $p = 14$
 $H = 2000$

2 turbo-alternatory 10 000 kW
Paliwo — miał węglowy.

77. STAROGARD (Pomo- rze).

Firma:—„Zakłady Przemys-
łowe Wiechert jun w Staro-
gardzie”.

Własność firmy.

1 turbina wodna + 2 gene-
ratory 350 kW

78. STOCKI MŁYN (Po- morze).

Firma: — „Elektrownia ob-
wodowa Pomorze (Stocki
Młyn)”.

Zarząd Główny: Gdańsk,
Neugarten 11.

Zakład elektryczny — Stocki
Młyn, poczta Pelplin.

Właściciel — Ueberlandzen-
trale Pomorze G. m. b. H.
Dyrektor p. Paweł Stu-
dziński.

2 kotły Babcocka i Wilcoxa
 $p = 12$, $H = 600$

2 turbo - alternatory parowe
Bergmana 1 500 kW

2 turbo - alternatory wodne
Francisa 400 kW

Razem 1 900 kW

Paliwo — węgiel.

79. SUWAŁKI (woj. Bia- łostockie).

Firma: — „Elektrownia mia-
sta Suwałk”.

Właściciel — Magistrat m.
Suwałk.

Dyrektor inż. Bernard Tro-
cki.

2 kotły lokomobilowe
 $p=12$, $H=176,97$

2 lokomobile + 3 alternatory
500 kW

Paliwo — drzewo.

80. SZYDŁOWIEC (woj. Kieleckie).

Firma:—„Szydłowiecka Elek-
trownia Centralna”.

Właściciel: Ignacy Gold-
berg.

1 lokomobila + 2 prądnice
40 kW

Paliwo — drzewo.

81. TARNOPOL.

Firma: — „Miejski Zakład
Elektryczny w Tarnopolu”.

Właściciel — Magistrat m.
Tarnopola.

Dyrektor inż. Władysław
Szczęsny.

3 kotły Tischbeina
 $p=11$, $H=430$

3 maszyny parowe + 3 prąd-
nice 454 kW

1 siln. dyzl. + prądnica 140 „
Razem 594 kW

82. TARNÓW (woj. Krakowskie).

Firma:—„Zakłady Elektryczne miasta Tarnowa”.

Własność komunalna.

Dyrektor inż. Stanisław Zawadzki.

4 silniki dyzlowskie + prądnice 720 kW

albo alternatory 600 kVA

Paliwo — olej gazowy.

83. TCZEW. (Pomorze).

Firma:— „Elektrownia Miejska”.

Własność — komunalna.

Dyrektor inż. Morawski.

1 kocioł Babcocka $H = 185$

1 kocioł kornwalij. $H = 75$

Razem $H = 260$

1 maszyna parowa + prądnica 225 kW

1 turbogenerator 400 „
625 kW

3 przetwornice 555 „
Razem 1180 kW

84. TORUŃ (Pomorze).

Firma:—„Elektrownia i Gazownia w Toruniu”.

Własność — Elektrizitäts-Werke Thorn.

Zarządca przymusowy inż. S. Celichowski.

2 kotły kornwalijskie $p = 10, H = 113$

3 kotły Babcocka i Wilcoxa $p = 12, H = 506$

1 kocioł Steinmüllera $p = 12, H = 397$

Razem $H = 1016$
2 maszyny parowe + 2 alternatory 670 kW

albo 2 prądnice 300 kW

1 turbo-alternator 1000 kW

Maszyny razem 1670 kW

Akumulatory 276 kW

Paliwo — węgiel.

85. TRZEMESZNO (woj. Poznańskie).

Firma:—„Elektrownia i Wodociągi Miejskie”.

Właściciel: Magistrat miasta Trzemeszna.

Kierownik: St. Borkowski

2 silniki gazowe + 2 prądnice pr. stał. 132 kW

86. WADOWICE (woj. Krakowskie).

Firma: — „Elektrownia Wadowice”.

Właściciel—„Elin” Sp. Akc. dla Przemysłu Elektrycznego w Krakowie.

Dyrektor inż. Jan Madeyski.

4 kotły lokomobil.

$p = 12, H = 97,14$

4 lokomobile + 4 prądnice 222 kW

Paliwo — węgiel.

87. WARSZAWA.

Firma: — „Kompanja Elektryczności w Warszawie”.

Własność firmy.

Dyrektor naczelny E. Han-nothiaux.

Dyrektorzy: inż. Franciszek Kobylński, inż. Edward Opęchowski, p. B. Borkowski.

6 kotłów Fitznera i Gampera $p = 13, H = 1200$

6 „ „ „ „ $H = 2418$

2 kotły Babcocka i Wilcoxa
H=1 000

2 kotły Erste Brüner MF
H= 800

Razem H=5 418

7 turbo-alternator. 30 120 kW
Paliwo — węgiel.

88. WARSZAWA — TRAMWAJE.

Firma: — „Tramwaje Miejskie w Warszawie”.

Właściciel Magistrat.

Dyrektor inż. Alfons Kühn.

89. WĄGROWIEC (woj. Poznańskie).

Firma: — „Elektrownia Miejska”.

Własność — komunalna.

1 kocioł lokomobilowy
H = 29,5

1 silnik dyzłowski i

1 lokomobila Wolfa + 2 prądnice pr. stał. 150 kW

90. WĘGRÓW (woj. Lubelskie).

Firma: — „Elektrownia Węgrowska w Węgrowie, ziemia Siedlecka”.

Właściciel D. J. Ratensztejn.

Silnik gazowy } prądn. 50 kW
Turbina wodna }

91. WIELICZKA (woj. Krakowskie).

Firma: — „Miejski zakład elektryczny do przesyłania energii elektrycznej”.

Własność komunalna.

Zakład nabywa prąd od elektrowni Żupy Solnej i sprzedaje go swoim odbiorcom.

92. WIELUŃ (woj. Łódzkie).

Firma: — „Elektrownia Miejska w Wieluniu”.

Własność komunalna.

Kierownik inż. Fryd. Pur.

2 kotły lok. p=12, H=26,8

2 lok. + 2 prądnice 50 kW

Baterja akum. 16 kW

Paliwo — węgiel.

93. WŁOCŁAWEK (woj. Warszawskie).

Firma: — „Elektrownia Miejska w Włocławku”.

Zarząd: ul. Kościuszki 7.

Elektrownia — ul. Biskupia.

Własność komunalna.

Kierownik inż. Staryński

3 kotły lokom. p = 12

H=119,68

3 lokomob. + 3 prądnice i

320 kW

Paliwo — węgiel.

94. WŁODZIMIERZ-WOŁYŃSKI (woj. Wołyńskie).

Firma: — „Przedsiębiorstwo dla Eksploatacji Elektrowni Włodzimierskiej EDMUND LAKUTOWICZ”.

Własność prywatna.

Dyrektor p. Edmund Lakutowicz.

1 kocioł lokomobilowy

p=7, H=42,10

2 kotły lokomobilowe

p=10, H=31,64

Razem H=73,74

3 lokomobile + 3 prądnice pr. stał. 96 kW

Paliwo — drzewo.

95. WYRZYSK (Pomorze).

Firma: — „Centrala Elektryczna Wyrzysk, T. z o. p.”
Niezychowo, p. Białosłowie.
Telegr. Elektron-Niezychowo.
Własność firmy.

Dyrektor inż. Erick Peuckert.

3 siln. dyzl. + alternatory
660 kW

Paliwo — olej gazowy.

96. WYSZKÓW (woj.

Warszawskie).

Firma: — „Elektrownia i Młyn Automatyczny Wiktora Eychlera”. St. Wyszaków.

Własność firmy.

Silnik gazowy + prądnic
32 kW

Paliwo — drzewo.

97. ZAMOŚĆ (woj. Lubelskie).

Firma: — „Elektrownia Miejska w Zamościu”.

Własność komunalna.

Dyrektor: J. Pilkiewicz

2 kotły lokomobilowe
p=12 H=96,45

2 lokomob. + 2 alternatory
275 kW

Paliwo — węgiel i drzewo.

98. ZGIERZ (woj. Łódzkie).

Firma: — „Tow. Akc. Elektrowni Zgierskiej”.

Adres dla depesz: „Elektrownia — Zgierz”.

Własność firmy.

Dyrektor inż. Stanisław

Próchnik.

2 kotły Babc. i Wil. p = 15
H = 500

1 turbo-alternator 2 000 kW

3 siln. dyzl. + alternatory
944 kW

Razem 2 944 kW

Paliwo — węgiel i olej gazowy.

99. ZWIĄZEK ELEKTRYFIKACYJNY CHEŁMNO — ŚWIECIE — TORUŃ.

Firma: — „Związek Elektryfikacyjny Chełmno — Świecie — Toruń”.

Przewodniczący: starosta powiatu chełmińskiego p. Prądzyński.

Siedziba Związku: Chełmno, ul. Dworcowa 50.

Związek nie wytwarza energii, a sprowadza z elektrowni „Gródek” i dostarcza 3 powiatom.

WNIOSKI ZE STATYSTYKI ELEKTROWNI,
NALEŻĄCYCH DO ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH
za rok 1924.

Związek Elektrowni Polskich liczył w roku 1924 ogółem 83 członków. Z nich 4 są przedsiębiorstwami, które bądź wcale nie posiadają urządzeń elektrycznych, bądź posiadają urządzenia, znajdujące się dopiero w budowie. Odpowiedzi na kwestionariusz statystyczny powinno być 79. W rzeczywistości zaś kwestionariusz wypełniony nadesłała 55 członków, czyli 69,6%, informacje niewystarczające nadesłało 2 członków, czyli 2,5%,

zupełnie kwestjonariusza nie wypełniło 22 członków, czyli 27,9%. Ogółem więc brakuje wystarczających odpowiedzi od 30,4% członków. Jest to procent zbyt duży. Ponieważ jednak członkowie, którzy się uchylili od wypełnienia kwestjonariusza, należą do liczby drobniejszych elektrowni, przeto brak danych, dotyczących tych elektrowni, niewiele zniekształca zasadnicze wnioski, które można wysnuć na podstawie kwestjonariuszów wypełnionych. 30,4% członków, od których nie otrzymano potrzebnego materiału statystycznego, reprezentuje zaledwie 1,7% ogólnej mocy wszystkich elektrowni, należących do Związku. Niezawodnie i udział tych członków w produkcji energii elektrycznej jest procentowo również niewielki. Cyfrą najbardziej znamioną dla elektrowni jest jej roczna wytwórczość, to też słuszną jest rzeczą wymienianie elektrowni w spisie statystycznym w kolejności ich rocznej produkcji.

Ogólna produkcja elektrowni związkowych (53 członków) wyniosła w roku 1924—241 828 684 kWh. Produkcja poszczególnych elektrowni wahała się w granicach od 49,57 miliona kWh (Warszawa) do 0,01 miliona kWh (Szydłowiec). Średnio na jedną elektrownię przypada około 4,6 miliona kWh. Gdyby uwzględnić wszystkich członków Związku, to roczna wytwórczość jednej elektrowni wyniosłaby średnio prawdopodobnie około 3,2 miliona kWh.

Z bliższego rozpatrzenia zestawienia statystycznego wynika, że wszystkie elektrownie pod względem ich wytwórczości można podzielić na 4 naturalne grupy, jak podaje tablica I. Tablica ta ułatwia bliższe wniknięcie w istotny charakter wytwórczości elektrowni związkowych. Dla elektrowni, które w kwestjonariuszu podały tylko ilość energii, dostarczonej odbiorcom, przyjęto, że produkcja przewyższa wymienioną ilość o 15%.

Tablica I.

Grupa	Granice rocznej produkcji jednej elektrowni	Liczba elektrowni	Ogólna produkcja całej grupy		Średnia produkcja jednej elektrowni. milj. kWh
			milj. kWh	%	
I	Powyżej 10 milj. kWh	7	187,61	77,6	26,8
II	„ 1 do 10 milj. kWh	18	45,99	19,0	2,5
III	„ 0,2 do 1 milj. kWh	16	7,29	3,0	0,45
IV	poniżej 0,2 milj. kWh	12	0,94	0,4	0,08
	R a z e m	53	241,83	100,0	4,6

Z siedmiu największych elektrowni, należących do grupy I i wytwarzających ogółem 77,6% energii, na poszczególne elektrownie przypada następujący udział procentowy w produkcji.

Warszawa	20,5%
Łódź	16,7%
Siersza Wodna	10,8%
Sosnowiec	10,8%
Kraków	7,9%
Lwów	5,6%
Poznań	5,3%

Razem . . . 77,6%

Dwa przedsiębiorstwa, nie włączone do tablicy I, nie posiadają własnych elektrowni, lecz nabywają energię od obcych wytwórców, nie będących członkami Związku. Ogólna ilość energii, nabytej przez te dwa przedsiębiorstwa, wynosiła 7.859.013 kWh.

Ogółem więc wszystkie przedsiębiorstwa, należące do Związku, wysłały do sieci w roku 1924:

energii, wytworzonej we własnych elektrowniach,	241,83 milj. kWh
energii, nabytej od obcych elektrowni,	7,86 milj. kWh

Razem 249,69 milj. kWh

Ilość ta jest o 15% wyższa od ilości energii, wysłanej do sieci przez elektrownie związkowe w roku 1922*).

Moc elektrowni związkowych, podzielonych jak w tablicy I na cztery grupy według ich rocznej produkcji, jest podana w tablicy II.

Tablica II.

Grupa	Granice rocznej produkcji jednej elektrowni	Liczba elektrowni	Ogólna moc całej grupy		Średnia moc jednej elektrowni kW	Wyzyskanie elektrowni	
			kW	%		godz. na rok	%
I	Pow. 10 milj. kWh	7	109 620	72,2	15 650	1 710	19,5
II	„ 1 do 10 milj. kWh	18	33 589	22,1	1 870	1 370	15,6
III	„ 0,2 do 1 milj. kWh	16	7 815	5,1	490	933	10,6
IV	poniż. 0,2 milj. kWh	12	891	0,6	74	1 050	12,0
Razem . . .		53	151 915	100,0	2860	1590	18,2

Ogólna moc 53 elektrowni związkowych, które odpowiedziały na kwestionariusz, wynosi 151915 kW. Moc poszczególnych elektrowni waha się w granicach od 30120 kW (Warsza-

*) Por. „Gospodarka Elektryczna w Polsce”, wyd. 1923 r.

wa) do 25 kW (Gostynin). Średnia moc wymienionych elektrowni wynosi 2860 kWh. Moc 24 elektrowni związkowych, które odpowiedzi nie nadesłały, wynosi według dawnych danych nie mniej, niż 2660 kW. Ogółem więc moc elektrowni, należących do Związku, wynosi prawdopodobnie około 154600 kW, a na jedną elektrownię związkową przypada średnio około 2000 kW.

Dane powyższe, jak i cała tablica II, dotyczą jedynie mocy maszyn, zainstalowanych w elektrowniach. Szereg elektrowni jednak posiada jeszcze baterje akumulatorów, pracujące wspólnie z maszynami. Moc tych baterji wynosi:

Grupa	Moc
I	914 kW
II	2 605 „
III	276 „
IV	— „
Razem	3.795 kW

Uwzględniając owe akumulatory, możemy ocenić ogólną moc elektrowni związkowych na 158400 kW. Z porównania ze stanem w roku 1922 wynika, że przyrost mocy ogólnej w ciągu dwu lat wynosi przeszło 35%.

Grupa I, obejmująca 7 elektrowni, największych pod względem produkcji, stanowi jednocześnie grupę elektrowni największych pod względem mocy. Są to elektrownie o mocy maszyn nie mniejszej od 8700 kW. Poza temi 7 elektrowniami jest jeszcze jedna duża elektrownia w Pruszkowie o mocy 8500 kW. Elektrownia ta została uruchomiona dopiero w końcu 1924 roku i dlatego pod względem produkcji zajmuje dalsze miejsce (w grupie II). Moc maszyn we wszystkich pozostałych elektrowniach jest znacznie mniejsza, nie przekracza bowiem nigdzie 4000 kW.

Na 8 elektrowni największych co do mocy, przypadają następujące odsetki ogólnej mocy elektrowni związkowych:

Warszawa	19,8%
Łódź	19,0%
Siersza Wodna	6,6%
Sosnowiec	6,6%
Kraków	5,7%
Lwów	7,6%
Poznań	6,8%

Razem grupa I 72,2%

Pruszków 5,6%

Razem 8 największych elektrowni 77,8%

Ostatnie dwie rubryki w tablicy II wskazują stopień wyzyskania elektrowni różnej wielkości. Rubryka przedostatnia podaje ilość godzin pracy, otrzymaną z podziału produkcji rocznej, wskazanej w tablicy I, przez moc wskazaną w tablicy II. Dzieliąc tę ilość godzin przez 8760 otrzymamy wyzyskanie w procentach, podane w ostatniej rubryce tablicy II. Cyfry te wymownie wskazują, o ile większe elektrownie są lepiej wyzyskane od drobnych. Wyzyskanie największych elektrowni jest niemal dwa razy większe, niż wyzyskanie małych elektrowni. Wyzyskanie poszczególnych elektrowni grupy I podaje tablica III.

Tablica III.

Nazwa elektrowni	Wyzyskanie elektrowni	
	godz./rok	%
Warszawa	1 640	18,7
Łódź	1 390	15,9
Siersza Wodna	2 610	29,8
Sosnowiec	2 600	29,7
Kraków	2 200	25,1
Lwów	1 170	13,4
Poznań	1 250	14,3
Razem grupa I	1710	19,5

Należy pamiętać, że elektrownia, która w środku roku sprawozdawczego wydatnie zwiększyła swą moc, wykazuje zazwyczaj stopień wyzyskania niższy od tego, który miała w roku poprzednim, lub który będzie miała w roku następnym. Warszawa, na przykład, uruchomiła nowy zespół o mocy 10 000 kW dopiero od grudnia 1924 r.)* Średnia moc elektrowni warszawskiej w roku sprawozdawczym wynosiła faktycznie zaledwie 21 000 kW, a więc wyzyskanie wynosiło w rzeczywistości 2 360 godzin czyli 27%.

Tablica IV podaje liczbę i moc zespołów maszynowych według rodzaju silnika napędowego, a także średnią moc jednostki każdego typu. Sześć rodzajów silników napędowych spotykamy w elektrowniach związkowych.

Wśród nich dominuje turbina parowa nie tylko pod względem mocy ogólnej, ale i pod względem liczby. Cyfry sumaryczne są podane w tablicy IV również dla następujących trzech kategorii silników: 1) silniki parowe, 2) silniki spalinalowe, 3) silniki wodne. Widzimy, że na pierwszą kategorię przypada prawie 94% ogólnej mocy maszyn, na dwie zaś pozostałe zaledwie po 3%.

*) Por. „Przegląd Elektrotechniczny“, 1925 r., Nr. 20, str. 358.

Tablica IV.

Grupa	Liczba maszyn						Ogólna moc maszyn w tys. kW						Ogólna moc maszyn w %						Średnia moc jednostki w kW					
	Turbiny parowe	Maszyny parowe	Lokom. parowe.	Siln. dyzłowskie	Silniki gazowe	Silniki wodne	Turbiny parowe	Maszyny parowe	Lokom. parowe.	Siln. dyzłowskie	Silniki gazowe	Silniki wodne	Turbiny parowe	Maszyny parowe	Lokom. parowe	Siln. dyzłowskie	Silniki gazowe	Silniki wodne	Turbiny parowe	Maszyny parowe	Lokomob. parowe	Siln. dyzłowskie	Silniki gazowe	Silniki wodne
I	31	6	—	—	—	—	105,4	4,2	—	—	—	—	69,5	2,8	—	—	—	—	3 400	700	—	—	—	—
II	16	21	6	10	4	7	21,6	6,2	0,9	2,4	0,5	1,9	14,2	4,1	0,6	1,6	0,4	1,3	1 350	294	152	241	137	274
III	—	10	14	9	11	3	—	1,7	1,8	0,8	0,7	2,9	—	1,1	1,2	0,5	0,4	1,9	—	170	127	91	60	950
IV	—	3	11	—	6	—	—	0,2	0,5	—	0,2	—	—	0,1	0,3	—	0,1	—	—	64	48	—	29	—
Razem	47	40	31	19	21	10	127,0	12,3	3,2	3,2	1,4	4,8	83,6	8,1	2,1	2,1	0,9	3,1	2 700	308	104	170	66	477
	118			40		10	142,5			4,6		4,8	93,9			3,0		3,1	1210			115		477
	168						151,9						100,0						904					

Tablica V zawiera jeszcze dodatkowe cyfry, oświetlające charakter wyposażenia elektrowni związkowych w silniki napędowe.

Tablica V.

Grupa	Liczba elektrowni	Liczba zespołów	Moc wszystkich zespołów tys. kW	Liczba zespołów na jedną elektrownię	Średnia moc jednego zespołu kW	Liczba elektrowni, posiadających silniki napędowe			
						jednej kategorii	kilku kategorii	jednego rodzaju	kilku rodzaj.
I	7	37	109,6	5,3	2 960	7	—	5	2
II	18	64	33,6	3,6	525	13	5	6	12
III	16	47	7,8	2,9	166	11	5	10	6
IV	12	20	0,9	1,7	45	12	—	11	1
Razem	53	168	151,9	3,2	904	43	10	32	21

Średnia liczba zespołów, ustawionych w jednej elektrowni, spada szybko w miarę tego, jak moc elektrowni się zmniejsza. Dużo jest elektrowni o mieszanych silnikach napędowych. Jeżeli rozróżniać silniki nie tylko podług kategorii (parowe, spalinowe, wodne), ale i podług rodzaju (turbiny, maszyny i lokomobile wśród parowych silników, dyzelskie i gazowe wśród spaliniowych), to okaże się, że różnorodność silników jest znaczna, albowiem zaledwie 60% elektrowni ma maszyny jednego rodzaju. Z 21 elektrowni o mieszanych silnikach mają:

silniki parowe	turb.	par.	+ masz.	par.		8	elektr.
	turb.	par.	+ lokom.	par.		1	"
	masz.	par.	+ lokom.	par.		1	"
silniki spalinowe	siln.	dyzl.	+ siln.	gaz.		1	"
	turb.	par.	+ siln.	dyzl.		1	"
	turb.	par.	+ masz.	par.	+ siln. dyzl.		1
	turb.	par.	+ siln.	wodne		1	"
	masz.	par.	+ siln.	dyzl.		2	"
	masz.	par.	+ lokom.	par.	+ siln. dyzl.		1
	lokom.	par.	+ siln.	gaz.		2	"
	lokom.	par.	+ siln.	dyzl.	+ siln. gaz.		1
	siln.	dyzl.	+ siln.	wodne		1	"

Najliczniejsza z powyższych kombinacji, mianowicie turbiny parowe + maszyny parowe, jest odbiciem naturalnej ewolucji siłowni parowych. Największa różnorodność silników napędowych przypada na dwie środkowe grupy. Jest to zupełnie zrozumiałe, albowiem największe elektrownie naogół najwięcej

odpowiadają nowoczesnym wymaganiom gospodarczym, najmniejsze zaś mają zbyt mało zespołów, by móc stosować kilka gatunków silników.

Moc przyłączonych odbiorników i stosunek jej do mocy elektrowni jest podany w tablicy VI. Tablica ta obejmuje tylko

Tablica VI.

Grupa	Liczba elektrowni	Moc maszyn P_1 (tys. kW)	Moc przyłączonych odbiorników P_2 (tys. kW)	Stosunek $\frac{P_2}{P_1}$
I	7	109,6	191,8	1,75
II	15	31,7	49,6	1,57
III	14	4,2	8,6	2,04
IV	5	0,58	0,9	1,57
Razem	41	146,1	250,9	1,72

41 elektrowni, ponieważ pozostałe nie nadesłały odpowiedniego materiału.

Tablica VII podaje energję wysłaną do sieci i energję dostarczoną odbiorcom, tudzież stosunek drugiej do pierwszej.

Tablica VII.

Grupa	Liczba elektrowni	Ilość energii		Stosunek $\frac{W_2}{W_1}$
		wyprodukowanej W_1 (milj. kWh)	dostarczonej odbiorcom W_2 (milj. kWh)	
I	7	187,61	159,46	0,85
II	16	40,91	34,40	0,84
III	15	7,48	6,03	0,81
IV	6	0,59	0,49	0,82
Razem	44	236,59	200,38	0,85

Tablica obejmuje tylko 44 zakłady, albowiem tyle tylko kwestjonariuszów zawierało potrzebne dane. Z tablicy wynika, że tak zwane „straty w sieci” wynoszą od 15 do 18%. Ścisłej mówiąc, jest to tylko procentowa różnica ilości, wyprodukowanej w elektrowni, i ilości zmierzonej u odbiorców. Cyfry te należy traktować z dużą rezerwą. W kwestjonariuszu można spotkać cyfry w granicach od 1 do 40%.

Ciekawe dane, oświetlające sprawność elektrowni, podaje tablica VIII. Są to dane, dotyczące spożycia paliwa na 1 kWh w 42 elektrowniach ciepłych. Widzimy najpierw, że wśród czterech gatunków paliwa (węgiel, koks, olej ziemny, drzewo) dominuje węgiel.

Pozostałe gatunki paliwa razem dostarczają zaledwie 2% ogólnej energii cieplnej, zużytej w elektrowniach. Przedostatnia

rubryka podaje ogólną ilość paliwa w przeliczeniu na jeden gatunek, mianowicie na węgiel, według następującego stosunku: 1 t węgla = 1 t koksu = 0,56 t oleju ziemnego = 2 t drzewa. Najdrobniejsze elektrownie zużywają średnio 3 razy więcej paliwa na 1 kWh, niż elektrownie największe.

Tablica VIII.

Grupa	Liczba elektrowni	Produkcja tych elektr. milj. kWh	Ilość zużytego paliwa (ton)				Razem paliwa w przeliczeniu na węgiel (ton)	Średnie zużycie węgla (w kg/kWh)
			Węgiel	Koks	Olej ziemny	Drzewo		
I	7	187,61	286 923	—	—	—	286 923	1,53
II	14	36,31	60 781	2 224	854	2 000	65 545	1,81
III	12	5,56	12 146	1 013	567	977	14 668	2,63
IV	9	0,77	2 600	158	—	1 448	3 482	4,53
Razem	42	230,25	362 450	3 395	1 421	4 425	370 618	1,61

Tablica IX podaje liczbę odbiorców 53 elektrowni, tudzież ilość energii, wyprodukowanej w tych elektrowniach, średnio na 1 odbiorcę. W miarę tego, jak maleje elektrownia, maleje i odbiorca.

Tablica IX.

Grupa	Liczba elektrowni	Produkcja tych elektrowni w milj. kWh	Liczba odbiorców	Produkcja na jednego odbiorcę kWh
I	7	187,61	156 225	1 200
II	18	50,55	55 561	911
III	16	7,69	24 170	318
IV	12	0,94	6 729	139
Razem	53	246,79	242 685	1 058

Analogiczne dane dla liczby liczników zawiera tablica X. Produkcja, przypadająca na jeden licznik, jest większa, niż produkcja, przypadająca na jednego odbiorcę głównego, wskutek istnienia w szeregu elektrowni dość poważnej liczby odbiorców ryczałtowych.

Należy zresztą pamiętać, że każda z tablic od VI do X obejmuje inną liczbę elektrowni wskutek niekompletności nadesłanych odpowiedzi.

Rubryki, wypełnione w kwestjonariuszu, pozwalają jeszcze oświetlić rozpowszechnienie poszczególnych rodzajów prądu,

Tablica X.

Grupa	Liczba elektrowni	Produkcja tych elektrowni w milj. kWh	Liczba liczników	Produkcja na jeden licznik kWh
I	6	174,68	146 552	1 195
II	18	50,55	47 473	1 066
III	16	7,69	17 703	434
IV	11	0,93	3 419	270
Razem	51	233,85	215 147	1 085

przynależność elektrowni, a także ich wiek. Z tablicy XI widzimy, że elektrownie, wytwarzające wyłącznie prąd zmienny, spotykają się we wszystkich czterech grupach.

Tablica XI.

Grupa	Liczba zakładów				Ilość energii wysłan. do sieci w milj. kWh		Ilość energii wysłanej do sieci w %			
	prąd zmienny wyłącz.	prąd stały wł.	prąd zmienny i stały	prąd zmienny wyłącz.	prąd stały wyłącz.	prąd zmienny i stały	prąd zmienny wyłącz.	prąd stały wyłącz.	prąd zmienny i stały	
I	4	—	3	141,95	—	45,66	56,8	—	18,3	
II	8	5	6	25,46	11,25	16,35	10,2	4,5	6,5	
III	5	12	—	2,79	5,30	—	1,1	2,1	—	
IV	1	11	—	0,11	0,83	—	0,0	0,3	—	
Razem	18	28	9	170,30	17,38	62,01	68,3	6,9	24,8	
	55			249,69			100,0			

Duże elektrownie, jeżeli wytwarzają prąd stały, to tylko obok zmiennego. Drobniejszych elektrowni o prądzie mieszanym oczywiście nie ma. Ilość energii, wyprodukowanej w postaci prądu stałego, wynosi prawdopodobnie niewiele więcej ponad 10% ogólnej produkcji.

Tablica XII podaje podział elektrowni na komunalne i prywatne. Liczebnie obie kategorie są równe, ale pod względem produkcji przeważają elektrownie prywatne, na które przypada prawie 73% ogólnej wytwórczości. Elektrownie prywatne są więc większe, jedynie wśród najdrobniejszych elektrowni istnieje stosunek odwrotny.

Wreszcie w tablicy XIII elektrownie są rozsegregowane według swego wieku. Wyodrębniono tu cztery okresy: 1) ostatnie lata ubiegłego stulecia, 2) okres przedwojenny bieżącego stu-

Tablica XII.

Grupa	Liczba zakład		Ilość energii wysła-nej do sieci (milj. kWh) przez zakłady		Ilość energii wy-śtan. do sieci (‰) przez zakłady		Ilość energ. (milj. kWh) wysła. do sieci przez 1 zakł.	
	kom.	pryw.	komunalne	prywatne	komunalne	prywatne	komunalny	prywatny
I	3	4	45,66	141,95	18,3	56,9	15,2	35,4
II	8	11	16,10	36,95	6,5	14,8	2,01	3,36
III	11	6	5,24	2,84	2,1	1,1	0,48	0,47
IV	6	6	0,60	0,34	0,2	0,1	0,10	0,06
Razem	28	27	67,61	182,08	27,1	72,9	2,41	7,00
	55		249,69		100,0		4,63	

lecia, 3) lata wojny, 4) okres powojenny. Prawie 80% energii wytwarzają elektrownie, zbudowane przed wojną po r. 1900.

Tablica XIII.

Grupa	Liczba elektrowni, które powstały				Energia (w mil. kWh) wyprodukowana przez elektr. które powstały				Energia (w‰) wyprodukowana przez elektr. które powst.			
	do r. 1900 włącznie	od r. 1901 do r. 1914 włącz.	od r. 1915 do r. 1920 włącz.	od r. 1921 do r. 1924 włącz.	do r. 1900 włącznie	od r. 1901 do r. 1914 włącz.	od r. 1915 do r. 1920 włącz.	od r. 1921 do r. 1924 włącz.	do r. 1900 włącznie	od r. 1901 do r. 1914 włącz.	od r. 1915 do r. 1920 włącz.	od r. 1921 do r. 1924 włącz.
I	2	5	—	—	26,49	161,12	—	—	11,0	66,7	—	—
II	4	12	1	1	15,03	27,42	1,59	1,96	6,2	11,4	0,7	0,8
III	1	9	4	2	0,46	3,91	1,90	1,02	0,2	1,6	0,8	0,4
IV	1	3	8	—	0,09	0,28	0,57	—	0,0	0,1	0,2	—
Razem	8	29	13	3	42,07	192,72	4,06	2,98	17,4	79,7	1,7	1,2
	53				241,83				100,0			

Elektrownie, które powstały w ubiegłym stuleciu, dostarczają przeszło 17% ogólnej produkcji. Są to elektrownie we Lwowie i Bielsku-Białej (33 rok eksploatacji), Grudziądzu (30 rok), Bydgoszczy (29 rok), Poznaniu (27 rok), Toruniu (26 rok), Tarnopolu i Kościerzynie (25 rok). W okresie powojennym powstały jedynie trzy elektrownie (Kalisz, Gródek, Pruszków), które w roku 1924 wytworzyły dopiero 1,2‰ ogólnej produkcji elektrowni związkowych.

WNIOSKI ZE STATYSTYKI ELEKTROWNI

za rok 1925.

Od największych elektrowni, zaliczonych w powyższym przeglądzie do grupy I, otrzymano już za rok 1925 głównejsze dane statystyczne, które pozwalają wysnuć pewne wnioski porównawcze.

Ogólna produkcja 7 największych elektrowni wynosiła:

w r. 1924 187,61 milj. kWh

w r. 1925 208,94 " "

Wzrost produkcji w ciągu roku wyniósł więc 11%. Produkcja największej elektrowni (warszawskiej) podniosła się z 49,57 milj. kWh na 60,47 milj. kWh, czyli prawie o 22%. Średnia produkcja jednej elektrowni I-ej grupy wynosiła:

w r. 1924 26,8 milj. kWh

w r. 1925 29,8 " "

Udział bezwzględny i stosunkowy poszczególnych elektrowni w produkcji I-ej grupy podaje następująca tablica:

Elektrownia	Produkcja 1924 r.		Produkcja 1925 r.	
	milj. kWh	%	milj. kWh	%
Warszawa	49,57	26,40	60,47	28,95
Łódź	40,23	21,45	41,04	19,61
Siersza Wodna	26,12	13,92	26,34	12,60
Sosnowiec	26,03	13,88	26,43	12,66
Kraków	19,17	10,22	21,27	10,20
Lwów	13,56	7,23	18,23	8,72
Poznań	12,93	6,90	15,15	7,26
Razem	187,61	100,00	208,94	100,00

Ogólna moc elektrowni I-ej grupy powiększyła się w ciągu roku 1925 ze 109 620 kW do 114 620 kW, czyli o 5 000 kW: w Krakowie ustawiono zespół o mocy 6 000 kW, we Lwowie usunięto maszynę parową o mocy 1 000 kW, by zrobić miejsce na nową turbinę parową, która będzie uruchomiona w r. 1926. W po-

zostały elektrowniach moc zmianie nie uległa. Ponieważ wzrost mocy ogólnej wyniósł zaledwie 4,5% wobec 11% wzrostu produkcji, więc wyzyskanie elektrowni w r. 1925 było lepsze, zwłaszcza dla niektórych elektrowni, jak widać z następującej tablicy:

Elektrownia	Wyzyskanie w r. 1924		Wyzyskanie w r. 1925	
	godz./rok	%	godz./rok	%
Warszawa	1 640	18,7	2 080	23,8
Łódź	1 390	15,9	1 420	16,2
Siersza Wodna	2 610	29,8	2 634	30,0
Sosnowiec	2 600	29,7	2 643	30,2
Kraków	2 200	25,1	1 448	16,5
Lwów	1 170	13,4	1 720	19,6
Poznań	1 250	14,3	1 472	16,8
Razem	1 710	19,5	1824	20,8

Ogólna liczba zespołów w grupie I-ej zmianie nie uległa. Średnia moc zespołu podniosła się z 2960 kW na 3100 kW.

Ilość zużytego w r. 1925 paliwa (węgla), ogólną i na 1 wytworzoną w elektrowni kilowatogodzinę, podaje następująca tablica:

Elektrownia	Zużyto węgla w 1925 r.	
	ogółem t	średnio kg/kWh
Warszawa	74 387	1,23
Łódź (orzech)	43 302	1,06
Siersza Wodna	44 665	1,70
Sosnowiec	42 247	1,60
Kraków	42 945	2,02
Lwów	26 483	1,45
Poznań	17 456	1,15
Razem	291 485	1,39

Ogólne spożycie węgla podniosło się w grupie I-ej w ciągu r. 1925 zaledwie o 1,5%, średnie spożycie węgla na 1 kWh spadło o 9%.

Liczbę liczników i średnią produkcję roczną na 1 licznik we wszystkich siedmiu elektrowniach pierwszej grupy podaje następująca tablica.

Elektrownia	Ilość liczników	Produkcja roczna na 1 licznik kWh
Warszawa	84 327	716
Łódź	28 733	1 430
Siersza Wodna	713	36 900
Sosnowiec	8 903	2 970
Kraków	19 218	1 110
Lwów	24 440	746
Poznań	10 426	1 450
Razem	176 760	1 180

SPIS ALFABETYCZNY

członków Związku Elektrowni Polskich
zamieszczonych w tablicy.

L. P.	Nazwa elektrowni	Nr. w tablicy staty- stycznej	L. P.	Nazwa elektrowni	Nr. w tablicy staty- stycznej
1	Augustów	22	19	Jasło	42
2	Białystok	9	20	Kalisz	32
3	Bielsko-Biała	10	21	Kielce	38
4	Bielsk-Podlaski	—	22	Kołomyja	—
5	Borysław	27	23	Konin	47
6	Brodnica	—	24	Końskie	50
7	Brześć n/Bugiem	—	25	Kościerzyna	49
8	Bydgoszcz	11	26	Kowel	45
9	Chojnice	33	27	Kraków	5
10	Cieszyn	26	28	Kutno	—
11	Częstochowa	21	29	Kuźniczka	—
12	Gąbin	—	30	Leszno	36
13	Gniezno	23	31	Lida	—
14	Golin	—	32	Ligota	8
15	Gostynin	53	33	Lipno	—
16	Gródek	37	34	Lublin (Brodta)	51
17	Grudziądz	12	35	Lublin (Michaelisa)	—
18	Inowrocław	30	36	Lwów	6

L. p.	Nazwa elektrowni	Nr. w tablicy statystycznej	L. p.	Nazwa elektrowni	Nr. w tablicy statystycznej
37	Łańcut	—	71	Siersza-Wodna	3
38	Łęczycza	48	72	Siła i Światło	—
39	Łomża	—	73	Sokołów	—
40	Łowicz	—	74	Sosnowiec	4
41	Łódź	2	75	Stockie-Młyny	13
42	Łuck	39	76	Suwałki	31
43	Miedzyrzec	52	77	Szydłowiec	55
44	Milowice	—	78	Tarnopol	35
45	Myczkowce	—	79	Tarnów	24
46	Mysłowice	—	80	Tczew	18
47	Opoczno	—	81	Toruń	14
48	Ostrów-Łomżyński	—	82	Trzemeszno	—
49	Ozorków	—	83	Wadowice	41
50	Pabjanice	—	84	Warszawa Oświe- lenie	1
51	Piotrków	—	85	Warszawa Tram- waje	—
52	Płock	28	86	Wągrowiec	—
53	Poznań	7	87	Węgrów	—
54	Power and Traction Finance Compa- ny Limited (Po- land)	—	88	Wieliczka	—
55	Pruszków	20	89	Wieluń	—
56	Przemysł	25	90	Włocławek	29
57	Radom	17	91	Włodzimierz Wo- łyński	46
58	Radzymin	—	92	Wyrzysk	—
59	Radzyń Podlaski	54	93	Wyszków	—
60	Rawa	—	94	Zakłady Przemys- łowe Wiecherta	15
61	Rawicz	—		Elektrownie:	
62	Rutki	19		Starogard	—
63	Rybnickie Gwarec- two Węglowe	—		Owidz	—
64	Rypin	—		Kolińcz	—
65	Rzeszów	34	95	Zamość	40
66	Sambor	44	96	Zgierz	16
67	Sieci Elektryczne	—	97	Związek Elektry- fikacyjny Chęt- mno-Świecie— Toruń	—
68	Siedlce	43			
69	Sieradz	—			
70	Sierpc	—			

Tabela statystyki Członków Związku Elektrowni Polskich za rok sprawozdawczy 1924.

UWAGI: I Spis elektrowni w kolejnym porządku, załączony przed tablicą, ułatwia odszukanie dowolnej elektrowni.

II Cyfry, ujęte w nawiasy, są to cyfry, które nie były podane w kwestjonariuszach, lecz zostały przyjęte.

Wykaz użytych skrótów:

pryw. — prywatne
kom. — komunalne
3 f — prąd trójfazowy zmienny
2 f — prąd dwufazowy zmienny

m — miedź
a — glin
ż — żelazo
c — cynk

jako materiał
kabl i przewod-
ników sieci

Nr. bieżący	Miejscowość	Liczba mieszkani- ców zasi- lanego obszaru	Eksploatacja prywatna czy komunalna	Kolejny rok eksploatacji	Rodzaj napędu	Moc maszyn	Ogólna moc maszyn	Akumula- tory	Ogólna moc elektrowni	Napięcie prądnic i sieci elektrycznych	Rod- zaj prądu	S i e ć			Moc przyłączonych odbiorników				Szczyt obciążenia w r. 1924	Energja wy- produkowa- na i wysłana do sieci	Energja zu- żyta poży- tecznie	Roczna strata energji	Ilość odbiorców			Ilość licznik- ów	Oświetlenie ulic		Wyży- skanie elek- trow- ni
												Waga kabl	Waga prze- wodów napo- wietrznych	Ogólna waga	Światło	Siła	Trakcja	Razem					Licznik- owych	Ryczał- towych	Razem		Jakość lamp	Ilość lamp	
	I—2	I—5	I—7	I—8	II—8	kW	kW	kW	kW	wolty		II—20	II—21	II—22	III 11 + + 12 + 15	III 13 + + 16	III—14	III—17	IV A—25	IV A—22	IV B—11	IV B—12	%						IVA—24
												tonn	tonn	tonn	kW	kW	kW	kW	kW	kWh	kWh	%							%
1	Warszawa		pryw.	22	7 turbin parowych	30 120	30 120	—	30 120	5 200/5 000/120	3f				27 693	23 871	—	51 564		49 567 350	41 455 359	16,4			69 725	69 688			42,2
2	Łódź	550 000	pryw.	18	8 turbin parowych	28 900	28 900	—	28 900	3 000/120	3f	m 396,4 a 0,05	ż 2,7	m 396,4 a 0,05 ż 2,7	13 555	37 630	1 284	52 469	14 600	40 227 590	35 753 678	11,1	23 538	—	23 538	25 703	żar.	125	16,7
3	Siersza-Wodna	25 849	pryw.	12	3 turbiny parowe	10 000	10 000	—	10 000	22 000/5 300 220	3f	m 6,19 a 0,07	m 17,43 a 7,2 ż 3,13	m 24,12 a 7,27 ż 3,13				9 365	5 600	26 119 346	25 076 299	4	541	2 211	2 752	606	żar.	237	29,8
4	Sosnowiec		pryw.	11	2 turbiny parowe	10 000	10 000	—	10 000	6 600/3 000/220/125	3f				2 448	8 588	—	11 036	5 800	26 032 000	23 456 831	9,9	8 296	—	8 296	8 336	żar.	282	29,7
5	Kraków	199 334	kom.	20	3 maszyny parowe 4 turbiny parowe	1 200 7 500	8 700	914	9 614	2 × 220 : 500 5 000/380/220/125 : 280/160	stały 3f	m 343 a 0,5 c 1,0	—	m 343 a 0,5 c 1,0	17 003	8 228	523	25 754	6 605	19 170 734	13 451 847	29,8	16 222	782	17 004	16 484	żar.	407	25,2
6	Lwów	242 000	kom.	33	3 maszyny parowe 3 turbiny parowe	3 000 8 600	11 600	—	11 600	5 000/110 500	3f stały	m 564,75 a 0,84 c 1,40	—	m 564,75 a 0,84 c 1,40	16 723	7 622	3 320	27 665	6 200	13 564 503	11 883 870	12,7	25 638	3	25 641	25 735	żar. luk.	32 40	13,3
7	Poznań		kom.	27	4 turbiny parowe	10 300	10 300	—	10 300	2 × 220 20 000/6 000/380/220	stały 3 f.				6 220	7 743	—	13 963		12 929 082	8 383 337	35,2	8 444	825	9 269				14,3
8	Ligota		pryw.		—	—	—	—	60 000/20 000/10 000/380/220		3f									7 063 740	(6 150 000)	13	1 572	247	1 819	1 612	—	—	—
9	Białystok	80 000	pryw	14	2 maszyny parowe 2 turbiny parowe	640 1 760	2 400	—	2 400	3 000/220/125 550	3f stały	m 37,89	m 47,29	m 85,18	1 685,1	3 326,1	—	5 011,2	1 780	5 054 700	4 344 413	14,05	6 871	685	7 556	6 871	żar.	939	24
10	Bielsko-Biała		pryw.	33	6 maszyn parow. 1 turbina parowa	1 100 1 240	2 340	—	2 340	2 000/220/120/105 5 000/380/220/120	2f 3f							5 099	1 500	4 506 801	3 716 804	17,5	3 717	3 025	6 742	4 074	żar.	106	16,7
11	Bydgoszcz	120 000	pryw.	29	5 maszyn parow.	2 500	2 500	186	2 686	550/220/110	stały	m 173 ż 0,316 c 0,410	m 1,247	m 174,247 ż 0,316 c 0,410	3 314	3 901	600	7 815	1 752	4 345 201	3 439 963	20,8	5 394	1 002	6 396	4 978	żar	35	19,8
12	Grudziądz	50 206	kom.	30	2 turbiny parow.	2 800	2 800	1 620	4 420	15 000/5 000/380/220 500/250 : 2 × 220	3f stały	m 21	m 25	m 46	732,5	785,5	220	1 738	1 200	3 304 490	2 896 265	12,4	2 847	—	2 847	3 215	żar.	168	13,5
13	Stockie-Młyny		pryw.	13	2 turbiny parow. 2 turbiny wodne	1 500 400	1 900	—	1 900	15 000/6 000/600	3f		m 112,32 ż 37	m 112,32 ż 37	873	4 118	—	4 991	1 650	3 112 696	1 936 862	37,5	880	—	880	1 000	—	—	18,4
14	Toruń	65 000	kom.	26	2 maszyny parow. 1 turbina parowa	670 1 000	1 670	276	1 946	6 000/380/220 500 : 2 × 220	3f stały	m 32	m 65 ż 11	m 97 ż 11	3 643,9	1 202	610	5 455,9	1 400	2 869 349	2 400 228	16,4	3 677	40	3 717	3 717	żar.	12	17,9
15	Przedsiębiorstwa Przemysłowe Wiecherta		pryw.	12	3 turbiny wodne	1 020	1 020	—	1 020	8 000 : 5 200/380/220	3f				75	475	—	550		2 580 680	(2 240 000)	13			70	125			22,17

Nr. bieżący	Miejscowość	Liczba mieszkańców zasilonego obszaru	Eksploatacja prywatna czy komunalna	Kolejny rok eksploatacji	Rodzaj napędu	Moc maszyn	Ogólna moc maszyn	Akumulatory	Ogólna moc elektrowni	Napięcia prądnic sieci elektrycznych	Rodzaj prądu	S i e ć			Moc przyłączonych odbiorników				Szczyt obciążenia w r. 1924	Energia wyprodukowana i wysłana do sieci	Energia zużyta pożytecznie	Roczna strata energii
												Waga kabli	Waga przewodów napowietrznych	Ogólna waga	Światło	Siła	Trakcja	Razem				
	I-2	I-5	I-7	I-8	II-8		II-12	II-14	II-15			II-20	II-21	II-22	III 11+ +12+15	III 13+ +16	III-14	III-17	IV A-25	IV A-22	IV B-11	IV B-12
						kW	kW	kW	kW	wolty		tonn	tonn	tonn	kW	kW	kW	kW	kW	kWh	kWh	%
16	Zgierz	25 000	pryw.	14	1 turbina parowa 3 silniki Diesel'a	2 944	2 944	—	2 944	3 000/220	3 f.	m 40	m 9	m 49	1 657	372	—	2 029	1 140	2 565 980	2 230 394	9,2
17	Radom	63 000	pryw.	24	1 turbina parowa 2 silniki Diesel'a 1 maszyna parowa	1 000 518 200	1 718	—	1 718	2/220	stały	—	a 28,8	a 28,8	1 053	1 884	—	2 937	1 075	2 515 122	2 319 891	7,75
18	Tczew	45 000	kom.	24	1 turbina parowa 1 maszyna parowa	400 225	625	—	625	15 000/380/220 2 × 220, 440	3 f. stały									2 500 000	(2 170 000)	13
19	Rutki	12 600	kom.	14	2 turbiny wodne	500	500	—	500	15 000 8 000/380/220	3 f.								478	2 086 770	1 934 820	7,2
20	Pruszków	40 000	pryw.	1	2 turbiny parowe	8 500	8 500	—	8 500	35 000/5 000 380 220	3 f.	m 10,654	m 47,5 a 6,834	m 58,141 a 6,834	689,1	4162,2	—	4851,3	1 680	1 957 663	1 888 857	4,1
21	Częstochowa	90 000	pryw.	18	4 lokomobile par. 1 silnik parowy 1 silnik Diesel'a	905 69 230	694	—	694	2 × 220	stały	—	m 33 a 16	m 33 a 16	1 664	1 241	—	2 095	640	1 661 556	1 227 625	23 11
22	Augustów	12 000	pryw.	7	1 turbina parowa 1 lokomobila par.	500 268	768	—	768	11 000 3 000 500/220	3 f.	m 1,248 z 33,435 c 2,055	m 0,54 z 4,12 c 11,286	m 1,788 z 37,555 c 13,341					420	1 588 116	1 531 116	3,56
23	Gniezno	27 000	kom.	24	3 silniki gazowe 1 lokomobila	480 250	730	360	1 090	2 × 220, 440	stały				390	340	—	730	520	1 482 000	1 261 000	14,9
24	Tarnów	40 000	kom.	15	4 silniki Diesel'a	720	720	163	883	500 2 × 220 5 500 3 × 220	stały 3 f.	m 10,636	m 18,46	m 29,096	1891,324	281,5	45,8	2218,624	560	1 399 564	1 164 587	16,8
25	Przemyśl	60 000	kom.	18	2 maszyny parowe 1 turbina parowa	400 400	800	—	800	2 × 150, 300	stały				934	56	—	990	750	1 241 702	931 000	25
26	Cieszyn	28 158	kom.	16	1 turbina parowa 1 maszyna parowa	500 460	960	—	960	750 190/110	stały zm.	m 2,64	m 9,8 z 0,31	m 12,44 z 0,31	1 129	1 161	—	2 290	680	1 217 646	1 004 409	17,5
27	Borysław	37 542	pryw.	21	—	—	—	—	—	3 000/380 220	3 f.	—	m 38,3	m 38,3	319,69	561,6	—	881,29	495	795 543	749 173	5,82
28	Płock	28 000	pryw.	17	1 lokomobila par. 1 maszyna parowa 1 silnik Diesel'a	140 100 50	290	—	290	230	stały	m 0,2	m 18,2	m 18,4	613,55	229,68	—	843,23	320	730 030	493 512	32,39
29	Włocławek	45 000	kom.	10	3 lokomobile par.	320	320	—	320	220	stały		m 13,84 z 8,68	m 13,84 z 8,68	297,82	128	—	425,82	315	722 277	554 243	23,2
30	Inowrocław		kom.	17	3 maszyny parowe	750	750	20	770	2 × 220	stały								325	660 645	505 382	23,6
31	Suwałki	26 000	kom.	9	2 lokomobile par.	500	500	—	500	5 500/380/220	3 f.	m 3,385 z 11,735	m 6,394 z 26,009	m 9,979 z 37,744	427	174	—	601	272	634 888	492 478	14,5
32	Kalisz	50 000	kom.	3	1 silnik Diesel'a 1 turbina wodna	180 50	230	—	230	3 000/500/380/220	3 f.				364	376	—	740	230	623 000	524 190	15,7
33	Chojnice	12 000	kom.	24	4 silniki parowe	281	281	61	342	2 × 220, 440	stały	4	6	10	570	367,8	—	937,8	126	493 114	341 208	30,8
34	Rzeszów	25 000	kom.	13	2 silniki Diesel'a 1 maszyna parowa	150 250	400	—	400	2 × 220, 440	stały	m 76	m 50	m 126					260	482 820	429 246 55	11,1

Nr. bieżący	Miejscowość	Liczba mieszkań- ców zasil- anego obszaru	Eksploatacja prywatna czy komunalna	Kolejny rok eksploatacji	Rodzaj napędu	Moc maszyn	Ogólna moc maszyn	Akumula- tory	Ogólna moc elektrowni	Napięcia prądnic i sieci elektrycznych	Ro- dzaj prądu	S i e ć			Moc przyłączonych odbiorników				Szczyt obciążenia w r. 1924	Energja wy- produkowa- na i wysłana do sieci	Energja zu- żyta poży- tecznie	Strata energji	Ilość odbiorców			Ilość licznik- ów	Oświetlenie ulic	
												Waga kabli	Waga prze- wodów napo- wietrznych	Ogólna waga	Światło	Siła	Trakcja	Razem					Liczni- ko- wych	Ryczał- towych	Razem		Jakosc lamp	Ilość lamp
	I—2	I—5	I—7	I—8	II—8	kW	II—12 kW	II—14 kW	II—15 kW	wolty		II—20 tonn	II—21 tonn	II—22 tonn	III 11+ +12+15 kW	III 13+ +16 kW	III—14 kW	III—17 kW	IV A—25 kW	IV A—22 kWh	IV B—11 kWh	IV B—12 %						
35	Tarnopol	32 000	kom.	25	3 maszyny parow. 1 silnik Diesel'a	454 140	594	—	594	2 × 150	stały	m 12,5	m 13,5 ż 1,0	m 26 ż 1,0	431,9	95,5	—	527,4	320	461 000	378 000	18	1 760	90	1 850	1 760	żar.	135
36	Leszno	17 800	kom.	18	2 maszyny parow.	150	150	173	323	2 × 220	stały				621,3	428	—	1049,3	200	419 256	414 659	1,09	992	—	992	1 127	żar.	14
37	Gródek	40 000	pryw.	2	2 turbiny wodne	2 800	2800	—	2 800	60 000/15 000/3 000/280	3 f.	Nie posiadał własnej sieci w r. 1924.			Odbiorca Związek Elektryfi- kacyjny Chelmno—Świecie— Toruń.				280	397 095	(345 473)	13	Odbiorca Związek Elek- tryfikacyjny Chelmno — Świecie — Toruń.					
38	Kielce	35 000	pryw.	11	3 silniki gazowe	200	200	22	222	2 × 220	stały	—	m 10	m 10	632	113	—	745	246	374 400	295 580	21	1 550	—	1 550	1 550	żar.	190
39	Łuck	30 000	pryw.	15	3 silniki gazowe 1 silnik Diesel'a	105,6 57,2	162,8	—	162,8	2 × 220, 440	stały	—	m 9 a 1	m 9 a 1	272,5	34,44	—	306,94	163	337 306	269 846	20	320	1 362	1 682	320	żar.	56
40	Zamość	25 000	kom.	5	2 lokomobile	275	275	—	275	3 000/220	3 f.	m 3	m 50	m 53	375	158	—	533	275	335 798	264 304	21	1 220	—	1 220	1 220	żar.	200
41	Wadowice	700	pryw.	20	4 lokomobile	222	222	—	222	2 × 220	stały	m 6,326 a 0,205 ż 1,326	—	m 6,326 a 0,205 ż 1,326				184,428	120	207 120	122 070	40	305	395	700	305	żar.	113
42	Jasło	12 000	pryw. kom.	8 4	3 silniki Diesel'a	240	240	—	240	2 × 120, 240	stały	—	m 16	m 16	321,718	71,79	—	393,508		205 711	198 454	3,54	740	29	769	740	żar.	165
43	Siedlce	36 000	kom.	8	2 lokomobile par. 1 silnik gazowy	325 75	400	—	400	2 × 220, 440	stały			m 12 ż 15					150	(205 642)	178 819	13	856	115	971	856	żar.	120
44	Sambr	22 000	kom.	16	2 maszyny parow. 1 lokomobila	120 58	178	—	178	2 × 220, 440	stały	—	m 12,2	m 12,2	477,5	47	—	524,5	132	147 114	130 662	11,18	553	127	680	553	żar.	217
45	Kowel	15 000	kom.	6	2 lokomobile	70	70	—	70	220	stały	—	—	m 5					67	(120 000)	104 500	13	100	700	800	100	żar.	75
46	Włodzimierz Woł.	12 000	pryw	5	3 lokomobile	96	96	—	96	2 × 220	stały			m, ż, a					60	(129 525)	112 630	13	100	500	600	100	żar.	100
47	Konin	11 000	kom.	9	2 lokomobile	175	175	99,9	274,9	220 2 × 220, 440	stały				99,2	23,5	—	122,7	75	110 914	86 513	22	613	240	853	613	żar.	60
48	Łęczyca	10 000	kom.	8	1 lokomobila	60	60	—	60	220	3 f.	—	m 2,26 ż 5,0	m 2,26 ż 5,0					60	106 760	75 328	29,4	540	193	733	540	żar.	44
49	Kościerzyna	7 000	kom.	25	1 maszyna parow.	72	72	—	72	220,2 × 220, 440	stały	—	m 5	m 5				77	78	90 940	(79 118)	13	548	—	548	548	żar.	36
50	Końskie	11 000	pryw.	13	2 silniki gazowe	63	63	—	63	2 × 220, 440	stały	m 0,5	m 3 ż 0,1	m 3,5 ż 0,1	91,8	33,3	—	125 1	55	80 019	63 217	20,9	311	190	501	324	żar.	23
51	Lublin (Brodta)		pryw.	14	2 silniki gazowe	32	32	—	32	110	stały									(50 390)	43 817	13	194	2	196	194		
52	Międzyrzec	14 000	pryw.	8	1 silnik gazowy	50	50	—	50	2 × 220	stały	—	10	10					38	(42 320)	36 800	13	206	402	608	205	żar.	26
53	Gostynin	6 000	kom.	9	1 lokomobila par.	25	25	—	25	2 × 220, 440	stały		ż 15	ż 15	27	25	—	52	25	27 148	26 343	2,96	200	160	360	226	żar.	54
54	Radzyń Podlaski	6 000	pryw.	8	1 silnik gazowy	30	30	—	30	2 × 220, 440	stały	—	m 0,8 ż 10	m 0,8 ż 10					30	(21 275)	18 500	13	50	200	250	46	żar.	40
55	Szydłowiec	12 000	pryw.	8	1 lokomobila	40	40	—	40	2 × 220	stały								40	(11 500)	10 000	13	400	200	600		żar.	

SPRAWOZDANIE

Z WALNEGO ZGROMADZENIA CZŁONKÓW ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH

w dn. 4—6 maja 1924 r., w Krakowie.

Na liście obecnych członków zapisali się pp.: J. Glatman z Augustowa, K. Riegert z Białegostoku, P. Dombke z Cieszyńska, C. Apanowicz i R. Tyszecki z Częstochowy, A. Hoffmann z Torunia, A. Dolatowski z Grudziądza, M. Sroczyński z Inowrocławia, I. Bujnicki z Kalisza, A. Kobyliński z Kielc, S. Malanowicz z Końskich, S. Bieliński z Krakowa, Z. Sienkiewicz z Kutna, I. Bethge z Leszna, M. Dziewoński ze Lwowa, L. Golc z Łodzi, T. Łatowski z Myczkowic, J. Górnicki i S. Kieffer z Płocka, J. Koźniewski z Poznania, K. Straszewski z Pruszkowa, H. Macura z Pszczyny, J. Żurowski z Rzeszowa, S. Wojakowski z Sambora, H. Zarzycki z Warszawy, K. Zwierzański z Siedlec, Z. Rauch z Sierszy, K. Gayczak i W. Horko z Sosnowca, P. Studziński i F. Czarnowski ze Stockich Młynów, I. Goldberg z Szydłowca, B. Lejczak z Tarnowa, Wł. Schleyen z Wadowic, F. Kobyliński z Warszawy, F. Pur z Wielunia, W. Maszewski z Włocławka, J. Bojakowski z Zamościa, St. Próchnik ze Zgierza i dyrektor Związku M. Kuźmicki z Warszawy.

Na liście gości: wojewoda krakowski p. Władysław Kowalikowski, inż. K. Siwicki, reprezentujący Ministra Robót Publicznych, prezes P. Prachtel, reprezentant Ministra Kolei Żelaznych. Byli obecni przedstawiciele centralnych władz rządowych w osobach: inż. Cz. Wierusz-Kowalskiego z Ministerstwa Przemysłu i Handlu, inż. R. Madeyskiego z Ministerstwa Kolei, przedstawiciel Nadzwyczajnego Komisarza Oszczędnościowego, inż. S. Andrzejowski, posłowie na Sejm: inż. J. Brzostowski, adw. A. Chełmoński, W. Konopczyński, F. Maślanka, inż. S. Paczkowski, prezydent m. Krakowa in corpore z prezydentem J. Fedorowiczem na czele, przedstawiciele władz miejscowych — inż. J. Nowicki i inż. J. Kaczyński z Wydziału Przemysłowego Województwa Krakowskiego, inż. H. Dudek, dyrektor Robót Publicznych, inż. J. Gutkowski z Dyrekcji Kolei Państwowych, rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. J. Łoś, rektor Akademii Górniczej, prof. J. Studniński, przedstawiciel Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, prezes Tadeusz Epsztajn, przedstawiciel Krakowskiego Tow. Technicznego, inż. Edmund Chromiński, Polskiego Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych, prezes

T. Ruśkiewicz i dyrektor Aleksander Brusikiewicz, oraz wielu innych delegatów instytucji społeczno-zawodowych.

Przewodnictwo obejmuje inż. K. Gayczak, dyrektor Elektrowni Sosnowieckiej, i zaprasza na sekretarza inż. K. Riegerta, dyrektora Elektrowni Białostockiej.

Dyrektor Gayczak. Na podstawie art. 14 naszego statutu przewodnictwo na zebraniach ogólnych należy do prezesa Związku. Niestety muszę zakomunikować przykrą nowinę, iż prezes nasz, pan Tadeusz Sułowski, przed samym wyjazdem zachorował i dlatego na dzisiejsze Zgromadzenie przybyć nie mógł, nadsyłając depeszę treści następującej:

„Wskutek zasłabnięcia nie mogę niestety ku memu wielkiemu żalowi przybyć na Zjazd. Związek Elektrowni założył dotychczas trwale podwaliny dla rozwoju elektryfikacji i wierzę mocno, że potrafi i nadal doskonale spełniać poważne zadania, jakie ma przed sobą. Zjazdowi serdecznie życzę najpomyślniejszych wyników obrad. Związkowi, aby zawsze jak dotychczas koordynował prace jak najliczniejszego grona swych członków w ścisłym porozumieniu z czynnikami rządowymi nad rozwojem elektryfikacji ku pożytkowi życia gospodarczego Państwa. Składam serdeczne podziękowanie prezydentowi miasta i dyrektorowi elektrowni za udzielenie gościny Zjazdowi w sławnych starodawnych murach Krakowa. Na otwarcie Zjazdu wznoszę okrzyk: niech żyje Prezydent Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej. — Sułowski”.

Na sali obecni powstają i słyszą żywe oklaski.

Sądzę, iż będę wyrazicielem Szanownych Panów, jeżeli podziękuję w imieniu Zjazdu Prezesowi Sułowskiemu za nadesłaną depeszę i złożę życzenia szybkiego powrotu do zdrowia.

Z okazji dzisiejszego otwarcia Zjazdu nadeszły również depesze od Ministra Spraw Wewnętrznych, p. Hübnera i od Wiceministra Skarbu, inż. Cz. Klarnera.

Uczestnicy Zjazdu przyjmują do wiadomości z żywym zadowoleniem treść nadesłanych depesz.

Przewodniczący, dyrektor Gayczak, przypomina, że obecne Walne Zgromadzenie jest piąte z rzędu i odbywa się w Krakowie, gdzie powstała myśl założenia Związku Elektrowni Polskich. Minęło pięć lat od czasu, kiedy szczupłe grono kolegów z inicjatywy pana dyrektora Bielińskiego rozpoczęło obrady i agitację w kierunku powołania do życia Związku Elektrowni, i dzisiaj możemy patrzeć z dumą na wynik tych zabiegów oraz prac dokonanych. Popieraniu polskiej gospodarki elektryczno-

ścią i organizowaniu członków, opracowywaniu wspólnych zagadnień fachowych Związek był wierny, starając się jednocześnie zaznajomić czynniki rządowe z potrzebami przemysłu elektryfikacyjnego. I na obecnem Zgromadzeniu widzę przedstawicieli Rządu, widzę w tem kontakt żywszy pomiędzy czynnikami rządowymi i sferami gospodarczymi, a z tej współpracy rokuje pomyślne wyniki dla dobra elektryfikacji. W imieniu Związku Elektrowni miło mi jest serdecznie powitać przedstawicieli Rządu i podziękować Panom za łaskawe przybycie.

Dzisiejszy Zjazd odbywa się w naszej prastarej stolicy. Zawdzięczamy to gościnności Krakowa, za co pozwalam sobie gorąco podziękować panu prezydentowi miasta, J. Fedorowiczowi, pragnę też wyrazić podziękowanie Komitetowi Miejscowemu za poniesione trudy w organizacji Zjazdu oraz za ułożenie sympatycznego programu spędzenia wolnych chwil w Krakowie poza obradami Walnego Zgromadzenia. Serdecznie też witam i przedstawicieli instytucji społeczno-gospodarczych, widząc w ich obecności moment żywszego zainteresowania sprawami elektryfikacji, tak niezbędnej dla dobra gospodarki narodowej. Ponieważ Zjazd zwołany został w przepisany czasie, a zaproszenia zostały rozesłane w odpowiednim terminie, przeto uchwały, jakie na nim zapadną, będą prawomocne. Rada Związku upoważniła mnie do wystąpienia z następującym projektem porządku obrad:

- 1) Zagajenie Zjazdu.
- 2) Powitania.
- 3) Sprawozdanie z działalności Związku na rok operacyjny 1923.
- 4) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
- 5) Referat posła na Sejm, A. Chełmońskiego — „Usamodzielnienie gospodarki przedsiębiorstw komunalnych”.
- 6) Referat inż. M. Kuźmickiego — „Zagadnienie elektryfikacji w Polsce”.
- 7) Referat inż. A. Wysokińskiego — „Zasobniki ciepła (Akumulatory parowe)”.
- 8) Referat inż. H. Zarzyckiego — „Z Konferencji wysokich napięć w Paryżu. Budowa podstacji na otwartem powietrzu”.
- 9) Referat inż. A. Hoffmanna — „Oleje transformatorowe”.
- 10) Zatwierdzenie sprawozdania i bilansu za r. 1923.
- 11) Wybory Prezesa, Członków Rady i Członków Komisji Rewizyjnej.
- 12) Zbadanie i uchwalenie budżetu na następny rok związkowy.

13) Wyznaczenie miejsca następnego Zwyczajnego Ogólnego Zgromadzenia.

14) Interpelacje i wolne wnioski Członków Związku.

15) Zamknięcie obrad V-go Walnego Zgromadzenia Członków Związku Elektrowni Polskich.

Porządek dzienny został jednomyślnie zatwierdzony.

Do głosu się zapisał p. wojewoda Kowalikowski, witając Zjazd i życząc, by imię Związku szeroko rozbrzmiewało po całej Polsce i by praca jego była owocna.

Następnie przemówił p. J. Fedorowicz, prezydent m. Krakowa, w te słowa:

„Przypada mi w udziale ten wielki zaszczyt powitania w prastarych murach dawnej stolicy polskiej reprezentantów Zjazdu Elektrowni Polskich.

Wyrażam jednocześnie radość z tego faktu, że miało nasze może gościć w murach swoich ludzi wiedzy i nauki i ludzi, którzy w stosunkach gospodarczych naszego państwa mogą w najbliższym czasie odegrać tak wielką rolę.

W okresie przeszło 100-letniej niewoli, w okresie upadku naszego państwa, wysiłek całego narodu musiał iść do pewnego stopnia w innym kierunku. Wysiłek ten musiał być skierowany przedewszystkiem ku budzeniu ducha narodowego, ku podniesieniu ducha narodowego. Jednostki najwybitniejsze pracowały przeważnie w kierunku tym, w kierunku politycznym, kulturalnym, literackim. Przemysł musiał do pewnego stopnia ustąpić na drugie miejsce. Technika, przemysł, gospodarcze znaczenie tych dwóch czynników musiały do pewnego stopnia być zapoznawane. Polityka rządów zaborskich starała się, aby do państwa naszego, względnie do tych dzielnic, które były pod okupacją zaborską, sprowadzić obcy kapitał, obcych techników, obcy przemysł. Wmawiano w nas, że inwestycje, oszczędności i przemysł nasz jest wielkim ryzykiem że lepiej jest, nawet dla tych klas, które były zawsze klasami posiadającymi, lokować swe oszczędności na pewniejszych podstawach, w bankach zagranicznych. Te momenty sprawiły, że gdy Polska, ten punkt kultury europejskiej, dała wyraz swej pracy i swego znaczenia i wybitnie zaznaczyła swój udział na polu techniki, na punkcie inżynierji, szczególnie na punkcie elektryfikowania mało było o niej słychać.

Nie znaczy to, ażebyśmy nie mieli mężów, i to o wielkich talentach technicznych i inżynierskich. Przeciwnie, wiemy wszyscy, że byli tacy, myśmy o nich wiedzieli, oni jednak byli zapisywani na obcy rachunek przez zagranicę. Uwidocznił się tylko brak własnych warsztatów pracy. Były one w ręku obcych, to też cały dorobek wiedzy technicznej siedł nie na nasz rachunek, lecz na rachunek obcych.

Z chwilą odzyskania swobody, niepodległości, stosunki te uległy gruntownej zmianie. Mamy prawo liczyć, że nasza wiedza i praca techniczna będą odtąd stale na naszą własność pracowały.

Jako gospodarz tego miasta serdecznie jeszcze raz witam Państwo. Miasto nasze oceni należycie doniosłość dzisiejszego zebrania. Życzę Zjazdowi Elektrowni jak najkorzystniejszych rezultatów pracy".

W imieniu pana Ministra Kolei Żelaznych przemówił prezes Krakowskiej Dyrekcji Kolejowej, p. inż. Paweł Prachtel-Morawiański.

Prof. Studniarski powitał Zjazd imieniem Akademii Górniczej:

„W imieniu najmłodszej naszej uczelni witam serdecznie Panów. Pozornie luźne tylko nici wiążą nas ze Zjazdem, Związek Elektrowni i Akademja Górnicza powstały prawie jednocześnie, powołane do spełnienia doniosłych zadań naszego Kraju. Mają one w Krakowie swoją wspólną kolebkę, gdyż stąd wyszła myśl założenia Akademji. Oprócz tego zbliża nas łącznik głębszy. Postęp elektrotechniki odbywał się z wielkim rozmachem, był to tryumfalny pochód, któremu się nic oprzeć nie mogło. Elektryczność rozwijała i zdobyła sobie ten tryumf doniosłą myślą gospodarczą, tak że nowożytna eksploatacja w górnictwie bez elektryki jest już nie do pomyślenia. Z Zagłębia Górniczego mogą wyjść szerokie prądy elektryfikacji, gdyż tam są największe zwarte tereny dla prądu elektrycznego”.

Delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu, p. inż. Cz. Wierusz-Kowalski, złożył Zjazdowi w imieniu Ministerstwa życzenia pomyślnej pracy.

Inż. Tomasz Ruśkiewicz, prezes Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych:

„Staję dzisiaj przed Panami jako gość i czynię to tem chętniej, że pobudką do tego był nie tylko szacunek

dla ludzi i ich pracy, ale pewien nakaz, który wskazuje, że powinien istnieć pewien głos pomiędzy Związkiem a przemysłem.

Związek Elektrowni na poprzednim swoim Walnem Zgromadzeniu uchwalił niezmiernie doniosłą rzecz, a mianowicie uchwała polegała na tem, że Związek zalecił swoim członkom, aby nie tylko popierali przemysł krajowy, ale by się przeciwstawili przemysłowi zagranicznemu przez udzielanie zamówień firmom krajowym. Sądzę, że Związek, społeczeństwo i fachowcy będą mogli zorientować się, jak daleko przemysł ten poszedł naprzód, i jako prezes Związku Przedsiębiorstw Elektrycznych będzie miał zaszczyt powitać większość Panów przy wystawie, którą nasz Związek organizuje. Ponieważ Związek pierwszy to hasło ogłosił, dlatego też składam podziękowanie i życzę, aby w tym kierunku szedł jaknajdalej, bo tylko gospodarczy rozwój może nam dać powodzenie".

Następnie przemówił prezes Krakowskiego Towarzystwa Technicznego, p. Ch r o m i ń s k i:

"Mam zaszczyt powitać panów w imieniu Krakowskiego Tow. Technicznego. Śledzimy pilnie poszczególną działalność Związku Elektrowni i stwierdzić musimy, że tenże świeci przykładem dobrej organizacji jakoteż wzorowej pracy. Zjazdy zawodowe są niezmiernie pożyteczne, dopóki nie poznamy całokształtu potrzeb naszego Kraju. Na Zjazdach tych wylaniają się programy pracy, czego nasz Kraj bardzo potrzebuje.

W imieniu kolegów, zrzeszonych w Towarzystwie Technicznym, życzę, aby z obrad Zjazdu były jak najwspanialsze rezultaty".

Przewodniczący jeszcze raz dziękuje za słowa powitania i złożone życzenia delegatom Rządu i przedstawicielom instytucji społecznych, wyrażając nadzieję, że gości zainteresuje następny punkt obrad, t. j. sprawozdanie Rady z działalności Związku za rok ubiegły. Sprawozdanie odczytuje dyrektor Związku, inż. M. Ku ż m i c k i.

I. *Ogólne warunki gospodarcze roku 1923 i wpływ ich na egzystencję przedsiębiorstw elektrownianych.* W ubiegłym roku 1923 byliśmy świadkami wielkiego spadku marki polskiej, który trwał prawie nieprzerwanie przez rok cały, szczególnież dał się boleśnie odczuć w ostatnim kwartale. Kurs dolara, który na początku roku 1923 wynosił 18.000 Mk. p., pod koniec jego przekroczył poważnie 6 milionów. Tak fantastyczny spadek wa-

luty wycisnął w każdej dziedzinie zdrowego życia gospodarczego swe niszczyielskie piętno, a specjalnie dał się odczuć boleśnie przemysłowi elektrownianemu, jako przemysłowi koncesjonowanemu, którego taryfy nie mogły elastycznie przystosować się do ogólnych warunków ekonomicznych. O ile kalkulacja w przemyśle prywatnym uzależniona jest w dużej mierze od konjunktury rynku, przedsiębiorczości i organizacyjnych zalet przemysłowca, o tyle kalkulacja w przemyśle elektrownianym, jako przemyśle koncesjonowanym tych cech nie posiada. Taryfę za prąd elektryczny ustala w wielu wypadkach przypadkowa zupełnie decyzja sfer samorządowych, w innych razach — powołana ad hoc Komisja Rozjemcza, ale najczęściej z opóźnieniem, bez uwzględnienia warunków, niezbędnych dla prowadzenia racjonalnej gospodarki elektrycznej. Jeżeli wziąć pod uwagę, iż elektrownie z reguły udzielają kredytu za dostarczony produkt na przeciąg co najmniej 4 tygodni i uprzytomnić sobie, że spadek marki od 1 października do 1 stycznia był 20-krotny — to znalezienie przyczyn, dlaczego elektrownie w roku 1923 przechodziły poważny kryzys i dzisiaj go jeszcze odczuwają, nie będzie trudne.

Związek Elektrowni Polskich w trosce o byt i rozwój swych zrzeszonych organizacji zwołał na wspólną konferencję kierowników elektrowni do Warszawy w dniu 17 grudnia r. ub. w celu wyczerpującej wymiany poglądów na sytuację przedsiębiorstw, ustalenia opinii co do przyczyn przesilenia i wskazania dróg poprawy. Zjazdem zainteresowały się sfery rządowe, sejmowe i prasa. Wygłoszone referaty przez inż. M. Kuźmickiego na temat „Obecne warunki gospodarcze produkcji energii elektrycznej w związku z nowymi sposobami ustalania taryf i pobierania należności”, przez inż. E. Opęchowskiego na temat „Zagadnienia stabilizacji taryf prądowych” i przez posła na Sejm A. Chełmońskiego na temat „Waloryzacja w gospodarce państwowej i prywatnej, a taryfy w przedsiębiorstwach użyteczności publicznej” — wywołały ożywioną dyskusję, zakończoną uchwaleniem następujących wniosków:

- 1) Ustalenie taryf za prąd elektryczny, opartych na mierniku złotym przy jednoczesnem uwzględnieniu wzrostu lub niżki kosztów robocizny i paliwa jest jedynym racjonalnym środkiem w obecnych stosunkach, mającym uchronić elektrownie przed ostateczną ruiną.
- 2) Przy pobieraniu należności za prąd elektryczny należy je przeliczać wedle każdorazowego stanu waluty w dniu regulowania należności.

3) Odbiorcom prądu należy dać możność zabezpieczenia się przed następstwem nagłych zmian walutowych przez zaliczkowanie, wykupywanie bonów albo w inny sposób, odpowiadający miejscowym stosunkom z tem jednak zastrzeżeniem, że zaliczki albo bony winny być krótkoterminowe, możliwie zabezpieczone od spekulacji.

Dzisiaj warunki niewątpliwie się zmieniły. Elektrownie nie są przynajmniej narażone na straty z powodu spadku marki polskiej. Z okresu zmagani pozostały tylko taryfy, które nie zawsze odpowiadają istotnym potrzebom gospodarki elektrycznej. Trzeba to głośno powiedzieć, iż z chwilą nastania względnej stabilizacji i wprowadzenia w życie nowej waluty w postaci złotego — produkty, za bardzo małemi wyjątkami, — przekroczyły ceny przedwojenne (żelazo 151%, węgiel dąbrowski 141% i t. p.), natomiast ceny prądu w tym stosunku się nie powiększyły. Nie zawsze jest rozumiana sprawa taryfowa w sferach rządowych i samorządowych. Ze sprawą tą jednak związana jest ogólna elektryfikacja, przyływ nowych kapitałów inwestycyjnych, przeto Związek Elektrowni Polskich nie będzie zaniedbywać i nadal akcji spopularyzowania zagadnień taryfowych i wytworzenia nowych warunków racjonalnej gospodarki elektrycznej.

II. *Współpraca z władzami rządowymi i instytucjami społecznymi nad elektryfikacją Polski.* — Związek Elektrowni Polskich w ciągu pięcioletniego swego istnienia nakreślił zakres swej działalności możliwie szeroki, jak na to środki finansowe mu pozwoliły, obejmując nie tylko obronę interesów zawodowych organizacji, zrzeszonych w Związku, lecz przyczyniając się inicjatywą i pracą w ogólnem dążeniu do zelektryfikowania Polski. Z tego tytułu przedstawiciele Związku biorą udział w pracach instytucji rządowych lub pokrewnych instytucji społecznych.

Stanowisko p. Ministra Robót Publicznych, zajęte w rozporządzeniu pana Ministra z dnia 23 kwietnia r. ub., pozwoliło Związkowi Elektrowni Polskich oficjalnie przyjąć udział w posiedzeniach Państwowej Rady Elektrycznej. Pierwotne rozporządzenie wymagało przedłożenia 3 kandydatów, z którychby p. Minister miał wybrać 1 delegata. Było to krzywdzące dla instytucji, która dzięki swej działalności winna była zasłużyć raczej na uznanie, na zaufanie, niż na karę w porównaniu ze stanowiskiem z roku 1920, kiedy Związek Elektrowni Polskich miał prawo delegować do Państwowej Rady Elektrycznej właściwego przedstawiciela. Pomimo nieprzychylnego stanowiska, jakie

zajął p. Minister w pierwotnem swem rozporządzeniu, Związek Elektrowni Polskich ani na chwilę nie odmawiał faktycznej współpracy, biorąc udział czynny w Komisjach Państwowej Rady Elektrycznej, o ile do tego był zapraszany.

Rozporządzenie p. Ministra Robót Publicznych z dnia 23 kwietnia powiększyło ilość członków Państwowej Rady Elektrycznej do liczby 20. Związkowi Elektrowni Polskich przeznaczono 1 miejsce, na które delegowano prezesa Związku, inż. T. Sułowskiego. W roku 1923 odbyły się dwa posiedzenia Państwowej Rady Elektrycznej. Jedno z nich w dniu 28 czerwca r. ub. było poświęcone sprawozdaniu z działalności Wydziału Elektrycznego Ministerstwa Robót Publicznych, dyskusji nad rozporządzeniem wykonawczem do Ustawy Elektrycznej, nad projektem przepisów bezpieczeństwa na przewody elektryczne, projektem wzoru uprawnienia rządowego, organizacją Komisji do uprawnień elektrycznych, Konferencji Londyńskiej w roku bieżącym w sprawie energetyki i wolnemi wnioskami. Projekt wzoru uprawnienia stał się tematem żywej dyskusji, gdzie się ścierały poglądy z jednej strony, że uprawnienie jest aktem o charakterze administracyjnym — z drugiej strony, że jest umową, zawieraną przez rząd i koncesjonariusza. W wyniku dyskusji uchwalono zająć stanowisko pośrednie i polecono wybranej Komisji szczegółowo zbadać projekt rządowy. Do Komisji zostali kooptowani z ramienia Związku Elektrowni Polskich adwokat A. Chełmoński i dyrektor H. Zarzycki. Wzór uprawnienia został już zatwierdzony przez p. Ministra i ogłoszony w Monitorze. (Można go również znaleźć w Gospodarcie Elektrycznej w Polsce, wydawnictwo r. 1923). Również w Monitorze ogłoszone zostało rozporządzenie wykonawcze do Ustawy Elektrycznej w sprawie udzielania uprawnień. Wyjaśniono, kto ma obowiązek ubiegać się o uzyskanie uprawnienia rządowego, oraz zamieszczono postępowanie przy nadawaniu, unieważnieniu i przeniesieniu na inną osobę uprawnienia rządowego. Brak dotychczas przepisów wykonawczych, traktujących o uzyskaniu pozwolenia na budowę. W poszczególnych dzielnicach są rozmaite przepisy, często bardzo mało znane ogółowi. Z tego powodu staje się bardzo aktualną sprawa skodyfikowania istniejących przepisów, uzupełnienia ich wymaganiami nowych warunków przemysłu i ich ogłoszenia. Ustawa Elektryczna, zdaniem naszym, daje pewną podstawę a nawet wkłada obowiązek na p. Ministra Robót Publicznych do wydania takich przepisów.

Posiedzenie Państwowej Rady Elektrycznej w dniu 27-go września r. ub. było poświęcone między innemi sprawie wyborów

do Komisji uprawnień i zmianom organizacyjnym Wydziału Elektrycznego Ministerstwa Robót Publicznych. Na przewodniczącą Komisji uprawnień powołano inż. A. Kühna, na zastępcę — inż. T. Sułowskiego, a na członków E. Opęchowskiego, K. Gayczaka i F. Karśnickiego.

Sprawa reorganizacji Wydziału Elektrycznego zaniepokoiła członków Rady, mających jeszcze w pamięci reorganizację b. Urzędu Elektryfikacyjnego, przeniesienie Wydziału do Ministerstwa Robót Publicznych, podzielenie atrybucji władzy w dziedzinie elektrotechniki pomiędzy dwa ministerja. Z oświadczeń p. Ministra Rybczyńskiego dowiedziano się, że Wydział Elektryczny na skutek żądania Komisarza Oszczędnościowego, ma być włączony do jednego z departamentów i utracić przez to dotychczasową samodzielność. W wyniku dyskusji został przyjęty przez Radę wniosek, iż:

„1) istniejący obecnie przy Ministerstwie Robót Publicznych Wydział Elektryczny powinien być przekształcony na departament przy jednoczesnem przestrzeganiu zasady oszczędności;

2) w razie gdyby postulat wskazany nie mógł być uwzględniony — zachować należałoby istniejący stan, t. j. traktować Wydział Elektryczny, jako wydział samodzielny, podporządkowany bezpośrednio panu Ministrowi”.

Obecnie przekonywujemy się, że opinia Państwowej Rady Elektrycznej została przychylnie wysłuchana. Naczelnik Wydziału ma prawo podpisu za Ministra, decydowania w sprawach swego wydziału i komunikowania się bezpośrednio z p. Ministrem. Związek Elektrowni Polskich zawsze się żywo interesował formą organizacji władz elektryfikacyjnych, wyrażając opinię, że spokojna i produkcyjna praca Wydziału może się odbywać tylko w warunkach ustabilizowanych, kiedy nie będą zagrażały ciągle zmiany.

W początkach roku bieżącego Rada Ministrów uchwaliła wystąpić z wnioskiem skasowania Ministerstwa Robót Publicznych dla względów oszczędnościowych i przeniesienia istniejących agend do innych ministerjów. W „Przeglądzie Górnośląskim” ze sfer rządowych zamieszczona została propozycja przeniesienia Wydziału Elektrycznego do Ministerstwa Kolei Żelaznych, przemianowania Wydziału na departament i podporządkowania nowoutworzonemu departamentowi wydziałów: radio i telegrafów, energetyki w szerokim znaczeniu tego słowa i kolei elektrycznych. Rada Związku Elektrowni Polskich zastanawiała się nad wysuniętą propozycją i doszła

do przekonania, że w chwili obecnej i najbliższej tak pomyślana koncepcja nie odpowiada potrzebom życia. Należałoby wrócić do koncepcji dawnej, słusznej pod względem organizacyjnym, która wytrzymała próbę ognia, do koncepcji ześrodkowania spraw przemysłu elektryfikacyjnego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, powołaniem do tego, by ten przemysł pielęgnować i rozwijać. Zkoncentrowanie spraw elektryfikacyjnych w jednym urzędzie ułatwi należyte funkcjonowanie, wobec zaś tego, że przemysł elektrotechniczny i sprawy celne są już w Ministerstwie Przemysłu i Handlu i nie mogą być ztamtąd przeniesione, należałoby zatem podczas likwidacji Ministerstwa Robót Publicznych Wydział Elektryczny przydzielić Ministerstwu Przemysłu i Handlu. W tej sprawie Prezydium Związku Elektrowni Polskich złożyło memorjały Komisarzowi Oszczędnościowemu, wojewodzie Moskalewskiemu, i Ministrowi Przemysłu i Handlu w przeświadczeniu, że zdrowa koncepcja znajdzie zrozumienie wśród czynników decydujących.

Państwowa Rada Elektryczna wyłoniła specjalną Komisję, która miała za zadanie utworzenie Polskiego Komitetu Energetycznego w celu przygotowania materiałów i wystąpienia delegacji Polskiej na Zjeździe Międzynarodowym w Londynie. Zjazd, raczej Konferencja, jest organizowana przez Brytyjskie Towarzystwo Elektrotechników i Przemysłowców przy współudziale instytucji technicznych i naukowych, oraz zrzeszeń przemysłowych innych krajów. Cel konferencji międzynarodowej — badanie sposobów racjonalnego wyzyskania źródeł energii dla potrzeb narodowych i międzynarodowych. Polska do udziału została zaproszona. Rząd polski polecił reprezentację Ministerstwu Robót Publicznych, Wydziałowi Elektrycznemu, a Państwowa Rada Elektryczna powołała specjalny Komitet polski, w skład którego wchodzi przedstawiciele Związku — inż. T. Sułowski i inż. M. Kuźmicki. Przewodniczy Komitetowi — inż. L. Tołłoczko, wiceprezes Państwowej Rady Elektrycznej. Prace Komitetu dzięki inicjatywie inż. Siwickiego, naczelnika Wydziału Elektrycznego, posunęły się bardzo daleko, są na ukończeniu, polska delegacja przygotowała szereg referatów i opracowała mapy energetyczne.

Dzięki wpływom Związku Elektrowni Polskich udało się uzyskać tytułem subwencji na koszt wydawnictwa sumę 150 f. szt. Ustalony został również skład osobowy delegacji. Z ramienia polskich zrzeszeń elektrotechnicznych weźmie czynny udział w delegacji inż. K. Straszewski, dyrektor Elektrowni Okręgowej w Pruszkowie. W budżecie Związku Elektrowni Polskich na

rok 1923 była przewidziana pewna suma na cele Konferencji Międzynarodowej w Londynie. Ciężki jednak stan finansowy przedsiębiorstw elektrownianych odbił się ujemnie na budżecie, sum preliminowanych Dyrekcja Związku nie otrzymała, pozostała się więc jedyna droga — zwrócenia się do członków o uchwalenie jednorazowej daniny na rzecz reprezentacji Związku na terenie międzynarodowym. Z przyjemnością stwierdzić należy, że wynik zwrócenia się był pomyślny i będziemy mogli mieć na Konferencji swego reprezentanta.

W listopadzie r. ub. odbył się Międzynarodowy Kongres Sieci Wysokiego Napięcia w Paryżu. Związek Elektrowni Polskich skorzystał z nadesłanego zaproszenia, by po raz pierwszy nawiązać rzeczywisty kontakt z instytucjami pokrewnymi zagranicą. Ze sprawozdania dowiadujemy się, że na Kongresie były reprezentowane dwadzieścia kilka państw przy 140 delegatach, w tem wszystkie prawie państwa europejskie, nie wyłączając Skandynawji, Rosji i Turcji. Delegatem Związku Elektrowni Polskich był dyrektor p. H. Zarzycki, który w imieniu naszem złożył wizytę w „Union des Syndicats de l'Electricité” w Paryżu, jednej z najpotężniejszych instytucji zawodowo-społecznych we Francji, łączącej w sobie organizacje przemysłu elektryfikacyjnego.

Nawiązanie ściślejszego kontaktu z zagranicą jest wprost nakazem technicznym, bowiem postęp techniki w ostatnich latach odbywa się zbyt szybko, by zadawałniam się tylko znajomością literatury technicznej. Wszystkie narody zajmują się uporządkowaniem spraw gospodarczo-społecznych, zwracając się do elektryczności, jako jednego z ważnych czynników oszczędności w gospodarce społecznej i czynnika dogodnego do przetrzucania wielkiej ilości energii na duże odległości. Polskie przedsiębiorstwa i polska myśl gospodarcza musi iść za postępem, a przeto udział w tego rodzaju Konferencjach jest wielce pożądanym. Pan Zarzycki podzielił się już z nami, na Zjeździe Kierowników Elektrowni w Warszawie, wrażeniami, jakie przywiózł z Konferencji. Oprócz tego na porządku obrad Walnego Zgromadzenia jest zamieszczony referat jego, dotyczący zagadnienia, niewątpliwie aktualnego, „O budowie podstawy na otwartem powietrzu”.

Na konferencji w Paryżu z ramienia Polskiego Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych i Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich brał udział prof. K. Drewnowski. Po powrocie do Kraju podjął on inicjatywę, by polskie stowarzyszenia elektrotechniczne stworzyły międzystowarzyszeniową Komii-

sję i przystąpiły jako członek do Międzynarodowej Komisji Elektrotechnicznej. Dotychczas brak zupełny środków nie pozwalał należeć do Komisji Międzynarodowej. Jest to jednak instytucja bardzo poważna, z nią się liczą państwa, wśród członków zaś brakuje Polski. Na terenie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich odbyła się przedwstępna konferencja celem uzgodnienia działań. Związek Elektrowni Polskich był reprezentowany w osobach prezesa Związku i dyrektora. Zebrani jednomyślnie uchwalili, że polskie stowarzyszenia powinny należeć do Komisji Międzynarodowej. Ostateczne porozumienie co do sposobu zorganizowania się i składu osobowego nastąpi w najbliższym czasie.

Związek Elektrowni Polskich bierze udział w Komisji Przepisowej, utworzonej przez Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich dla opracowania polskich przepisów bezpieczeństwa. Na przewodniczącego został powołany inż. E. Opęchowski, do Komisji wchodzi przedstawiciel Wydziału Elektrycznego Ministerstwa Robót Publicznych, inż. W. Rozental, delegat Związku Elektrowni Polskich, inż. M. Kuźmicki, oraz członkowie Stowarzyszenia Elektrotechników — inż. B. Jabłoński i inż. K. Straszewski, Związek Elektrowni Polskich, rozumiejąc doniosłość prac, podjętych przez Komisję i trudności finansowe, z jakimi musi walczyć, postanowił wyznaczyć miesięczne subsydjum dla Komisji w wysokości 100 zł. p. na przeciąg jednego roku.

Coraz więcej zdobywa sobie uznania i coraz więcej ustala trwały byt fachowe czasopismo elektrotechniczne — „Przegląd Elektrotechniczny”. A przecież jeszcze nie tak dawno, bo przed pięciu laty, jak powstało i musiało przetrzymać ciężki okres ciągłego spadku marki polskiej. Dzięki stworzeniu spółki, której najważniejszym udziałowcem jest Związek Elektrowni Polskich i zrzeszone w nim przedsiębiorstwa, czasopismo mogło wychodzić regularnie, zapewniając czytelnikowi ciekawą treść, będącą na odpowiednim poziomie naukowo-technicznym. Zasługa to niewątpliwie Redakcji Przeglądu. Do Zarządu Spółki z ramienia Związku naszego wchodzi inż. M. Kuźmicki, który jednocześnie jest administratorem czasopisma. W roku 1922 — Rada Związku Elektrowni Polskich wyznaczyła nagrody za najlepsze prace, umieszczone w Przeglądzie Elektrotechnicznym. W roku 1923 przez wpływy Związku udało się uzyskać nagrodę w wysokości 70 złotych polskich i 70 000 Mk. za artykuł z dziedziny elektrotechniki przemysłowej; nagroda została przez Sąd Konkursowy przyznana inż. K. Dobrskiemu. Związek Elektrowni Polskich skłonił również ofiarodawcę prywatnego do wyznaczenia

nagrody w wysokości 50 akcji Spółki „Siła i Światło” za artykuł na temat: „Jak powinien być zorganizowany dozór techniczny nad urządzeniami elektrycznymi w Polsce, aby był celowy pod względem organizacyjnym i nie krępował przemysłu”. Zagadnienie niezwykle ciekawe, bardzo aktualne, poruszane już na posiedzeniach Państwowej Rady Elektrycznej, Rady Związku Elektrowni Polskich, Warszawskiego Koła Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich. Niestety w tej sprawie nie nadesłano żadnego artykułu.

Na skutek zaproszenia Ministerstwa Kolei Żelaznych Związek Elektrowni Polskich delegował swoich przedstawicieli w osobach inż. J. Tomickiego i posła W. Gerlicza, jako członka i zastępcę jego do Państwowej Rady Kolejowej. Delegaci biorą czynny udział w plenarnych posiedzeniach Państwowej Rady, służąc radami i informując o potrzebach przemysłu elektryfikacyjnego, oraz podzielili pracę w komisjach w sposób następujący: poseł W. Gerlicz należy do Komisji Taryfowej i Eksploatacyjnej, a p. dyrektor Tomicki do Komisji Taryfowej i Budowy Nowych Linii.

Wielki dowód zaufania dla działalności Związku Elektrowni Polskich okazał Nadzwyczajny Komisarz Oszczędnościowy, p. Wojewoda Moskałewski, powołując członków Związku do podkomisji, która ma zbadać celowość gospodarki elektrycznej w kolejnictwie polskim. Na przewodniczącego podkomisji został zaproszony p. T. Sułowski, prezes Związku naszego, jednocześnie członek Państwowej Rady Oszczędnościowej, na członków zaś podkomisji — pp. K. Gayczak, A. Hoffmann, poseł Kuryłowicz, M. Kuźmicki, W. Rozental i J. Tomicki. Według dotychczasowych danych Ministerstwo Kolei Żelaznych eksploatuje 62 własne elektrownie, rozmieszczone po całej Polsce. Podkomisja przystąpiła do zebrania materiału statystycznego.

III. *Obrona wspólnych interesów zawodowych zrzeszonych przedsiębiorstw.* — Tak rozległa współpraca z czynnikami rządowymi i społecznymi nad ogólnymi zagadnieniami, związanymi z elektryfikacją Polski, nie przeszkodziła Związkowi rozwinąć intensywniej działalności w obronie interesów zrzeszonych przedsiębiorstw. Łączność tego rodzaju pracy jest zrozumiała i wskazana, bo jedna drugą uzupełnia, gdyż praca dla zagadnień ogólnopństwowych ułatwia pracę dla obrony słusznych interesów zawodowych.

Przedmiotem rozważań i krytyki Związku były liczne projekty ustaw, wpływające do Sejmu, a nadsyłane nam do zaopiniowania przez Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Gór-

nictwa, Handlu i Finansów. Dla przykładu wymienić można projekty ustaw: o umowach pracy robotników i oficjalistów, przymusowym stosowaniu wskaźnika kosztów utrzymania do płac zarobkowych, o podatku majątkowym, przemysłowym, noweli do ustawy o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, o opłatach stemplowych i t. d.

Podatek przemysłowy wywołał gorącą dyskusję wśród członków Związku. Elektrownie miejskie, opierając się na brzmieniu art. 3 Ustawy z dnia 14 maja 1923 roku w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego domagały się zwolnienia od płacenia tego podatku, jako instytucje użyteczności publicznej, prowadzone przez związki samorządowe we własnym zarządzie i na własny rachunek. Istotnie treść artykułu pozwalała w ten sposób go rozumieć. Jednak rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 27 czerwca 1923 roku do Ustawy o podatku przemysłowym — w jednym z artykułów wylicza, jakiego rodzaju przedsiębiorstwa należy uważać w sensie fiskalnym za przedsiębiorstwa użyteczności publicznej i pomija zupełnie elektrownie. Zwróciliśmy się tedy do Ministerstwa z memorjałem, wykazującym charakter działalności przedsiębiorstw elektrownianych, prosząc o udzielenie miarodajnych wyjaśnień. Ministerstwo Skarbu orzekło reskryptem z dnia 17 września, iż elektrownie są przedsiębiorstwami o charakterze zarobkowym, a przeto podlegają opłacie państwowego podatku przemysłowego. Treść reskryptu podaliśmy do wiadomości członków za pomocą okólnika i wskazaliśmy, iż pozostaje jedynie droga zwrócenia się do Najwyższego Trybunału Administracyjnego, gdyby elektrownie uznawały stanowisko Ministerstwa za niesłuszne. Zgodnie z obowiązującą procedurą skargi do Trybunału mogą być zanośzone w drodze instancji jedynie przez osoby bezpośrednio zainteresowane.

Wiadomo nam, że elektrownia w Lesznie Poznańskim miała zamiar udania się do Trybunału Administracyjnego z oprostowaniem orzeczenia Ministerstwa.

Podjęliśmy natomiast inicjatywę uzyskania ulg co do terminu przy płaceniu podatku przemysłowego. W złożonym do Ministerstwa memorjale prosiliśmy o uwzględnienie, aby za obrót przedsiębiorstwa elektrownianego uważać ogólną sumę rachunków wystawianych, niezależnie od tego, aby przepisany w ustawie 15-to dniowy termin opłacenia podatku dla elektrowni przedłużyć do dni 25.

Ministerstwo Skarbu całkowicie się przychyliło do postulatów Związku i ze swej strony zastrzegło, że ulgi powyższe bę-

dą stosowane tylko względem elektrowni, należących do Związku Elektrowni Polskich. Członkowie Związku zostali poinformowani o tem za pomocą okólnika z dnia 7 stycznia r. b.

Urzędy państwowe po przedstawieniu rachunku za prąd zużyty najczęściej nie płaciły należności w gotówce, lecz wystawiały tak zwane talony na Kasę Skarbową. Przy realizowaniu należności Kasa Skarbowa żądała formalnego pełnomocnictwa, w wypadku zaś, gdy na rachunku była adnotacja z podaniem nazwiska inkasenta, żądała opłacenia dokumentu, jako pełnomocnictwa.

By zaoszczędzić elektrowniom ponoszenia z tego tytułu nieraz poważnych i niesłusznych kosztów stemplowych, Związek Elektrowni wystąpił do Ministerstwa Skarbu z memorjałem, wyjaśniającym brak podstawy do pobierania dodatkowych opodatkowań elektrowni, które wynikają li tylko wskutek zastosowania dogodniejszego dla Kas Skarbowych sposobu regulowania należności.

I w tym wypadku Ministerstwo Skarbu reskryptem z dnia 3-go października orzekło, że adnotacje na rachunku o nazwiskach inkasentów nie mają cech istotnych dokumentów, są tylko urzędowymi poleceniami zwierzchności do inkasowania pieniędzy, a przeto nie podlegają dodatkowej opłacie stemplowej.

Na terenie Małopolski podczas wojny były zabrane na cele wojskowe baterje akumulatorowe pod tym warunkiem, że po wojnie miały być zwrócone w stanie nieuszkodzonym lub nowym. W roli pośrednika wystąpiła firma Tudor. Po wojnie oczywiście nikt akumulatorów nie zwrócił, narażając elektrownie na dotkliwe straty. Związek Elektrowni Polskich zasięgał opinii w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym, w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, czy na gruncie międzypaństwowym nie dałoby się uzyskać odszkodowania. Oświadczone nam, że Rząd Polski wielokrotnie interwenjował co do zapłaty przez Rząd Austriacki za poczynione na terenie Małopolski rekwizycje, jednakowoż starania te nie zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem i trudno powiedzieć, jak ostatecznie się zakończą. Sprawa akumulatorów o tyle trudniejsza, że formalnie biorąc zarekwirowane nie były, lecz dobrowolnie oddane. Po tem wyjaśnieniu radziliśmy zainteresowanym elektrowniom, by dalsze kroki przenieść na teren wiedeński, działając w porozumieniu z przedstawicielstwem Rządu Polskiego.

Ministerstwo Skarbu rozporządzeniem z dnia 30 października 1922 roku zaprowadziło podatek od węgla przez rozszerzenie mocy obowiązującej niemieckiej ustawy na Górnym Śląsku

na cały obszar Rzeczypospolitej. Z powodu braku przepisów wykonawczych kopalnie, posiadające własne elektrownie, produkując energję elektryczną dla swoich potrzeb, nie opłacałyby podatku od zużytego na ten cel węgla, gdy inne kopalnie, biorąc prąd z elektrowni okręgowej obcej, zmuszone byłyby do płacenia podatku od węgla, zużytego na wytwarzanie energji dla jej potrzeb. To niesłuszne obciążenie kopalń mogło zniechęcić kopalnie do poboru prądu z elektrowni okręgowych, co by zaprzeczało samej idei elektryfikacji Kraju. Związek Elektrowni Polskich zwrócił się do Ministerstwa Skarbu o wydanie zarządzeń, które ochroniłyby zagrożone interesy tak elektrowni, jak i kopalń. Ministerstwo odniosło się przychylnie do naszych postulatów i pismem z dnia 29 stycznia r. ub. poleciło Izbowi Skarbowemu, aby kopalniom węgla na obszarze Zagłębia Dąbrowskiego i Krakowskiego, pobierającym energję z elektrowni okręgowych w Sosnowcu lub z którejkolwiek innej na własne potrzeby, zwracano zapłacony podatek od węgla.

Gdy Rząd Polski na skutek umowy ryczałtowej z Rządem Niemieckim otrzymał kable i motory elektryczne, Związek Elektrowni Polskich nie omieszkiał zastrzedz wobec czynników miarodajnych, aby kable i motory nie dostały się do rąk pośredników, i nie zwiększyły istniejącej drożyzny nabycia towarów. Klasyfikacja kabli i motorów oraz cena sprzedaży była kilkakrotnie podawana do wiadomości członków Związku za pośrednictwem okólników.

IV. Sprawy załatwione przez Związek dla poszczególnych członków. Drogą okólników członkowie byli powiadomieni o okazijnej sprzedaży maszyn parowych, turbin, silników, liczników, jeżeli dla jakich powodów zrzeszona w Związku elektrownia chciała się ich pozbyć i uniknąć kosztownego pośrednictwa.

Dyrekcja Związku w roku 1922 zorganizowała ruchomy katalog firm przemysowo-handlowych, który oddał cenne usługi przy wskazywaniu źródeł zakupu w najrozmaitszych dziedzinach. A więc podawane były adresy firm, które dostarczają przewodników miedzianych, laku minjowego, retort szamotowych, kwasu akumulatorowego, materiałów instalacyjnych, drzewa twardego, węgla, smarów, opancerzonego węża gumowego, rur parowych, wodnych do większych instalacji, ropy naftowej, szczotek węglowych, silników Diesela, silników gazowych i t. p.; jednej z elektrowni zakupiono na jej rachunek rurki miedziane. Udzielano informacji, kto może się podjąć przetoczenia cy-

lindrów maszyn parowych, wykonać chłodnię, zmontować lokomobilę i t. p.

Na życzenie zrzeszonych elektrowni były dokonane ekspertyzy przez osoby, polecane przez Związek Elektrowni Polskich. Ekspertyza techniczna całokształtu urządzeń elektrowni była dokonana we Włocławku i Łowiczu, ekspertyza taryf w Siedlcach, a dla elektrowni w Raciążu biuro Związku wykonało wszystkie niezbędne dokumenty dla otrzymania książki kotłowej, pozwolenia na budowę i uruchomienie elektrowni oraz otrzymało samo pozwolenie na prawo uruchomienia.

Interwenjowano w urzędach centralnych na rzecz poszczególnych elektrowni w najrozmaitszych sprawach: dostarczaniu wagonów pod ładunek węgla, w sprawie pozwolenia na wywóz turbogeneratorsa zagranicę do naprawy, uzyskania ulg celnych od sprowadzanych maszyn, od akumulatorów, otrzymania kredytów w P. K. K. P. i w P. K. O., pozwolenia na wywóz szmelcu miedzianego dla zamiany na kable, pośrednictwo z wynikiem doskonałym pomiędzy Dyrekcją kolejową a elektrownią w sprawie uregulowania należności za prąd, doglądano szybkiego załatwienia podań elektrowni o wyznaczenie Komisji Rozjemczych dla ustalenia taryf lub zatwierdzenia orzeczeń Komisji Rozjemczych, wreszcie udzielano informacji, w jaki sposób należy postępować przy uzyskiwaniu uprawnień rządowych na wytwarzanie i rozdzielanie energii elektrycznej. Z przyjemnością stwierdzić można, że elektrownie oceniały pomysłne wyniki starań Związku, nadsyłając gorące podziękowania.

V. *Działalność wewnętrzna Związku.* W sprawach ogólniejszej natury Dyrekcja Związku informowała członków za pośrednictwem okólników. Za okres sprawozdawczy roku 1923 wysłano ich 30.

Dla należytego orjentowania się członków Związku w sprawach taryfowych regularnie w odstępach miesięcznych jest rosyłana statystyka, zawierająca produkcję prądu poszczególnych elektrowni, cenę energii elektrycznej na światło, siłę i dla gminy.

Rozumiejac doniosłość informowania opinii publicznej o przemyśle elektrownianym i zagadnieniu elektryfikacji w Polsce, Związek Elektrowni Polskich nie zaniedbywał żadnej sposobności, aby na łamach prasy źródłowo te rzeczy potraktować. O posiedzeniach Rady Związku stale są zamieszczane notatki w Przeglądzie Elektrotechnicznym, o mających się odbyć Zjazdach lub wynikach wspólnych narad — w prasie codziennej. Niektóre czasopisma, jak gazety „Słowo Pomorskie“ w Toruniu, „Rzecz-

pospolita" w Warszawie, dwutygodnik „Przegląd Handlowo-Przemysłowy" — sprawom elektryfikacji poświęcały specjalne zeszyty.

Wzorem roku 1922 — Związek nasz w okresie sprawozdawczym wydał pod redakcją dyrektora Związku, inż. Kuźmickiego — „Gospodarkę Elektryczną w Polsce" w znacznie powiększonej objętości. Po raz pierwszy w wydawnictwie zostały podane wyniki eksploatacyjne elektrowni zrzeszonych. Coprawda brak kompletnego materiału zmusił do podania tylko zasadniczych cyfr, pierwsza próba zestawienia statystyki zawierać może jeszcze dość kardynalne błędy, jednak początek został dokonany, co upoważnia do lepszych przypuszczeń na przyszłość. Dla zobrazowania całokształtu gospodarki elektrycznej w Polsce dodano jeszcze urzędową statystykę elektrowni na G. Śląsku. Wykonana w trzech kolorach mapa elektryfikacyjna Polski pozwala zorientować się co do siedlisk wytwórni elektrowniowych i zużycia prądu na głowę mieszkańca w każdym powiecie. Dalszy układ wydawnictwa pozostał utrzymany w tej formie, jak wydawnictwo z roku 1922, z uzupełnieniem wszelkich nowych rozporządzeń z dziedziny ustawodawstwa elektrycznego, z zamieszczeniem obowiązujących przepisów bezpieczeństwa, wzoru uprawnienia rządowego na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie lub rozdzielanie energii elektrycznej. Na uwagę specjalną zasługuje po raz pierwszy wydana lista elektrotechników. Kto miał do czynienia z wydaniem tego rodzaju dzieł, ten tylko może ocenić nawał pracy, energii i zachodu, jakich wymagało dokonanie wydawnictwa. Z prawdziwą satysfakcją Związek Elektrowni Polskich stwierdza, że krytyka wydanego dzieła w czasopismach fachowych spotkała się z przychylną oceną, że Gospodarka Elektryczna stała się niejako podręczną, nieodzowną książką dla elektryka, że dzięki niej szerszy ogół społeczeństwa i państw zagranicznych wie coś o gospodarce elektryfikacyjnej w Polsce. Posłuchajmy, co o tem mówi czasopismo „Mechanik".

„Aczkolwiek intencją wydawcy była tu chęć przyczynić się, jak głosi przedmowa, do lepszego poznania spraw, związanych z elektryfikacją kraju i potrzebami istniejących elektrowni, książka spełnia zarazem i inne jeszcze zadanie: będzie pewnego rodzaju podręcznikiem, którego pożytek oceni każdy, kto będzie zeń korzystał. Potrzebę takiego podręcznika koła zawodowe odczuwały wyraźnie. I jeszcze na jedną stronę winniśmy zwrócić uwagę. Obfita w treść i w nader starannej i estetycznej szacie zewnętrznej wydana książka stanowi piękny

dokument naszej kultury. Polskie placówki zagraniczne winny skwapliwie skorzystać z okazji, aby sąsiadom naszym — bliższym i dalszym — przedstawić ten dowód naszej tężyzny i żywotności".

W dziedzinie przepisów bezpieczeństwa urządzeń elektrycznych literatura polska leży dotychczas odłogiem z wyjątkiem artykułów w czasopismach i małej broszury, opracowanej przez Komisję Stowarzyszenia Elektrotechników, a wydanej przy pomocy Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej — żadnych dzieł, szerzej to zagadnienie traktujących, nie posiadamy. Tymczasem zagranica znacznie nas wyprzedziła. Niemcy mają swoje przepisy i normy, obejmujące tom o 30 arkuszach druku, książkę wysokiej wartości naukowej. Chcąc ułatwić poznanie tak cennego materiału, Związek Elektrowni Polskich podjął inicjatywę przetłumaczenia przepisów niemieckich na język polski i wydania ich. Pozwolenie na przekład otrzymaliśmy od Związku Elektrotechników Niemieckich, przekład został już dokonany przez grono fachowców elektryków pod redakcją prof. St. Odrowąż-Wysockiego, a książka ukaże się na półkach księgarskich w ciągu niespełna 2 tygodni. Jesteśmy przeświadczeni, że odda ona usługi niejednemu elektrykowi i jego pracy zawodowej.

Sprawami Związku kierowała i ogólny kierunek działalności nadawała Rada Związku, która z reguły odbywała posiedzenia co miesiąc. Do Rady Związku wchodzi 10 osób. Stosownie do art. 11 statutu w roku bieżącym ustępuje z Rady trzecia część jej składu podług starszeństwa, mianowicie: pp.K. Gayczak, A. Hoffmann i T. Ruśkiewicz. Wybór członków Rady odbędzie się w trzecim dniu Zjazdu. Przy sposobności pragniemy podzielić się przykrą nowiną, że dotychczasowy stały wiceprezes Związku Elektrowni Polskich, inż. T. Ruśkiewicz, przestał być członkiem ze względu na to, że reprezentowana przezeń elektrownia przeszła w inne ręce. Pan Ruśkiewicz od początku zorganizowania Związku przyjmował czynny udział w pracach utworzonej Instytucji, żył z nami, przeto z prawdziwą przykrością musieliśmy się rozstać. Obecnie piastuje stanowisko prezesa Polskiego Związku Przedsiębiorstw Elektrycznych. Wierzmy, że w razie potrzeby będzie nam służył cennymi radami.

W liście członków Związku zaszły następujące zmiany: wykreślono z dniem 31/XII 1923 r. na własne żądanie elektrownie w Lubawie, Pucku, Sempolnie i Wąbrzeźnie. Zostali wykreśleni za nieopłacanie składek pomimo kilkakrotnych upo-

mnień elektrownie w Izbicy, Jabłonowie, Jaworznie, Uniejowie i Zakopanem. Wykreślono ogółem 9 elektrowni o mocy zainstalowanej 776 kW. Zapisali się na członków elektrownie w Brodnicy, Rawiczu, Pszczynie, Starogardzie, Owidzu, Kolińcu, Sierpcu, Aleksandrowie, Związek Elektryfikacyjny Chełmno-Swiecie-Toruń — razem 8 elektrowni o mocy zainstalowanej 38 590 kW.

Na zakończenie pragniemy nadmienić, że Związek Elektrowni Polskich w miarę sił swych starał się przyczynić do stworzenia Banku Polskiego. Rozesłana odezwa i osobista interwencja znalazły żywy oddźwięk wśród członków Związku, dowodem czego mogą służyć zapisy na akcje. Łącznie elektrownie zakupiły 3 466 akcji.

Bilans Związku Elektrowni Polskich na dzień 31 grudnia 1923 roku przedstawia się jak następuje:

Dyrektor L. G o l c, jako członek Komisji Rewizyjnej, odczytuje protokół z dnia 10 kwietnia 1924 r. treści następującej:

„Stosownie do art. 24 statutu niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, wybrani na Ogólnem Zgromadzeniu członków Związku Elektrowni Polskich w maju roku 1923, dokonali rewizji przedstawionych przez Radę Związku ksiąg rachunkowych i odnośnych dowodów kasowych.

Przedstawiony bilans za piąty rok administracyjny 1923, zamknięty sumą Mk. 2 147 172 895—wykazuje nadwyżkę wpływów za rok 1923 w sumie 233 703 087.— Liczby te Komisja uznała za zgodne z księgami i rachunkami Związku, wykazującymi w dochodach Mk. pol. 3 436 353 286 i w wydatkach 3 212 650 199.—

Zgodnie z powyższem Komisja Rewizyjna wnosi, ażeby Ogólne Zgromadzenie członków Związku Elektrowni Polskich bilans za rok 1923 zatwierdziło i pokwitowało Radę z powierzonych jej czynności kasowych za rok 1923”.

Przewodniczący. Sprawę bilansu i zatwierdzenia sprawozdania w myśl ustalonego programu odkładam na ostatnie posiedzenie. Proszę p. posła Chełmońskiego o wygłoszenie referatu na temat: „Usamodzielnienie przedsiębiorstw komunalnych”.

Referent, p. Chełmoński, wspomina, iż sprawa samodzielności przedsiębiorstw komunalnych nie jest nowa i była przedmiotem wielokrotnie badanym. Jest nawet nazwa — mówi się o socjaliźmie municypalnym.

Pan poseł Chełmoński, przyglądając się gospodarce przed-

Bilans na dzień 31 grudnia 1923 r.

Stan czynny.		Stan bierny.	
Kasa	Mk. 39 002 672.—	Kapitał	Mk. 3 743 008.—
Banki	" 5 643 571.—	Wierzyciele	" 44 488 800.—
Udziały	" 820 000.—	Niezałatwione rachunki	" 1 875 238 000.—
Ruchomości	" 1 620 000.—	Nadwyżka wpływów za 1923 r.	" 223 703 087.—
Dłużnicy	" 2 100 086 652.—		
	<u>Mk. 2 147 172 895.—</u>		<u>Mk. 2 147 172 895.—</u>

Wpływy i wydatki.

Składki członkowskie	Mk. 1 344 768 581.—	Koszty handlowe	Mk. 3 195 532 199.—
Zaległe składki	" 2 000 000 000.—	Centralny Zw. P. P. G. H. i F.	" 16 095 000.—
Procenty	" 22 782.—	Cele społeczne	" 1 025 000.—
Różne	" 91 561 923.—	Nadwyżka wpływów	" 223 703 087.—
	<u>Mk. 3 436 353 286.—</u>		<u>Mk. 3 436 353 286.—</u>

Członkowie Komisji Rewizyjnej:
L. Golc,
S. Próchnik,

Prezes Związku:
T. Sułowski.
 Dyrektor Związku:
M. Kuźmicki.

siębiorstw komunalnych w Polsce, doszedł do przekonania, że mimo wszelkich warunków lokalnych i różnorodność stosunków, można ustalić tego rodzaju zasadę: tam, gdzie przedsiębiorstwo municypalne ma znaczny zasób samodzielności, tam w swej organizacji zbliża się do przedsiębiorstw prywatnych i tam wyniki naogół bywają dobre; natomiast tam, gdzie przedsiębiorstwo municypalne uzależnione jest od wpływów politycznych i samodzielności nie posiada — stan gospodarki bywa najczęściej zły.

Jest praca, wydana w r. 1910 we Francji, w której zebrane są wyniki samorządu w bardzo wielu państwach. Z zarzutów stawianych gospodarce komunalnej można by wymienić: wpływ czynników politycznych na zarząd przedsiębiorstw komunalnych,

brak odpowiedzialności kierowników przedsiębiorstwa.

Stąd już wynika główna wada zmunicipalizowanych przedsiębiorstw. Często spotykamy niekompetentnych kierowników, którzy stoją na czele przedsiębiorstwa komunalnego.

Pan poseł Chełmoński przytacza przykład organizacji włoskich lub angielskich, gdzie samodzielność przedsiębiorstw komunalnych została stworzona i gdzie wyniki takiej polityki dały pomyślne rezultaty. Każde przedsiębiorstwo jest tam rządzone przez specjalny Komitet, który jest niezależny w swem postępowaniu od Rad Miejskich; rachunkowość przedsiębiorstwa komunalnego jest zupełnie wyodrębniona.

W gospodarce uwzględniono sposób amortyzacji przemysłowej, technicznej i finansowej. Jeżeli chodzi o amortyzację przemysłową, to specjalnie podkreślają to w Anglii. Poza amortyzacją zużycia, przeprowadza się amortyzację na odnowienie urządzeń, przyczem rezerwy te nie są w tym stopniu rezerwami na odnowienie, jak na nabycie nowych urządzeń. Ciekawy jest stosunek przedsiębiorstw komunalnych do podatków. Okazuje się, że przedsiębiorstwa te płacą wszystkie podatki, więc i w tym względzie widzimy dążność do postawienia przedsiębiorstw komunalnych w tych samych warunkach, w jakich są postawione przedsiębiorstwa prywatne.

Referent wskazuje na ustawę włoską z r. 1923, która szczegółowo reguluje kwestję przedsiębiorstw komunalnych. Pan poseł Chełmoński nie jest zwolennikiem ustawy włoskiej, twierdząc, że kompetencje władz komunalnych i władz przedsiębiorstw komunalnych są ze sobą powikłane i nie tak przejrzyste, jak w Anglii.

Pan poseł Chełmoński szczegółowo zatrzymuje się na ustawie nowej austriackiej z r. 1919, która przewiduje, iż mogą być tworzone przedsiębiorstwa o charakterze społeczno-gospodarczym zarówno przez państwo, jak i przez komuny. Takie przedsiębiorstwa ustawa nazywa zakładami, a w art. 3 mówi, iż posiadają one charakter osobowości prawnej. Zakład taki musi posiadać specjalny statut, który jest jego konstytucją. W ustawie znajduje się przepis o udziale w przedsiębiorstwie komunalnym kapitału obcego i wspomina, że mogą być wypuszczane przez zakłady takie nawet specjalne obligacje. Ustawa przewiduje również i rodzaj zarządu tych zakładów, a więc zgromadzenia, zarząd, komisję nadzorczą.

Odpowiedzialnym za zobowiązania przedsiębiorstwa jest majątek przedsiębiorstwa, więc majątek gminy jest tutaj wyeliminowany. Rachunkowość musi być prowadzona odrębnie i na sposób kupiecki. Kapitał musi być oprocentowany w wysokości 5%. Dochody są obracane na potrzeby pracowników i na udział pracowników w zyskach.

Referent dochodzi do wniosku, że ustawa austriacka bardzo konkretnie stawia sprawę usamodzielnienia przedsiębiorstw komunalnych, umożliwiając stworzenie odrębnej instytucji, pozbawionej wpływów politycznych. Oczywiście jest to tylko przepis ogólny i w wielu wypadkach zależeć będzie od dobrej woli ich wykonawców. W warunkach kraju naszego nasuwa się konieczność wypowiedzenia się za takim ustrojem, któryby pozwolił przedsiębiorstwom komunalnym rozwijać się i zaspakajać potrzeby ludności.

Przeprowadzona przez Związek Elektrowni ankieta wykazuje małe zrozumienie ze strony wyborców miejskich dla spraw gospodarczych; rozpolitykowanie samorządów wpływa niepomyślnie na istniejące przedsiębiorstwa komunalne i dezorganizuje ich dalszy rozwój. Większość kierowników komunalnych wypowiada się, aby sprawy te, obchodzące ogół, były regulowane przez ustawę sejmową.

W tym względzie p. poseł podziela ich pogląd i sądzi, że reforma musi bezwzględnie iść w kierunku większego usamodzielnienia przedsiębiorstw komunalnych. W konkluzji doszedł referent do następujących wniosków:

1. rozważane obecnie w Sejmie projekty ustaw samorządowych w sposób zupełnie niedostateczny określają organizację gospodarczo-przemysłową ciał samorządowych.
2. dla zapewnienia prawidłowego rozwoju przedsiębiorstw komunalnych koniecznem jest stworzenie samodzielnej

organizacji gospodarczej, posiadającej odrębną osobowość prawną;

3. zarząd przedsiębiorstwa komunalnego powinien być jedynie pośrednio uzależniony od ogólnych wpływów komunalnych i całkowicie uwolniony od wpływów politycznych;

4. bezpośredni zarząd należeć powinien do samodzielnej i fachowej Dyrekcji;

5. decyzja w szczególnie ważnych sprawach, między innymi wybór dyrekcji, powinien należeć do specjalnego Komitetu zarządzającego, powołanego z pośród fachowców na określony czas przez ogólne organizacje samorządowe przy ewentualnym udziale czynników państwowych i gospodarczych;

6. kontrolę rachunkowości należałoby przeprowadzać przez fachowców organizacji powierniczych.

Przewodniczący dziękuje p. posłowi Chełmońskiemu za ogłoszenie nader ciekawego odczytu, poruszającego sprawę aktualną, bolącą przedsiębiorstwa komunalne, i otwiera dyskusję nad wygłoszonym referatem.

Dalsze przewodnictwo obejmuje dyrektor K. Straszewski.

Wiceprezydent Sare. Referat wygłoszony przez p. Chełmońskiego spotkał się z wielkim zainteresowaniem wszystkich, a w pierwszym rzędzie tych, którzy bezpośrednio mają związek i udział w zakładach przemysłowych komunalnych. Zupełnie słusznie podniósł p. Chełmoński, że niedobrze się dzieje tam, gdzie zakłady podlegają zarządowi miast. Ja, który bezpośrednio się stykam z naszymi zakładami w Krakowie, mam doświadczenie, że dobrze nie jest. U nas, na przykład, jest wyłoniona z łona Rady miejskiej Komisja gazowo-elektryczna, która rządzi gazownią i elektrownią. Ponieważ liczba członków, mogących wejść do tej komisji, nie jest ograniczona, przeto zgłasza się bardzo wielu członków, liczba ich obecnie dochodzi do 36. Na posiedzenie przychodzi natomiast 8 — 10 członków, na następne posiedzenia przychodzą znów inni, tak że wpływy są najrozmaitsze.

Nie ulega żadnej wątpliwości, że powinna nastąpić sanacja, że zakłady przemysłowe, chociaż komunalne, powinny być wyemancypowane z wpływów partyjno-politycznych. U nas od 2 lat kiełkowała myśl, by zakłady nasze zmienić na towarzystwo akcyjne. Myśl może w zasadzie słuszna i dobra. Ja, ponieważ należałem już do tych, którzy byli za budową elektrowni miejskiej w Krakowie i stałem zawsze na stanowisku, że miasto nie powinno wypuszczać z rąk swoich zakładów i powinno je tak

prowadzić, aby przynosiły miastu korzyści finansowe, nie mogłem się pogodzić z myślą, aby je zamienić na towarzystwo akcyjne. Należałoby jednak dążyć do tego, by przedsiębiorstwa komunalne nie były zależne w tym stopniu, co teraz, od wpływów Rad Miejskich, stronnictw politycznych i różnych innych. Sądzę, że jeśliby Związek Elektryków zechciał się tem zająć i przygotował jakiś projekt, to zdaje mi się, że wszystkie elektrownie komunalne byłyby Związkowi bardzo wdzięczne.

W końcu podziękował p. wiceprezydent p. Sare p. Chełmońskiemu za referat.

Radca Krzetuski uznaje za całkiem zrozumiałe, iż w Stanach Zjednoczonych dyskusje na temat, czy przedsiębiorstwa użyteczności publicznej winny być prowadzone w zarządzie komunalnym czy też prywatnym, nie doprowadziły do konkretnego rezultatu. Trzeba sobie uprzytomnić warunki amerykańskie, gdzie sprawa organizacji przedsiębiorstw stoi na stanowisku wybitnie kapitalistycznym, nie zajmując się kwestją nadmiernych zysków ani też stosunkiem pracy do kapitału. Na kontynencie poglądy panują inne, a ustawodawstwo społeczne rozwija się z roku na rok i dlatego tutaj winnaby przeważać opinia za przejściem miejskich zakładów użyteczności publicznej przez zarząd komunalny. Inaczej mówiąc — zakłady takie winny być zmunicipalizowane. Przed wojną doświadczenie wykazało, że przedsiębiorstwa komunalne były przedsiębiorstwami dochodowymi i tylko okres wojny nadszarpnął ich gospodarkę, lecz oznaki poprawy dają się zauważyć. Ostatnie ustawodawstwo polskie właśnie wspomina o konieczności zaprowadzenia takiej gospodarki miejskiej, by przedsiębiorstwa komunalne były samowystarczalnemi.

Pan radca Krzetuski jest zdania, że przedsiębiorstwa komunalne pokonały już największe trudności i wierzy, że dalszy rozwój będzie taki, jaki był przed wojną.

Dyrektor gazowni p. Seifert komunikuje, że został wydelegowany z grona gazowników i wodociągowców, aby razem z elektrykami radzić nad ogólną bolączką, jaką przechodzą przedsiębiorstwa komunalne. Gazownie pod tym względem są jeszcze w gorszym położeniu, bo muszą odsprzedać wtórne produkty destylacji węgla, a więc tembardziej muszą liczyć się z warunkami rynku i prowadzić przedsiębiorstwa na sposób kupiecki. Polityka członków Komisji Gazowo-Elektrycznej w tym względzie utrudniała znacznie pracę przedsiębiorstwa.

Pan Seifert zwraca uwagę na to, że referent pominął cały szereg dociekań z literatury niemieckiej, która od szeregu lat

w tym kierunku pracuje. Jeżeli chodzi o zasadnicze zagadnienie, czy przedsiębiorstwa użyteczności publicznej mają być zakładami komunalnymi czy też prywatnymi w formie towarzystw akcyjnych, to p. dyrektor Seifert skłania się do idei pierwszej i twierdzi, że przedsiębiorstwo miejskie ułatwić może prowadzenie polityki rozszerzenia inwestycji, chociażby była ona deficytowa dla pewnego działu gospodarki miejskiej, jednakowoż pomyślna dla ogólnego dobra miasta.

W dzisiejszych warunkach najgorszą bolączką zakładów miejskich jest ciągła troska o środki finansowe, sprawy techniczne są z konieczności odkładane na plan drugi. Pod tym względem musi nastąpić zmiana, bo inaczej grozi nam ruina.

Pan Seifert, powołując się na ustawę austriacką całkowicie popiera zasadę, aby kierownicy przedsiębiorstw komunalnych byli zainteresowani w dochodowości przedsiębiorstwa, przyczyni się to do oszczędniejszej i energiczniejszej działalności przedsiębiorstwa.

Wreszcie p. dyrektor Seifert proponuje, by Związek Elektrowni Polskich wspólnie z innymi związkami pokrewnymi sprawę, poruszoną przez p. posła Chełmońskiego, przedyskutował i znalazł drogę do Sejmu i do urzędów, aby słuszne postulaty zostały uwzględnione.

Pan inż. A. H o f f m a n n—dyrektor Pomorskiej Elektrowni w Gródku. Zasadniczo godzę się na wywody p. Chełmońskiego. Stosunki w gospodarce komunalnej są tak horendalne, że koniecznie potrzebna jest w tym względzie ustawa, aby wyjść z chaosu. Zachodzą takie wypadki, że u nas na Pomorzu są gminy, które nie wiedzą, czy do gospodarki w przedsiębiorstwach dokładają, czy nie. Niestety liczba elektrowni, które samodzielnie bilansują jest niewielka. Zyski obraca się na rozmaite wydatki, które nie odpowiadają programowi miasta. Elektrownia musi opłacać tramwaj, wodociąg i t. p. Oprócz tego pieniądze te są potrzebne na opłacanie rozmaitych lazaretów i przedsiębiorstw, które nie są w komunie. Jeżeli powiat ma jakiś gmach lub lecznicę, to ten powiat nie płaci, tylko odbiorca prądu. Gospodarka taka prowadzi do wymuszania podatków.

Przechodzę teraz do innego punktu, t. j. do gospodarki technicznej. Powinniśmy wpłynąć na to, aby gospodarka techniczna stała na wyższym poziomie. Jeżeli gdzieś w elektrowni maszyny eksplodowały z powodu braku odpowiedniego personelu, stało się to skutkiem fatalnej polityki władz komunalnych, wybierających na stanowiska siły nieodpowiednie, ale za to najtańsze.

Pan inż. J. Koźniewski—dyrektor elektrowni w Poznaniu. Zasadniczo przychylam się do poglądów p. prezydenta miasta Krakowa, jak i przedmówcy p. dyrektora Seiferta. W Niemczech istnieje dążność, ażeby przedsiębiorstwa komunalne, powiększające zakres swej działalności, kierowały się nie tylko interesami rentowności, lecz liczyły się z tem, że przyczyniają się do ogólnego rozwoju miasta. Jeżeli chodzi o elektrownię poznańską, to ona nie może się uskarżać na niekorzystny wpływ władz miejskich. Należałoby tu podkreślić zmienną politykę cen dla różnych odbiorców, odbierających jeden i ten sam rodzaj energii elektrycznej, a mianowicie: dla odbiorców prywatnych udzielano niskich cen za prąd, a różnicą obciążano odbiorców takich, jak lokale publiczne, kinematografy, hotele, restauracje, pensjonaty, a nawet prywatne mieszkania dyrektorów bankowych. W dziedzinie tej panuje istotnie chaos. Słuszną taryfa prądu wymaga, aby sprzedaż traktować z punktu widzenia handlowo - kupieckiego, a więc dawać niskie ceny tym odbiorcom, którzy korzystają z prądu w chwili najmniejszego zapotrzebowania.

Pan dyrektor Koźniewski podkreśla mianowicie niesłuszne obciążenie podatkiem przemysłowym przedsiębiorstw komunalnych, które przecież w zasadzie nie prowadzą tych przedsiębiorstw dla zysków, a tylko dla zaspokojenia potrzeb ludności miejskiej.

Pan Riegert — dyrektor elektrowni w Białymstoku. Z referatu p. posła Chełmońskiego można wywnioskować, że elektrownie komunalne, o ile są dobrze prowadzone, zawdzięczają to tylko osobie, która je prowadzi. Propozycje referenta p. dyrektor Riegert uważa nie tylko za wskazane, ale za niezbędne dla rozwoju przedsiębiorstw komunalnych. Istotnie, ugrupowania polityczne Rad Miejskich mogą mieć tylko niepomysłny wpływ na rozwój gospodarczy, a przeto należałoby się czempredziej tego wpływu się pozbyć. Jeżeli miasta chcą uzdrowić gospodarkę w swoich przedsiębiorstwach, powinny opracować w porozumieniu z elektrowniami i gazowniami pewnego rodzaju statut, wzorując się chociażby na ustawie angielskiej, gdzie byłoby wyszczególnione, kto ma prowadzić te przedsiębiorstwa i jak prowadzić.

Pan Zwierzański—dyrektor elektrowni w Siedlcach. Zabieram głos w imieniu tych elektrowni, które jak powiedział przedmówca są „budami”, a nie elektrowniami. Określenie to ma zastosowanie przede wszystkim do elektrowni małych, wybudowanych prowizorycznie w b. Kongresówce, najczęściej pod-

czas wojny. Urządzenia techniczne tych elektrowni są przypadkowe, brało się to, co było pod ręką. Kierownicy tych elektrowni mają bardzo trudne zadanie, bowiem muszą ciągle starać walkę, aby uzyskać od Rady Miejskiej to, co jest konieczne dla elektrowni. Pod tym względem sytuacja w elektrowni siedleckiej była bardzo ciężka. Zarząd miasta nie miał zrozumienia dla potrzeb elektrowni. Dopiero, gdy elektrownia się spaliła i przez kilka dni w mieście nie było światła,—dopiero wtenczas Zarząd miasta przekonał się, czym jest elektrownia i jak ona jest potrzebna. Wniosek p. posła Chełmońskiego o tem, aby zarząd przedsiębiorstw komunalnych był ustalony przez ustawę sejmową — powinien zyskać jak największe poparcie.

Pan dyrektor B o j a k o w s k i zwraca uwagę, że nawet w dobrych warunkach prace przedsiębiorstwa komunalnego, jeżeli przedsiębiorstwo to nie będzie osobną jednostką prawną, spotykały się często z trudnościami nie do pokonania. Dla przykładu przytacza sprawę uzyskania kredytu. Otóż łatwo kredyt uzyskać można dla elektrowni, znacznie trudniej—dla Magistratu.

Po wyczerpaniu dyskusji, przewodniczący udziela głosu inż. M. Kuźmickiemu na wygłoszenie referatu pod tytułem „Zagadnienie elektryfikacji w Polsce”.

Inż. M. Kuźmicki. Ilekroć się zdarza większe zebranie osób, które ma coś wspólnego z elektrotechniką, zawsze przytaczałbym faktyczne cyfry, ilustrujące stan elektryfikacji, aby w ten sposób pamiętać o naszym zacofaniu, a przez ciągle przypomnienie dążyć do naprawy stosunków. Bo proszę zwrócić uwagę. Według cyfr przytoczonych przez naczelnika Wydziału Elektrycznego, inż. K. Siwickiego, na posiedzeniu Komisji Sejmowej wynika, że produkcja energii elektrycznej w Polsce wynosi 42 kWh na głowę mieszkańca.

Jeżeli jednak nie uwzględniać produkcji Górnego Śląska, jako dzielnicy pod tym względem wyjątkowej nie tylko w Polsce, ale wogóle w Europie, okaże się, że na głowę mieszkańca przypada 14 kWh, gdy w Niemczech produkcja sięga do 200 kWh, w Szwajcarii — do 250 kWh, w Stanach Zjednoczonych do — 385 kWh i t. p.

A przecież stopień elektryfikacji jest oznaką umiejętności gospodarowania posiadanymi bogactwami naturalnymi, oznaką postępu kulturalnego społeczeństwa. Proszę porównać cyfry 14 i 200 lub 385. Jakaż wielka przepaść? O tem winniśmy ciągle pamiętać i jak ów Darjusz swemu niewolnikowi rozkazał, aby codzień mu o Ateńczykach przypominał, tako i my weźmy

za obowiązek przynajmniej raz na rok stan faktyczny elektryfikacji sobie uplastycznić.

Historycznie dałoby się wytłomaczyć, dlaczego jest taki stan, a nie inny.—Ale mnie nie chodziło o opracowanie historycznej monografii. Chciałbym się rozejrzeć w warunkach chwili obecnej i tutaj szukać powodów, dla których elektryfikacja nie odbywa się żywiołowo. Kilkudziesięcioletnie doświadczenie z elektrowniami wykazuje, iż z chwilą powstania nowej wytwórni elektrownianej, zapotrzebowanie prądu wzrasta nie w stosunku arytmetycznym, lecz raczej geometrycznym. Dalszy więc rozwój nie następuje obaw, jeżeli warunki gospodarcze są naogół normalne. — Niestety, u nas nowe wytwórnie nie powstają z takim rozmachem, jakiego należałoby oczekiwać przy niskim stanie elektryfikacji Polski.

Co właściwie temu przeszkadza?

Ustalmy przedewszystkiem, że na wybudowanie elektrowni potrzebne są kapitały i to dość duże, bo urządzenia są drogie, a przemysł elektrowniany ma to do siebie, iż po włożeniu kapitałów w inwestycje musi przeczekać siedem lat chudych, zanim nadejdą lata tłuste, zanim zapotrzebowanie energii dotrze do szerszych sfer. Ta wysokość kapitału i pierwsze lata chude nie zachęcają zbyt wiele kapitalistów do inwestycji elektrowniowych. Okres spekulacyjny pozwalał kapitałowi otrzymywać zyski natychmiastowe. — Dzisiaj okres spekulacyjny mija, mamy na to wyraźne oznaki. Kapitał będzie szukał lokaty, któraby dała niewielkie zyski, lecz pewne. Pomiedzy przemysłami odbywa się rywalizacja, aby kapitał ściągnąć, boć bez niego obyć się nie można. Przemysł elektrowniany ma wszelkie szanse otrzymania kapitału pod warunkiem jednak, że da godziwe oprocentowanie. Na to innej rady niema. Kapitał z samej natury rzeczy nie jest filantropem i niema sposobu, by nakazać mu inne postępowanie. — Zresztą co do zapatrywań na istotę kapitału różnie w poglądach niema. Istnieje—w postępowaniu i najczęściej tam, gdzie postępowaniem chcą go oszukać — wycofuje się on z działalności. — Na to również rady niema. Jeden kapitalista straci — inny już nie pójdzie.

Kwestja taryf za prąd elektryczny, zdaniem mojem, w ubiegłym okresie była tego rodzaju, że nie mogła budzić wielkiego zaufania kapitału i zachęcać go do nowych inwestycji. — Domagano się od elektrowni, by wzorem kolei żelaznych dostarczała za beczken prąd elektryczny z tytułu należenia do przedsiębiorstw użyteczności publicznej. Twierdzono, że zwykła liczbowa taryfy prądowej powoduje ogólną drożyznę, że elek-

tryczność jest tak wspianą rzeczą, koniecznością niezbędną życia codziennego, że należy udostępnić korzystanie z niej najszerszym masom, a płynące ztąd większe zapotrzebowanie prądu umożliwi elektrowniom znośną egzystencję i spopularyzuje ideję elektryfikacji. — I stało się to, co się stać powinno było. Przez niczem nieuzasadnione niskie taryfy kolejowe i przepełnione wagony — nie powiększała się sieć kolejowa w Polsce, a tabor został zniszczony, nie mówiąc już o tem, że koleje przynosiły przerażające deficyty; tak samo przez niczem nieuzasadnione niskie taryfy prądu elektrycznego nie przysporzyło się nowych elektrowni, a niszczyły się urządzenia istniejące i nie zawsze jest możność finansowa szkody powetować. Dyrektorzy wysilali energję, by zdobyć fundusze na pokrycie bieżących wydatków i to im właściwie cały czas absorbować. W walce tej nie znajdowali zrozumienia dla swych postulatów ani wśród koncesjonodawców, ani też nawet wśród sfer rządowych.

Nie będę więcej zatrzymywał uwagi nad sprawą taryf, jest ona specjalnem zagadnieniem, była poruszona na specjalnym zjeździe w Warszawie. Ci, co twierdzą, że stawki za prąd elektryczny są wysokie, niech zechcą łaskawie porównać cenę prądu do ceny innych artykułów, a przekonają się napewno o niesłuszności swego zarzutu. Niech ci, którzy stawiają nam za przykład bogatą Amerykę i powiadają, że w Stanach Zjednoczonych od końca 1914 roku do września 1923 r. ceny prądu obniżone zostały o 5,1%, gdy żywność w tym czasie podrożała o 49%, a ubranie o 77% i na zasadzie takich danych, dochodzą do całkiem nieoczekiwanych formuł matematycznych, iż tam w rzeczywistości obniżenie ceny prądu dosięgło do 40% w porównaniu z cenami przed wojną, niech ci krytycy wezmą pod uwagę świetny rozwój przemysłu amerykańskiego a ciągly kryzys polskiego przemysłu, zresztą niech ci panowie zastosują ten sam sposób obliczenia względem taryf w elektrowniach polskich, a przekonają się, że u nas żywność wzrosła o 69,4% (Wiadomości Statystyczne, Rok II, Nr. 8, Marzec), a nie o 49%, że ubranie wzrosło o 115,2%, a nie o 77%, a cena prądu wzrosła o 5,8% w porównaniu z przedwojenną. To jest konkretny przykład, wzięty z elektrowni, którą uważają za najdroższą.

Oczywiście rozumiem całą niestosowność porównania wzrostu ceny prądu z wzrostem cen ubrania i żywności. — Tak jednak rozumują nieraz sfery fachowe, dlatego cyfry te przytoczyłem.

Trzeba przytem nadmienić, że elektrownie udzielają dość

znaczących opustów. Znam wypadki, kiedy elektrownia pewnej kategorii odbiorców udziela prawie 85% rabatu. Dzieje się to bez wpływów zewnętrznych, z pobudek własnego interesu. Wierzę, iż o ile będzie mniej skrupowań w polityce taryfowej, stanie się ona więcej elastyczną, a konkurencja naturalna innych rodzajów energii i obawa przed utratą konsumenta będą dostatecznym hamulcem, gdyby polityka taryfowa była nierozważna. Taryfom należy wrócić ich dawną formę — ich swobodę, ich ryzyko przemysłowe.

Nie bez znaczenia jest również ta droga, jaką ma odbyć kapitał, zanim przyoblecze się w formę przedsiębiorstwa. Odgrywa tu rolę szybkość wcielenia w czyn zamiarów i łatwość załatwienia formalności prawnych. Przemysł elektrowniany pod tym względem ma swe ujemne cechy, bowiem jest koncesjonowany. Nie wolno wytwarzać, przesyłać, rozdzielać pomiędzy odbiorców energię elektryczną bez otrzymania uprawnienia rządowego. Wiemy o tem, że dwa lata temu uchwalona i obowiązująca Ustawa Elektryczna z dnia 21 marca w głównych zarysach unormowała kwestję udzielania uprawnień, wiemy o tem, że sfery rządowe pod naciskiem opinii czynników społecznych wydały w roku ubiegłym rozporządzenie wykonawcze do Ustawy Elektrycznej z dnia 21-go marca, wskazując sposób otrzymywania uprawnień rządowych, wiemy, że w roku ubiegłym ukazał się nawet wzór uprawnienia, jako zalecenie do stosowania go przy uzyskiwaniu uprawnień, wiemy, że szereg firm i konsorcja zgłosiły się do Rządu jeszcze w roku ubiegłym o nadanie uprawnienia rządowego, wiemy, że w roku ubiegłym odbyły się nawet tak zwane dochodzenia wojewódzkie, mające na celu zbadanie celowości wyłonionych projektów z punktu widzenia gospodarczego i warunków miejscowych,—wszystko to nam wiadomo, ale wiadomo nam również, że do chwili obecnej nie wydano żadnego uprawnienia rządowego starającym się o to, wiemy, że osoby ubiegające się o uprawnienie rządowe narzekają na postępowanie czynników miarodajnych, wiemy, że więcejby wpłynęło podań o udzielenie uprawnień, tylko że kapitałiści są zaniepokojeni dzisiejszym stanem rzeczy i oczekują rezultatów. — Przed rokiem na Walnem Zgromadzeniu, kiedyśmy się zwrócili do władz rządowych z prośbą o przyspieszenie wydania rozporządzeń wykonawczych, przedstawiciel władzy odrzekł, że rozporządzenie wykonawcze wyjdzie w takim terminie, jaki jest potrzebny na wydrukowanie w dzienniku urzędowym. Sądzę, że wszyscy tu obecni wyraziliby żywe zadowolenie, gdyby przedstawiciel Ministerstwa Robót Publicznych

oświadczył, że uprawnienia, co do których poczynione były dochodzenia wojewódzkie, będą udzielone w takim terminie, jaki jest potrzebny na przepisanie aktu uprawnienia na maszynie.

Trzecim momentem, który, zdaniem mojem, wpływa na zainteresowanie kapitału inwestycyjnego—jest atmosfera pewności, że własność prywatna zostanie uszanowana i przemysłowcowi nie grozi opieka rządu w postaci zarządu przymusowego lub zarządu likwidacyjnego. W przemyśle elektrownianym tak się złożyło, że największe elektrownie, elektrownia w Warszawie i w Łodzi, są pod zarządem przymusowym, a szereg elektrowni: w Toruniu, Bydgoszczy, Chojnicach — są pod zarządami likwidacyjnymi od kilku lat. Pozostało w rękach właścicieli z większych elektrowni—Sosnowiec, Siersza Wodna, Białystok, Radom, — reszta, to przeważnie elektrownie komunalne. Nie chcę tutaj oskarżać czynniki rządowe o bezprawne albo niesłuszne zarządzenia, nie chcę badać powodów, dla których elektrownie wspomiane nie są w rękach właścicieli. Zwiedzając elektrownie, znajdujące się pod zarządem przymusowym, i znając ich warunki eksploatacyjne, przyjemnie było mi stwierdzić, jako polakowi, że gospodarka zarządców państwowych umiała dać sobie radę z nastrożającymi się trudnościami ku zadowoleniu moralnemu Rządu i ku pożytkowi samego przedsiębiorstwa. Ale zgodzą się Panowie, że zarząd przymusowy nad własnością prywatną nie jest zjawiskiem normalnem, że u nas zbyt długo załatwianie tej sprawy się przewleka, że mimowoli wytwarza się atmosfera wątpliwości. Obawiam się, że poruszona w Sejmie sprawa b. ministra Kucharskiego o oddanie właścicielom fabryki żyrardowskiej, może zniweczyć całkowicie inicjatywę przedstawicieli rządu do szukania dróg zlikwidowania zarządów przymusowych.

Wreszcie chciałem zwrócić uwagę Panów na sprawę taryf celnych na artykuły elektryfikacyjne. Jeżeli chodzi o b. zabór rosyjski, to już przed wojną wysokie stawki ochronne, stosowane przez Rząd Rosyjski, powiększały koszty inwestycyjne i tem należy tłumaczyć wyższe taryfy za prąd elektryczny w Kongresówce w porównaniu z innemi dzielnicami. Dzisiaj — zasady rosyjskiej taryfy celnej zostały uwzględnione w taryfie polskiej, a przeto ogólne podrożenie inwestycji dotyczy całej Polski. Przemysł tak zwany elektrotechniczny zastrzegł dla siebie specjalną ochronę. Postaram się to zilustrować na kilku przykładach. Zaczniemy od bardzo prostych artykułów.

Druty żelazne i stalowe, pokryte materiałami włóknistemi, jedwabiem lub gutaperką — a nawet linki — wszystko

o średnicy drutu do 1 mm ma stawkę 62 fr. zł. za 100 kg, przewodniki elektryczne izolowane pojedyncze przesycone, do 1 mm średnicy — ma stawkę 160.50 fr. zł., t. j. o 160% wyższą.

Materiały instalacyjne do sieci elektrycznych, wyłączniki, kontakty, rozetki, zakończenia kablowe mają stawkę podobną (247 fr. zł.), jak stawka na broń palną automatyczną.

Mechanizmy zegarkowe ściennie, stołowe, kominkowe mają stawkę 247 fr. zł.; gdy zaś dodamy przymiotnik „elektryczny”, a więc zegary elektryczne, numerytory, dzwonki elektryczne — mają już 370.50 fr. zł., t. j. o 50 proc. wyższą.

Ciekawe jest zestawienie stawek celnych dla aparatów precyzyjnych:

Instrumenty geodezyjne, mikroskopy, aparaty fotograficzne, wagi laboratoryjne, barometry, termometry rejestrujące, pantografy, indykatory, tachometry i t. p. — mają cło 247 fr. zł. za 100 kg,

ale amperometry, woltometry, galwanometry, przyrządy elektryczne pomiarowe — opłacają cło o 100% więcej, niż poprzednie artykuły, t. j. 494 fr. zł.

Proszę zważyć, że oporniki, rozruszniki, piorunochrony, skrzynki i szafy łącznikowe do silników, wyłączniki i przełączniki drążkowe o wadze sztuki do 15 kg mają wyższą stawkę celną (+25%), niż precyzyjne aparaty pomiarowe.

Czyż nie miałem słuszności powiedzieć, że przemysł elektrotechniczny zastrzegł dla siebie specjalne przywileje? Niewątpliwie — tak. I niewątpliwie, że wysokie koszty inwestycyjne utrudniają w znacznym stopniu elektryfikację. Wiele gałęzi przemysłu wykazuje tendencję do zelektryfikowania. Jeżeli jednak przeliczy, co go ma kosztować instalacja — odkłada ulepszenia do więcej sprzyjających konjunktur.

Nie uważam siebie za kompetentnego do rozstrzygania zagadnień celnych. Rozumiem, że powinniśmy dążyć do samodzielności gospodarczej, powinniśmy popierać wszelką zdrową inicjatywę. Tylko z drugiej strony bezwzględne popieranie przemysłu elektrotechnicznego z całą bezwzględnością utrudnia elektryfikację. Przy porównaniu można przyjąć za pewnik, iż trwały rozwój przemysłu elektrotechnicznego nastąpi wówczas, kiedy będzie dostateczny rozwój przemysłu elektrownianego. W ten sposób przemysł elektrowniany jest niejako żywicielem przemysłu elektrotechnicznego, a przeto przy rozważaniach należy oddać pierwszeństwo przemysłowi elektrownianemu.

Dla innego też powodu należy to uczynić. Świadoma celna polityka cłowa powinna dążyć do rozwoju takich gałęzi prze-

myślu, które oparte są na wykorzystaniu krajowych bogactw; elektryfikacja właśnie jest przemysłem, który ma na celu racjonalne wykorzystanie węgla czarnego bądź białego. Z tego tytułu powinna być uznana za jeden z najważniejszych przemysłów.

W końcu pragnę zaznaczyć, że przy rozpatrywaniu taryfy celnej winien być wzięty bardzo poważnie pod uwagę nasz stan posiadania techniczny. Przecież zaniedbanie techniczne u nas jest okropne. Naszemi narzędziami pracy i organizacją produkcji nie możemy rywalizować z zagranicą. Trzeba na gwałt nam „odnowienia technicznego“, trzeba zastosowania postępu techniki do życia praktycznego. W tem powinno leżeć aktualne hasło przy układaniu tymczasowej taryfy celnej.

Wolno przemysłowcom, korzystając ze specjalnych praw, nadanych Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej dla sanacji Skarbu, występować z wnioskiem rewizji taryf celnych, proponując podwyżkę stawek ponad 60%, wolno i nam powiedzieć — nie tędy droga do sanacji, do odbudowy gospodarczej. Przede wszystkim „odnowienie techniczne“, jako warunek racjonalnej produkcji i powiększenia konsumpcji.

Podczas przemówienia swego przedmiot elektryfikacji ująłem tak, jak sobie wyobrażam, że on może być ujęty praktycznie, t. j. z punktu widzenia gospodarczego. Świadomie nie poruszałem sprawy technicznej, sprawy elektrowni okręgowych, ich pracy na wspólną sieć i t. d. Wydaje mi się ten program za „wielki“ na nasze stosunki i warunki. Sądzę, że raczej należy popierać nawet drobne wysiłki w przeświadczeniu, że kierowane świadomą ideą, mogą one oddawać już w najbliższym czasie przysługę elektryfikacji, w przyszłości nie przeszkadzając urzeczywistnieniu racjonalniejszej gospodarki. Wyrządzonoby mi przykrość, gdyby moje uwagi rozumiano, jako zarzuty pod adresem naszych władz elektryfikacyjnych lub przymysłowców elektrotechnicznych. Chciałem tylko podzielić się myślami, jakie mi się tłoczą do głowy przy omawianiu warunków elektryfikacji w chwili obecnej.

Zjazd proszę o przyjęcie następujących wniosków:

- I. Stwierdzając, iż Ustawa Elektryczna z dnia 21 marca 1922 roku może być podstawą dla zdrowej elektryfikacji Kraju, Zjazd Członków Związku Elektrowni Polskich zwraca uwagę czynników miarodajnych na konieczność uproszczenia i przyspieszenia postępowania przy udzielaniu uprawnień rządowych dla zakładów elektrycznych.

II. Mając na względzie, że obecnie obowiązujące cła na artykuły elektrotechniczne w wielu wypadkach przekraczają racjonalne stawki i przez wysokość swą uniemożliwiają dalszy rozwój elektryfikacji oraz odbudowę zniszczonych urządzeń elektrowni istniejących, Zjazd Członków Związku Elektrowni Polskich wzywa Radę Związku, aby przedsięwzięła kroki dla rewizji stawek celnych, obciążających artykuły elektrotechniczne.

Przewodniczący otwiera nad referatem dyskusję.

P. inżynier K. Siwicki, naczelnik Wydziału Elektrycznego, wyraża żal, iż w referacie nie były poruszone sprawy techniczne, które najwięcej stwarzają trudności przy nadawaniu uprawnień. Jako przykład skomplikowanych zagadnień przytacza elektryfikację Zagłębia Naftowego i Węglowego. Na zwolnienie tempa załatwiania podań o uprawnienia wpływają jeszcze dwa inne czynniki: brak doświadczenia naszej młodej biurokracji i tendencje spekulacyjne pewnych osób i firm. Dla otrzymania koncesji we Francji potrzeba 2—3 lat. U nas obecnie jest już lepiej, a za rok lub dwa uprawnienia będą mogły być wydawane w ciągu $\frac{1}{2}$ roku i krócej. O taryfach elektrowni istniejących mówić nie będę, gdyż to jest stała skarga. Muszą przecież być pewne granice, zakreślone przez rodzaj zakładu i warunki, w jakich ma pracować. Pozatem taryfy nie mogą być wygórowane i dlatego, że należy pobudzić przedsiębiorcę, ażeby starał się przedsiębiorstwo swe pod względem technicznym uposażyć i utrzymać w takim stanie, aby produkcja kosztowała go jak najmniej, ażeby mógł wytrzymać konkurencję z fabrykami, które same mają lub mogą mieć elektrownie. Znałe mi są wypadki, gdzie pertraktacje dużej elektrowni o dostawę prądu fabryce kończą się tem, że fabryka decyduje się budować własną elektrownię.

Inżynier Kazimierz Straszewski, dyrektor elektrowni pruszkowskiej. Niezmiernie ważną sprawą dla przemysłu jest kwestja taryf celnych i żałuję bardzo, że przedstawiciele przemysłu elektrotechnicznego nie są teraz obecni na posiedzeniu. Oczywiście Związek Elektrowni zawsze stał na stanowisku popierania przemysłu krajowego, ale nie przypuszczał, aby z tego poglądu wziąć asumpt do rewizji taryf celnych w sensie podwyżki stawek.

P. Bieliński, dyrektor elektrowni krakowskiej, wskazuje na szereg bolączek przemysłu elektrownianego, między innymi na kwestję regulowania należytości prądowych przez instytucje rządowe. Dla przykładu przytacza Uniwersytet Jagi-

łoński, który zalega z zapłatą od kilkunastu miesięcy, a interwencje elektrowni do władz rządowych nie nie pomagają; owszem wywołują skutek odwrotny, bowiem władze rządowe mają pretensje, że elektrownia w tej sprawie niepokoi i śmie grozić odcięciem prądu.

Przewodnictwo obejmuje p. dyrektor Bieliński, udzielając głosu inż. A. Wysokińskiemu na wygłoszenie referatu p. t. „Zasobniki ciepła”. Referent w wyczerpująco przedstawionem zagadnieniu doszedł do wniosków, że rozwój zasobników ciepła t. zw. akumulatorów parowych, nie doszedł tej miary, aby można ustalić już ostateczny wniosek o przydatności ich w poszczególnych gałęziach przemysłu. Stosowanie akumulatorów parowych Ruths'a, jak również zasobników wody zasilającej, o temperaturze wrzenia, pobranej z kotła, wymaga zawsze indywidualnego badania w zależności od potrzeb przedsiębiorstwa, a przede wszystkim zależy od zmienności obciążenia kotłowni.

Akumulatory parowe Ruths'a, których działalność w przemyśle stosowania pary do celów grzejnych zdaje się nie ulegać wątpliwości, nie mają jednak szerszego pola do zastosowania w instalacjach czysto silnikowych ze względu na obniżenie jakości pary, t. j. spadku prężności, z którym związane jest działanie tych akumulatorów.

Wreszcie referent zwraca uwagę na to, iż zasobniki wody zasilającej, o temperaturze wrzenia, pobranej z kotła, nie rozwiązują zasadniczo wahań obciążenia kotłowni, nadają jednak istniejącym urządzeniom kotłowym zarazem granice użyteczności przy oszczędnem zużyciu paliwa. Zasobniki wody mogą być z powodzeniem zastosowane wszędzie tam, gdzie woda zasilająca nie jest uprzednio podgrzana, lub gdzie istniejące ekonomizery podgrzewają wodę do temperatury, bliskiej stanu wrzenia.

Przewodniczący udziela głosu p. dyrektorowi Zarzyckiemu, który z ramienia Związku Elektrowni Polskich brał udział w Konferencji Wysokich Napięć w Paryżu. Referent zwraca specjalną uwagę na kwestję budowy podstacji, która wydaje się najbardziej aktualną wobec całego szeregu budowanych obecnie sieci wysokiego napięcia. Inżynierowie amerykańscy, szukając nowych dróg uproszczenia podstacji i obniżenia ich kosztu, wyrażają pogląd, że dopiero przy napięciach wyższych, ponad 66 000 woltów, instalacja zewnętrzna opłaca się niewątpliwie; przy napięciach niższych należy kwestję rozpatrywać od wypadku do wypadku w ścisłej zależności od ogólnego schematu linii, stopnia zabezpieczenia prawidłowości ruchu i kosztów budynku. Przedmiotem dyskusji na Konferencji Paryskiej był re-

ferat pp. H. W. Jounę, prezesa, i Alfreda Alsaker, inżyniera doradcy T-wa „Delta-Star-Electric-Company”. Dyskusja pomiędzy inżynierami amerykańskimi i europejskimi nie ustaliła jednak, czy podstaje na otwartem powietrzu opłacać się, zwłaszcza przy niższych napięciach.

Inżynier A. Hoffman, dyrektor elektrowni w Gródku, w referacie swym o olejach transformatorowych wskazuje na wymagania, jakie są stawiane olejom w różnych krajach. Mówi o wysokiej wytrzymałości na przebicie, punkcie zapalności i niskiej lotności oleju. Referent zwraca specjalną uwagę na zawiesiny, jakie powstają w olejach podczas pracy transformatorów. Szereg przezroczy i praktycznych wskazówek, jak może zbadać każda elektrownia dobroć oleju bez odsyłania prób do laboratoriów, wypełnia ciekawy referat.

Przewodnictwo obejmuje p. dyrektor Gayczak, przystępując do głosowania przedstawionych wniosków. Jako wynik wygłoszonych referatów i przeprowadzonej dyskusji, Walne Zgromadzenie jednomyślnie uchwała następujące wnioski:

1. Stwierdzając, iż Ustawa Elektryczna z dnia 21 marca 1922 r. może być podstawą dla zdrowej elektryfikacji kraju, Zjazd Członków Związku Elektrowni Polskich zwraca uwagę czynników miarodajnych na konieczność uproszczenia i przyspieszenia postępowania przy udzielaniu uprawnień rządowych dla zakładów elektrycznych.
2. Mając na względzie, że cła, obecnie obowiązujące na artykuły elektrotechniczne, w wielu wypadkach przekraczają racjonalne stawki i przez wysokość swą uniemożliwiają dalszy rozwój elektryfikacji oraz odbudowę zniszczonych urządzeń elektrowni istniejących, Zjazd Członków Związku Elektrowni Polskich wzywa Radę Związku, aby przedsięwzięła kroki dla rewizji stawek celnych, obciążających artykuły elektrotechniczne.
3. Walne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich w Krakowie stwierdza, iż dla uzdrowienia gospodarki elektrycznej w przedsiębiorstwach komunalnych oraz dla zapewnienia prawidłowego rozwoju tych przedsiębiorstw konieczne jest ich usamodzielnienie przez stworzenie odrębnych organizacji, posiadających osobowość prawną i autonomiczny zarząd. Rozważane obecnie w Sejmie projekty ustaw samorządowych w sposób niedostateczny określają organizację gospodarczo-przemysłową ciał samorządowych. Walne Zgromadzenie wzywa Radę, by odpowiednie wnioski najrychlej opracowała

i przedstawiła je Rządowi i Izbowi Ustawodawczym. Pożą-
dane jest nawiązanie kontaktu w tych sprawach ze Zwią-
zkiem Gospodarczym Gazowni i Wodociągów oraz ze
Związkiem Miast Polskich.

4. Piąte Walne Zgromadzenie Członków Związku Elektrow-
ni Polskich wzywa Radę Związku do zajęcia się ustale-
niem przepisów na dostawę olejów transformatorowych
i wyłącznikowych oraz do wydawania wskazówek przy
używaniu, kontroli i czyszczeniu tych olejów w ruchu
elektrowni i podstacji.

Przystąpiono do zatwierdzenia sprawozdania i bilansu za
r. 1923. Pan dyrektor Kuźmicki wyjaśnia poszczególne pozycje
bilansu jak w stanie czynnym, tak i w stanie biernym, oraz uzu-
pełnia swe informacje przytoczeniem cyfr z rachunku wpływów
i wydatków.

Pan dyrektor Golc, jako członek Komisji Rewizyjnej
stwierdza, że rachunkowość Związku Elektrowni prowadzona jest
prawidłowo, że sumami obracano bardzo oszczędnie, przeto
w imieniu Komisji Rewizyjnej prosi Walne Zgromadzenie o za-
twierdzenie bilansu i rachunku wpływów i wydatków za rok
1923 i wyrażenie Radzie Związku i p. dyrektorowi M. Kuźmic-
kiemu podziękowania za dotychczasową pracę.

Walne Zgromadzenie przez oklaski jednomyślnie wnio-
sek p. dyrektora Golca popiera.

W dalszym ciągu p. Kuźmicki podaje do wiadomości,
że Walne Zgromadzenie ma wybrać prezesa na 1924 r., trzech no-
wych członków Rady, zamiast ustępujących według starszeństwa,
wreszcie trzech członków Komisji Rewizyjnej i dwóch ich za-
stępców.

W tajnem głosowaniu na prezesa został wybrany p. inż.
Tadeusz Sułowski, do Rady powołano pp. Alfonsa
Hoffmanna, Kazimierza Gayczaka i Leona
Golca. Do Komisji Rewizyjnej pp. Cyprjana Apanowi-
cza, Stanisława Próchnika i Marcina Sroczyń-
skiego, a na zastępców pp. Aleksandra Chądzyń-
skiego i Romana Tyszeckiego.

Wobec nieustalonej jeszcze waluty p. Kuźmicki wystę-
puje z wnioskiem, aby na 1924 r. Walne Zgromadzenie pozwoliło
Radzie Związku wydatkować według jej uznania w granicach
wpływów składek członkowskich z warunkiem, że składki nie
będą powiększone.

Pan dyrektor Straszewski zaznacza, że jest to sposób
niewytgodny, jednakże stabilizacji naszej waluty można się spo-

dziewać dopiero w końcu roku bieżącego i wówczas może być mowa o zestawieniu budżetu. Trzeba mieć nadzieję, że Rada Związku prawdopodobnie już ostatni rok zwraca się do Walnego Zgromadzenia o pełnomocnictwa w wydatkowaniu sum według dawnego systemu; zmuszona jest jednak do tego warunkami, niezależnymi od Rady Związku. Niech sprawozdania Komisji Rewizyjnej świadczą o sposobie obracania funduszami Związku przez Radę Związku.

Na propozycję p. dyrektora Kuźmickiego uchwalono wniosek następujący:

5. Walne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich upoważnia Radę Związku do czynienia wydatków według swego uznania w granicach wpływów składek członkowskich.

Do kompetencji Walnego Zgromadzenia należy również wyznaczenie miejsca następnego Walnego Zgromadzenia. Najprawdopodobniej następny Zjazd odbędzie się w Warszawie. Ponieważ nie wiadomo jeszcze dokładnie, czy elektrownia warszawska zostanie zwrócona jej właścicielom, trudno byłoby w tej chwili definitywnie wybrać Warszawę, jako miejsce przyszłego Zjazdu. Dyrektor Związku proponuje, by w tej sprawie pozostać decyzję Radzie Związku Elektrowni Polskich.

Uchwalono wniosek:

6. Walne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich upoważnia Radę Związku do wyznaczenia miejsca i terminu następnego Walnego Zgromadzenia.

Interpelacji i wolnych wniosków Członkowie Związku nie zgłosili wobec tego przewodniczący, p. dyrektor Ga y c z a k, zamyka obrady V Walnego Zgromadzenia Członków Związku Elektrowni Polskich, stwierdzając z przyjemnością, że zjazdy cieszą się coraz większą frekwencją Członków. W imieniu Walnego Zgromadzenia przewodniczący jeszcze raz dziękuje p. dyrektorowi Bielińskiemu i miejscowemu Komitetowi za serdeczne przyjęcie, jakiego doznali wszyscy w Krakowie.

P R O T O K Ó Ł

VI DOROCZNEGO OGÓLNEGO ZGROMADZENIA CZŁONKÓW ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH.

Szóste doroczne Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich odbyło się dnia 21—23 maja 1925 r. w Warszawie według następującego programu.

d. 21.V—o godz. 10.30 — Otwarcie Zjazdu w sali Resursy Kupieckiej przy ul. Senatorskiej 40.
Sprawozdanie z działalności Związku za rok 1924 — inż. M. Kuźmicki.
Elektryfikacja wsi zagranicą i w Polsce — referat inż. T. Czaplickiego.
Wysokie prężności i temperatury w gospodarce cieplnej — referat inż. B. de Michelisa.

o godz. 14 — Wycieczki.

o godz. 21 — Bankiet w sali malinowej hotelu Bristol, urządzany z okazji Zjazdu przez Elektrownię Warszawską.

d. 22.V—o godz. 10.30 — Dalszy ciąg posiedzenia plenarnego.
Wzorcowanie liczników według nowoczesnego polskiego ustawodawstwa — referat inż. B. Jabłońskiego.
Stworzenie spółdzielni licznikowej przy Związku Elektrowni Polskich — referat inż. W. Burakiewicza.
Zorganizowanie wspólnych zakupów — referat inż. T. Ruśkiewicza.

o godz. 14.20 — Wycieczki.

d. 23.V — o godz. 9 — Wycieczki.

o godz. 13 — Posiedzenie plenarne.

Zatwierdzenie sprawozdania i bilansu za rok 1924.

Wybory prezesa, członków Rady i członków Komisji Rewizyjnej.

Zbadanie i uchwalenie budżetu na następny rok związkowy.

Wyznaczanie miejsca następnego zwyczajnego Ogólnego Zgromadzenia.

Interpelacje i wolne wnioski członków Związku.

Zamknięcie obrad.

o godz. 14 — Wspólna uczta w Resursie Kupieckiej.

Na ogólne Zgromadzenie przysłały delegatów elektrownie: w Białymstoku, Cieszynie, Częstochowie, Gnieźnie, Gródku Pomorskim, Grudziądzu, Inowrocławiu, Kaliszu, Kielcach, Koninie, Końskich, Krakowie, Kutnie, Ligocie na Śląsku Górnym, Lwowie, Łęczycy, Łowiczu, Łodzi, Myczkowcach, Piotrkowie,

Płocku, Poznaniu, Pruszkowie, Przemyśle, Siedlcach, Sieradzu, Sierszy Wodnej, Tow. „Siła i Światło”, Sp. Akc. „Sieci Elektryczne”, elektrownie w Sosnowcu, Stockich Młynach, Toruniu, Wadowicach, Warszawie, Wieluniu, Zamościu, Zgierzu, Towarzystwo „The Power and Traction Company”.

Wśród gości byli obecni pp.: Minister Przemysłu i Handlu, inż. C. Klarner, kierownik Ministerstwa Robót Publicznych, inż. M. Rybczyński, prezydent m. st. Warszawy, inż. W. Jabłoński, prezes Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych, inż. T. Ruśkiewicz, prezes Stowarzyszenia Techników w Warszawie — inż. W. Wańkowicz, dyrektor Banku Gospodarstwa Krajowego — Dr. S. Ossowski, przedstawiciele Ministerstwa Robót Publicznych pp. inż. K. Siwicki, inż. Z. Berson, Ministerstwa Przemysłu i Handlu inż. J. Milewski, profesorowie politechniki warszawskiej — inż. K. Drewnowski i St. Wysocki, prezes Koła Warszawskiego Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich — inż. F. Karśnicki, prezes Związku Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce — dyrektor A. Kühn, redaktor Przeglądu Elektrotechnicznego — inż. W. Pawłowski, redaktor Przemysłu Metalowego — prof. M. Chorzewski, prezes Piotr Drzewiecki, dr. Karol Pollak, inż. E. Białkowski i inż. P. Mackiewicz — dyrektorzy Towarzystwa Siemens, inż. T. Podkóliński, dyrektor Tow. A. E. G., L. Gantz — dyrektor Towarzystwa „Gantz”, pp. W. Byszewski, L. Babiński, B. Bassis, B. Jabłoński, B. Hac, T. Latoński, R. Podoski, W. Potemski, S. Siemaszko, B. Tysza, L. Tołłoczko, E. Ulmann, K. Wolf, H. Zarzycki i inni.

Miejsca prezydjalne zajęli pp.: prezes Związku Elektrowni Polskich, inż. Tadeusz Sułowski, wiceprezesi — S. Bieliński i F. Kobyliński oraz dyrektor Związku, inż. M. Kuźmicki. Na sekretarza Zgromadzenia zaproszono członka Rady Związku, dyrektora elektrowni poznańskiej — inż. J. Koźniewskiego.

P. Sułowski. Otwieram VI Walne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich. Witam wszystkich tu zebranych, a zwłaszcza przedstawicieli Rządu, władz komunalnych, sejmowych, naukowych, społecznych, zawodowych, prasy, wszystkich gości i członków naszego Związku, którzy raczyli przybyć na nasze zebranie.

Zebrania nasze są zwoływane w celu przeglądu działalności Związku Elektrowni pod kątem widzenia rozwoju elektryfikacji Polski. Dajemy przegląd z tego, cośmy robili, i z tego, co robić zamierzamy. Narazie Związek przeżywał dwa okresy: pierwszy okres — ugruntowania naszej organizacji; drugi —

stworzenie ustawodawstwa, na którem mógłby być oparty naturalny rozwój elektryfikacji.

Pierwszą sprawę — ugruntowanie naszej organizacji mamy już za sobą; w Związku naszym są skoncentrowane prawie wszystkie elektrownie użyteczności publicznej.

Przechodzę do pracy nowej — elektryfikacji państwa. Mimo że dużo się o niej mówi i jest ona dość popularna — hasło to jednak nie jest rozwinięte, jak tego oczekiwaćby należało, i dlatego tej sprawie chciałbym poświęcić więcej uwagi. O szczegółach tej sprawy Panowie dowiedzą się ze sprawozdania p. inżyniera M. Kuźmickiego. Obecnie chcę tylko zaznaczyć, że Związek Elektrowni Polskich niezmiennie stoi na swem stanowisku jak najszerszego zastosowania elektryfikacji we wszystkich dziedzinach życia naszego. Całkowite uświadomienie szerszych mas społeczeństwa, czem w istocie jest elektryfikacja i jakie korzyści z niej płyną — jest sprawą wagi jak największej. Dalej należy zainteresować kapitalistów, którzyby zechcieli inwestować pieniądze w przedsiębiorstwa elektryczne, i dlatego należałoby zacząć prowadzenie odpowiedniej propagandy. Tutaj w propagandzie naszej trzeba się liczyć ze sferami rządowymi. Ja osobiście mam wrażenie, że zachodzi nieporozumienie. Jest przeświadczenie w sferach rządowych, że nowopowstające przedsiębiorstwa elektryczne będą przedsiębiorstwami zyskowymi. Widać z tego, że sfery rządowe nie są całkowicie uświadomione, że sprawy przyciągnięcia kapitału dla elektryfikacji nie są tak korzystne, jakby tego oczekiwać należało. Musimy rozpocząć nowy okres działalności, któryby przyczynił się niewątpliwie do dalszego rozwoju elektryfikacji, jak to ma miejsce za granicą. Chcemy dzisiaj z zebranymi podzielić się naszymi planami i mamy nadzieję, że uwagi, jakie stąd wypłyną, pozwolą nam dokładnie sprecyzować program.

Dziękuję jeszcze raz, że Szanowni Państwo tutaj się zgromadzili, wykazując tem zainteresowanie dla naszych prac.

Przed przejściem do punktu 1-go obrad, ciąży na mnie obowiązek smutnego przypomnienia tu zebranym, jaką ponieśliśmy bolesną i niepowetowaną stratę przez przedwczesny zgon wice-prezesa Związku, ś. p. Józefa Tomickiego. Zmarły duże zasługi położył w sprawie elektryfikacji kraju, narażając nieraz życie swoje na szwank. Dziwne skojarzenie było w tej osobie: serca, dużej wiedzy i pogody ducha — miał też wielu przyjaciół.

Zebrani uczcili pamięć ś. p. Józefa Tomickiego przez powstanie.

Przystępuję teraz do pierwszego punktu obrad i udzielam głosu p. inż. Kuźmickiemu, który zda sprawozdanie z działalności Związku za rok ubiegły.

P. Kuźmicki. Członek parlamentu angielskiego, Ph. Lloyd-Greame, na Wszechświatowej Konferencji Energetycznej w roku 1924, w ten sposób określił korzyści, jakie płyną z elektryfikacji:

„Korzyści bezpośrednie polegają na tem, że przez zwiększenie zużycia energii elektrycznej zmniejsza się jej cena, a to pociąga za sobą obniżenie kosztów produkcji we wszystkich gałęziach przemysłu, obniżenie kosztów transportu, a więc i kosztów utrzymania. Korzyści pośrednie polegają na tem, że na terytorjach, zaopatrzonych w energię elektryczną, rozwija się szybko kultura i wzmacnia się dobrobyt. Rozwój elektryfikacji stwarza ruch w przemyśle przez zwiększenie zamówień, redukuje bezrobocie. Wreszcie elektryfikacja prowadzi do oszczędzenia naturalnych zasobów paliwa”.

Rząd angielski doskonale zrozumiał, że jak najszybszy i jak najszerszy rozwój elektryfikacji leży w interesie państwa całego i dla tego kapitały elektryfikacyjne korzystają z gwarancji skarbu angielskiego, rząd gwarantuje weksle długoterminowe, wystawione na towary elektrotechniczne, wysyłane z Anglii, państwo subwencjonuje takie urządzenia do wytwarzania i przesyłania energii elektrycznej, które nie mogłyby być urzeczywistnione w okresie kryzysu gospodarczego.

W świeżo wydanej broszurze pod tytułem „Coal and Power” zamieszczone zostały wyniki badań specjalnego Komitetu pod przewodnictwem D. Lloyd George’a, utworzonego dla zbadania kryzysu w przemyśle węglowym. Komitet doszedł do przekonania, że racjonalnie prowadzona elektryfikacja pozwoli Anglii zaoszczędzić 55 milionów ton węgla rocznie, ponadto będą znaczne oszczędności na transporcie, pośrednictwie, obsłudze, czystości, zużytkowaniu produktów ubocznych, zdrowotności, wreszcie spowoduje w przyszłości potanień towarów angielskich i wzmoże ich zdolność konkurencyjną. Co ważniejsza, że Komitet ten jest wielce zaniepokojony, że od czasu wybuchu wojny Anglia pozostała w tyle poza innemi narodami w zwiększeniu napędu elektrycznego, że w Niemczech i Francji zwiększył on się w trójnasób, w Stanach Zjednoczonych w czwórnasób, podczas gdy w Anglii tylko się podwoił.

Specjalnie zatrzymałem uwagę Szanownych Panów na Anglii, bowiem kraj ten uchodzi za konserwatywny co do swych poglądów, nie lubi eksperymentów w dziedzinie gospodarczej.

Anglja jednak spożyła w roku 1923/24 na głowę mieszkańca 139 kWh rocznie, a komisarze elektryfikacyjni są zdania, iż, uwzględniając elektrownie prywatne i niekoncesjonowane, należałoby cyfrę tę podnieść nawet do 200 kWh. W tym też roku udzielono pozwoleń na rozszerzenie elektrowni ogólnej mocy 423 000 kW oraz na nowe budowy o mocy 53 000 kW.

A Polska? W Polsce spożywamy zaledwie 22 kWh rocznie na głowę mieszkańca. Od chwili uzyskania niepodległości wydano zaledwie kilka uprawnień na zakłady elektryczne, przeważnie takie, których budowa była rozpoczęta już przedtem, a więc kapitał był już zaangażowany; nadanie uprawnienia stało się raczej formalnością. Z nowych elektrowni możnaby chyba wymienić elektrownię w Piotrkowie, która została wybudowana w końcu roku ubiegłego przez kapitalistów belgijskich, o mocy 1100 kW.

W rozszerzeniu istniejących elektrowni dał się zauważyć większy ruch. Powiększyły swe instalacje elektrownia w Łodzi, Warszawie, Radomiu, mają zamiar powiększyć elektrownie w Krakowie, Lwowie, Sosnowcu, Sierszy Wodnej. Bilansując wynik naszej gospodarki elektryfikacyjnej za ubiegłe 6 lat powiemy dużo, jeżeli ocenimy powiększenie mocy zainstalowanej w elektrowniach publicznych na 60 000 kW, t. j. rocznie 10 000.

Tego stanu elektryfikacji i takiego jej rozwoju nie można uznać za zadowalniające nawet w ubiegłym ciężkim okresie gospodarczym. I dlatego Związkowi Elektrowni Polskich, jako instytucji, reprezentującej fachowe sfery, dokładnie obeznanej z warunkami przemysłu elektryfikacyjnego, nie wolno było w swej działalności pomijać zagadnienia elektryfikacji kraju i nie szukać dróg, któreby prowadziły ku poprawie. Związek Elektrowni Polskich podjął w swoim czasie inicjatywę wydania specjalnej ustawy elektrycznej, współpracował łącznie z czynnikami rządowymi i społecznymi nad projektem ustawy i nad projektem wzoru uprawnienia (koncesji) dla nowych zakładów elektrycznych. Stworzone w ten sposób normy zasadnicze polskiego ustawodawstwa elektrycznego miały służyć czynnikom rządowym jako podstawa do prowadzenia polityki elektryfikacyjnej, a wybrany przez Państwową Radę Elektryczną doradczy Komitet Koncesyjny miał wydawać opinię w sprawach ważniejszych i wątpliwych. Tymczasem Komitet Ekonomiczny Ministrów przez uchwałę swą z dnia 26 marca r. b. przekreśla dorobek dotychczasowej pracy i ustala nowe warunki dla koncesjonariusza elektrycznego: przedewszystkiem opłaty na rzecz Skarbu Państwa do wysokości 1,5% od wpływów brutto, udział

Skarbu Państwa w zyskach ponad określony odsetek od kapitału akcyjnego, bezpłatne przejście zakładu po upływie koncesji na rzecz Państwa, wreszcie nowe warunki przedterminowego wykupu. Czy zasięgano przedtem opinii w tej sprawie Państwowej Rady Elektrycznej? Nie! Pan naczelnik Wydziału Elektrycznego zakomunikował, iż ze względów budżetowych nie mógł tego uczynić. Czy przynajmniej zasięgano opinii Komitetu Koncesyjnego, który przecież do podobnych spraw został przez Państwową Radę powołany, a którego członkowie pp. Karśnicki, Kühn, Opęchowski, Gayczak i Sułowski stale przebywają w Warszawie, przeto już względy budżetowe tutaj roli nie odgrywają? Nie. Czy nowe warunki, nawet w formie życzeń tylko zalecone, mogą zachęcić kapitał do inwestowania w elektryfikacji, czy nie są one obostrzeniem warunków poprzednio ustalonych? Oczywiście warunki zostały znacznie obostrzone, a więc w tym samym stopniu kapitał najprawdopodobniej będzie zniechęcony. Wreszcie ostatnie pytanie: czy istotnie posiadamy tak wielki napływ kapitału elektryfikacyjnego, by już nadeszła chwila, kiedy temu kapitałowi można dyktować warunki? Żółwie postępy elektryfikacji w Polsce najlepiej na to pytanie odpowiadają.

Związek Elektryków Polskich nie mógł ukryć swego zaniepokojenia z powodu nieoczekiwanej uchwały Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 26 marca r. b. i wysłał delegację w tej sprawie do pana Ministra Robót Publicznych. Z prawdziwym zadowoleniem stwierdzić możemy, że pan Minister Rybicki z całym zrozumieniem odniósł się do obaw, wypowiedzianych przez członków delegacji, wyjaśnił właściwy charakter uchwały Komitetu Ekonomicznego Ministrów, łaskawie przyrzekając zwołać posiedzenie Państwowej Rady Elektrycznej dla zasięgnięcia jej opinii.

Jesteśmy przeświadczeni, że dla rozwiązania tak wielkiego zagadnienia, jakim jest sprawa elektryfikacji Polski, współpraca czynników rządowych ze sferami gospodarczymi, szczególnież temi, które w życiu codziennem spotykają się z przemysłem elektryfikacyjnym, jest jak najbardziej wskazana i doprowadzić powinna do wyników pomyślnych.

Szukając dróg, któreby posunęły sprawę elektryfikacji naprzód, należy wskazać na jedną dziedzinę, leżącą dotychczas odłogiem — na dziedzinę odpowiednio postawionej propagandy. Jeżeli w krajach o wysoko rozwiniętej elektryfikacji, jak w Stanach Zjednoczonych i Szwajcarii, — sprawie propagandy nadaje się pierwszorzędne znaczenie, to tembardziej pierwszorzęd-

na rolę może spełniać ona w Polsce. Propaganda zagraniczna, polegająca na informowaniu kapitału zagranicznego o stanie gospodarczym Polski, o jej wielkich bogactwach naturalnych i możliwości inwestowania kapitału — propaganda ta winna nosić charakter aktywny i wytrwale być prowadzona. Mamy przecież u siebie zebrane bogate i odpowiednie materiały informacyjne. Podkreślić tu należy niezmiernie cenne dane, zebrane przez Wydział Elektryczny M. R. P. i ogłoszone w opracowaniu p. inż. K. Siwickiego w 2-ch zeszytach p. t. „Elektryfikacja Polski”. Zresztą referat, przygotowany przez Polski Komitet Energetyczny na Wszechświatową Konferencję w Londynie, również zawiera ciekawe materiały, dotyczące bogactw naturalnych i możliwości ich wykorzystania. Mamy węgla kamiennego 62 miljardy tonn do głębokości 1000 metrów, sił wodnych na Podkarpaciu i Pomorzu około 1 miliona kilowatów, mamy wreszcie ropę, gazy ziemne, węgiel brunatny, torf, drzewo, łupki bitumiczne.

Propaganda krajowa polegałaby na uświadomieniu szerokich mas społeczeństwa, czem jest elektryfikacja, jakie dobrodziejstwa płyną z zastosowania elektryczności, uświadomieniu, że elektryczność to jedna z najpotężniejszych dźwigni postępu technicznego, to jeden z głównych filarów, na którym spocząć winien gmach gospodarstwa narodowego, to jeden z najważniejszych czynników szybkiego i zdrowego rozwoju społeczeństwa.

W współczesnych krajach cywilizowanych elektryczność jest taką samą potrzebą podstawową, jak chleb, woda, powietrze. I tu propaganda krajowa ma wprost olbrzymie zadanie do rozwiązania, winna się przejawiać we wszystkich kierunkach i we wszystkich dziedzinach, bowiem stan elektryfikacji u nas jest bardzo niski. Chodzi jeszcze o pozyskanie całych terytoriów, które z dobrodziejstw elektryfikacji dotychczas nie korzystają, rozszerzenie sfery odbiorców energii elektrycznej tam, gdzie się ona już wytwarza, spotęgowanie spożycia prądu w opanowanych przez elektryczność dziedzinach, wyszukanie i zdobycie nowych dziedzin — oto są dalsze zadania propagandy, która przed nami stoi niespełniona.

Jak wspomniałem, sprawie propagandy nadaje się pierwszorzędne znaczenie nawet w krajach o wysoko rozwiniętej elektryfikacji. Spotkałem się z referatem inż. A. Burri ze Związku Elektrowni Szwajcarskich, poświęconym wyłącznie sprawom propagandy i wyliczającym warunki, niezbędne do zapewnienia powodzenia propagandowego.

W Ameryce w ostatnich czasach zwracają wielką uwagę na technikę oświetlenia.

Wielkie usiłowania czynią się obecnie zagranicą w kierunku powszechnego zainstalowania silników elektrycznych w rolnictwie. Dziedziną najnowszą i coraz szersze zataczającą kręgi — jest ogrzewanie elektryczne, co spotykamy szczególnie w Szwajcarii.

Z powyższych względów Związek Elektrowni Polskich podjął kroki, by w Polsce też zainicjować akcję propagandową i zamierza to skutecznie przez urządzenie Wszechświatowej Wystawy Elektrotechnicznej. Projektujemy wystawę na r. 1927. Jesteśmy w kontakcie z najpoważniejszymi koncernami elektrotechnicznymi zagranicznymi jak A. E. G., Siemens, Brown Boveri, Ganz, które przybiecały chętnie wziąć udział w wystawie. Mamy opracowany szkic wystawy w głównych zarysach i obecnie prowadzimy rozmowy na temat, gdzie taką wystawę urządzić należy.

Wszechświatowa Wystawa Elektrotechniczna ma wykażać, w jakim kierunku idzie myśl techniczna w dziedzinie konstrukcji maszyn, jakie korzyści dać może elektryfikacja, jak należy korzystać z niej w zastosowaniu do potrzeb rolnictwa, gospodarstwa domowego, do potrzeb armji, komunikacji i wiele innych dziedzin.

Ze względu na charakter wystawy życzylibyśmy sobie bardzo, aby mogła się ona odbyć w Warszawie, jako stolicy państwa naszego. Wymaga to jednak nakładu, na który może miasto zdobyć się tylko z poważnym wysiłkiem. I chociaż projekt nasz został przychylnie przyjęty przez przedstawicieli władz miejskich stolicy i obecnie dyskutuje się nad możliwością zrealizowania, to najprawdopodobniej wypadnie wziąć pod uwagę istniejące inne tereny wystawowe w Polsce, jak miasto Poznań lub Lwów.

Z urządzenia Wszechświatowej Wystawy Elektrotechnicznej oczekujemy zapoczątkowania propagandy elektrycznej, co ze swej strony da impuls dla dalszego rozwoju elektryfikacji.

Chciałbym choć w krótkich słowach wspomnieć również o naszych codziennych bolączkach, o powszedniej działalności Związku, mającej na celu obronę interesów zawodowych elektrowni.

W dziedzinie podatkowej przytoczę najważniejszą — sprawę podatku obrotowego od przedsiębiorstw komunalnych. Sprawa ta była przedmiotem wielokrotnych starań ze strony Związku, jednakże nieuwieńczonych pomyślnym rezultatem, albowiem Ministerstwo Skarbu zajęło stanowisko wyraźnie negatywne.

Najwyższy Trybunał Administracyjny dotychczas się w tej sprawie nie wypowiedział.

Natomiast w stosunku do elektrowni komunalnych używano ulgi zarówno w kierunku odpowiedniego zakwalifikowania do kategorii podatków przemysłowych, jak i rozłożenia przypadającego podatku obrotowego na raty.

W odniesieniu do podatku dochodowego wobec tego, że niektóre Izby Skarbowe nie uwzględniają w sposób należyty w stosunku do elektrowni koncesyjnych, przechodzących bezpłatnie na rzecz ciał samorządowych, tego prawa przypadku — Związek Elektrowni przedsięwziął starania w kierunku udzielenia przez Ministerstwo odpowiednich instrukcji organom niższych instancji.

Jeżeli chodzi o obciążenia z tytułu przymusowych świadczeń społecznych, należy podkreślić akcję Związku Elektrowni, zmierzającą do zmniejszenia stawek ubezpieczeniowych przy ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w Lwowskim Zakładzie Ubezpieczeniowym. Stawki te, jak wiadomo, zostały zmniejszone o połowę, mimo to Związek Elektrowni Polskich nie zaniechał myśli stworzenia w ramach obowiązującej ustawy specjalnego zakładu ubezpieczeniowego dla przemysłu elektryfikacyjnego.

W sprawach celnych Związek niezmiennie stoi na stanowisku bezwzględnej popierania krajowego przemysłu elektrotechnicznego, jednak nie można nie uznać, iż ochrona celna nie może przekraczać tych granic, któreby wpływały hamująco na rozwój elektryfikacji. Opierając się na tych zasadach, Związek Elektrowni zajęty jest obecnie szczegółowem badaniem obowiązujących tariff celnych w tym celu, aby przy opracowywaniu autonomicznej tariffy celnej mogły być złożone Rządowi uzasadnione wnioski w tej materji. Jednocześnie Związek domaga się przedstawicielstwa w Komitecie Celnym. W miarę zapytań Członków Związku wyjaśnialiśmy i ułatwialiśmy uzyskanie ulg celnych na artykuły niewyrabiane w kraju.

Związek Elektrowni Polskich w roku ubiegłym kontynuował również działalność wydawniczą, nie bacząc na trudne pod tym względem warunki. Wydaliśmy „Przepisy i Normy Elektrotechniczne”, obecnie zaś jesteśmy w trakcie drukowania znacznych rozmiarów naukowego dzieła prof. Wysockiego o obliczeniach przewodów elektrycznych. W roku bieżącym pragnęlibyśmy również wydać rocznik „Gospodarki Elektrycznej w Polsce”.

Ustalenie waluty, a jednocześnie konieczność szukania dróg do obniżenia kosztów produkcji, skłoniły Związek do

przedsięwzięcia akcji wspólnych zakupów oraz spółdzielni licznikowej. Szczegółowo te sprawy będą omawiane w referatach pp. Burakiewicza i Ruśkiewicza.

Na tem pozwolę sobie zakończyć swoje trochę przydługie sprawozdanie, zaznaczając jeszcze, iż obecnie zamierzamy rozszerzyć działalność naszego Związku z elektrowni użyteczności publicznej na elektrownie wogóle. Jakkolwiek akcja ta rozpoczęta została dopiero w ostatnich czasach, już posiadamy zgłoszenia bardzo poważnych elektrowni, produkujących energję elektryczną na własny użytek i mamy dane do przypuszczenia, iż akcja ta się rozwinie. Stoimy na stanowisku, że zbyt wiele pokrewnych dziedzin, których interesy tych dwóch rodzajów elektrowni są zupełnie wspólne, a w szczególności usiłowania wszystkich bez względu na elektrowni muszą iść w kierunku usprawnienia organizacji, oszczędzenia źródeł energji i potanienia kosztów produkcji.

Przewodniczący otwiera dyskusję nad wygłoszonem sprawozdaniem i w kolei udziela głosu p. Straszewskiemu.

P. K. Straszewski. P. Kuźmicki poruszył w sprawozdaniu swem sprawę nowych warunków uprawnienia, ustalonych obecnie przez Wydział Elektryczny Ministerstwa Robót Publicznych. Podnoszę tylko dwa punkty tych nowych warunków, a mianowicie sprawę opłaty od wpływów za sprzedaż energji oraz drugi punkt, narazie dość nieśmiało wysunięty, o udziale w zyskach przedsiębiorstwa. Musimy sobie dokładnie zdać sprawę z tego, co te dwa obciążenia oznaczają. Są one niczem innym, jak podwyższeniem istniejących podatków, obrotowego i dochodowego. Opłata od sprzedaży energji, która może dojść do 1,5%, podwyższa obecnie obowiązujący podatek obrotowy z 2,5% na 4%. Wszyscy obecni zdają sobie z tego sprawę, jak podatek obrotowy zaciążył na życiu gospodarczem całego kraju i wszyscy mają nadzieję, że jest on tylko przejściowym. Obciążenie tylko jednego przemysłu takimi podatkami na stałe jest niesłuszne i krzywdzące. Udział w zyskach mógłby być jeszcze logicznie uzasadniony, gdyby Rząd gwarantował elektrowni pewne minimum zysku; wtedy, zapewniając przedsiębiorstwu egzystencję i minimalne oprocentowanie kapitału w złych latach, miałby słuszne prawo, wymagać, aby w dobrych latach uczestniczył w większych jego zyskach. Wiemy jednak, że gwarancji takiej Rząd nie da, a byłaby ona szkodliwa dla przedsiębiorstwa, gdyż, zapewniając mu minimum dochodu, hamowałaby ona dążenie do oszczędności w rozchodach i inicjatywę w kierunku zwiększania dochodów. Jeżeli kapitalista lokuje swój kapitał

w przedsiębiorstwie elektryfikacyjnem i godzi się z góry na ryzyko nieotrzymania procentów od włożonych pieniędzy w złych latach, a jak duże jest to ryzyko, nauczyły nas czasy inflacji, to robi to w tej nadziei, że będzie mógł odbić sobie to na latach dobrych. Na odbieranie mu tych zysków zgodzić on się więc nie może. Zwracam uwagę, że warunek podobny istniał w projekcie ustawy elektrycznej, przedstawionej podczas wojny parlamentowi austriackiemu, i że wszystkie czynniki gospodarcze bylej Austrii stanowczo się przeciw temu warunkowi wypowiedziały. Musimy zdać sobie z tego sprawę, że w Polsce posunąć możemy naprzód elektryfikację tylko w ten sposób, że przyciągniemy na ten cel kapitały obce, a przyjdą one tylko w tym wypadku, jeżeli będą miały widoki na zyski i nie będą się obawiać, że zyski te będą im odbierane.

P. P o d o s k i. W sprawie rozporządzenia chciałem zwrócić uwagę na punkt w tej chwili wprowadzić może mniej aktualny, gdyż elektrowni wodnych jeszcze prawie nie mamy, lecz który niemniej będzie w przyszłości bardzo ważny.

Elektrownie wodne wymagają naogół znacznie większych inwestycji na jednostkę mocy, niż cieplikowe. Większość tych inwestycji pochłania wykonanie robót inżynierskich, kanały, tamy, jazy, zbiorniki i t. p., które są bardzo długotrwałe, wymagają przeto małych tylko odpisów na amortyzację.

Wejście w siłę rozporządzenia uniemożliwiłoby więc wogóle powstawanie elektrowni wodnych, gdyż ciężarów amortyzacji w lat 15 lub 18 żadna by znieść nie mogła.

P. C h e ł m o ņ s k i. Pan Kuźmicki poruszył kilka zasadniczych spraw i istotnie jest pożądané, aby się nad niemi zastanowić. Zupełnie słusznie p. Straszewski podkreślił sprawę projektowanego udziału Państwa w zyskach i opłaty od obrotu. Przy udzielaniu koncesji, godzę się ze zdaniem, że tego rodzaju warunek jest, inaczej mówiąc, niczem innem, jak wprowadzeniem pewnego podatku w formie niezwyklej — bo w drodze dobrowolnej umowy. Bo ten, co daje, stawia warunki, jakie mu się podoba. Pan Straszewski oświecił to pod kątem widzenia interesów przemysłu elektrownianego. Sprawa ta jednak ma szersze podłoże. Miałem sposobność rozmawiać z wysokim urzędnikiem, który mi powiedział: „Proszę Pana! przecież jednak 1% czy udział w zysku — to przedsiębiorstwa elektryczne mogą wytrzymać i to nie jest powód, któryby stanowił, czy koncesjonariusz ma brać koncesję, czy nie”.

Ta sprawa nie może być tak stawiana. Nie o to chodzi, czy elektrownie mogą wytrzymać, ale czy to z punktu widzenia

rozwoju elektryfikacji jest wskazane. Czy wskazane jest specjalnie wybranie przemysłu elektrownianego i opodatkowanie go więcej, niż inne przemysły? Tem stawia się przemysł elektrowniany w warunkach specjalnie ciężkich. Tego rodzaju polityka jest błędna, Rząd tu wchodzi na złą drogę. Związek Elektrowni Polskich musi wyraźnie zaznaczyć, że tego rodzaju polityka utrudnia elektryfikację i jest bardzo szkodliwa i niedopuszczalna.

Druga sprawa dotyczy wykupu elektrowni. Jeżeli chodzi o bezpłatne przechodzenie po upływie terminu koncesji, to te przedsiębiorstwa, których termin koncesji się kończy, nie będą inwestować w ostatnim okresie, a będą chciały wykorzystać tylko pod względem handlowym. To zagadnienie powinno być poważnie traktowane.

Najważniejszą kwestją jest wykup elektrowni. Rząd musi stanąć na stanowisku wykupu przedsiębiorstwa, możność ta niech jednak postawiona będzie w ten sposób, żeby przedsiębiorstwa nie traciły na tem.

Byłoby błędem zwalać na karb tylko polityki rządowej niski stan zelektryfikowania; wysokość cyfr spożycia energii zależy również od uprzemysłowienia kraju. Jest jednak bezsporne, że elektryfikacja nasza stoi zbyt nisko. My właściwie do tej pory otrzymaliśmy tylko naprawdę jedno uprawnienie na prawo budowy elektrowni w Piotrkowie, bo przecież inne uprawnienia na rozbudowę były tylko cyfrowe, gdyż elektrownie te istniały.

Pierwsze pytanie należy skierować do Rządu — dlaczego tak jest; bo Rząd musi wytłumaczyć ten smutny fakt, że jednak do tej pory powstała zaledwie jedna elektrownia w Piotrkowie. Przecież nam nie chodzi o to, kto będzie budował elektrownie, czy Rząd, czy prywatni kapitaliści; niechaj buduje i Rząd, jeśli ma pieniądze, bylebyśmy tylko nie stali w miejscu, bo obecnie się źle dzieje.

Dość spojrzeć na budżet Ministerstwa Robót Publicznych, wynoszący ogólną kwotę 80 milionów, z których wydatki na elektryfikację stanowią sumę Zł. 46 000.—, a dochód z elektryfikacji wynosi Zł. 120 000.—. Jest to dowód, że Rząd nie tylko nie subsyduje przemysłu elektrownianego, ale uważa go nawet za źródło dochodów. Czy podobna tego rodzaju politykę nazwać popieraniem elektryfikacji?

Słusznie zaznaczył p. Kuźmicki, że chcąc rozwinąć należyte plan elektryfikacji, należy zmodernizować nasz przemysł, a to znaczy rozwinąć odpowiednią propagandę. Sprawa elektryfikacji jest sprawą, która niedostateczne znajduje zrozumienie

nawet w kołach przemysłowych. Niektóre rzeczy jednak trafiają do przekonania ludziom nawet mało fachowym. Przykładem tego może służyć następujący fakt: kiedy do Sejmu wpłynął wniosek o wprowadzeniu podatku od elektryczności, wniosek ten spotkał się z odpowiedzią odmowną — i to był pogląd wszystkich. Propaganda musi być prowadzona i to chyba jest bezsporne.

Przejdziemy teraz do sprawy uniezależnienia przedsiębiorstw komunalnych. Te przedsiębiorstwa komunalne mogą się rozwijać należycie tam, gdzie ich dyrekcja ma całkowitą niezależność od polityki Rad Miejskich. Związek Elektrowni będzie musiał opracować zasadę uniezależnienia elektrowni komunalnych od polityki Rad Miejskich.

To są dwie zasadnicze sprawy, które pozwoliłem sobie poruszyć i jeszcze raz zaznaczyć, że Rząd musi sprawę elektryfikacji traktować z wielkim rozmachem. Cyfra 46 000 zł. nie jest w zgodzie z usiłowaniem Wydziału Elektrycznego w kierunku rozbudowy; przeciwnie, sprawa ta nie ma należytego zrozumienia.

P. Hoffmann. Zwraca uwagę na stosunki, panujące w Niemczech i Gdańsku.

W Niemczech uchwalono ustawę socjalizacji przedsiębiorstw elektrownianych, jednak tej ustawy nigdy nie stosowano; bardzo widocznym przykładem jest sprawa Chorzowa, gdzie przedstawiciele Rządu Niemieckiego i Chorzowa, podczas pertraktacji na Śląsku, nazwali ustawę o socjalizacji świstkiem papieru. Jest faktem, że nie stosowano do dzisiaj nigdy w Niemczech tej ustawy.

Podobna rzecz była na terenie gdańskim, gdzie Senat również przeprowadził ustawę socjalizacji zakładów elektrycznych, ale nie odważył się stosować jej w stosunku do Schichau'a, właściciela Stoczni, oraz zakładów wodnych na Raduni, nie będąc pewnym, że ustawa ta daje mu istotnie prawo wywłaszczenia Schichau'a. Senat rozpoczął 12 procesów przeciwko Schichau'owi i stosował przeważnie stare prawa i stare sposoby wywłaszczenia. W końcu zapłacił Senat Schichau'owi przeszło 3 miliony guldenów, jako odszkodowanie za odstąpione prawa wodne i tereny.

W Niemczech rozwiązali tę kwestję tak, iż Rzesza względnie państwa niemieckie lub też samorządy tworzą z prywatnym kapitałem spółki akcyjne, t. zw. „mieszane”, w celu budowy i eksploatacji zakładów elektrycznych.

Przewodniczący: Witam p. Ministra Klarnera, cieszymy się bardzo, że Go widzimy wśród nas, że interesuje się naszymi obradami. Miło mi powitać tembardziej, że dla p. Ministra nie są obce sprawy elektryfikacyjne, że dla bolączek przemysłu elektrownianego miał zawsze zrozumienie. (Żywe oklaski).

Po zakończeniu dyskusji nad sprawozdaniem z działalności Związku za rok ubiegły i wysłuchaniu referatów: inż. T. Czaplickiego na temat elektryfikacji wsi zagranicą i w Polsce, inż. B. Jabłońskiego—wzorcowania liczników według nowoczesnego polskiego ustawodawstwa, inż. W. Burakiewicza—zorganizowania spółdzielni licznikowej, inż. T. Ruśkiewicza — zorganizowania wspólnych zakupów oraz inż. B. de Michelisa — o wysokich prędkościach i temperaturach w gospodarce cieplnej, — przewodniczący przechodzi do głosowania złożonych do Prezydium Zjazdu wniosków.

Powzięto następujące uchwały:

1. Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektryków Polskich stwierdza, iż specjalne obciążenia na rzecz Skarbu Państwa, ustanawiane przy udzielaniu nowych koncesji zarówno w postaci opłaty od obrotu, jak i udziału w zyskach, stawia przemysł elektrowniany w gorszych warunkach, niż inne przemysły, i przyczynić się musi do zahamowania elektryfikacji Polski. Zjazd uważa, że podobne specjalne opodatkowanie energii elektrycznej jest również nader niekorzystne pod kątem widzenia interesów Kraju, wpływając na podrożenie kosztów produkcji.
2. Uważając, że w naszych warunkach konieczne jest stworzenie jak najszerszej propagandy elektryfikacyjnej, Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektryków Polskich w szczególności popiera projekt urzędzenia Wszechświatowej Wystawy Elektrotechnicznej, która ma na celu zobrazowanie postępów w dziedzinie elektryfikacji i przedstawienie korzyści, jakie z teje płyną dla rozwoju kulturalnego i gospodarczego Kraju.
3. Uznając, że organizowanie członków swoich w sprawach gospodarczych jest jednym z głównych celów działalności Związku, Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektryków Polskich zatwierdza wniosek stworzenia spółdzielni licznikowej oraz spółdzielni wspólnych zakupów i wzywa zrzeszone przedsiębior-

stwa, by przez zapisywanie się na udziałowców spółdzielni przyczyniły się do najszybszego ich stworzenia.

P. Kuźmicki odczytuje bilans Związku na dzień 31 grudnia 1924 roku oraz rachunek wpływów i wydatków, zatrzymując się na każdej pozycji i udzielając szczegółowych informacji.

Rachunek wpływów i wydatków r. 1924 zamyka się sumą 57 454.93 zł. Nadwyżkę wpływów z ubiegłego roku w wysokości 5 617.95 zł. proponuje przenieść na rachunek kapitału Związku Elektrowni Polskich.

P. Apanowicz, członek Komisji Rewizyjnej, odczytuje w imieniu Komisji Rewizyjnej następujący protokół:

„Stosownie do art. 24 Statutu Związku niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, wybrani na Ogólnem Zgromadzeniu Członków Związku Elektrowni Polskich w maju 1924 r., dokonali rewizji przedstawionych przez Radę Związku ksiąg rachunkowych i odnośnych dowodów kasowych.

Przedstawiony bilans za szósty rok administracyjny 1924, zamknięty sumą zł. 19 744.30, wykazuje nadwyżkę wpływów za 1924 zł. 5 617.95. Liczby te Komisja uznała za zgodne z księgami i rachunkami Związku, wykazującymi w dochodach zł. 57 454.93 i w wydatkach zł. 51 836.98.

Zgodnie z powyższem Komisja Rewizyjna wnosi, ażeby Ogólne Zgromadzenie członków Związku Elektrowni Polskich bilans za rok 1924 zatwierdziło i pokwitowało Radę z powierzonych jej czynności kasowych za rok 1924”.

(—) St. Próchnik.

(—) M. Sroczyński.

(—) Apanowicz.

Warszawa, dnia 5 maja 1925 r.

Na wniosek p. dyrektora Bojakowskiego powzięto następującą uchwałę:

4. VI Ogólne Zgromadzenie Członków Elektrowni Polskich, wysłuchawszy sprawozdania z działalności Związku za rok 1924, wyraża podziękowanie członkom Rady Związku za inicjatywę i pomyślnie wyniki rozwoju Związku Elektrowni Polskich.

Ogólne Zgromadzenie, przyjmując do wiadomości protokół Komisji Rewizyjnej, przedstawiony bilans zatwierdza i kwituje Radę z powierzonych jej czynności kasowych za rok 1924.

Bilans na 31 grudnia 1924 r.

Stan czynny.		
Kasa	Zł.	2.18
Banki	"	9 164.88
Udziały	"	46
Ruchomości	"	1.—
Dłużnicy	"	10 575.78
	<u>Zł.</u>	<u>19 744.30</u>

Stan bierny.		
Kapitał	Zł.	126.35
Fundusz wydawniczy	"	10 000.—
Fundusz zapasowy	"	4 000.—
Nadwyżka wpływów	"	5 617.95
	<u>Zł.</u>	<u>19 744.30</u>

Wydatki i wpływy.

Pensje i wynagrodzenia	Zł.	28 627.19
Utrzymanie biura	"	16 199.92
Centr. Zw. P. P. G. H. i F.	"	3 240.—
Polski Komitet Elektrotechn.	"	1 200.—
Prenum. „Przegl. Elektrotechniczn.”	"	1 849.87
Wyjazd delegata	"	720.—
Nadwyżka wpływów	"	5 617.95
	<u></u>	<u>57 454.93</u>

Składki członkowskie	Zł.	55 116.87
Zaległe składki	"	2 000.—
Procenty	"	242.11
Różne	"	95.95
	<u></u>	<u>57 454.93</u>

5/V. 1925 r.

(—) *J. Przeździecka*

Członkowie Komisji Rewizyjnej:

(—) *St. Próchnik*
 (—) *M. Sroczyński*
 (—) *Apanowicz*

Prezes Związku: (—) *T. Sułowski*

Dyrektor Związku: (—) *M. Kuźmicki*

Przewodniczący przystępuje do punktu obrad, przewidującego wybór prezesa i członków Rady.

P. Sułowski. Chciałbym nadmienić, że Rada Związku zwraca się do Ogólnego Zgromadzenia z propozycją wprowadzenia pewnej inowacji w wyborze prezesa Rady. Dotychczas Członkowie Związku byli łaskawi na to zaszczytne stanowisko powoływać stale moją osobę. Ja jak najchętniej poświęcałem swą pracę i z przyjemnością będę wspominał pierwsze chwile organizacyjne instytucji naszej. Pożądane jednak jest dla samej organizacji, aby wprowadzić nowych ludzi i to na stanowiska reprezentujące. W łonie Związku są zgrupowane dwa rodzaje przedsiębiorstw: instytucje komunalne i prywatne. Nie było pomiędzy nami majoryzowania, najtrudniejsze sprawy uzgadniałyśmy bez większych tarć. Nie było też rozdziewięku w Radzie Związku, gdy wystąpiłem z propozycją wprowadzenia innego systemu wyboru prezesa, polegającego na tem, że corocznie będzie powoływana inna osoba. To też zwracam się tutaj w imieniu Rady do Szanownych Panów, aby byli łaskawi nie wybierać mnie ponownie, gdyż mandat swój złożyłem i nie mógłbym go przyjąć, proponuję natomiast wybrać na prezesa Rady kolegę Bielińskiego, dyrektora elektrowni miejskiej w Krakowie.

Co do członków Rady Związku ustępują według starszeństwa koledzy: Bieliński, Straszewski i ś. p. J. Tomicki, a kolega Gayczak zrzekł się mandatu z powodu ustąpienia ze stanowiska dyrektora elektrowni sosnowieckiej.

Proszę zatem o wybór nowego prezesa i czterech członków Rady Związku. Panów Kuźmickiego i Riegerta proszę o zebrawanie głosów i przeliczenie ich.

W tajnem głosowaniu na prezesa Rady Związku Elektrowni Polskich został powołany inż. Stanisław Bieliński, dyrektor elektrowni miejskiej w Krakowie.

P. Bieliński. Spotkał mnie zaszczyt piastowania najwyższej godności w Związku i nie wiem, czy potrafię odpowiedzieć zaufaniu. Dotychczas koledzy stale wybierali kolegę Sułowskiego i sądze, że byłoby najlepiej, gdyby został p. Sułowski ponownie wybrany. Przekonałyśmy się o jego działalność pożytecznej i widzimy, na jakiej stopie postawił Związek Elektrowni Polskich. Skoro jednak decyzja kol. Sułowskiego jest stanowcza, pozwolę sobie być wyrazicielem wszystkich kolegów i całego Związku w złożeniu gorącego podziękowania naszemu prezesowi, koledze Sułowskiemu, za dotychczasową działalność i jej widoczne wyniki (żywe oklaski) — w tem przeświadczeniu,

że wybrany do Rady Związku będzie pomagał nam w dalszym rozwoju Związku Elektrowni.

P. Ruśkiewicz. Przemawiam samorzutnie. Ponieważ jednak zajmowałem urząd w Radzie Związku przez szereg lat, uważam się za powołanego powiedzieć słów kilka.

Złożenie przez kol. Sułowskiego mandatu prezesa Związku ma znaczenie bolesne dla instytucji, gdyż pozbawia Związek doskonałego dyplomaty, człowieka o silnej indywidualności i nieugiętym charakterze, prezesa, który potrafił z najzawilszej sprawy wyjść z pożytkiem dla Związku Elektrowni. Uważam, że te specjalne jego zalety należy tutaj podkreślić. Kolega Biełliński, zdaniem mojem, uczyni dobrze, jeżeli w swej działalności prezesowskiej oprze się na tradycji, stworzonej przez kol. Sułowskiego.

P. Sułowski. Dziękuję bardzo za złożone mi po dziękowanie za poprzednią mą pracę i za okazywane tu dowody sympatii, które sobie wielce cenię. Pragnąłbym zaznaczyć, iż nie mam jednak najmniejszych obaw, aby przy zmianach osoby prezesa instytucja nasza nie rozwijała się w dalszym ciągu. Pracowaliśmy dotychczas zgodnie, nie ma powodu do przypuszczenia, aby w przyszłości mogło się to zmienić. Powody mego ustąpienia ze stanowiska prezesa kolegom wyłuszczyłem, jeżeli zaś będę wybrany do Rady Związku — jak najchętniej będę nadal współpracował z kolegami z Rady.

Koledzy również pozwolą mi, jako ustępującemu prezesowi, złożyć w imieniu zebranych gratulację koledze Bielińskiemu z powodu objęcia przez Niego nowego stanowiska i życzyć, aby pod Jego doświadczonego kierownictwem Związek Elektrowni Polskich nadal rozwijać się dla dobra zrzeszonych i kraju naszego.

Przewodniczący przystępuje do głosowania nad wyborem członków Rady. W tajnym głosowaniu na członków Rady powołano: pp. Marjana Dziewońskiego, zastępcę dyrektora elektrowni we Lwowie, Kazimierza Gayczaka, dyrektora Spółki Akcyjnej „Siła i Światło”, Kazimierza Straszewskiego, dyrektora - zarządzającego elektrowni okręgowej w Pruszkowie i Tadeusza Sułowskiego, dyrektora naczelnego Spółki Akcyjnej „Siła i Światło”.

Na członków Komisji Rewizyjnej wybrano: pp. Cyprjana Apanowicza, dyrektora elektrowni w Częstochowie, Stanisława Próchnika, dyrektora elektrowni w Zgierz, i Marcina Sroczyńskiego, dyrektora elektrowni w Inowrocławiu. Na zastępców

członków Komisji Rewizyjnej powołano: pp. Alekandra Cha-
dzyńskiego, dyrektora elektrowni w Radomiu i Romana Tysze-
ckiego, inżyniera elektrowni w Częstochowie.

P. Kuźmicki. Rada Związku uchwaliła wystąpić do
Walnego Zgromadzenia z preliminarzem budżetowym w wyso-
kości 98 500 złotych, przewidując powiększenie pozycji perso-
nelu ze względu na prace, jakie oczekują Związek Elektrowni.
Preliminarz budżetowy jest zestawiony dla prowadzenia dwóch
instytucji, Związku Eelektrowni Polskich i Związku Przedsię-
biorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce. Pomie-
dzy instytucjami istnieje specjalna umowa co do podziału kosz-
tów prowadzenia biura. W dalszym ciągu dyrektor Związku
przechodzi do omawiania poszczególnych pozycji budżetowych,
przewiduje deficyt w sumie 11 700 zł., które zamierza pokryć
przez wpływy różne i ofiary, jakie dobrowolnie napłyną od
zrzeszonych przedsiębiorstw za doraźne korzyści, osiągane
dzięki działalności Związku. Składkę członkowską proponuje
utrzymać w dotychczasowej wysokości, zmieniając tylko zasad-
niczą składkę dla przedsiębiorstw elektryfikacyjnych, jak: „Siła
i Światło”, „Bank dla Elektryfikacji Polski” lub „The Power and
Traction Finance Company (Poland) Limited” z 36 złotych
rocznie na 500 złotych. W imieniu Rady Związku p. Kuźmicki
stawia następujący wniosek pod głosowanie:

5. Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni
Polskich zatwierdza przedstawiony przez Radę projekt
budżetu na rok 1925, upoważniając Radę do przekro-
czenia poszczególnych pozycji budżetu do wysokości
20% w ramach wpływów składek członkowskich,

Składkę dla członków, nie produkujących energii
elektrycznej, a mających na celu elektryfikację kra-
ju, Ogólne Zgromadzenie wyznacza w wysokości
500 rocznie.

Wysokość składki dla innych członków pozostaje
bez zmiany w porównaniu z r. 1924, t. j. ma wynosić
1 pro mille od wpływów brutto.

Wniosek jednomyślnie został przyjęty.

Przewodniczący: Punkt następny — wyznaczenie
miejsca następnego Zwyczajnego Ogólnego Zgromadzenia. Do-
tychczasowe Walne Zgromadzenia odbywały się w coraz innych
miejscowościach. Przypuszczam, że ten system utrzymamy i na-
dal. Rada Związku, nie mogąc jeszcze w tej chwili zapropono-
wać miejsca przyszłego zjazdu, prosi o upoważnienie Rady

Związku do wyznaczenia miejsca przyszłego Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia.

Walne Zgromadzenie wniosek jednomyślnie popiera.

Przewodniczący. Wobec niezgłoszenia interpelacji i wolnych wniosków oraz wobec wyczerpania porządku obrad— VI Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie Członków Elektrowni Polskich zamykam.

SPRAWOZDANIE

z VII-GO WALNEGO ZGROMADZENIA CZŁONKÓW ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH

w dniu 7 maja 1926 r. w Poznaniu.

Na liście obecności Członków Związku zapisali się delegaci następujących elektrowni: w Bielsko-Białej — inż. Wellner, w Brześciu n/Bugiem — inż. Z. Forbert, w Bydgoszczy — p. Schroeder, w Cieszynie — inż. P. Dombke, w Częstochowie — inż. C. Apanowicz i inż. R. Tyszecki, w Gnieźnie — inż. W. Żakowski, w Gródku — inżynier A. Hoffmann, w Grudziądzu — inż. A. Dolatowski, w Inowrocławiu — inż. M. Sroczyński, w Kaliszu — inż. I. Bujnicki, w Koninie — inż. G. Owsiany, w Końskich — inż. S. Mazurowski, w Krakowie — inż. S. Bieliński, w Lesznie, inż. L. Bethge, w Ligocie Pszczyńskiej — p. J. Polski, we Lwowie — inż. M. Dziewoński, w Łęczycy — p. W. Komorowski, w Łowiczu — inż. W. Habiniak, w Łodzi — inż. L. Tołłoczko, w Piotrkowie — inż. L. Jaworski, w Płocku — p. S. Kieffer, w Poznaniu — inż. J. Koźniewski, w Pruszkowie — inż. K. Straszewski, w Przemyśle — inż. J. Jasiński, w Rzeszowie — inż. J. Zurowski, w Siedlcach — inż. K. Zwierzański, w Sierszy Wodnej — inż. Z. Rauch, w Sosnowcu — inż. W. Horko, w Stockich Młynach — p. P. Stuziński, w Tarnowie — inż. S. Zawadzki, w Toruniu — inż. Z. Wojciechowski, w Tczewie — inż. P. Morawski, w Wadowicach — inż. A. Schleyen, w Warszawie — inż. F. Kobyliński, w Wieluniu — inż. F. Pur, w Zamościu — inż. I. Pilkiewicz, w Zgierzu — inż. S. Próchnik, w Starogardzie, Owidzu i Kolinzu — inż. P. Morawski.

Ponadto przedstawiciele firm: „Power and Traction”—inż. F. Bilek, Sp. Akc. „Sieci Elektryczne” — inż. K. Gayczak,

Sp. Akc. „Siła i Światło” — inż. T. Sułowski, Warszawskiej Elektrowni Tramwajowej — prof. St. Odrowąż-Wysocki, Związku Elektryfikacyjnego Chełmno-Świecie-Toruń — inż. A. Hoffmann.

Zagaja posiedzenie prezes Związku inż. S. Bieliński, stwierdza jego prawomocność i na wstępie składa podziękowanie przedstawicielowi miasta p. wiceprezesowi dr. Kiedaczowi, za zaproszenie Zjazdu do Poznania.

Na Zgromadzenie przysłało delegatów 47 zrzeszonych przedsiębiorstw. Delegaci posiadają prawo do 82 głosów, t. j. 57% ogólnej ilości głosów, reprezentując 124 992 kW mocy zainstalowanej—t. j. 93% ogólnej mocy zainstalowanej we wszystkich elektrowniach, należących do Związku.

Dziękując obecnym za przybycie, prezes Związku stwierdza, że na zjeździe reprezentowane są zarówno władze centralne jak i władze i instytucje społeczne miejscowe.

Odczytano szereg nadesłanych depesz, między innymi od pana Ministra Rybczyńskiego, p. prezesa Kühna, prof. Studniarskiego, Związku Elektrowni Francuskich, Związku Elektrowni Austriackich i t. d.

Pan prezes zwraca się do obecnych z propozycją, by zechcieli łaskawie się zgodzić, aby podczas otwarcia zjazdu nie było przemawiań powitalnych. W programie Walnego Zgromadzenia na ten cel zostało zarezerwowane kilka godzin podczas bankietu, wydawanego przez Elektrownię Poznańską w sali hotelu „Bazar”.

W zagajeniu swem p. prezes wspomina również o przykrym swym obowiązku zakomunikowania, że 14 lutego r. b. zmarł przedwcześnie dyrektor Elektrowni Miejskiej w Zamościu ś. p. Jerzy Bojakowski, który piastował stanowisko Członka Rady Nadzorczej w spółdzielni „Polskie Elektrownie”. W zmarłym tracimy współpracownika nad zagadnieniami organizacyjnymi Związku i nad stworzeniem własnej spółdzielni.

Pamięć Zmarłego Walne Zgromadzenie uczciło przez powstanie.

Przewodniczący odczytuje projekt porządku obrad, który został zatwierdzony w formie następującej:

- 1) Sprawozdanie z działalności Związku w roku 1925.
- 2) Sprawozdanie Rady i Komisji Rewizyjnej w sprawach kasowych za ubiegły rok związkowy oraz udzielenie Radzie Związku absolutorjum za czynności kasowe roku 1925.

3) Referat dyrektora F. Kobylńskiego: „Projekt Ustawy Sejmowej o samorządzie, a uzdrowienie gospodarki w przedsiębiorstwach komunalnych”.

4) Referat posła A. Chelmońskiego: „Projekt nowelizacji Ustawy Elektrycznej”.

5) Referat dyrektora S. Bielińskiego: „Lampy orientacyjne”.

7) Referat prof. S. Odrowąż-Wysockiego: „Przepisy na przewody napowietrzne, a czynniki psychiczne”.

8) Referat inż. B. Jabłońskiego: „Polskie ustawodawstwo licznikowe”.

9) Wybory prezesa, członków Rady i członków Komisji Rewizyjnej.

10) Zbadanie i uchwalenie budżetu na następny rok związkowy.

11) Wyznaczenie miejsca i czasu następnego zwyczajnego Ogólnego Zgromadzenia Członków Związku.

12) Interpelacje i wolne wnioski.

13) Zamknięcie obrad Walnego Zgromadzenia.

Oddając przewodnictwo wiceprezesowi Związku, panu A. Hoffmannowi, prezes Związku odczytuje sprawozdanie z działalności Rady za rok ubiegły.

S. Bieliński. W roku sprawozdawczym 1925 Związek Elektrowni Polskich zgodnie z nakreślonymi przez statut celami swej działalności bronił interesów i rozwoju elektrowni zrzeszonych, dążył do stworzenia takich warunków w kraju, któreby umożliwiły elektryfikacji spełnienie w życiu gospodarczym tej roli, do jakiej jest powołana. Pamiętajmy o tem, że w nowoczesnym ustroju społecznym elektryfikacja jest systemem nerwowym, który przechodzi przez całe ciało gospodarcze. Zagadnienie elektryfikacyjne staje się podstawą polityki gospodarczej państw zagranicznych, jej naczelnem nieraz hasłem.

Włochy, chcąc uniezależnić się od importu węgla, w dużej skali wykorzystują swe źródła energii wodnej, pokrywając całe północne Włochy siecią dalekośnośnych linii elektrycznych. Tylko w jednym roku 1925 została zwiększona i zainstalowana moc elektrowni wodnych o 340 000 KM. Kapitał zainstalowany wyniósł około 1 700 milionów lirów.

Francja z zazdrością spogląda na rozwój elektryfikacji w Italji, urządza Kongres i Wystawę białego węgla w Grenoble, by zainteresować kapitał możliwością szerszego eksploataowania źródeł energii wzgórz alpejskich. W szybkim tempie

pokryła straty elektryfikacyjne z czasu wojny, powiększa stan posiadania elektryfikacyjnego, dumna jest, że we Francji znajduje się największa w świecie elektrownia ciepłikowa, że Francja jest jedynym państwem na starym kontynencie, która posiada sieć o 150 000 woltów, że na 39 000 gmin — co najmniej 15 000 gmin, t. j. około 40%, zostało już zelektryfikowane.

W Niemczech modnym zagadnieniem staje się ujarzmienie wszystkich posiadanych sił wodnych na użytek elektryfikacji. W związku z planem Dawes'a napływa do Niemiec pojemnem korytem duży kapitał inwestycyjny na cele elektryfikacji, a dr. von Rieben, przedstawiając zadania niemieckiej gospodarki elektrycznej na przyszłość (Elektrizitätswirtschaft Nr. 403/1926), kilkakrotnie w wywodach podkreśla, że celem niemieckiej polityki gospodarczej powinno być czempresde osiągnięcie spożycia energii elektrycznej na głowę mieszkańca w takiej wysokości, jaka istnieje w Ameryce, zwłaszcza zaś w Szwajcarii.

W Anglii, na otwarciu wiosennej sesji parlamentu w lutym r. b., Król Wielkiej Brytanji w mowie tronowej zapowiada wniesienie przez rząd bill'u elektryfikacyjnego, mającego spowodować ostateczne i pełne rozmachu uregulowanie gospodarki elektrycznej w państwie. Z mowy prezesa ministrów pana Baldwina, wygłoszonej na ten temat w Birminghamie, dowiadujemy się, że nowy projekt prawa ma powołać do życia organizację specjalną, któraby ujednolajniła warunki techniczne produkcji i rozdziału energii, zaopatrzyła kraj cały w energję elektryczną sposobem najdoskonalszym technicznie i ekonomicznie. Potrzebny na tę operację znaczny kapitał ma być pochodzenia prywatnego, rząd zaś ma dać gwarancję koniecznego zysku, celem ułatwienia zdobycia kapitału. Do organizacji tej mają wejść nie urzędnicy, lecz przedstawiciele sfer gospodarczych, ludzie praktyki, organizacja ma prowadzić swoją własną niezależną od rządu gospodarkę finansową.

I Rosja Sowiecka miała swoje święto elektryfikacyjne. Uroczyste otwarcie w grudniu roku ubiegłego nowowbudowanej elektrowni na torfie pod nazwą „Szatarskoj Stancji” o mocy zainstalowanej 32 000 kW zamknęło pierwszy okres wykonania planu elektryfikacyjnego, wykazując się naogół budową nowych elektrowni lub rozszerzeniem istniejących o łącznej mocy 233 000 kW. Na rok budżetowy 1925/6 prezydent „Gospłana” przeznaczyło na dalszą elektryfikację sumę 83 milionów rubli, t. j. około 400 milionów złotych.

Myśmy w Polsce nie mieli zbyt dużo słonecznych dni elektryfikacyjnych. Przed zwołaniem posiedzenia Państwowej Rady Elektrycznej w październiku roku ubiegłego mówiono wprawdzie, że Ministerjum Robót Publicznych szykuje na posiedzenie rzecz wielkiej wagi, która może ruszyć elektryfikację z dotychczasowego stanu. Istotnie, Pan naczelnik Wydziału Elektrycznego inż. K. Siwicki, z upoważnienia Ministerjum oświadczył, że po półtorarocznej pracy nad zainteresowaniem kapitału amerykańskiego elektryfikacją kraju w wielkim stylu, dnia 1 października r. b. została przez Rząd Polski wydana opcja pewnemu syndykato wi amerykańskiemu, na podstawie której syndykat zobowiązuje się przeprowadzić studia nad wyzyskaniem naszych sił wodnych i możliwością ekonomicznego zasilania energią elektryczną pewnego obszaru. Opcja ta jest wprawdzie tylko wstępem, lecz bardzo poważnym wstępem, gdyż w skład wymienionego towarzystwa wchodzi światowej powagi firmy elektrotechniczne, bankowe i inne, to też można mieć nadzieję, że za tym pierwszym doniosłym krokiem w sprawie tak bardzo dla kraju ważnej, nastąpią i inne i że nasze jeszcze pokolenie na własne oczy ujrzy urządzenia, które z zaskocznością oglądało dotąd tylko u obcych.

Według zapewnień urzędowych opcja miała być wydana na termin do 1 marca r. b. Później została przedłużona o jeden miesiąc, t. j. do dnia 1 kwietnia. Gdy upłynął i ten termin — informacji urzędowych zaprzestano udzielać o dalszym losie opcji, natomiast w prasie ukazała się notatka, inspirowana przez strony zainteresowane, że pertraktacje są na dobrej drodze, że już na przyszłą wiosnę będzie zaangażowany kapitał w wysokości 15 milionów dolarów. Ile jest w tem prawdy, trudno w tej chwili przesądzać, natomiast prawdą jest, że sfery urzędowe trzymają w wielkiej tajemnicy treść rozmów z syndykatem amerykańskim, prawdą jest, że zaprzestano wydawać uprawnień elektryfikacyjnych na terenie, który może interesować grupę amerykańską, prawdą jest, że zainteresowanie kapitału amerykańskiego „elektryfikacją w wielkim stylu” z konieczności prowadzi do monopolu. Tajemniczość prowadzonych pertraktacji w sprawach, mających doniosłe znaczenie dla przyszłości, popieranie aktywności grupy amerykańskiej przez sfery urzędowe — musiały spowodować zaniepokojenie nie tylko wśród elektryfikatorów, lecz w większym może stopniu wśród sfer przemysłowo - gospodarczych. Sprawa ta była omawiana na terenie Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Gór-

nictwa, Handlu i Finansów, — 20 zaś kwietnia r. b. została w Sejmie zgłoszona interpelacja do panów: Prezesa Rady Ministrów, Ministra Robót Publicznych oraz Ministra Przemysłu i Handlu z zapytaniem, co zamierzają uczynić, aby usunąć grożące rozwojowi naszego życia gospodarczego niebezpieczeństwo i zapewnić wszechstronne i jawne rozważenie sprawy udzielenia monopolu, a w szczególności czy skłonni są przed udzieleniem uprawnienia przedstawić jego warunki do rozważenia Sejmowym Komisjom Przemysłowo-Handlowej i Robót Publicznych. Skierowano również zapytanie do pp. Ministra Robót Publicznych oraz Ministra Przemysłu i Handlu, czy warunki projektowanego uprawnienia przedstawione będą do zaopiniowania Państwowej Radzie Elektrycznej oraz Radzie Przemysłowo-Handlowej?

Ciekawe są motywy, zawarte w interpelacji Sejmowej. Poza obawą przed monopolem, mogącym poderwać byt naszego przemysłu, wysunięto argument, iż przy obecnej fluktuacji ekonomicznej stają się niemożliwymi jakiekolwiek bliższe przewidywania układu stosunków gospodarczych na lat kilkadziesiąt, że udzielenie uprawnienia na tak wielkim obszarze praktycznie uniemożliwia jego wykup.

Trudno w tej chwili twierdzić, że istnieje coś niebezpiecznego dla naszego życia gospodarczego. Musimy być przeświadczeni, że Rząd nasz sprawę tę potraktuje jak najostrożniej, biorąc pod uwagę li tylko względy gospodarcze Kraju, że w tak doniosłych sprawach nie będzie decydował i brał odpowiedzialności bez uprzedniego zasięgnięcia opinii wśród powołanych państwowych organów doradczych.

Podczas pertraktacji z kapitalistami zagranicznymi Polska jest chyba w tej szczęśliwej sytuacji, że otwiera przed kapitałem elektryfikacyjnym możliwości nieograniczone. Nasze spożycie energii elektrycznej na głowę mieszkańca jest wyjątkowo niskie. Tem prawdopodobnie należy tłumaczyć, że kapitał belgijski zaczął intensywnie interesować się zagadnieniem elektryfikacyjnym w Polsce, że nawet mniej chętny dla Polski kapitał angielski też się angażuje w naszych przedsiębiorstwach elektrycznych.

W tych warunkach opinia publiczna musi być wszechstronnie informowana o właściwych zamiarach rządu, a jawność rywalizacji poszczególnych ugrupowań kapitalistycznych, ubiegających się o tereny eksploatowane może tylko pożytek przynieść sprawie elektryfikacji.

Poza tem zagadnieniem, tak bardzo dzisiaj niepokojącym sfery zawodowe, należy podkreślić dążenia Ministerjum Robót Publicznych do znowelizowania Ustawy Elektrycznej z roku 1922. Pan Poseł Chelmoński w referacie swym szczegółowo zagadnienie omówi. Chciałbym jednak zwrócić uwagę, że Związek Elektrowni Polskich skorzystał ze sposobności, by ze swej strony zgłosić szereg wniosków natury zasadniczej. Przedewszystkiem wysunęliśmy definicję zakładu elektrycznego w innym ujęciu, niż to było w Ustawie Elektrycznej z r. 1922. Zdaniem naszym zakładem elektrycznym w rozumieniu prawa powinny być nietylko urządzenia i nieruchomości, przeznaczone do wykonywania uprawnień, lecz również prawa i obowiązki, wynikające z uprawnień. Opierając się na tem, domagamy się wprowadzenia hipotecznych ksiąg elektrycznych. Pojęcie zbytu okolicznościowego, pozwolenia na budowę i uruchomienie zakładów elektrycznych, niezależnienie przedsiębiorstw komunalnych od wpływów politycznych rad miejskich — były dalszemi wnioskami współpracy Związku Elektrowni nad ustawodawstwem elektrycznem.

Rok sprawozdawczy 1925 nie minął również bez sukcesów Związku Elektrowni, mających doraźne i bezpośrednie korzyści dla zrzeszonych przedsiębiorstw. Do nich należy zaliczyć przedewszystkiem stworzenie wspólnej organizacji zakupów.

Uchwała zeszłorocznego Walnego Zgromadzenia, na mocy której miano powołać do życia Spółdzielnię Związku, została wprowadzona w czyn już w sierpniu roku ubiegłego. Po okresie organizacyjnym, trwającym niespełna miesiąc, w ciągu którego ukonstytuowano władze Spółdzielni, zarejestrowano firmę w Sądzie Okręgowym, zorganizowano biuro, nawiązano stosunki z dostawcami i fabrykami, — przystąpiono we wrześniu do wykonywania pierwszych zamówień. Trzeba przyznać, że jakkolwiek powstanie Spółdzielni zostało naogół przyjęte przychylnie, to jednak przychylność ta nie odrazu wyraziła się w konkretnych rezultatach, t. j. w udzielaniu zamówień. Dopiero czujna zapobiegliwość i energia kierownictwa Spółdzielni zwróciła większą uwagę na korzyści, jakie płynąć mogą dla poszczególnych elektrowni przy załatwianiu spraw handlowych przez Spółdzielnię. Z miesiąca na miesiąc zaufanie do Spółdzielni wzrastało i dzisiaj, po upływie 8 miesięcy, opierając się na każdomiesięcznych bilansach można bez zbytniego optymizmu stwierdzić, że Spółdzielnia, przełamawszy pierwsze trud-

ności, istnienie swe już ugruntowała. Odbiorcami Spółdzielni są przeważnie mniejsze i średnie zakłady elektryczne. Obrót za miniony okres czasu w okrągłych cyfrach wynosi około 400 000 złotych. Dodatkim faktem, świadczącym o należytem wywiązywaniu się z zadania wobec swych odbiorców jest to, że na poważną liczbę i wartość wykonywanych zamówień, przypada na elektrownie, posiadające udziały w Spółdzielni nie wiele więcej nad $\frac{1}{3}$ obrotu, reszta zaś blisko $\frac{2}{3}$ — przypada na przedsiębiorstwa, nie będące jeszcze udziałowcami, a więc bezpośrednio niezainteresowane w jej rozwoju. Dowodzi to, że obsługa klienteli przez Spółdzielnię wytrzymuje konkurencję na rynku z innemi już wyrobionemi firmami handlowemi. Dostawy Spółdzielnia prowadzi na własny rachunek. Z osiągniętych zysków całkowicie pokrywa swe wydatki administracyjne i handlowe. Naogół z usług Spółdzielni korzysta 41 elektrowni. Na dyrektora zarządzającego został powołany p. dyrektor Tomasz Ruśkiewicz, b. dyrektor zarządzający Polskiego Towarzystwa Elektrycznego. Prezesem Rady Nadzorczej jest p. Bieliński, prezes Związku Elektrowni, członkami Rady — pp. ś. p. S. Bojakowski, b. dyrektor elektrowni w Zamościu, A. Hoffmann — dyrektor elektrowni w Gródku, W. Horko — dyrektor elektrowni w Sosnowcu, F. Kobyliński — dyrektor elektrowni warszawskiej oraz K. Zwierzański — dyrektor elektrowni w Siedlcach. Do Zarządu wchodzi pp. M. Dziewoński, L. Golc i M. Kuźmicki. Chociaż Spółdzielnia stanowi odrębną jednostkę prawną, jednak jest ściśle związana z naszą instytucją, bowiem członkiem Spółdzielni może być tylko członek Związku Elektrowni Polskich, Spółdzielnia już teraz pozwala uniknąć drogiego i niesumiennego pośrednictwa.

Do sukcesów Związku, które dały bezpośrednie korzyści elektrowniom, zaliczyć należy również obniżenie stawek ubezpieczeniowych od nieszczęśliwych wypadków na rzecz Zakładu Ubezpieczeń we Lwowie. Pierwotnie stawka wynosiła 2.1% od sum, wypłacanych pracownikom przedsiębiorstwa. Były to ciężary socjalne, przedtem nieznane w tej wysokości dla przedsiębiorstw na terenie b. Kongrèsówki. Dzięki wysunięciu koncepcji stworzenia własnej grupy ubezpieczeniowej dla przemysłu elektrotechnicznego Minister Pracy i Opieki Społecznej rozporządzeniem z dnia 26.I.1926 r. przeniósł elektrownie z kategorii VI do IV z opłatą premii 1.12% zamiast 2.1% czyli redukcja wyniosła około 47%. Przyjmując, że elektrownie, należące do Związku, wypłacają rocznie robocizny tylko 10 mi-

ljonów złotych — oszczędność, uzyskana przez obniżenie nadmiernych stawek, wyniesie około 100 000 złotych.

Uchwalona dnia 5 lipca 1925 roku ustawa o państwowym podatku przemysłowym zwalnia od płacenia podatku elektrownie samorządowe. Dla prądu na siłę wprowadza ulgę podatkową, stanowiąc, iż od obrotów, osiągniętych przez przedsiębiorstwa przemysłowe ze sprzedaży wyprodukowanych towarów, o ile artykuły te zostały nabyte również przez przedsiębiorstwa przemysłowe, przerabiające je, względnie zużywające w prowadzonym przemyśle, zasadniczy podatek wynosi zamiast 2% tylko 1%.

Dnia 12 czerwca 1925 roku Minister Skarbu zgłosił do Sejmu projekt ustawy o podatku majątkowym, według którego miał być obniżony kontyngent dla rolników, natomiast podwyższony dla przemysłu i trzeciej grupy, przyczem ogólna kwota podatku zachowana w wysokości 1 miljarda złotych. Dzięki akcji sfer gospodarczych Minister Skarbu wnosi dnia 27 października ubiegłego roku nowy projekt nowelizacji podatku majątkowego. Ogólną kwotę podatku majątkowego zmniejszono przeszło o połowę, a dla grupy przemysłowej definitywne wymiary mają być zmniejszone o 50%; niedopłacony podatek ma być uiszczony w roku 1926. Nowy projekt z dnia 27 października r. ub. nie został dotychczas uchwalony przez ciała ustawodawcze; wszystko jednak przemawia za tem, że stanie się ustawą.

W sprawach celnych zaszła w ostatnim kwartale roku ubiegłego zmiana niekorzystna dla przemysłu elektrownianego. Zniesiono ulgi celne na maszyny niewyrabiane w kraju, zakazano przywóz towarów, które w Polsce są lub mogą być produkowane. Wydawane rozporządzenia ministerjalne nabierały mocy obowiązującej z dniem ogłoszenia, później kilkakrotnie je korygowano. Polityka celna stawała się przypadkową, nieraz zależną od względów politycznych. Ci, co zmuszeni byli, jak elektrownie, inwestować nowe urządzenia, które, nawiasem mówiąc, nie były wyrabiane w kraju i na sprowadzenie których z zagranicy trzeba było czekać całe miesiące, narażeni zostali na szereg niespodzianek kalkulacyjnych i formalistycznych. Związek Elektrowni starał się w miarę możliwości łagodzić ostrze zarządzeń, interwenjując kilkakrotnie w urzędach państwowych i składając szereg memorjałów, przedstawiających trudności, na jakie zostały narażone elektrownie nie ze swej winy. Interwenjowaliśmy skutecznie w Komisji Przy-

wozowej, jeżeli chodziło o uzyskanie zezwolenia na przywóz towarów, zakazanych do przywozu. Trzeba tu zaznaczyć, iż sprawy celne wymagają od Związku Elektrowni specjalnej troski, a to tembardziej, że zapowiedziana jest ogólna rewizja taryfy celnej. Będziemy musieli stoczyć nie jedną walkę o wysokość stawek celnych, które przecież dla towarów przemysłu elektrotechnicznego są zbyt wygórowane; trzeba by wprowadzić zmiany i w ujęciu redakcyjnym.

Ścisła współpraca zrzeszonych przedsiębiorstw z Dyrekcją Związku Elektrowni, dokładne informowanie o wadach obecnej taryfy, dostateczne środki na przeprowadzenie badań — mamy nadzieję — pozwolą Związkowi obronić słuszne postulaty przemysłu elektrownianego.

Już tylko w kilku słowach wspomnę o dalszych przejawach działalności Związku.

Współpraca Związku Elektrowni w doradczych organach państwowych lub instytucjach społecznych polegała na delegowaniu przedstawicieli Związku do Państwowej Rady Elektrycznej — inż. S. Bieliński, Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego — inż. K. Gayczak, Polskiego Komitetu Energetycznego — inż. K. Straszewski, Państwowej Rady Kolejowej — inż. S. Bieliński, Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów — inż. F. Kobylński i inż. T. Sułowski, wydawnictwa „Przeglądu Elektrotechnicznego” — inż. M. Kuźmicki. Braliśmy udział w Międzynarodowej Konferencji Wielkich Sieci Wysokiego Napięcia w Paryżu oraz w Kongresie Francuskiego Związku Elektrowni w Grenoble — reprezentowani przez delegatów pp. inż. T. Czaplickiego i inż. E. Opęchowskiego. Na dorocznym Zgromadzeniu Elektrowni Austriackich Związek nasz reprezentował inż. S. Bieliński. Przystąpiliśmy do Międzynarodowej Unii Związków Elektrowni, delegując do Wydziału Wykonawczego p. dyrektora F. Kobylńskiego. Zamierzamy wziąć czynny udział w Międzynarodowym Kongresie Elektrownianym w Rzymie, zgłoszwszy uprzednio cztery referaty.

Z dziedziny prac wydawniczych zostało ukończone w roku ubiegłym wydawnictwo prof. S. Odrowąż-Wysockiego, sfinansowane przez Związek, p. t. „Obliczanie przewodów elektrycznych”. Zebrano całkowity materiał redakcyjny nowego wydawnictwa „Gospodarki Elektrycznej w Polsce” i oddano do druku. Brak w tej chwili środków finansowych opóźnia ukończenie wydawnictwa. W roku bieżącym zaczęliśmy wydawać

tygodniowy biuletyn informacyjny, zamieszczając w nim skorowidz wydawanych rozporządzeń i ustaw, informując o działalności Związku, podając wycinki prasowe o treści elektryfikacyjnej z rozmaitych pism.

Jeszcze pragnąłbym kilka słów poświęcić statystyce, oraz wynikom wytwórczości przemysłu elektrownianego z roku 1925.

Usiłowania Związku w celu zaprowadzenia rocznej statystyki, pozwalającej wysnuć wnioski, jak przedsiębiorstwa elektrowniane się rozwijają i w jakim kierunku zmierza elektryfikacja, czy w powiększeniu spożycia energii motorycznej, czy też oświetleniowej, — usiłowania te nie znajdują całkowitego zrozumienia wśród członków. Na kwestionariusz statystyczny r. 1924 — z rocznym prawie opóźnieniem odpowiedziało wyczerpująco zaledwie 69.6% członków; 2.5% nadesłało odpowiedzi niewystarczające, a 27.9% — wogóle kwestionariusza nie wypełniło. Chcąc Panom przedstawić materiał statystyczny aktualny z roku 1925, zrezygnowaliśmy z otrzymania odpowiedzi na wszystkie pytania kwestionariusza i od wszystkich elektrowni. Zatrzymaliśmy się na 7 elektrowniach większych, o produkcji każdej z nich ponad 10 milionów kWh, badając tylko główne cyfry: produkcję prądu i wyzyskanie elektrowni. Te siedem większych elektrowni na podstawie zestawień statystyki roku 1924 stanowią 72.2% ogólnej mocy zainstalowanych maszyn w elektrowniach, należących do Związku, a produkcja ich stanowiła 77.6% ogólnej produkcji. Jest to więc grupa elektrowni, która w pewnym stopniu może charakteryzować ogólny stan elektrowni publicznych.

Ogólna produkcja tej grupy wyniosła: w r. 1922—163.81 milionów kWh, w r. 1924 — 187.61 milionów kWh, w r. 1925—208.94 milionów kWh. Wzrost produkcji w ciągu ostatniego roku wyniósł 11%, a w porównaniu z rokiem 1922 — 28%.

Ogólna moc grupy powiększyła się w ciągu roku 1925 o 5 000 kW: w Krakowie ustawiono zespół o mocy 6 000 kW, we Lwowie usunięto maszynę parową o mocy 1 000 kW, by uwolnić miejsce na nową turbinę.

Wyzyskanie elektrowni naogół wzrosło. W roku 1924 współczynnik wyzyskania wynosił 19.5%, a za 1925 r. — 20.8%. Dość widoczne zmiany w wyzyskaniu dają się zauważyć w elektrowni warszawskiej, lwowskiej i poznańskiej. Zmniejszenie współczynnika w elektrowni krakowskiej z 25.1% na 16.5% — nastąpiło skutkiem ustawienia nowego zespołu. Elek-

trownie w Łodzi, Sierszy Wodnej i Sosnowcu wskazują minimalne powiększenie wyzyskania (do 1⁰/₀).

Kończę tem sprawozdanie z działalności Związku za okres ubiegły, bynajmniej nie obejmując całego zakresu naszej pracy. Na wszelkie zapytania lub interpelacje otrzymają Panowie natychmiast wyczerpujące odpowiedzi. Przeglądając tylko pobieżnie działalność Związku, można stwierdzić, że była wszechstronna, intensywna i miała na celu dobro elektryfikacji i przemysłu elektrownianego. Z tego względu mam przeświadczenie, że Panowie sprawozdanie Rady Związku za rok 1925 przyjmą do zatwierdzającej wiadomości. Jeżeli chodzi o skreślenie planu przyszłej działalności, to przed nami sporo nader ważnych zagadnień, które wymagają skupienia sił w tej chwili może więcej, niż kiedyindziej to było. Dość wspomnieć o sprawach celnych, o naszych taryfach.

W oparciu o pełne zaufanie zrzeszonych przedsiębiorstw Związek Elektrowni będzie mógł skutecznie przystąpić do rozwiązywania nasuwających się trudności.

P. M. Kuźmicki. W imieniu Rady Związku mam zaszczyt przedstawić Panom bilans na dzień 31 grudnia 1925 roku oraz rachunek wpływów i wydatków za ubiegły rok sprawozdawczy. Bilans zamyka się sumą 27 709.25 zł., wykazując nadwyżkę w wysokości 183.49 zł. Godna jest uwagi pozycja dłużników w stanie czynnym — w sumie 13 045.27 zł., na którą składają się zaległe składki członków Związku.

W roku sprawozdawczym wydatkowano ogółem 103 104.15 zł., co w porównaniu z preliminarzem budżetowym wykazuje przekroczenie około 5⁰/₀, a więc w granicach zatwierdzonej uchwały poprzedniego Walnego Zgromadzenia.

Komisja Rewizyjna w dniu 5 maja r. b. dokonała rewizji ksiąg rachunkowych i dowodów kasowych, podpisując protokół treści następującej:

„Stosownie do art. 24 Statutu niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, wybrani przez Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich w dniu 23 maja 1925 r., dokonali rewizji przedstawionych przez Radę Związku ksiąg rachunkowych i odnośnych dowodów kasowych. Przedstawiony bilans za siódmy rok administracyjny 1925, zamknięty sumą 27 709.25 złotych, wykazuje nadwyżkę wpływów za rok 1925 w sumie 183.49 zł. Liczby te Komisja uznała za zgodne z księgami i rachunkami Związku, wykazującemi w dochodach 103 287.64 zł. i w wydatkach 103 104.15 zł.

Zgodnie z powyższem Komisja Rewizyjna wnosi, ażeby Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich przedstawił bilans na dzień 31 grudnia 1925 r. zatwierdziło i pokwitowało Radę z powierzonych jej czynności kasowych za rok 1925".

Dyrektor Związku w imieniu Rady proponuje przelać nadwyżkę wpływów z roku 1925 na poczet wpływów roku 1926.

Przewodniczący. Czy w sprawie sprawozdania Rady Związku z działalności w roku ubiegłym i protokołu Komisji Rewizyjnej życzy kto zabrać głos? Nikt nie zapisuje się do głosu. Stawiam zgłoszony do Prezydium Zgromadzenia wniosek pod głosowanie:

VII-me Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich przyjmuje do zatwierdzającej wiadomości sprawozdanie Rady i Komisji Rewizyjnej z działalności Związku w roku 1925 oraz udziela absolutorjum za czynności kasowe roku 1925. Nadwyżkę wpływów w sumie zł. 183,49 postanawia przenieść na rachunek wpływów roku 1926.

Wniosek został uchwalony jednomyślnie.

W związku z wygłoszonemi kolejno referatami i przeprowadzoną dyskusją Walne Zgromadzenie powzięło uchwały:

Do referatu p. dyrektora F. Kobylińskiego: „Projekt ustawy sejmowej o samorządzie a uzdrowienie gospodarki w przedsiębiorstwach komunalnych”.

Zjazd Elektrowni Polskich stwierdza, że niezadawalniający stan większości przedsiębiorstw komunalnych jest w pierwszym rzędzie wynikiem pomieszenia funkcji polityczno-administracyjnej samorządu z jego działalnością gospodarczą, że dla usprawnienia tych przedsiębiorstw niezbędne jest usamodzielnienie i komercjalizacja, że wreszcie w projektach ustaw samorządowych, rozpatrywanych obecnie w Sejmie, momenty te nie są uwzględnione. Wobec powyższego Zjazd uchwała przedsięwziąć wszelkie starania celem zatwierdzenia przez ciała ustawodawcze przedstawionego na Zjeździe projektu ustawy o usamodzielnieniu i komercjalizacji przedsiębiorstw komunalnych.

Walne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich zleca Radzie Związku, aby referat dyrektora F. Kobylińskiego wraz z dyskusją był wydru-

kowany i została zorganizowana propaganda za przyjęciem wysuniętych tez.

Do referatu p. p. A. Chełmońskiego: „Projekt nowelizacji ustawy elektrycznej”.

Uważając, że ewentualna nowelizacja ustawy elektrycznej z dnia 21 marca 1922 roku winna przede wszystkim stworzyć warunki prawne, umożliwiające uzyskiwanie kredytu hipotecznego dla zakładów elektrycznych, uprościć postępowanie przy udzielaniu pozwoleń policyjno-technicznych na budowę i uruchomienie zakładów elektrycznych, przekazując je władzy administracyjnej I względnie II instancji, stwierdzić wyraźnie charakter prawny wydawanych uprawnień, ustalić pojęcie zbytu okolicznościowego, oraz mając ponadto na względzie, iż wszelkie specjalne obciążenia produkcji energii elektrycznej muszą szkodliwie odbić się na rozwoju elektryfikacji — Zjazd Elektrowni Polskich podziela stanowisko, zajęte w sprawie projektu rządowego przez komisję Państwowej Rady Elektrycznej, i postanawia zwrócić się do Pana Ministra Robót Publicznych z przedstawieniem, aby uchwały wspomnianej komisji za podstawę nowelizacji ustawy elektrycznej wzięte zostały.

Do referatu p. prezesa S. Bielińskiego: „Lampy orjentacyjne”.

Treść referatu p. prezesa Bielińskiego podać do wiadomości członków Związku.

Do referatu p. prof. St. Odrowąż-Wysockiego: „Przepisy na przewody napowietrzne a czynniki psychiczne”.

Wobec tego, że wysunięta przez prof. Wysockiego w jego referacie koncepcja może w poważny sposób przyczynić się do bardziej racjonalnego ujęcia przepisów technicznych, Walne Zgromadzenie uważa za wskazane ogłoszenie referatu w czasopiśmie fachowych.

Do referatu p. inż. B. Jabłońskiego: „Polskie ustawodawstwo licznikowe”.

Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich wzywa Radę Związku do przedsięwzięcia kroków w celu zastąpienia obecnie pobieranych od elektrowni opłat od cechowanych przez nie własnych liczników opłatami za nadzór w wysokości, odpowiadającej istotnym jego kosztom.

Przewodniczący. Przystępujemy do wyboru władz Związku. Mamy wybrać prezesa Związku, trzech członków Rady na miejsce ustępujących według starszeństwa pp. Kobylińskiego, Koźniewskiego i Riegerta oraz czwartego członka Rady na opróżnione miejsce po zgłoszonej rezygnacji przez p. dyrektora Golca. Poza tem, jak wymaga statut Związku, musimy wybrać trzech członków Komisji Rewizyjnej i dwóch zastępców. Do przeliczenia kartek wyborczych proszę pp. prof. Wysockiego i dyrektora Jasińskiego.

P. Hoffmann. W imieniu Rady Związku mam Panom zaproponować wyborczą listę kandydatów. Nie chcielibyśmy przez to wywierać jakiegokolwiek wpływu na wynik wyborów; pragnęlibyśmy tylko ułatwić Panom samo przeprowadzenie wyborów. Na prezesa Związku — Rada wysuwa nadal kandydaturę kol. Bielińskiego, na członków Rady — ponownie kolegów Kobylińskiego, Koźniewskiego i Riegerta, a na miejsce kolegi Golca proponujemy wybór dyrektora elektrowni łódzkiej — p. E. Ulmanna. Na członków Komisji Rewizyjnej i zastępców proponujemy wybrać tych kolegów, którzy dotychczas mandat ten posiadali.

P. Tołłoczko. Pan dyrektor Ulmann prosił o przedstawianie jego kandydatury na członka Rady, bowiem nie mógłby przyjąć tego mandatu.

P. Sułowski. W takim razie stawiam kandydaturę p. dyrektora L. Tołłoczki, zamiast p. Ulmanna.

Przewodniczący. Proszę o składanie wypełnionych kartek wyborczych. Pan prof. Wysocki powiadomi nas o wyniku głosowania, tymczasem przejdziemy do dalszych punktów porządku obrad.

P. Kuźmicki. Preliminarz budżetowy na rok 1926 zestawiony jest na wzór preliminarza roku ubiegłego. Wyższa suma jest spowodowana tem, że Związek Elektrowni Polskich zmuszony jest do nabycia własnego lokalu biurowego. Preliminujemy na ten cel sumę 16 000 złotych, co na stosunki mieszkaniowe w Warszawie nie jest kwotą wygórowaną. Rzecz oczywista, iż przy wydatkowaniu sum Rada Związku kierować się będzie względami oszczędnościowymi. Poza tem przewidzieliśmy sumę 6 000 zł. na koszt udziału delegacji polskiej w Kongresie Elektrownianym w Rzymie. Przedstawiony przez Radę Związku budżet na rok 1926 zamyka się sumą 121 710 zł., przewiduje niedobór w wysokości 9 710 zł. i pozycję różnych dochodów w sumie 11 000 zł. Niedobór ma być pokryty kapi-

tałem i funduszem zapasowym Związku, natomiast w pozycji „różne dochody” przewidziane są wpływy ze sprzedaży inwentarza Związku oraz subsydja, jakie członkowie zechcą dobrowolnie przeznaczyć za pożyteczną działalność Związkowi Elektrowni. Wobec tego, że warunki gospodarcze kraju nie zostały jeszcze ustabilizowane, Rada Związku zwraca się do Panów o upoważnienie przekroczenia preliminowanej sumy 121 710 zł. do wysokości 20% w ramach wpłaconych składek członkowskich.

Wreszcie Walne Zgromadzenie zechce przyznać Członkom Rady, mieszkającym poza obrębem miejsca posiedzeń, diety w wysokości 50 złotych. Oznaczenia diet przez Walne Zgromadzenie wymaga artykuł 15 statutu Związku.

Prezes S. Bieliński. Stawiam pod głosowanie następujący wniosek:

Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich zatwierdza przedstawiony przez Radę Związku budżet na rok 1926 w sumie zł. 121 710, upoważniając Radę do przekroczenia tej sumy wedle swego uznania do wysokości 20% w ramach wpłaconych składek członkowskich. Członkom Rady, mieszkającym poza obrębem miejsca posiedzeń, Walne Zgromadzenie na podstawie art. 15 Statutu ustala diety w wysokości 50 zł.

Kto jest za wnioskiem? Kto się sprzeciwia? Wniosek został przyjęty jednomyślnie.

W sprawie wyznaczenia miejsca następnego Zgromadzenia udzielam głosu p. dyrektorowi Dziewońskiemu.

P. Dziewoński. Bardzo dobry utarł się zwyczaj, aby nasze Zgromadzenia odbywały się corocznie w innych miejscowościach, w ten sposób uczestnicy zjazdów mają możliwość praktycznego poznania przemysłu elektryfikacyjnego. Nie było jeszcze zjazdu we Lwowie. Sądę przeto, że Koledzy poprą mój wniosek, aby następne Ogólne Zgromadzenie odbyło się we Lwowie. Upoważnimy Radę Związku do oznaczenia czasu, w jakim ma się odbyć Zgromadzenie.

P. Bieliński. W imieniu zebranych składam koledze Dziewońskiemu serdeczne podziękowanie za zaproszenie naszego następnego zjazdu do Lwowa i w myśl propozycji p. Dziewońskiego stawiam wniosek pod głosowanie.

Zgromadzenie uchwaliło:

Walne Zgromadzenie przyjmuje z podziękowaniem zaproszenie p. dyrektora M. Dziewońskiego i postanawia następne Ogólne Zgromadzenie Członków Związku odbyć we Lwowie. Termin Zgromadzenia ustali Rada Związku.

P. Wysocki. Według większości głosów zostali wybrani: na prezesa Związku — p. S. Bieliński; na członków Rady Związku pp. K. Riegert, F. Kobyliński, J. Koźniewski i L. Tołłoczko; na członków Komisji Rewizyjnej — pp. S. Próchnik, M. Sroczyński, C. Apanowicz; na zastępców członków Komisji Rewizyjnej — pp. R. Tyszecki i A. Chądzyński.

W wolnych wnioskach Walne Zgromadzenie zleciło Radzie Związku na skutek propozycji p. dyrektora Straszewskiego, aby w najbliższym czasie została zwołana konferencja w sprawach taryfowych.

Na wniosek p. dyrektora Hoffmanna postanowiono, aby Związek Elektrowni Polskich w granicach posiadanych środków finansowych rozpoczął wydawnictwo tanich broszur ilustrowanych dla kierowników mniejszych elektrowni i odbiorców prądu; Związek Elektrowni Polskich opracuje, wydrukuje i rozda za zapłatą wzory na warunki dostawy energii elektrycznej oraz prowadzenia rachunkowości w elektrowniach.

Na wniosek p. dyrektora Schleyena uchwalono:

VII Walne Zgromadzenie Związku Elektrowni Polskich stwierdza, że zanik kredytu bankowego, uniemożliwiający elektrowniom ekonomiczną na dalszą metę obliczoną gospodarkę, stworzył potrzebę założenia własnej do potrzeb elektrowni przystosowanej instytucji finansowej. Walne Zgromadzenie poleca zbadanie tej kwestji przez specjalną komisję i przedłożenie Radzie Związku w ciągu 4 miesięcy sprawozdania i odpowiednich wniosków. Walne Zgromadzenie wzywa Radę, aby po otrzymaniu sprawozdania komisji wdrożyła odpowiednie kroki dla powołania do życia własnej instytucji kredytowej

Przewodniczący. W ten sposób wyczerpalismy całkowicie porządek obrad. Kończąc obrady, składam w imieniu zebranych p. dyrektorowi Koźniewskiemu podziękowanie za okazaną gościnność w Poznaniu.

Siódme Ogólne Zgromadzenie Członków Związku Elektrowni Polskich zamykam.

DZIAŁ DRUGI.

WŁADZE I INSTYTUCJE SPOŁECZNE.

	str.
1. Podział kompetencji władz w sprawach elektryfikacji	127
2. Wydział Elektryczny Ministerstwa Robót Publicznych	128
3. Państwowa Rada Elektryczna:	129
Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych o utworzeniu Państwowej Rady Elektrycznej	130
Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych w przedmiocie zmiany rozporządzenia o utwo- rzeniu Państwowej Rady Elektrycznej	132
Regulamin Państwowej Rady Elektrycznej	134
Regulamin Komisji Upnień Państwowej Rady Elektrycznej	138
Protokół III posiedzenia Państwowej Rady Elektrycznej w dniu 27 września 1923 roku	140
Protokół IV posiedzenia Państwowej Rady Elektrycznej z dnia 14 listopada 1925 roku	149
Polski Komitet Elektrotechniczny	161
4. Ministerstwo Przemysłu i Handlu	166
Departament Ogólny	166
Departament Przemysłowy	166
Główny Urząd Miar	167
5. Ministerstwo Skarbu	167
Departament Podatków i Oplat	167
Departament Cel	168
Departament Obrotu Pieniężnego	168
6. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	168
Departament Samorządowy	168
7. Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich	169
8. Stowarzyszenie Radiotechników Polskich	171
9. Koło Teletechników	172
10. Związek Zawodowy Inżynierów Elektryków	172
11. Związek Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Do- jazdowych w Polsce	174
12. Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych	176
13. Wydawnictwo Czasopisma Przegląd Elektrotechniczny	178
14. Polskie elektrownie, spółdzielnia z ogr. odpowiedzial- nością	179

POLSKIE ZAKŁADY ELEKTRYCZNE BROWN BOVERI

SPÓŁKA AKCYJNA

**DYREKCJA NACZELNA W WARSZAWIE
ULICA BIELAŃSKA № 6, (DOM WŁASNY).**

SKŁADY UL. SMOCZA 7.

TELEFONY: Dyrekcja 208-01, 136-63, 126-67 i 414-74
Wydz. Techniczny 220-96 | Wydz. Fabryczny 22-06
" Instalacyjny 160-35 | " Handlowy 220-54

**WŁASNE FABRYKI MASZYN ELEKTR.
W ŻYCHLINIE I W CIESZYNIE**

wykonywują: Silniki trójfazowe, Generatory trójfazowe.
Transformatory trójfazowe.
Maszyny prądu stałego.
Prądnicę do oświetlenia wagonów.
Rozdzielnie. Silniki tramwajowe.
Reparacja maszyn el. wszelkich typów it.p.

dostarczają: TURBOZESPOŁY. TURBINY PAROWE. PRĄDNICE
PRĄDU STAŁEGO i ZMIENNEGO. KOMPRESORY
TURBINOWE. PROSTOWNIKI. LOKOMOTYWY
ELEKTRYCZNE. URZĄDZENIA DO SPAWANIA
ELEKTR. MATERJAŁY INSTALACYJNE etc OZIĘ-
BIARKI AUTOM. SYSTEMU AUDIFFREN SINGRÜN
DLA URZĄDZEŃ CHŁODNICZYCH.

**ODDZIAŁY WŁASNE:
w Warszawie, Bielańska 6.**

w Krakowie, ul. Dominikańska Nr. 3,
we Lwowie, pl. Trybunalski Nr. 1.
w Łodzi, ul. Wólczańska Nr. 91.

w Poznaniu, ul. Słowackiego Nr. 8.
w Sosnowcu, ul. Niska Nr. 9.
w Katowicach, ul. Stalowa 9.

DZIAŁ II.

WŁADZE I INSTYTUCJE SPOŁECZNE.

PODZIAŁ KOMPETENCJI WŁADZ W SPRAWACH ELEKTRYFIKACJI.

W myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 września 1921 roku (Dz. Ust. Nr, 82, poz. 569), został zarządzony następujący podział zakresu działania w sprawach elektryfikacyjnych:

Do Ministerjum Robót Publicznych przechodzą wszelkie sprawy w dziedzinie elektryfikacji i gospodarki elektrycznością, a w szczególności: studja nad wyzyskaniem naturalnych źródeł energii i projekty z zakresu elektryfikacji; studja nad elektryfikacją i nad budową i eksploatacją kolei elektrycznych w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych; uprawnienia (koncesje) na zakłady elektryczne; kontrola nad zakładami elektrycznymi i inspekcja elektryczna; wydawanie przepisów i norm technicznych dla urządzeń elektrycznych; opinjowanie dla władz państwowych i instytucji samorządowych w sprawach, związanych z elektryfikacją i przemysłem elektrycznym; przygotowanie projektów ustaw w powyższych sprawach oraz współdziałanie z ministerjami, zainteresowanymi w tych sprawach.

Rada Ministrów uchwaliła również wniosek, by wykonanie Ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej przekazać Ministerjum Robót Publicznych.

Do zakresu kompetencji Ministra Przemysłu i Handlu należy:

- 1) zarząd państwowy nad elektrowniami;
- 2) sprawy kredytów rządowych na zakup materiałów elektrotechnicznych;
- 3) sprawy tariff celnych, dotyczących przemysłu elektrotechnicznego.

WYDZIAŁ ELEKTRYCZNY MINISTERJUM ROBÓT PUBLICZNYCH

Warszawa, Kredytowa 9.

Na skutek postanowienia Rady Ministrów—sprawy elektryfikacji i wogóle gospodarki elektrycznością zostały powierzone Ministerjum Robót Publicznych, które powołało w tym celu samodzielny Wydział Elektryczny, niezależny od żadnego z departamentów Ministerjum Robót Publicznych, z siedzibą w Warszawie przy ul. Kredytowej 9.

Zakres działania Wydziału Elektrycznego obejmuje sprawy następujące:

ustawodawstwo elektryczne i odnośne przepisy wykonawcze;

studja nad wyzyskaniem naturalnych źródeł energii i projekty z zakresu elektryfikacji;

studja nad elektryfikacją i nad budową i eksploatacją kolei i kolejek elektrycznych w porozumieniu z Ministerjum Kolei Żelaznych;

uprawnienia (koncesje) na zakłady elektryczne;

kontrola nad zakładami elektrycznymi, przepisy i normy techniczne dla urządzeń elektrycznych;

opiniowanie do władz państwowych i instytucji samorządowych w sprawach, związanych z elektryfikacją i z przemysłem elektrycznym, oraz współdziałanie z ministerjami, zainteresowanymi w tych sprawach;

porady fachowe dla gmin i instytucji samorządowych.

Naczelnik Wydziału Elektrycznego podlega bezpośrednio Ministrowi, przysługują mu wszystkie obowiązki i prawa dyrektora departamentu, przewidziane w art. 3 „Instrukcji biurowej dla ministerstw”, a w szczególności prawo ostatecznej aprobaty spraw przez Wydział Elektryczny załatwionych, z wyjątkiem spraw, zarezerwowanych dla Ministra.

Naczelnik Wydziału Elektrycznego jest z urzędu powołany do występowania na zewnątrz, jako przedstawiciel Ministerjum Robót Publicznych, we wszystkich tych wypadkach, w których obowiązujące przepisy lub interesy polityki elek-

trycznej wymagają osobistej interwencji, np. udział w posiedzeniach Państwowej Rady Elektrycznej, współudział w dochodzeniach komisyjnych, udział w konferencjach z innymi władzami, kontrola czynności władz elektrycznych II-ej inst. i t. p. W razie niemożności osobistego wykonania odnośnych czynności przeznacza naczelnik Wydziału Elektrycznego jednego z pośród przydzielonych mu referentów, jako swego zastępcę, co jednakże nie zmniejsza odpowiedzialności, jaką za przeprowadzenie tych czynności ponosi naczelnik Wydziału wobec Ministra.

Naczelnikowi Wydziału Elektrycznego przysługuje prawo asygnowania sum z Kasy Skarbowej w granicach poszczególnych paragrafów budżetu, tudzież prawo akceptowania rachunków.

Wydział Elektryczny dzieli się na 3 oddziały: administracyjny, techniczny i nadzorczy. Skład osobowy Wydziału jest następujący (poza siłami pomocniczymi):

Naczelnik Wydziału Elektrycznego—inż. Kazimierz Siwicki (tel. 12-54), przyjmuje od 11 do 1 pop. oprócz soboty.

Zastępca naczelnika Wydziału i kierownik Oddziału Administracyjnego—inż. Zygmunt Berson, radca ministerjalny w V-ym st. sł.

Kierownik Oddziału Technicznego—inż. Witold Rozental, radca ministerjalny.

Kierownik Oddziału Nadzorczego—inż. Antoni Janowski, radca ministerjalny.

Radcowie ministerjalni: inż. Leon Nowicki, inż. Henryk Łubieński, inż. Karol Woyzbun.

Referendarz—inż. Stefan Przybylski.

Asesor—Zenon Komosiński.

Konsulent prawny—adw. Wincenty Herdin.

PAŃSTWOWA RADA ELEKTRYCZNA.

Na zasadzie rozporządzenia Pana Ministra Robót Publicznych została powołana do życia w roku 1922 Państwowa Rada Elektryczna w celu wydawania opinii w przedłożonych jej przez Pana Ministra sprawach elektryfikacji kraju i gospodarki elektrycznością, jak również wyrażania życzeń i stawiania wniosków w tych przedmiotach z własnej inicjatywy. Pierwsze posiedzenie odbyło się dnia 13 czerwca 1922 roku. Sprawozdania z pierwszych posiedzeń były zamieszczone w poprzednim wydawnictwie Gospodarki Elektrycznej. W obecnym wydawnictwie

wie oprócz rozporządzeń i regulaminu Rady, zostały zamieszczone kolejne sprawozdania z posiedzeń Państwowej Rady Elektrycznej.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROBÓT PUBLICZNYCH

z dnia 11 lutego 1922 r.

o utworzeniu Państwowej Rady Elektrycznej.

(„Monitor Polski Nr. 55 z dnia 8 marca 1922 roku).

Na podstawie art. 4 Ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 r. o organizacji i zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych (Dz. Pr. P. P. Nr. 39, poz. 283), zarządza się co następuje:

§ 1.

Przy Ministerstwie Robót Publicznych tworzy się komitet fachowy pod nazwą: „*Państwowa Rada Elektryczna*”.

§ 2.

Państwowa Rada Elektryczna jest powołana do wydawania opinii w przedłożonych jej przez Ministra sprawach elektryfikacji kraju i gospodarki elektrycznością, jak również do wyrażania życzeń i stawiania wniosków w tych przedmiotach z własnej inicjatywy.

§ 3

Państwowa Rada Elektryczna składa się z 15-tu członków, a mianowicie:

a) 2 przedstawicieli Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich,

1 przedstawiciela Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie,

1 przedstawiciela Stowarzyszenia Techników w Łodzi,

1 przedstawiciela Krakowskiego Towarzystwa Technicznego łącznie z Polskiem Towarzystwem Politechnicznym we Lwowie,

1 przedstawiciela Stowarzyszenia Inżynierów i Architektów w Poznaniu łącznie ze Stowarzyszeniem Techników na województwo Pomorskie w Toruniu,

2 przedstawicieli Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów,

1 przedstawiciela Związku Elektrowni Polskich,

1 przedstawiciela Naczelnego Wydziału Centralnego Organizacji Rolniczych,

1 przedstawiciela Związku Miast Polskich,

1 przedstawiciela Związku Sejmików Powiatowych;
przedstawicieli tych mianuje Minister Robót Publicznych z po-
śród potrójnej liczby kandydatów, przedstawionych przez po-
wyższe zrzeszenia;

b) z trzech mianowanych przez Ministra Robót Publicz-
nych działaczy na polu technicznym lub przemysłem.

§ 4.

W posiedzeniach Rady stale biorą udział przedstawiciele Ministerstwa Robót Publicznych, Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Ministerstwa Poczty i Telegrafów oraz Ministerstwa Kolei Żelaznych, delegowani przez właściwych Ministrów, a przedstawiciele innych ministerstw, delegowani przez właściwego Ministra na zaproszenie Ministra Robót Publicznych, — o ile sprawy, przez Radę omawiane, dotyczyć mają tych ministerstw. Przedstawiciele ministerstw udziału w głosowaniach Rady nie biorą.

§ 5.

Członków Rady mianuje się na okres dwuletni. Koniec okresu pierwszego przypada na dzień 31 grudnia 1923 r.

§ 6.

Członkowie Rady pełnią swe czynności bezpłatnie. Członkowie Rady, mieszkający poza miejscem obrad Rady, otrzymują diety i zwrot kosztów podróży w skali urzędników IV stopnia płac.

§ 7.

Minister Robót Publicznych jest przewodniczącym Rady. W razie jego nieobecności lub na jego zlecenie pełni obowiązki przewodniczącego jeden z wyznaczonych przezeń członków Rady.

§ 8.

Posiedzenia Rady zwołuje Minister Robót Publicznych w miarę potrzeby lub na żądanie, wniesione do Ministra Robót Publicznych przynajmniej przez $\frac{1}{3}$ członków Rady.

§ 9.

Do spraw specjalnych może Rada wyłaniać z pośród siebie stale lub czasowo komisje pod przewodnictwem członków Rady z prawem kooptacji z poza jej członków.

§ 10.

W obradach wszystkich komisji Rady mogą brać udział przedstawiciele Ministerstwa Robót Publicznych i innych ministerstw, z głosem doradczym.

§ 11.

Protokoły posiedzeń oraz czynności biurowe, związane z pracami Rady, prowadzi sekretarz, wyznaczony przez Ministra Robót Publicznych z pośród urzędników Ministerstwa. Sekretarz Rady nie jest jej członkiem. W protokole Rady będą zamieszczane opinie zarówno większości, jak mniejszości członków Rady.

Protokół ma być podpisany przez przewodniczącego i sekretarza Rady.

§ 12.

Sprawozdanie z obrad i prace Rady mogą być ogłaszane drukiem tylko przez Ministerstwo Robót Publicznych.

§ 13.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Robót Publicznych

(—) G. Narutowicz.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROBÓT PUBLICZNYCH

z dnia 23 kwietnia 1923 r.

*w przedmiocie zmiany rozporządzenia z dnia 11 lutego 1922 r.
o utworzeniu Państwowej Rady Elektrycznej.*

(Monitor Polski z dn. 9/V 1923 r. Nr. 104).

Na podstawie art. 4 Ustawy z dnia 29 kwietnia 1919 r. o organizacji i zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych (Dz. Pr. P. P. Nr. 39, poz. 283), zarządza się, co następuje:

§ 1.

Paragraf 3 rozporządzenia Ministra Robót Publicznych z dnia 11 lutego 1922 r. o utworzeniu Państwowej Rady Elektrycznej („Monitor Polski” Nr. 55) otrzymuje brzmienie następujące:

„Państwowa Rada Elektryczna składa się z 20 członków, a mianowicie:

a) 2 przedstawicieli Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich,

1 przedstawiciela Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie,

1 przedstawiciela Stowarzyszenia Techników w Łodzi,

1 przedstawiciela Krakowskiego Towarzystwa Technicznego łącznie z Polskiem Towarzystwem Politechnicznym we Lwowie,

1 przedstawiciela Stowarzyszenia Inżynierów i Architektów w Poznaniu łącznie ze Stowarzyszeniem Techników na województwo Pomorskie w Toruniu.

1 przedstawiciela Polskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Województwa śląskiego.

2 przedstawicieli Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów,

1 przedstawiciela Związku Elektryków Polskich,

1 przedstawiciela Związku Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce,

1 przedstawiciela Związku Polskich Organizacji Rolniczych,

1 przedstawiciela Związku Miast Polskich,

1 przedstawiciela Zrzeszenia Samorządów Powiatowych,

przedstawicieli tych mianuje Minister Robót Publicznych z pośród kandydatów, przedstawionych przez powyższe zrzeszenia;

b) z 6 mianowanych przez Ministra Robót Publicznych działaczy na polu technicznym lub przemysłowym”.

§ 2.

Paragraf 4 wyżej wymienionego rozporządzenia otrzymuje brzmienie następujące:

„W posiedzeniach Rady stale biorą udział przedstawiciele Ministerstwa Robót Publicznych, Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Ministerstwa Spraw Wojskowych, Ministerstwa Poczty i Telegrafów oraz Ministerstwa Kolei żelaznych, delegowani

przez właściwych Ministrów, a przedstawiciele innych ministerstw, delegowani przez właściwego Ministra na zaproszenie Ministra Robót Publicznych — o ile sprawy przez Radę omawiane dotyczyć mają tych ministerstw. Przedstawiciele ministerstw udziału w głosowaniu Rady nie biorą".

§ 3.

Paragraf 7 tegoż rozporządzenia otrzymuje brzemienie następujące: „Minister Robót Publicznych jest przewodniczącym Rady. W razie jego nieobecności lub na jego zlecenie pełni obowiązki przewodniczącego jeden z wyznaczonych przezeń urzędników Ministerstwa Robót Publicznych lub też jeden z członków Rady".

§ 4.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Robót Publicznych

(—) Łopuszański.

REGULAMIN PAŃSTWOWEJ RADY ELEKTRYCZNEJ.

§ 1. Posiedzenia Państwowej Rady Elektrycznej odbywają się stosownie do uznania Ministra Robót Publicznych w miarę potrzeby lub też na żądanie przynajmniej $\frac{1}{3}$ członków Rady. Członkowie ci zgłaszają za pośrednictwem pełniącego obowiązki przewodniczącego odpowiedni wniosek do Ministra Robót Publicznych, z wyszczególnieniem spraw, których rozpatrzenie byłoby pożądane.

§ 2. Terminy posiedzeń Rady wyznacza Minister Robót Publicznych.

§ 3. Ministerstwo Robót Publicznych zawiadamia pełniącego obowiązki przewodniczącego oraz członków Rady i przedstawicieli innych Ministerstw o terminie posiedzenia i przypuszczalnym czasie trwania obrad przynajmniej na 10 dni naprzód. Do zawiadomienia dołącza się porządek dzienny obrad i w razie potrzeby materiały do spraw, które mają być rozpatrywane, oraz protokół poprzedniego posiedzenia, o ile przed tem nie był rozesłany.

§ 4. Sprawy, które zamierzają poruszyć poszczególni członkowie Rady, mogą być wniesione na porządek dzienny najbliższego posiedzenia tylko wtedy, jeżeli będą zakomunikowane Ministerstwu Robót Publicznych za pośrednictwem pełniącego

twie inny członek Rady, wyznaczony przez Ministra na posiedzenie.

§ 15. Pełniący obowiązki przewodniczącego oraz członkowie Rady, przedstawiciele innych Ministerstw i przedstawiciele jako też specjalnie wyznaczeni urzędnicy Ministerstwa Robót Publicznych, obecni na posiedzeniu, zapisują się u sekretarza na liście obecnych.

§ 16. Członek Rady, który bez powodów usprawiedliwiających opuścił trzy posiedzenia z rzędu, będzie wykreślony z listy członków Rady.

§ 17. Pełniący obowiązki przewodniczącego otwiera posiedzenie punktualnie o wyznaczonej godzinie.

Uchwały Rady, zwołanej formalnie w myśl rozporządzenia, są ważne bez względu na ilość obecnych członków.

§ 18. Protokół posiedzenia prowadzi sekretarz Rady.

§ 19. Pierwszym punktem porządku dziennego jest przyjęcie protokołu poprzedniego posiedzenia. Poprawki wolno zgłaszać tylko przed przyjęciem protokołu.

Ostatnim punktem porządku dziennego są wolne wnioski.

§ 20. Porządek obrad może ulegć zmianie na żądanie przedstawiciela Ministerstwa Robót Publicznych lub innego Ministerstwa albo większości członków Rady, obecnych na posiedzeniu.

§ 21. Przewodniczący udziela głosu w porządku zgłoszeń. Przedstawiciele Ministerstwa Robót Publicznych mogą zabierać głos poza kolejną.

§ 22. Kwestje organizacji i działania władz administracyjnych, jako nienależące do zakresu właściwości Rady, mogą być poruszane o tyle tylko, o ileby chodziło o usunięcie istotnych braków i niepotrzebnych utrudnień, tamujących rozwój elektryfikacji.

§ 23. Na żądanie większości obecnych członków Rady przewodniczący ogranicza czas trwania przemówień.

§ 24. W kwestji formalnej, w sprawie sprostowania lub wyjaśnienia faktu przytoczonego, udziela przewodniczący głosu poza kolejną. Przemówienia tego rodzaju muszą być możliwie zwięzłe i mogą poruszać wyłącznie i bezpośrednio daną tylko sprawę.

§ 25. W sprawach osobistych przewodniczący udziela głosu również i przed zamknięciem posiedzenia.

§ 26. Ostatni głos w rozprawach ma referent: przysługuje mu zawsze prawo zabierania głosu przed zamknięciem rozpraw i przed przystąpieniem do głosowania.

§ 27. Na żądanie większości obecnych członków Rady przewodniczący zamyka listę mówców.

§ 28. Po zamknięciu listy mówców nikt głosu otrzymać nie może, z wyjątkiem referenta i przedstawicieli Ministerstwa Robót Publicznych.

§ 29. Wnioski w sprawach omawianych i poprawki do wniosków należy składać przewodniczącemu na piśmie.

§ 30. Jeżeli w jednej i tej samej sprawie zgłoszono kilka wniosków, przewodniczący zarządza głosowanie najpierw nad wnioskiem najdalej idącym; jeżeli zaś zdaniem przewodniczącego żaden z wniosków nie jest najdalej idącym, głosuje się najpierw nad wnioskiem referenta, nad pozostałymi zaś wnioskami w porządku ich zgłoszenia.

§ 31. Nad poprawkami do wniosków głosuje się przed głosowaniem nad całością wniosku. Z pośród kilku zgłoszonych poprawek, przewodniczący zarządza głosowanie najpierw nad poprawką najdalej idącą.

§ 32. Po zakończeniu dyskusji w danej sprawie przewodniczący zarządza głosowanie. Głosują tylko członkowie Rady.

§ 33. Członkowi Rady wolno powstrzymać się od głosowania. Każdy członek ma prawo tylko do jednego głosu; nieobecny członek nie może powierzać swego głosu innemu członkowi.

§ 34. Przewodniczący zawiadamia Radę o wyniku głosowania przez podanie liczby głosów oddanych *za* i *przeciw*, względnie liczby *wstrzymujących się* od głosowania.

W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 35. Rewizja uchwał Państwowej Rady Elektrycznej może nastąpić na umotywowane żądanie przedstawiciela Ministerstwa Robót Publicznych lub na życzenie przynajmniej dwóch trzecich członków Rady, obecnych na posiedzeniu, na którym uchwała zapadła. Rewizja nie może nastąpić w tym samym dniu, w którym zapadła uchwała.

§ 36. Sprawy, które nie mogą być załatwiane na posiedzeniach Rady, przekazuje się komisjom stałym lub czasowym.

§ 37. Rada wybiera z pośród swoich członków przewodniczących komisji i ich zastępców. Przewodniczący Komisji kompletują skład ich przez dobór członków Rady i kooptację osób z poza Rady.

§ 38. Kooptowani członkowie komisji w posiedzeniach Rady nie uczestniczą.

§ 39. Wnioski komisji referuje na posiedzeniach Rady przewodniczący komisji, względnie jej referent, którym może być tylko członek Rady.

§ 40. Protokoły komisji wraz z całym posiadanym przez nie materiałem pozostają w aktach Ministerstwa Robót Publicznych.

§ 41. Wszelką korespondencję dla Państwowej Rady Elektrycznej należy adresować do Ministerstwa Robót Publicznych.

REGULAMIN KOMISJI UPRAWNIEN PAŃSTWOWEJ RADY ELEKTRYCZNEJ.

§ 1:

Komisja Upnień jest stałym organem Państwowej Rady Elektrycznej, powołanym do wydawania w imieniu Rady opinii, przewidzianych w §§ 9 i 15 Rozporządzenia z d. 20 maja 1923 r. w sprawie udzielania uprawnień rządowych na wytworzenie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energii elektrycznej (Dz. U. Nr. 60, poz. 441).

§ 2.

Komisja Upnień wypowiada się jedynie w sprawach, powierzonych jej do zaopiniowania przez Ministerstwo Robót Publicznych lub przez Państwową Radę Elektryczną.

§ 3.

Komisja składa się z 5 osób: przewodniczącego, jego zastępcy i trzech członków — wszystkich wybranych przez Państwową Radę Elektryczną z pośród członków Rady. Nadto do zastępowania członków Komisji w wypadkach, przewidzianych w § 4 i 5, Rada wybiera 5-ciu zastępców z pośród członków Rady, ustalając zarazem ich kolejność. Wyboru dokonywa się w tajnem głosowaniu.

§ 4.

Członkowie i zastępcy są wybierani na całą kadencję Państwowej Rady Elektrycznej (§ 5 Rozporządzenia z 11 lutego 1922 r. o utworzeniu Państwowej Rady Elektrycznej). Rada może odwoływać członków i zastępców i przed upływem kadencji, wybierając na ich miejsce innych.

W razie ustąpienia członka lub zastępcy przed wygaśnięciem jego mandatu, wchodzi w jego prawa tymczasowy kolejny

zastępcą aż do najbliższego posiedzenia Rady, na którym dokonywa się wyboru nowego członka względnie zastępcy.

§ 5.

Członek lub zastępcą, który nie może wziąć udziału w Komisji, czy to z powodu, iż jest interesowany w sprawie, przez Komisję rozważanej, czy też z innych powodów, winien uprzedzić o tem przewodniczącego lub jego zastępcę, który powoła wówczas do uczestniczenia w Komisji kolejnego zastępcę.

§ 6.

Do przygotowania poszczególnych spraw Komisja może wyznaczyć referenta z pośród członków lub zastępców.

§ 7.

Członek Komisji, trzy razy z rzędu nieobecny na posiedzeniach bez usprawiedliwionych powodów, traci swój mandat.

§ 8.

Posiedzenia Komisji zwołuje przewodniczący lub jego zastępcą, wyznaczając termin posiedzeń w porozumieniu z Ministerstwem Robót Publicznych.

§ 9.

Do ważności posiedzeń Komisji wymagana jest obecność przynajmniej 3 osób. W razie nieobecności przewodniczącego i jego zastępcy Komisja wybiera na dane posiedzenie przewodniczącego z pośród obecnych, mających prawo głosowania.

§ 10.

W posiedzeniach Komisji biorą udział przedstawiciele Ministerstwa Robót Publicznych, jednak bez prawa głosowania. Sprawy przedstawia delegat Ministerstwa.

§ 11.

Przedstawiciele Ministerstwa Robót Publicznych mogą w poszczególnych kwestjach uchylić się od udzielenia wyjaśnień.

§ 12.

Komisja ustala swe opinie większością głosów w głosowaniu jawnem, imiennem. W razie równości głosów przeważa

głos przewodniczącego. Obok opinii, uchwalonej większością głosów, do protokołu wciąga się również lub dołącza na żądanie uczestników zdania odrębne.

§ 13.

Protokół prowadzi wyznaczony do tego urzędnik Ministerstwa Robót Publicznych. Protokół podpisują wszyscy obecni na posiedzeniu. Akta Komisji są przechowywane w Ministerstwie Robót Publicznych.

§ 14.

Członków Komisji i zastępców obowiązuje ścisła tajemnica w sprawach rozważanych przez Komisję.

P R O T O K Ó Ł

III POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ RADY ELEKTRYCZNEJ

w dniu 27 września 1923 r.

Obecni pp.:

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Robót Publicznych,
M. Rybczyński;

Członkowie Rady — przedstawiciele zrzeszeń:

Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich w Warszawie — F. Karśnicki; Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie — K. Gnoiński; Stowarzyszenia Techników w Łodzi — B. Michelis; Stowarzyszenia Inżynierów i Architektów w Poznaniu i Stowarzyszenia Techników na województwo Pomorskie w Toruniu — A. Hoffmann; Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów — T. Ruszkiewicz i K. Gayczak; Związku Elektryków Polskich w Warszawie — T. Sułowski; Związku Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce — T. Baniewicz; Związku Polskich Organizacji Rolniczych — prof. Biedrzycki.

Członkowie Rady mianowani przez Ministra Robót Publicznych: J. Iwanowski, A. Kühn, E. Opęchowski, G. Sokolnicki, L. Tołłoczko i St. Wysocki;

oraz przedstawiciele ministerstw: Przemysłu i Handlu — Cz. Benedek; Spraw Wewnętrznych — R. Domin, Poczty i Telegrafów — Z. Strasburger, Spraw Wojskowych — W. Günther, Ministerstwa Robót Publicznych — I. Gibas, I. Kowalski, K. Siwicki, Z. Berson i W. Herdin.

Posiedzenie otworzył, jako przewodniczący, wiceminister M. Rybczyński.

Na propozycję przewodniczącego przyjęto następujący porządek dzienny: 1) przyjęcie protokołu poprzedniego posiedzenia; 2) wniosek członków Rady: L. Tołłoczki, F. Karśnickiego, T. Sułowskiego, T. Ruśkiewicza, St. Wysockiego i J. Iwanowskiego w sprawie zmian w organizacji Wydziału Elektrycznego; 3) sprawozdanie Komisji, wyłonionej do opracowania wzoru uprawnienia elektrycznego; 4) wybór członków Komisji Uprawnień; 5) sprawozdanie Komisji Energetycznej; 6) wolne wnioski.

1. Przyjęcie protokołu poprzedniego posiedzenia.

Protokół poprzedniego II posiedzenia Rady Elektrycznej przyjęto.

2. Wniosek członków Rady w sprawie zmian w organizacji Wydziału Elektrycznego.

Przewodniczący: W związku z akcją Komisarza Oszczędnościowego projektowane jest włączenie Wydziału Elektrycznego do jednego z departamentów Ministerstwa. Ma to być włączenie jedynie mechaniczne, stanowiące konsekwencję ogólnej zasady zgrupowania wszystkich wydziałów w departamentach. Przeprowadzenie tej zasady nie oznacza zresztą zupełnego zniesienia samodzielności poszczególnych wydziałów; owszem — naczelnicy wydziałów obecnie samodzielnych mogą zachować prawo aprobaty narówni z dyrektorem departamentu. Zarazem projektowane są zmiany w kierunku rozszerzenia kompetencji Wydziału Elektrycznego przez ześrodkowanie wszystkich spraw elektrycznych w tym Wydziale. W szczególności Wydział powinien mieć ingerencję w sprawach elektrowni, budowanych w zakresie innych resortów, jak np. elektrowni kopalnianych, kolejowych, wojskowych; chodzi bowiem o to, aby te zakłady elektryczne liczyły się z potrzebami ogólnymi, nie odbiegały od ogólnego planu elektryfikacji kraju i nie powodowały niepotrzebnych nieraz wydatków. Wreszcie — będą przeniesione do Wydziału Elektrycznego sprawy, które należą obecnie do kompetencji Ministerstwa Przemysłu i Handlu, a mianowicie sprawy komisji rozjemczych do ustalania taryf na energię elektryczną.

P. Sułowski: Ustawa Elektryczna wskazuje, jak wielkie zadania oczekują Państwo w dziedzinie elektryfikacji, i dlatego musi nas niepokoić sprawa kompetencji, atrybucji i sposobu załatwiania spraw elektrycznych przez odpowiednie organy rządowe. W swoim czasie mieliśmy znacznie lepszą organizację w postaci Urzędu Elektryfikacyjnego. Organizacja ta doznała głęboko sięgającej reformy: utworzono Wydział Elektryczny; dzięki temu jednak, że Wydział był samodzielny — sprawy mogły mimo to być najlepiej załatwiane. Teraz widzimy, że nie

dla względów oszczędnościowych, ale dla względów czysto organizacyjnych ma nastąpić reforma, mogąca utrudnić szybkie i sprawne działanie Wydziału Elektrycznego. Dlatego też chcielibyśmy — aby sprawy te doznały jak najmniejszych wstrząśnień i sądzymy, że raczej należałoby może pójść w kierunku nadania większej samodzielności Wydziałowi — ewentualnie przekształcając go na departament — bez zwiększenia zresztą personelu i wydatków. P. Sułowski odczytuje wniosek następującej treści:

„Wobec zamierzonej reorganizacji Wydziału Elektrycznego Ministerstwa Robót Publicznych przez wcielenie tego Wydziału do departamentu administracyjnego Ministerstwa, Państwowa Rada Elektryczna zwołana ad hoc na posiedzeniu w dniu 27 września 1923 roku uważa za swój obowiązek szczególnie podkreślić, że sprawa elektryfikacji Polski jest niezmiernie ważna dla rozwoju gospodarczego państwa, że elektryfikacja polega na oszczędzaniu bogactw naturalnych państwa i z tego tytułu powinna posiadać wielką doniosłość w całokształcie gospodarki państwowej, że władze państwowe, które mają w opiece swej sprawy elektryczne, powinny mieć daleko posuniętą samodzielność w załatwianiu spraw natury prawno-gospodarczej i być pomyślane w ten sposób, by możliwie szybko i prosto odbywało się postępowanie urzędowe. Zamierzone wcielenie Wydziału Elektrycznego do jednego z departamentów, musi w konsekwencji utrudnić załatwianie spraw elektrycznych, powodując mimo najlepszej woli zahamowanie zapowiadającego się rozwoju elektryfikacji.

Wobec powyższego Państwowa Rada Elektryczna uprasza pana Ministra Robót Publicznych, by przy reorganizacji Ministerstwa wziął pod uwagę doniosłość rozwoju elektryfikacji Polski i opinię Państwowej Rady Elektrycznej, streszczającą się w dwóch wnioskach:

1. Istniejący obecnie przy Ministerstwie Robót Publicznych Wydział Elektryczny powinien być przekształcony na departament przy jednoczesnem przestrzeganiu zasady oszczędnościowej,
2. w razie gdyby postulat wskazany pod punktem 1-szym nie mógł być uwzględniony, zachować należałoby istniejący stan, t. j. traktować Wydział Elektryczny, jako wydział samodzielny, podporządkowany bezpośrednio panu Ministrowi”.

P. Sokolnicki. Z taką reorganizacją, pozornie formalną tylko, mamy do czynienia już po raz drugi. W swoim czasie udowodniałem, że organ do spraw elektrycznych powinien pozostawać przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Napisałem cały szereg memorjałów na ten temat — po pewnym jednak czasie zapomniano o tem i nastąpiła zmiana, mianowicie przeniesiono Urząd Elektryfikacyjny do Ministerstwa Robót Publicznych, przekształcając go na Wydział. Ministrem był wówczas ś. p. G. Narutowicz, który specjalnie opiekował się tym Wydziałem i zapowiadał, że Wydział będzie podporządkowany jedynie Ministrowi. Dziś przeżywamy coś zupełnie podobnego. Mówi się, że to jest pewna formalność, że nie może być takiego tworu sztucznego, podporządkowanego Ministrowi — i z tego powodu ma się wcielić Wydział do jednego z departamentów Ministerstwa Robót Publicznych, rzekomo z zachowaniem dotychczasowej samodzielności. W Ministerstwie Robót Publicznych, a zwłaszcza u p. Wiceministra Rybczyńskiego, jest zupełne zrozumienie dla spraw elektryfikacji kraju; niech się jednak coś zmieni w Ministerstwie — a wtedy będzie się znów twierdzić, że to jest również „sztuczny twór”, który jest tylko mechanicznie związany z departamentem i że należy ten wydział podporządkować szefowi departamentu administracyjnego. Trzeba, aby się to raz skończyło. Nie przeraża nas ta zmiana administracyjna, ale jest rzeczą niepokojącą, że następuje to co pewien czas, gdy tymczasem chcielibyśmy, aby los wydziału był już wreszcie ustalony. Nie mamy pewności, czy zmiana obecnie projektowana będzie ostatnią, zwłaszcza iż akcja oszczędnościowa trwa w dalszym ciągu, a wraz z nią pozostaje niebezpieczeństwo zmian dalszych. Od tego należałoby się zabezpieczyć tak, iżby skończyły się zamachy na byt Wydziału Elektrycznego i aby ten Wydział, mający tak ważne zadania do spełnienia, mógł spokojnie urzędować.

P. Karśnicki. Urząd Elektryfikacyjny był pierwotnie przydzielony do sekcji w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Szczęśliwym wypadkiem, szefem tej sekcji był wówczas p. Zembruski, który pozostawił Urzędowi zupełną samodzielność; pomimo to jednak chwilami ta zależność Urzędu kolosalnie hamowała jego pracę. Obawiam się, aby i teraz w razie przeprowadzenia projektowanej zmiany sprawy pilne z dziedziny elektrycznej nie były odkładane przez departament na później, jako mniej ważne, i nie były wogóle traktowane po macoszemu.

P. Gnoiński. Ledwie się zaczęła organizacja w Ministerstwie Przemysłu i Handlu — Wydział przeniesiono tutaj.

Wtedy Rada wypowiedziała się przeciw zmianie. Obecnie następuje znów zmiana — skutkiem czego pracy jest bardzo wiele, cel zaś niezawsze jest osiągany. W zeszłym roku koncesji elektrycznych nie wydawano dlatego, że w wydaniu przepisów wykonawczych nastąpiła zwłoka skutkiem uzależnienia tej sprawy od innego wydziału. I dotychczas Wydział Elektryczny niezupełnie spełnia swe zadania, na czym cierpi sprawa elektryfikacji kraju. Kto ponosi winę — nie wiem, ale zdaje mi się, że jednym z powodów są ciągle zmiany organizacyjne.

Przewodniczący. Pozwolę sobie nadmienić, że te projekty zmiany nie wychodzą z Ministerstwa Robót Publicznych. Stan obecny, przeciwnie, uważamy za dobry. Co do mojego zapatrywania na te sprawy—to uważam, że lepsza czy gorsza organizacja nie decyduje wyłącznie o biegu administracji, gdyż to zależy więcej od doboru ludzi; najidealniejsza zaś organizacja, jeśli nie będzie odpowiednich ludzi, na nic się nie przyda. Ponieważ idzie o przeprowadzenie oszczędności, trzeba sobie także powiedzieć, że pewnych funkcji państwo musi się pozbyć. Co do zgłoszonego wniosku, nie podnoszę żadnych kwestji, tylko nadmienię — że pierwsza alternatywa, t. j. przekształcenie Wydziału na Departament, niema widoków przeprowadzenia, bo głównym powodem, dla którego Komisarz Oszczędnościowy chciałby znieść wydziały samoistne, nie jest wzgląd na estetykę układu, lecz obawa, że każdy wydział samodzielny będzie dążył do przekształcenia się na departament — co zagraża akcji oszczędnościowej.

P. Sułowski. Uważam, że należałoby podkreślić ten temat, aby był oddzielny departament. Cały szereg argumentacji jasnych i zrozumiałych był dotąd zbagatelizowany, nie należy jednak tracić sposobności, aby podkreślić momenty, które przemawiają za stworzeniem oddzielnej jednostki. Argumenty podstawowe—mojem zdaniem—powinny znaleźć wyraz w uchwalonym wniosku, który został odczytany.

Przewodniczący. Przystępujemy do głosowania nad wnioskiem, odczytanym przez p. Sułowskiego.

Wniosek przeszedł jednogłośnie.

Przewodniczący, p. Rybczyński, zaznaczając, iż dalsze sprawy mają charakter ściśle fachowy, przekazuje przewodnictwo p. inż. Tolłocze i opuszcza posiedzenie.

3. *Sprawozdanie Komisji do opracowania wzoru uprawnień.*

Przewodniczący, p. Tołłoczko: Przystępujemy do 3-go punktu porządku dziennego.

P. Sułowski. Na poprzednim posiedzeniu Rada wyłoniła komisję, której została przekazana sprawa wzoru uprawnień. Komisja obradowała na 6 posiedzeniach i po wszechstronnej dyskusji doprowadziła do ustalenia poglądów, które mają być podstawą ogólnego wzoru uprawnienia, na tle którego można będzie opracowywać poszczególne uprawnienia, w zależności od charakteru, typu i zakresu działalności zakładu elektrycznego. W dyskusji na Komisji omówiliśmy najróżnorodniejsze sprawy, związane z uprawnieniem, i w szczególności sprawę taryf i sprawę wykupu bądź przedterminowego, bądź po upływie terminu uprawnienia. Nie sądzę, aby było potrzeba odczytywać wszystkie punkty całego wzoru uprawnienia. Zasadniczo dyskusja była przeprowadzona na poprzednim posiedzeniu Rady, na Komisji zaś została uzupełniona szczegółami na temat poszczególnych artykułów i wszystko zostało ustalone i uzgodnione. Liczymy, że niedługo można będzie wyciągnąć z tych prac realne korzyści.

P. Siwicki. Brak wzoru uprawnienia nie wstrzymuje w Wydziale Elektrycznym prac w przedmiocie uprawnień.

P. Przewodniczący. Wszystkie ważne punkty są uzgodnione między Komisją a Wydziałem Elektrycznym. Pozostało wprowadzić parę rozbieżności — jednakże są to punkty mniej ważne.

Czy Panowie życzą sobie odczytać projekt wzoru w ostatniej formie, czy też można się ograniczyć do opinii Komisji? Stwierdzam, że Rada zgadza się nie odczytywać wzoru i nie obradować nad nim. Komisja miała polecenie opracować regulamin Komisji Uprawnień Państwowej Rady Elektrycznej. Polecilo się to Komisji, która rozpatrywała wzór uprawnienia.

Regulamin Komisji Uprawnień.

P. Sułowski odczytuje projekt regulaminu (załączony do niniejszego protokołu).

Przewodniczący. Przystępujemy do rozpatrywania każdego artykułu oddzielnie.

Paragrafy 1 i 2 przyjęto bez zmian.

W § 3 po wyrazie „zastępców” dodano: „z pośród członków Rady”.

W § 4 — na wniosek p. Sokolnickiego — po wyrazach „wchodzi w jego prawa” wstawiono „tymczasowy”.

Paragrafy 6—10 przyjęto bez zmian.

W § 11 skreślono wyrazy: „nie podając powodów”.

Paragrafy 12—14 przyjęto bez zmian.

4. Wybór członków Komisji Uprawnień.

Przewodniczący. W myśl § 4 przyjętego regulaminu należy dokonać wyboru przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego oraz członków Komisji Uprawnień. Wybór odbędzie się w tajnym głosowaniu kartkami. Proszę o zgłaszanie kandydatów na przewodniczącego Komisji.

Zgłoszono kandydatury pp.: Alfonsa Kühna i Tadeusza Sułowskiego.

Przewodniczący zarządził głosowanie.

Na przewodniczącego wybrano p. Alfonsa Kühna (8 głosami). Na zastępcę przewodniczącego zgłoszono kandydaturę p. Tadeusza Sułowskiego.

Wybrano p. Tadeusza Sułowskiego (11 głosami).

Na członków Komisji zgłoszono kandydatury pp.: Tomickiego, Hoffmanna, Drzewieckiego, Iwanowskiego, Karśnickiego, Gayczaka, Opęchowskiego, Ruśkiewicza i Wysockiego.

Wybrano: w pierwszym głosowaniu — p. Edwarda Opęchowskiego (8 głosami), oraz w głosowaniu dodatkowym — p. Felicjana Karśnickiego (8 głosami) i p. Kazimierza Gayczaka (8 głosami).

Na zastępców zgłoszono kandydatury pp.: Drzewieckiego, Iwanowskiego, Wysockiego, Hoffmanna, Ruśkiewicza, Gnoińskiego i Tomickiego.

Wybrano pp.: Alfonsa Hoffmanna (15 głosami), Jerzego Iwanowskiego (14 gł.), Józefa Tomickiego (13 gł.), Tomasza Ruśkiewicza (12 gł.) i Stanisława Wysockiego (11 gł.).

Postanowiono zarazem, iż wybrani zastępcy będą powoływani do zastępstwa w powyższej kolejności.

5. Sprawozdanie Komisji Energetycznej.

Przewodniczący odczytuje program Konferencji Energetycznej w Londynie i komunikuje, że Komisja Energetyczna Rady z powodu przerwy wakacyjnej nie została jeszcze należycie zorganizowana, że jednak zastanawiano się już ogólnie nad planem jej działalności. Przewodniczący odczytuje następujący wniosek:

„Państwowa Rada Elektryczna stwierdza, że pierwsza Międzynarodowa Konferencja Energetyczna (The First World Power Conference), mająca się odbyć w Londynie

w roku 1924-ym, zajmie się w pierwszym rządzie przeglądem gospodarki energetycznej poszczególnych państw z punktu widzenia międzynarodowego.

Polska, jako państwo leżące na wielkim trakcie komunikacyjnym, wiodącym z Europy na Wschód, stanowić będzie z natury rzeczy przedmiot szczególnego zainteresowania.

By wnioski i uchwały konferencji wypadły po linii rzeczywistych potrzeb naszej gospodarki, Konferencja wysłuchać winna polskich referentów, którzy jej przedstawiać istotny stan Polski i jej potrzeby, — a w żadnym razie nie można dopuścić do tego, aby na Konferencji posługiwano się materiałem dotychczasowych publikacji zagranicznych zawsze niedość ścisłych, a niejednokrotnie o szkodliwych dla Państwa Polskiego tendencjach.

Opinia, jaką wyrobi sobie o Polsce Konferencja, oraz uchwały, jakie będą powzięte, mogą mieć dla naszej gospodarki doniosłe znaczenie, głosowi Konferencji bowiem będą się przysłuchiwały te sfery, od których zainteresowania się Polską zależeć może tempo uprzemysłowienia kraju w okresie najbliższym.

Prócz mocarstw wielkich, udział swój w Konferencji dotąd zgłosiły też takie państwa jak Belgja, Szwecja, Norwegja, Czechosłowacja i Grecja.

Państwowa Rada Elektryczna wita z uznaniem postanowienie pana Ministra Robót Publicznych wzięcia udziału w Konferencji przez wysłanie odpowiedniej delegacji i opracowanie odpowiedniego wydawnictwa i zwraca się do pana Ministra z gorącym wezwaniem, by zechciał użyć całego swojego wpływu w tym kierunku, ażeby wystąpienie Polski przy tem pierwszym spotkaniu techników całego świata odpowiadało godności Polski, jej znaczeniu i potrzebom w zakresie gospodarki energetycznej“.

P. B e n e d e k, zwracając uwagę na sprawę paliwa płynnego, wypowiada się za porozumieniem przyszłego polskiego Komitetu Energetycznego z Komisją, zajmującą się tą sprawą przy Polskiem Towarzystwie Chemicznem; pozatem uważa, że wobec tego, iż kwestje, poruszone w programie Konferencji Energetycznej, przekraczają ramy działalności Rady Elektrycznej, należy pociągnąć do współpracy inne instytucje, jak na przykład Radę Przemysłowo-Handlową, które powinny wydelegować do Komisji Energetycznej swych przedstawicieli.

P. Siwicki. W sprawie tej Ministerstwo Robót Publicznych porozumiewało się z Ministerstwem Przemysłu i Handlu, z dyrektorem Departamentu Górniczego, z Wydziałem Naftowym i z Departamentem do Spraw Śląskich. Okazuje się jednak, że to nie wystarcza. W każdym razie otrzymaliśmy z Ministerstwa Przemysłu i Handlu nieco materiału, potrzebnego na przyszłą Konferencję.

Postanowiono jednomyślnie: przyjąć projekt uchwały, odczytany przez przewodniczącego.

P. Siwicki proponuje, aby Rada wypowiedziała się co do przyszłego składu Polskiego Komitetu Energetycznego. Ze swej strony wnioskodawca uważa, że w składzie tym najważniejszą rolę powinny odgrywać nie nazwiska, ale instytucje, w Polsce istniejące. Przedewszystkiem powinna być reprezentowana Państwowa Rada Elektryczna, jako organ społeczny, który obejmuje całokształt gospodarki elektrycznej w Polsce. Następnie zaś wzięłyby udział: Związek Elektrowni Polskich, Ministerstwo Robót Publicznych, Centralny Związek Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, Kolejnictwo, Górnictwo, wreszcie Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

P. Sułowski wnosi, aby również reprezentowane było Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich.

P. Siwicki. Przeglądając listę członków Komitetu poszczególnych krajów, widzę, że poza Anglią — są przy nazwiskach podane reprezentowane instytucje. Co do ilości osób, to niektóre kraje ograniczają się zaledwie do kilku nazwisk. Uważam, że listy polskiej nie należałoby przeciążać wielką ilością nazwisk, natomiast przy nazwiskach należy wymienić stanowiska odnośnych osób.

P. Kühn. Nie jestem zwolennikiem wymieniania licznych instytucji; uważam, że nawet niektóre instytucje, jak np. kolejnictwo, mają mało do powiedzenia w tych sprawach. W dotychczasowych propozycjach wnioskodawcy mają na widoku przemysł oraz państwo; brak jednak uwzględnienia reprezentacji o charakterze naukowym. Co do Stowarzyszenia Techników, to wprawdzie nie jest to zrzeszenie ściśle naukowe, ale w każdym razie z instytucji dotąd wymienianych stoi najbliżej spraw naukowych.

P. Karśnicki. Stowarzyszenie Elektrotechników powinno należeć do Komitetu, jako mogące bardziej bezstronnie i naukowo oświetlić odnośne sprawy. Reprezentować Stowarzyszenie mógłby p. Pożaryski, który jest dziekanem Politechniki. Posiada on powagę przedstawiciela nauki, a jednocześnie wy-

stępowalby jako przedstawiciel sfery fachowej, zrzeszonej w Stowarzyszeniu.

P. Günther wnosi, aby w Komitecie był również reprezentowany przemysł wojenny.

W wyniku powyższej dyskusji przyjęto zasady, zaproponowane przez p. Siwickiego, oraz wnioski dodatkowe pp. Sułowskiego i Günthera, a nadto postanowiono ustalenie osób delegatów powierzyć Komisji Energetycznej.

Na tem posiedzenie zakończono o godz. 12 m. 30 po po-
łudniu.

p. o. Przewodniczącego (—) *L. Tołłoczko.*

Sekretarz w z. (—) W. Herdin.

P R O T O K Ó Ł

IV POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ RADY ELEKTRYCZNEJ

z dnia 14 listopada 1925 r.

Obecni: P. Kierownik Ministerstwa Robót Publicznych, inż. M.

„ Rybczyński, członkowie P. R. E. pp. Karśnicki, Sokol-

„ nicki, Gnoiński, Michelis, Ebenberger, Hoffmann, Za-

„ leski, Sułowski, Chelmoński, Bieliński, Baniewicz,

„ Biedrzycki, Tolłoczko, Ossowski, Kühn, Opęchowski,

„ Wysocki, Staniewicz, przedstawiciele ministerstw pp.:

Benedek, Günther, Madeyski, Strasburger, z Min. Rob.

Publ. pp.: Siwicki, Berson, Herdin i Nowicki jako

protokółent i jako gość, p. prof. Drewnowski.

Posiedzenie otwiera P. Kierownik Ministerstwa Robót Publicznych o godz. 11-ej min. 10, wygłasza krótkie przemówienie wstępne, w którem wita zebranych, oraz wzywa ich do uczczenia przez powstanie pamięci niedawno zmarłego członka P. R. E. i byłego jej pełniącego obowiązek przewodniczącego ś. p. inż. Tomickiego (zebrani powstają).

Na polecenie P. Kierownika Ministerstwa, inż. Nowicki odczytuje listę członków P. R. E. na kadencję do 31 grudnia 1926 roku.

Przedstawiciel Stowarzyszenia Elektro-

techników Polskich w Warszawie, inż. F. Karśnicki.

prof. G. Sokolnicki.

Przedstawiciel Stowarzyszenia Techni-

ków Polskich w Warszawie . . . inż. K. Gnoiński.

Przedstawiciel Stowarzyszenia Techni-

ków w Łodzi, inż. B. Michalis.

- Przedstawiciel Krakowsk. Tow. Technicznego i Polskiego Tow. Politechnicznego we Lwowie inż. A. Ebenberger.
- Przedstawiciel Stowarzyszenia Inżynierów, Techników i Architektów w Poznaniu i Stowarzyszenia Techników na woj. Pomorskie w Toruniu inż. A. Hoffmann.
- Przedstawiciel Polskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników woj. Śląskiego (Huta Królewska) . . . inż. F. Zaleski.
- Przedstawiciel Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów inż. T. Sułowski,
" " " pos. A. Chełmoński.
- Przedstawiciel Związku Elektrowni Polskich w Warszawie inż. S. Bieliński.
- Przedstawiciel Związku Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce inż. T. Baniewicz.
- Przedstawiciel Związku Polskich Organizacji Rolniczych prof. S. Biedrzycki.
- Przedstawiciel Związku Miast Polskich p. C. Ratajski.
- Przedstawiciel Zrzeszenia Samorządów Powiatowych nie podany.
- Z nominacji Minist. Robót Publicznych inż. L. Tołłoczko.
- " " " " inż. S. Ossowski.
- " " " " inż. A. Kühn.
- " " " " inż. E. Opęchowski.
- " " " " prof. S. Wysocki.
- " " " " prof. L. Staniewicz.
- Delegat Minist. Przemysłu i Handlu Nacz. Wydz. inż. C. Benedek.
- Delegat Minist. Spraw Wojskowych inż. ppułk. W. Günther.
- Delegat Minist. Kolei inż. R. Madeyski.
- Delegat Gen Dyr. Poczty i Telegrafów inż. Z. Strasburger.

Następnie P. Kierownik Ministerstwa zawiadamia o przeczeniu się godności członka P. R. E. przez p. Ratajskiego, przedstawiciela Związku Miast Polskich, zawiadamia o mianowaniu P. inż. L. Tołłoczki pełniącym obowiązki przewodniczącego P. R. E., zawiadamia o zaproszeniu na posiedzenie P. R. E. w charakterze gości P. prof. Drewnowskiego i p. inż. Okoniewskiego, jako przedstawicieli Polskiego Komitetu Elektrotech-

nicznego, oraz zawiadamia o wpłynięciu wniosku p. prof. Staniewicza:

„Państwowa Rada Elektryczna, — uznając za niezbędne jak najrychlejsze ułożenie polskich przepisów i norm elektrotechnicznych oraz zapoznawszy się z działalnością Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego w tej dziedzinie i widząc, że jego prace nad przepisami posuwają się zbyt wolno wskutek braku dostatecznych środków, dostarczanych na te prace jak dotąd jedynie przez instytucje społeczne, — uważa za nader wskazane takie nawiązanie stosunków Ministerstwa Robót Publicznych z Polskim Komitetem Elektrotechnicznym, któreby umożliwiło subwencjonowanie przez Rząd prac Komitetu, a przez to intensywniejszą pracę nad przepisami i normami elektrotechnicznymi”,

i wniosku pp. Bielińskiego, Sułowskiego i Chełmońskiego:

„W związku z odbyć się mającym w dniu 14-go b. m. posiedzeniem Państwowej Rady Elektrycznej mamy zaszczyt komunikować, że pragnęlibyśmy między innymi poruszyć na tem posiedzeniu następujące sprawy:

- 1) dotychczasowe wyniki elektryfikacji Polski,
- 2) nowe warunki uprawnień,
- 3) obciążenie zakładów elektrycznych podatkiem przemysłowym: a) od obrotu, b) w postaci świadectw,
- 4) usamodzielnienie i komercjalizację zakładów elektrycznych komunalnych i państwowych,
- 5) konieczność stałego współdziałania organów Państwowej Rady Elektrycznej z czynnikami rządowymi w zakresie gospodarki elektrycznej”.

Wnioski te P. Kierownik Ministerstwa proponuje rozpatrzyć przy poszczególnych punktach porządku dziennego.

W ten sposób porządek dzienny byłby następujący:

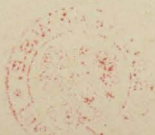
1) Sprawozdanie z działalności Ministerstwa Robót Publicznych w zakresie elektryfikacji, łącznie z punktami 1 i 2 wniosku pp. Bielińskiego, Sułowskiego i Chełmońskiego.

2) Nowelizacja ustawy elektrycznej.

3) Sprawa Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego, łącznie z wnioskiem prof. Staniewicza,

4) Wolne wnioski, oraz punkty 3, 4 i 5 wniosku pp. Bielińskiego, Sułowskiego i Chełmońskiego.

Zebrani akceptują powyższy porządek dzienny poczem P. Kierownik Ministerstwa oddaje przewodnictwo p. inż. Tołłoczce.

1. Sprawozdanie z działalności Ministerstwa Robót Publicznych w zakresie elektryfikacji.

P. Siwicki odczytuje sprawozdanie, załączone do niniejszego protokołu.

P. Bieliński w imieniu Związku Elektrowni Polskich wyraża podziękowanie p. Kierownikowi Ministerstwa za zwołanie Państwowej Rady Elektrycznej oraz żał, że w pracach Rady była zbyt długa, bo aż 2 letnia, przerwa. Elektryfikacja kraju nie postępuje tak szybko, jakby to było pożądane, uprawnień wydano bardzo mało i to przeważnie na stare elektrownie. Potrzebna jest ściślejsza współpraca rządu z czynnikami społeczno-gospodarczymi. Rada Związku Elektrowni Polskich uchwaliła złożyć P. R. E. dwa następujące wnioski:

1. Stwierdzając, iż, dla poparcia rozwoju elektryfikacji w Polsce, będącego nieodzownym warunkiem modernizacji naszego przemysłu, a tem samem trwałej sanacji stosunków gospodarczych, niezbędne jest wyzyskanie wszystkich twórczych czynników w Kraju, Państwowa Rada Elektryczna uznaje za konieczne przywrócenie bezpośredniej stałej współpracy ze stromy władz ze sferami społeczno-fachowemi.

2. Z uwagi na to, że ogłoszone w dniu 26 marca 1925 r. nowe warunki udzielania uprawnień zmieniają w wielu zasadniczych sprawach dotychczasowe stanowisko Rządu, uzgodnione z czynnikami społecznymi, Państwowa Rada Elektryczna uważa za konieczne poddanie nowych warunków rozważeniu w celu ewentualnego wystąpienia do Pana Ministra Robót Publicznych z wnioskiem o zainicjowanie ich zmiany.

P. Sułowski w imieniu sfer społecznych i zawodowych podkreśla konieczność stałej współpracy Min. Rob. Publ. z temi sferami w dziedzinie elektryfikacji i popiera wniosek o wznowieniu kontaktu, zaniechanego od 2 lat. Współpraca ta dała w swoim czasie bardzo poważne wyniki i wykazała, że różnice poglądów zawsze mogą być złagodzone.

P. Gnoiński proponuje, żeby Rada Elektryczna zbierała się przynajmniej 2 razy do roku.

P. Kierownik M. R. P. Byłoby lepiej, żeby nowe warunki uprawnień były omówione na P. R. E., lecz to nie było możliwe ze względu na pertraktacje z zagranicznymi kapitalistami, które się właśnie toczyły i zależało na pośpiechu. Elektryfikacja kraju na większą skalę jest dziś bez zagranicznych kapitałów niemożliwa, należy więc przy udzielaniu uprawnień stawiać warun-

ki, które umożliwiłyby przyływ obcych kapitałów, ale dawały państwu możliwość wykupu.

P. Chełmoński proponuje prowadzić dyskusję jednocześnie nad projektem nowelizacji ustawy elektrycznej i nad zmianą formularza uprawnienia.

P. Sokolnicki. Powinien być ściślejszy kontakt pomiędzy M. R. P. a P. R. E. W działalności Wydziału Elektrycznego M. R. P. widać wielkie zamięrowanie do idei elektryfikacji, prace idą dobrze, lepiej, niż w innych dziedzinach administracji państwowej, lecz procedura jest zbyt uciążliwa, droga wydawania uprawnień jest zbyt długa. Wspólną chorobą naszych urzędów, urzędników i sejmu jest „najlepszość“, w rezultacie to, co można zrobić za parę dni, robi się w rok i często traci aktualność.

P. Bieliński. Rada Związku Elektrowni Polskich przyszła do przekonania, że procedura, stosowana przy udzielaniu uprawnień i pozwoleń, jest zbyt uciążliwa i składa P. R. E. wniosek:

Zważywszy, że obecnie stosowane postępowanie zarówno przy udzielaniu uprawnień, jak i w szczególności przy zatwierdzaniu planów i wydawaniu pozwoleń, jest nader kłopotliwe, obciążające interesantów i długotrwałe, Państwowa Rada Elektryczna stwierdza konieczność przeprowadzenia w tej dziedzinie radykalnej reformy.

P. Sokolnicki proponuje, aby P. R. E. z powodu wydania dzieła „Elektryfikacja Polski“ wyraziła Wydziałowi Elektr. M. P. R. uznanie za dotychczasową działalność.

P. Herdin odczytuje komunikat Wydziału Elektrycznego Min. Rob. Publ. w sprawie nowych warunków uprawnień rządowych, dołączony do protokołu.

P. Sułowski proponuje wybrać komisję, której przekaże się sprawę nowych warunków uprawnień. W sprawie komunikatu Wydz. Elektr. wskazuje, że polskie życie gospodarcze rujnuje obawa — żeby kapitał nie zarobił; stawka na konsumenta, a nie na producenta już doprowadziła do ruiny; mylnem jest twierdzenie, że stare warunki wykupu były opracowane w anormalnych warunkach; chwiejność waluty nie miała wpływu na ustalenie tych warunków; również wątpliwą jest teza, że państwo nie będzie mogło wykupić zakładu na dawnych warunkach (komisja szacunkowa); mylnem jest twierdzenie, że większość elektrowni, a szczególnie okręgowe i drobne miasteczkowe, dają większe dochody, niż kolejki. Nie oponujemy przeciwko zasadzie pobierania przez państwo pewnych opłat od wpływów

brutto, ale trzeba w takim razie obciążyć przede wszystkim dawne, prosperujące elektrownie, a nie nowe, powstające w ciężkich warunkach; już lepiej byłoby wprowadzić ogólny podatek od energii elektrycznej. Wątpliwości co do słuszności niektórych warunków uprawnień mogły być słuszne, ale trzeba było powołać komisję P. R. E.

P. Chełmoński popiera wniosek p. Sokolnickiego o wyrażeniu uznania Wydziałowi Elektrycznemu M. R. P. za jego ideowe prace, ale nie aprobuje obecnej polityki państwa w dziedzinie elektryfikacji. Budżet Wydziału Elektrycznego wynosi tylko 48 000 złotych, i to pokrywane całkowicie nie ze środków państwowych, a z dochodów Wydziału. Kapitał zagraniczny trudno przychodzi do Polski, trzeba mu drogę ułatwić, a nie utrudniać; jeżeli niektóre elektrownie zgodziły się na nowe warunki uprawnień, nie znaczy to jeszcze, że warunki te są odpowiednie; przemysł elektrowniany nie powinien być obciążony specjalnymi opłatami, bo to przecie odbija się na konsumentach, a przeważnie na najważniejszym — przemyśle; były Sejm Galicyjski zwalniał nowe elektrownie od wszelkich podatków samorządowych — należałoby i u nas pomyśleć raczej o ulgach, a nie o obciążeniu elektrowni. Sprawę nowych warunków wykupu należy omówić w Komisji P. R. E., rozróżniając wykup po wygaśnięciu uprawnień i przedterminowy. Zgadzamy się na ulgowy (dla państwa) wykup po wygaśnięciu uprawnień, ale nie przed terminem wygaśnięcia, bo to jest zbyt uciążliwe dla przedsiębiorcy. Procedura, stosowana przy udzielaniu uprawnień, a szczególnie przy wydawaniu pozwoleń jest zbyt skomplikowana. Nie kwestjonując dobrej woli Wydziału Elektrycznego, musimy domagać się od M. R. P. zmiany polityki w kierunku ułatwienia elektryfikacji.

P. Micheliś popiera wniosek p. Sokolnickiego o wyrażeniu uznania dla Wydziału Elektrycznego M. R. P. — Związek Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskiem, Stowarzyszenie Techników w Łodzi i Łódzkie Koło Stowarzyszenia Elektrotechników popierają opinię Wydziału Elektrycznego co do zmiany warunków uprawnień. Rozwój elektryfikacji zależy nie tylko od powstawania elektrowni zawodowych, lecz i od rozwoju elektrowni prywatnych — przemysłowych, na co zamało zwraca się uwagi. Słyszeliśmy o wielu usterkach we wzorze uprawnień — po nowelizacji ustawy elektrycznej należy zrewidować rozporządzenia wykonawcze do niej i wzór uprawnień. Wzór ten jest zbyt skomplikowany. Podzielać zdanie Wydziału Elektrycznego, że warunki wykupu w starym wzorze były złe,

ale widzę i dużo innych usterek. Należy wybrać komisję, do której weszliby przedstawiciele różnych sfer — elektrowni, odbiorców, przemysłu i samorządów — Komisja powinna rozesłać członkom P. R. E. sprawozdanie ze swojej działalności na 20 dni przed posiedzeniem Rady, która rozpatrzy elaborat Komisji i poweźmie w tej sprawie uchwałę. Proponuję, żeby Wydział Elektryczny rozesłał wszystkim członkom P. R. E. swój komunikat w sprawie zmiany warunków uprawnień.

P. Hoffmann. Elektrownie, nie mające monopolu, a sprzedające hurtowo (jak Gródek), są w daleko trudniejszym położeniu, niż elektrownie monopolowe. Należałoby, żeby elektrownie te miały specjalne ulgi i poparcie ze strony państwa.

P. Baniewicz wnosi o uwzględnienie przy nowelizacji ustawy elektrycznej warunków koncesjonowania elektrowni kolejowych i tramwajowych.

P. Tołłoczko. Na osobistym doświadczeniu przekonałem się, że stary wzór uprawnienia nie ułatwia ich udzielania i tem trzeba tłumaczyć po części, że dotychczasowa procedura jest zbyt przewlekła. Również na osobistym doświadczeniu przekonałem się, że stary wzór uprawnienia, opracowany przez specjalną komisję, w której przyjmowałem udział, jest daleki od doskonałości i że naprz. przewidziane warunki wykupu całkowicie nie nadają się do zastosowania. Wskutek tego należy uznać za celowe dążenie Wydziału Elektrycznego do przerobienia wzoru i unormowania tej sprawy. Ogólne zasady, wprowadzone dodatkowo przez Wydz. Elekt., są zupełnie słuszne i można byłoby tylko dyskutować nad wysokością tej czy innej pozycji. Normy, przyjęte przez Wydział Elektryczny, są przeważnie oparte na praktyce zagranicznej i wobec tego nie mogą odstraszać obcych kapitalistów. Pozatem należy mieć na względzie, że Wydział Elektryczny M. R. P., jak i cała nasza państwowość, stawia dopiero pierwsze kroki i nie może stawiać ich nieogłędnie, szczególnie w danym wypadku, gdy chodzi o sprawy poważne i obliczone na długie terminy — ogłędność przy wydawaniu uprawnień, być może nawet nieco zbyt, ma jednak słuszne powody ze względu na interesy ogółu.

Na wniosek p. o. przewodniczącego zebranie przystępuje do głosowania wniosków.

a) Wniosek 1-y p. Bielińskiego ze zmianą wyrażenia „przywrócenie bezpośredniej stałej współpracy” na „ustalenie bezpośredniej współpracy”.

Przyjęty: za — 14, przeciw — 0, wstrzymujących się — 1.

- b) Wniosek p. Gnoińskiego, żeby zebrania P. R. E. odbywały się przynajmniej 2 razy do roku, jako sprzeczny z regulaminem Rady, stawia się na głosowanie nie jako wniosek, lecz jako życzenie.

Przyjęty: za — 16, przeciw — 0, wstrzymujących się — 0.

- c) Wniosek 2-gi p. Bielińskiego.

Przyjęty: bez zmiany za—14, przeciw—0, wstrzymujących się — 1.

- d) Wniosek p. Bielińskiego o wybraniu jednej i tej samej komisji dla rozpatrzenia spraw nowelizacji ustawy elektrycznej i warunków uprawnień.

Przyjęty: za — 16, przeciw — 0, wstrzymujących się — 0.

- e) Wybory Komisji: na wniosek p. Sułowskiego P. R. E. wybiera przewodniczącego i 2 wiceprzewodniczących Komisji, jak to się robiło dotychczas, z tem, że prezydum będzie kooptowało członków w miarę potrzeby i z zastrzeżeniem p. Michelisa, że Komisja nie będzie miała żadnych pełnomocnictw, a przedstawi wyniki swych prac P. R. E.

Prezydum wybrano w składzie: przewodniczący p. Kühn, wice-przewodniczący pp. Michelis i Chełmoński.

Za — 13, przeciw — 0, wstrzymało się — 4.

- f) Wniosek 3-i p. Bielińskiego na propozycję p. Karśnickiego uchwalono wniosek odesłać do Komisji.

Za — 17, przeciw — 0, wstrzymujących się — 0.

2. Nowelizacja Ustawy Elektrycznej.

P. Berson motywuje konieczność nowelizacji ustawy i wyjaśnia, na czym mają polegać główne zmiany; zaznacza przytem, że projekt noweli został przesłany wszystkim członkom P. R. E.

P. Tołłoczko przypomina, że już została wybrana Komisja do rozważenia tej sprawy, więc byłoby pożądane teraz nie przewlekać dyskusji na ten temat.

P. Michelis. Stowarzyszenie Techników w Łodzi wspólnie ze Związkiem Przemysłu Włókienniczego rozważyło sprawę nowelizacji Ustawy Elektrycznej i składa uwagi na piśmie i omawia pożądane zmiany w niektórych paragrafach.

P. Chełmoński. Częste zmiany ustaw są niepożądane, a argumenty przytoczone za zmianą uważam za niewystarczające.

jące, jednak usunięcie wielu niedokładności jest pożądane. Należy stworzyć specjalne księgi elektryczne, co umożliwi hipotekowanie zakładów elektrycznych. Trzeba wskazać, kto będzie rozstrzygał spory pomiędzy uprawnionym a władzą koncesyjodawczą — nie można tego załatwiać w trybie administracyjnym. Należy w ustawie wskazać o usamodzielnieniu elektrowni komunalnych. Ustawa powinna rozstrzygnąć sprawę pozwoleń na budowę; można w ustawie ustalić kompetencje Rady Elektrycznej. Nie można dawać władzy administracyjnej prawa dowolnego zamknięcia nieekonomicznych zakładów. Nie należy wyłączać elektrowni blokowych z obowiązku uzyskiwania uprawnienia — wszystkie zawodowe zakłady powinny być koncesjonowane; może należałoby zwolnić od tego obowiązku drobne zakłady, ale nie uzależniając zwolnienia od przechodzenia przez ulice. Co do funduszu elektryfikacyjnego, projektowana konstrukcja jest wadliwa; wszystkie wpływy i wydatki państwa powinny przechodzić przez budżet, wyjątek istnieje tylko dla funduszu zabezpieczenia kwater dla wojska; jeżeli będziemy tworzyli specjalny fundusz elektryfikacyjny, trzeba stworzyć specjalny zarząd tego funduszu, jak w Rumunji. Wprowadzenie sankcji karnych jest zbyt ciężkie, ogólne przepisy karne wystarczą, a do obchodzenia przepisów ustawy zmusza życie.

P. Sokolnicki znajduje, że ustawę elektryczną należy zrewidować i wyraża żal, że przesłanie projektu nowelizacji nastąpiło zbyt późno, żeby można było należycie się przygotować do dyskusji. Następnie wskazuje na pożądane zmiany w niektórych paragrafach.

P. Gnoiński w sprawie projektowanych zmian ustawy uważa za pożądane zwolnienie od brania uprawnień elektrowni blokowych, których istnienie jest potrzebne dla przemysłu i może wpłynąć na obniżenie taryf przez inne elektrownie.

P. Zaleski. Ustawę Elektryczną należy gruntownie znowelizować, możliwie uprościć i zliberalizować. Monopol uważa za niemożliwy dla Górnego Śląska.

P. Tołłoczko. Przedsiębiorca, otrzymujący uprawnienie rządowe, ponosi pewne ciężary, niema racji zwalniać od tych ciężarów elektrownie blokowe, które są również elektrowniami zawodowymi.

Następnie odczytuje wniosek prof. Biedrzyckiego:

Do art. 6 dodać

po słowach: „w zakładach przemysłowych, górniczych i rzemieślniczych”

wyrazy: „oraz w gospodarstwach rolnych”.

Do art. 8, ustęp 1, dodać

po słowach: „z wyjątkiem cmentarzy, ogrodów”
wyraz: „chmielników”.

Wniosek zostaje przekazany Komisji.

P. Benedek proponuje, żeby w obradach Komisji uczestniczył przedstawiciel Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

P. Karśnicki wnosi, żeby członkowie Rady, którzy mają swoje wnioski, nadesłali je do Komisji, o ile nie będą sami brali w niej udziału.

P. Kühn zapytuje, czy Komisja ma rozpatrywać tylko wnioski M. R. P. względnie inne wnioski, czy wogóle zająć się opracowaniem zmiany Ustawy Elektrycznej.

P. Michelis. Trzeba dać Komisji dyrektywy: czy ma rozwijać czy redukować Ustawę.

P. Siwicki. Należy przyjąć za schemat obecną ustawę.

P. Sokolnicki popiera zdanie p. Siwickiego, rewizję rozumie, jako ulepszenie paragrafów istniejącej ustawy.

P. Kierownik Ministerstwa. Rząd stoi na stanowisku, że należy tylko rozwinąć i ulepszyć obecną ustawę, a nie zmieniać jej kompletnie.

3. *Sprawa Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego.*

P. Tołłoczko odczytuje wniosek prof. Staniewicza, rozesłany członkom P. R. E.

P. Staniewicz popiera swój wniosek i zaznacza, że P. K. E. prowadził pertraktacje z Wydziałem Elektrycznym co do współpracy, lecz dotychczas pertraktacje nie dały pomyślnego wyniku.

P. Siwicki odczytuje załączony projekt: „Zasady współpracy Ministerstwa Robót Publicznych z Polskim Komitetem Elektrotechnicznym” i nadmienia, że projekt ten nie był rozesłany członkom Rady, ponieważ został opracowany w ostatnich dniach; z tejże racji projekt ten nie jest uzgodniony z P. K. E.

P. Benedek. Dla opracowania norm istnieje ogólny Polski Komitet Normalizacyjny; jeszcze nie jest ustalona współpraca pomiędzy tym P. K. N. a Komisją normalizacyjną P. K. E.; współpraca ta jest konieczna, szczególnie ze względu na artykuły wspólne dla elektrotechniki i innych dziedzin (miedź, wały i t. p.) i trzeba ją zawczasu przewidzieć. Normy elektrotechniczne, uchwalone przez P. K. E., powinny przejść przez ogólny Komitet Normalizacyjny.

P. Wysocki. Popieram wniosek Wydz. Elektr.; wniosek ten jednak nie może być urzeczywistniony bez zgody P. K. E.,

której jeszcze niema. Trzeba sprawę postawić tak, żeby po obecnej ewentualnej uchwale P. R. E. sprawa mogła być załatwiona, w razie zgody P. K. E., już bez nowych uchwał P. R. E. Kolidzji pomiędzy P. K. E. i P. K. N. niema i chyba nie będzie.

P. Gnoiński. Najważniejsza jest kwestja pieniężna, najlepiejby było, żeby P. K. E. pracował nadal tak, jak dotychczas, ale żeby otrzymał subsydja. Gdyby to się okazało niemożliwe, trzeba P. K. E. przyłączyć do P. R. E.

P. Drewnowski. Trzeba żeby P. K. E. przestudjował projekt Wydz. Elektr. Osobiście uważam, że projekt nadaje się do dyskusji, lecz trzeba, żeby komisja zbadała tę sprawę. Narazie sprawy przesądzać nie należy, możemy tylko uchwalić pewne wytyczne dla Komisji. Komisji można dać pełnomocnictwo do zawarcia porozumienia z P. K. E.

P. Wysocki stawia konkretny wniosek: „P. R. E. uznaje obecny P. K. E. za swą stale urzędującą Komisję, którą upoważnia do pobierania uchwał i występowania nazewnątrz w imieniu P. R. E. W celu uzgodnienia z P. K. E. i opracowania regulaminu P. R. E. wybiera specjalną komisję. Uchwała obecna jest ważną tylko w razie zgody P. K. E.”

P. Tołłoczko stawia wniosek na głosowanie:

Przyjęto: za — 15, przeciw — 0, wstrzymujących się — 0.

Zebranie przystępuje do wyborów komisji.

Wybrani jednogłośnie: przewodniczący prof. Staniewicz, wice-przewodniczący pp. prof. Wysocki i inż. Karśnicki.

4. Wolne wnioski.

P. Bieliński składa wniosek:

„Państwowa Rada Elektryczna zwraca uwagę na konieczność zmiany przepisów o podatku przemysłowym w kierunku wprowadzenia ulg w opodatkowaniu kilkakrotnych obrotów oraz zróżniczkowaniu opłat za świadectwa przemysłowe w zależności od mocy zakładów elektrycznych” —

i dodaje, że uważa ten wniosek za apel do M. R. P.

P. Kierownik Ministerstwa. M. R. P. może zakomunikować ten wniosek ze swoją opinią Ministerstwu Skarbu.

Zebranie przyjmuje do wiadomości oświadczenie p. Kierownika Ministerstwa.

P. Bieliński składa wniosek:

„Państwowa Rada Elektryczna uważa, iż dla zapewnienia racjonalnej gospodarki i należytego rozwoju

zakładów elektrycznych komunalnych i państwowych, niezbędne jest ich usamodzielnienie i komercjalizacja. Do projektów ustaw o samorządzie miejskim i wiejskim winny być włączone odpowiednie w tej mierze postanowienia".

P. Siwicki przypuszcza, że przy obecnym stanie finansów komunalnych wniosku tego nie da się skutecznie.

P. Tołłoczko. Kwestja dotyczy nie tylko elektrowni, lecz i wszystkich przedsiębiorstw komunalnych. Sprawa jest skomplikowana i Wydział Elektryczny pewno nie będzie mógł zająć się tą sprawą, nie mając odpowiednich danych. Lepiej by było, żeby Związek Elektrowni Polskich porozumiał się w tej sprawie z zarządami przedsiębiorstw państwowych i komunalnych i dopiero potem zwrócił się do M. R. P.

P. Chełmoński. Nam chodzi o to, żeby M. R. P. przedstawiło konkretne wnioski w sprawie komercjalizacji elektrowni państwowych i komunalnych; my możemy przedstawić materiały, ale opracowania powinien podjąć się Wydział Elektryczny M. R. P.

P. Tołłoczko. Związek Elektrowni powinien przedstawić projekt, P. R. E. go rozważy i wtedy przekaze M. R. P.

Propozycja ta została przyjęta przez zebranie.

P. Sokolnicki wznawia swój wniosek o wyrażenie uznania Wydziałowi Elektrycznemu M. R. P. za jego prace.

Wniosek przyjęto jednogłośnie.

P. Tołłoczko proponuje przekazać komisji rozważanie propozycji p. Hoffmanna o elektrowniach, niemających monopolu, i p. Baniewicza o elektrowniach kolejowych, co zostało przyjęte przez zebranie.

P. Michelis wyraża życzenie, żeby członkowie Rady byli zawiadomieni na 2 miesiące zawczasu o zamierzonych posiedzeniach Rady z podaniem chociażby w przybliżeniu daty posiedzenia i żeby materiały były rozsyłane przynajmniej na 6 tygodni przed posiedzeniem.

Wobec wyczerpania porządku dziennego p. o. przewodniczącego zamyka posiedzenie P. R. E. o godz. 15 m. 40.

p. o. Przewodniczącego:

(—) L. Tołłoczko.

Sekretarz:

(—) L. Nowicki.

POLSKI KOMITET ELEKTROTECHNICZNY.

Warszawa, Kredytowa 9 m. 22.

Polski Komitet Elektrotechniczny powstał w czerwcu 1924 r. z inicjatywy zrzeszeń i instytucji elektrotechnicznych.

Zadaniem Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego jest współpraca na terenie międzynarodowym z „Międzynarodową Komisją Elektrotechniczną”.

Komisja ta z siedzibą w Londynie, znana pod nazwą francuską „Commission Electrotechnique Internationale (C.E.I.)”, powstała jako realizacja dążeń elektrotechników wszystkich krajów oraz uchwał międzynarodowych kongresów elektrotechnicznych, dotyczących potrzeby utworzenia stałej instytucji, która wprowadzałaby w życie wnioski kongresów w sprawach naukowych i technicznych, obchodzących wszystkie kraje, i wogóle koordynowała prace elektrotechników na gruncie międzynarodowym. Każdy kraj, który bierze udział w M. K. E. powołuje do życia Komitet Krajowy.

Do zadań Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego należy również opracowywanie polskich norm i przepisów elektrotechnicznych.

W dziedzinie tej Polski Komitet Elektrotechniczny współpracuje z Ministerstwem Robót Publicznych i Polskim Komitetem Normalizacyjnym przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Praca nad przepisami polskimi wykazała konieczność bliższej łączności z Ministerstwem Robót Publicznych. Wyrazem potrzeby tej współpracy była uchwała Państwowej Rady Elektrycznej na posiedzeniu w dniu 14/XI 1925, mocą której Polski Komitet Elektrotechniczny został uznany za organ Państwowej Rady Elektrycznej. Uchwała ta została przyjęta przez plenarne zebranie Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego w dniu 16 stycznia 1926 r. Siedzibę swoją ma Polski Komitet Elektrotechniczny przy Ministerstwie Robót Publicznych (ul. Kredytowa 9 m. 22).

Zasady organizacji Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego, zatwierdzone przez p. Ministra Robót Publicznych, są następujące:

1. Polski Komitet Elektrotechniczny (w skróceniu P. K. E.) jest stale urzędującym organem Państwowej Rady Elektrycznej, utworzonym na podstawie porozumienia się polskich zrzeszeń i instytucji elektrotechnicznych, które przez wysyłanie do niego delega-

tów zobowiązują się do propagowania uchwał jego i do stosowania ich w swoim zakresie działania.

2. P. K. E. pracuje, uchwała i występuje w imieniu Państwowej Rady Elektrycznej. W tym charakterze pracuje także i w tym przypadku, kiedy kadencja Państwowej Rady Elektrycznej już upłynęła. W korespondencji wewnętrznej, w wydawnictwach i t. d. używa nazwy: „Państwowa Rada Elektryczna — Polski Komitet Elektrotechniczny”, poza krajem zaś „Comité Electrotechnique Polonais”.

3. Zadaniem P. K. E. jest:

- a) opracowywanie i wydawanie polskich przepisów i norm elektrotechnicznych; uzgodnienie takich prac, prowadzonych przez różne organizacje, i t. d.
- b) reprezentacja i współpraca elektrotechniki polskiej na terenie międzynarodowym przez: należenie do Międzynarodowej Komisji Elektrotechnicznej (CEI) w Londynie, jako Komitet Krajowy, ocenę jej projektów i przedstawianie własnych; wprowadzanie w życie w Polsce jej uchwał, organizowanie udziału Polski w międzynarodowych zjazdach i konferencjach elektrotechnicznych, i t. d.

Skład.

4. P. K. E. składa się:

- a) z delegatów organizacji (zrzeszeń, instytucji i urzędów państwowych), zajmujących się elektrotechniką ze stanowiska naukowego lub przemysłowego, które zgłosiły przystąpienie do Komitetu, lub zostały zaproszone przez jego plenarne zebranie;
- b) z wybitnych specjalistów z zakresu elektrotechniki, zaproszonych przez plenarne zebranie P. K. E.

Prezydjum.

5. Naczelnym organem wykonawczym i kierowniczym jest prezydjum P. K. E., składające się z prezesa, wice-prezesa, sekretarza generalnego, przewodniczących sekcji i delegata Ministerstwa Robót Publicznych (Wydziału Elektrycznego).

6. Prezesa powołuje Państwowa Rada Elektryczna na pierwszym posiedzeniu każdej kadencji, na wniosek prezydjum P. K. E.

Prezes wchodzi w skład Rady z nominacji Ministra Robót Publicznych i pełni swe obowiązki w Komitecie także po upływie kadencji w przypadku, kiedy skład Państwowej Rady Elektrycznej nie został jeszcze ustalony. Inni członkowie prezydium są wybierani na 3 lata z grona P. K. E. na pierwszym plenarnem zebraniu w roku. Ustupujący członkowie prezydium mogą być wybierani ponownie.

7. Do prezydium należy: reprezentacja P. K. E., ogólne kierownictwo pracami Komitetu, układanie i wykonywanie budżetu (poza częścią, będącą udziałem Rządu), ostateczna redakcja uchwał projektów, przepisów i t. d., oraz inne sprawy, specjalnie wymienione w regulaminie P. K. E.

Biuro.

8. P. K. E. może utrzymywać stałe biuro z płatnym personelem, w skład którego Minister Robót Publicznych może delegować urzędnika do prac bieżących i naukowo-technicznych.
9. Sprawozdania, uchwały, przyjęte przepisy i normy i t. d. są ogłaszane w wydawnictwach Komitetu oraz w prasie technicznej. Organizacje, wchodzące w skład P. K. E., otrzymują te wydawnictwa bezpłatnie w liczbie egzemplarzy, określonej przez prezydium. Uchwały, przepisy i normy, mające obowiązywać urzędy państwowe, lub mające otrzymać moc prawną, mogą być ogłaszane przez Komitet dopiero po zatwierdzeniu przez obowiązujące władze państwowe.

Sprawozdania.

10. Prezydium Komitetu zdaje na każdym plenarnem zebraniu sprawę z działalności Komitetu za okres od ostatniego zebrania. Prezes P. K. E. składa co roku Państwowej Radzie Elektrycznej sprawozdanie z działalności Komitetu oraz program prac na okres najbliższy.

Sprawy finansowe.

11. Koszta, związane z czynnościami P. K. E., są pokrywane:
 - a) przez organizacje społeczne, należące do Komitetu, według klucza, zatwierdzonego przez zebranie plenarne oraz
 - b) przez Ministerstwo Robót Publicznych.

12. Projekt całkowitego budżetu P. K. E. przedstawia Prezes Komitetu Ministerstwu Robót Publicznych przed 1 lipca każdego roku, wraz z programem prac na rok następny.

Budżet, dotyczący udziału organizacji społecznych, po zatwierdzeniu przez zebranie plenarne Prezes Komitetu podaje do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych.

13. Stan rachunków i kasy bada corocznie Komisja Rewizyjna, wybierana w liczbie 3 osób z grona członków Komitetu, podobnie jak członkowie prezydium, na przeciąg 3 lat. Prezydium Komitetu zarządza dorywczo podobne badania ze swej strony.

Stosownie do swych zadań P. K. E. posiada dwie sekcje.

I. Sekcja współpracy międzynarodowej. Przy sekcji tej (przew. prof. politechniki warszawskiej, inż. Kazimierz Drenowski) istnieją obecnie następujące komisje:

- a) symboli i definicji (przew. pplk. inż. W. Günther);
- b) maszyn elektrycznych (przew. prof. pol. warsz. inż. M. Pożaryski);
- c) urządzeń elektrycznych (przew. inż. B. Hac);
- d) trakcji elektrycznej (przew. inż. K. Mech);
- e) materiałów przewodowych i izolacyjnych (przew. inż. T. Czaplicki).
- f) maszyn napędowych.

II. Sekcja polskich przepisów i norm elektrycznych.

Sekcja ta (przew. prof. pol. warszawskiej St. Wysocki, członkowie: prof. politechniki lwowskiej G. Sokolnicki i inż. Bernard Szapiro w Krakowie) zajmuje się w odpowiednich komisjach opracowaniem następujących przepisów:

- a) budowy i ruchu,
- b) na przewody izolowane i kable,
- c) na izolatory elektryczne,
- d) na maszyny elektryczne,
- e) na dźwigi elektryczne,
- f) na warunki dostaw lamp elektrycznych żarowych,
- g) dla instalacji elektrycznych tak wysokiego, jak i niskiego napięcia, przyłączonych do sieci,
- h) dla opracowania przepisów dla kopalnictwa węglowego i naftowego.

W latach ubiegłych opracowano szereg ważnych przepisów elektrotechnicznych, względnie przygotowano ich projekty.

Skład Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego w roku 1926-ym jest następujący:

Prezjdum Komitetu:

Prezes: Dr. Leon Staniewicz, prof. politechniki warszawskiej.

Wiceprezes Zygmunt Okoniewski, naczelny dyrektor Polskich Zakładów Elektrycznych Brown Boveri, S. A. (delegat Polskiego Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych).

Sekretarz Generalny: Kazimierz Drewnowski, prof. politechniki warszawskiej (delegat Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich).

Przewodniczący Sekcji polskich przepisów i norm elektrotechnicznych: Stanisław Wysocki, prof. politechniki warszawskiej (delegat politechniki warszawskiej).

Przewodniczący Sekcji współpracy międzynarodowej prof. Kazimierz Drewnowski (tymczasowo).

Delegat Ministerstwa Robót Publicznych: inż. Witold Rosental.

Członkowie Komitetu i organizacje, których są reprezentantami.

1. Inż. Tadeusz Baniewicz — Polski Związek Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce.
2. Inż. Stanisław Bieliński — Koło Krakowskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.
3. Inż. Tadeusz Czaplicki — Koło Warszawskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.
4. Dyr. Kazimierz Gayczak — Związek Elektrowni Polskich.
5. Ppłk. inż. Wacław Günther — Ministerstwo Spraw Wojskowych.
6. Inż. Gustaw Hensel — Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
7. Prof. Kazimierz Idaszewski — Koło Lwowskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.
8. Dyr. Felicjan Karśnicki — Stowarzyszenie Elektrotechników Polskich.
9. Inż. Julian Kraushar — Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych.
10. Major-inż. Kazimierz Krulisz — Stowarzyszenie Radiotechników Polskich.
11. Inż. Paweł Nestrypke — Koło Poznańskie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.

12. Inż. Jan Obrąpalski — Koło Sosnowieckie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.
13. Inż. Wacław Pawłowski — Ministerstwo Kolei.
14. Prof. Mieczysław Pożaryski — politechnika warszawska.
15. Inż. Zygmunt Rau — Koło Łódzkie Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich.
16. Inż. Józef Rząśnicki — Główny Urząd Miar.
17. Prof. Gabryel Sokolnicki — politechnika lwowska.
18. Inż. Jan Straszewicz — Związek Zawodowy Inżynierów Elektryków.
19. Inż. Zygmunt Strasburger — Gen. Dyrekcja Poczty i Telegrafów.
20. Inż. Stanisław Zuchmantowicz — Koło Teletechników Stowarzyszenia Techników w Warszawie.

MINISTERSTWO PRZEMYSŁU i HANDLU

Warszawa, Elektoralna 2.

Departament ogólny.

Dyrektor Departamentu — inż. Władysław Malangiewicz, tel. 412-02, wewn. 22, przyjmuje od 11 do 13-ej.

Wydział Spółek Akcyjnych załatwia wszelkie sprawy, związane ze spółkami akcyjnymi.

Naczelnik Wydziału, Stanisław Sokołowski, tel. wewn. 71, przyjmuje od 11 do 13.

Departament przemysłowy.

Dyrektor Departamentu — inż. Julian Dąbrowski, tel. 412-08, wewn. 93, przyjmuje od 11 do 13.

Wydział polityki przemysłowej obejmuje sprawy cel, sprawy kredytowe i podatkowe.

Naczelnik Wydziału, Wincenty Zwoliński, tel. 412-07, wewn. 75, przyjmuje od 11 do 13.

Referat cel polskich, Stefan Franciszek Królikowski, tel. wewn. 79.

Sprawy taryfy celnej, stawek i nomenklatury ze stanowiska gospodarczego, sprawy agia, cła konwencyjne, cła wywozowe i t. p.

Referat ulg celnych, Leszek Sosnowski i Bohdan Lubiniński, tel. 71-02. Ulgi celne z tytułu taryfy celnej i przepisów celnych, ulgi celne z tytułu rozporządzeń o ulgach celnych.

Referat cel zagranicznych i obrotu uszlachetniającego — Stefan K o n o p s k i, tel. wewn. 82. — Kredyty cłowe.

Wydział administracji przemysłowej obejmuje sprawy ustawodawstwa przemysłowego, władz przemysłowych niższych instancji, technicznego bezpieczeństwa pracy i nadzoru nad kotłami parowymi, sprawy zarządu państwowego.

Naczelnik Wydziału inż. Józef W a t t e n, tel. wewn. 98.

Referat technicznego bezpieczeństwa pracy i nadzoru nad kotłami parowymi, Kazimierz P a r n i e w s k i, tel. wewn. 72.

Referat ustawodawstwa przemysłowego, Roman S l a s k i, tel. wewn. 78.

Referat władz przemysłowych niższych instancji, Alfred S c h e e r, tel. wewn. 99.

Sprawy zarządów przymusowych załatwia inż. Wacław H a u s z y ł d.

Wydział Wielkiego Przemysłu obejmuje sprawy uruchomienia przemysłu, sprawy kredytów rządowych. Naczelnik Wydziału, inż. Czesław B e n e d e k przyjmuje od 11 do 13, tel. 412-10, wewn. 86.

Referat elektrotechniczny, inż. Czesław W i e r u s z K o w a ł s k i.

Główny Urząd Miar.

Dyrektor Urzędu inż. Zdzisław R a u s z e r, przyjmuje od 12 do 13, tel. 154-90.

Wicedyrektor i naczelnik Wydziału wykonawczo-prawnego, Stanisław M u s z k a t, przyjmuje od 12 do 13, tel. 62-09.

Wicedyrektor i naczelnik Wydziału ogólnego i administracyjnego, Tadeusz S a g a j ł o, przyjmuje od 12 do 13, telefon 284-81.

Członkowie Urzędu: Mikołaj K o w a ł - M i e d z w i e c k i, inż. Tadeusz S m o ł e Ń s k i, tel. 285-21 i Kierownik działu liczników elektrycznych, inż. Józef R z a ś n i c k i, tel. 285-21 dod.

MINISTERSTWO SKARBU.

Warszawa, Rymarska 1/5.

Departament podatków i opłat. Dyrektor departamentu, Wacław K o s z k o, godziny przyjęć od 13 do 15.

Naczelnik Wydziału od personam, Edward W e r n e r, telefon 512-67.

Wydział podatku dochodowego. Naczelnik wydziału August U r b a n, tel. 171-49.

Wydział podatku przemysłowego. Naczelnik wydziału Władysław Kozłowski, tel. 512-70.

Wydział podatku majątkowego. Naczelnik wydziału, Michał Brzecki, tel. 171-44.

Wydział podatku gruntowego. Naczelnik wydziału Lucjan Lubowicki, tel. 68-82.

Wydział podatków ogólnych. Naczelnik wydziału, Dr. Edward Tomkiewicz, tel. 512-53.

Wydział podatków Samorządowych. Kierownik wydziału Józef Tworzydło, tel. 512-56.

Wydział podatku spadkowego i stemplowego. Naczelnik wydziału, Stanisław Fałat, tel. 512-02.

Departament cel.

Godziny przyjęć 14—15.

Dyrektor departamentu, Wacław Dzierżgowski, telefon 512-31; Zastępca dyrektora, Franciszek Kutschera, tel. 512-24.

Wydział taryfowy obejmuje sprawy przepisów taryfowych celnych, dotyczących przywozu, wywozu i tranzytu towarów. Naczelnik wydziału—Władysław Danielewicz. Interesantów przyjmuje zastępca naczelnika wydziału, Wacław Gaładyk, tel. 171-40.

Departament obrotu pieniężnego.

Dyrektor departamentu Aleksander Woytkiewicz przyjmuje w poniedziałki, środy i piątki od g. 13 do 15, tel. 512-22.

Wydział Bankowy załatwia sprawy spółek akcyjnych. Naczelnik wydziału Eugenjusz Bączkowski przyjmuje od godziny 13 do 15, tel. 512-13.

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

Warszawa, Nowy Świat 69.

Naczelnny inspektor administracji—Stanisław Twardo.

Departament Samorządowy — Dyrektor departamentu, Władysław Wajsbrod, tel. 52-41, przyjmuje od 11 do 13.

Wydział Samorządu miejskiego — Naczelnik wydziału Dr. Rudolf Sikorski przyjmuje od 11 do 13, tel. 63-41.

Wydział przedsiębiorstw komunalnych — Kierownik inż. Wacław Cywiński.

STOWARZYSZENIE ELEKTROTECHNIKÓW POLSKICH.

Siedziba Zarządu: Warszawa, Czackiego 3/5, tel. 90-23.

Zarząd Stowarzyszenia: prezes—prof. M. Pożaryski.

Członkowie: inż. T. Arlitewicz, inż. Z. Berson, inż. W. Günther, inż. A. Hoffmann, inż. R. Podoski, inż. Z. Rau.

Komisja Rewizyjna: inż. W. Horko, inż. J. Koźniewski, inż. E. Potemski, inż. T. Ruśkiewicz, inż. T. Sułowski.

Zadaniem Stowarzyszenia jest zrzeszenie elektrotechników polskich w celu:

wspólnej pracy w sprawach, dotyczących całokształtu zadań elektrotechniki;

krzewienia wiedzy elektrotechnicznej przez otwieranie za zezwoleniem właściwej władzy i popieranie uczelni elektrotechnicznych w Polsce oraz przez popieranie i rozpowszechnianie polskiego piśmiennictwa elektrotechnicznego w każdej postaci;

tworzenie zbiorów, bibliotek, laboratorjów, biur porady fachowej, biur pośrednictwa pracy, utworzonych na zasadach specjalnych koncesji, oraz urządzania zjazdów, odczytów;

wspólnego ustalania przepisów, dotyczących instalacji, typu materiałów, środków bezpieczeństwa i t. p. oraz ustalania słownictwa elektrotechnicznego;

współdziałania w rozwoju rodzimego przemysłu elektrotechnicznego;

rejestracji polskich sił elektrotechnicznych;

utrzymywania stałych stosunków z pokrewnymi instytucjami zagranicznymi.

Członkami Stowarzyszenia są członkowie Kół, należących do Stowarzyszenia, inżynierowie i elektrotechnicy, posiadający przynajmniej średnie wykształcenie techniczne lub ogólne, jeżeli pracują na polu technicznym i mają odpowiednie kwalifikacje etyczne i towarzyskie.

Władzami Stowarzyszenia są:

1. Ogólne Zgromadzenie Delegatów, które jest najwyższą władzą Stowarzyszenia i składa się z przedstawicieli Kół nie mniej niż po 1 od każdego Koła. Koła, posiadające powyżej 25 członków i nie więcej ponad 50, wysyłają po 2 przedstawicieli. Ogólne Zgromadzenia Delegatów bywają zwyczajne i nadzwyczajne; zwyczajne bywają zwoływane raz do roku i odbywają się w różnych miastach Polski. Ogólne Zgromadzenia Delegatów są prawomocne bez względu na ilość obecnych delegatów.

2. Zarząd, który składa się z 9 członków, obieranych przez Ogólne Zgromadzenie Delegatów na przeciąg 3 lat. W posiedzeniach Zarządu mają prawo uczestniczyć prezesowie poszczególnych Kół lub obrani przez Ogólne Zebranie danych Kół delegaci z głosem doradczym.

3. Komisja Rewizyjna, która kontroluje fundusze i rachunkowość Stowarzyszenia. Komisja Rewizyjna składa się z 5 członków i obowiązana jest przynajmniej raz na rok dokonywać rewizji.

Skład liczbowy członków Kół i lista członków zarządu poszczególnych, przedstawia się jak następuje:

Koło Warszawskie — liczy 127 członków. Siedziba: Warszawa, Czackiego 3/5 m. 24. Prezes Koła — F. Karśnicki, wiceprezes — Z. Berson, sekretarz — K. Pustoła, gospodarz lokalu W. Günther, skarbnik — T. Arlitewicz, bibliotekarz — W. Niemirowski, referent odczytowy — T. Czapliski.

Koło Łódzkie — liczy 47 członków. Siedziba: Łódź, Piotrkowska 102. Prezes Koła — B. Micheliś, wiceprezes Z. Rau, skarbnik — E. Jasiński, sekretarz — A. Brudnicki, delegat do Komisji — W. Kopczyński.

Koło Radomskie — liczy 12 członków. Siedziba: Radom, Długa 16. Prezes — A. Chądzyński, członkowie Zarządu: F. Żegilewicz i W. Lindner.

Koło Lwowskie — liczy 42 członków. Siedziba: Lwów, Zimorowicza 9. Prezes prof. dr. K. Idaszewski, wiceprezes — dr. S. Fryze, skarbnik — K. Knaus, członkowie Zarządu: S. Kozłowski, M. Winnicki, J. Dobrowolski i S. Spira.

Koło Krakowskie — liczy 31 członków. Siedziba: Kraków, Dajwór 27. Prezes — S. Bieliński, wiceprezes — M. Porębski, sekretarz — L. Zgliński, skarbnik — Z. Bendarski.

Koło Sosnowieckie — liczy 39 członków. Siedziba: Sosnowiec, Czysta 9. Prezes — W. Horko, wiceprezes — J. Blay, sekretarz — Z. Jacynicz, skarbnik — M. Bereszkowski, delegat do Komisji — E. Janiszewski.

Koło Poznańskie — liczy 38 członków. Siedziba: Poznań, Nowy Rynek 14/15. Prezes — P. Nestrypke, wiceprezes — K. Trompeteur, sekretarz — J. Dybizański, skarbnik — E. Szczerkowski, delegat do Komisji F. Biskupski, delegat na Zjazdy S. E. P. — J. Koźniewski (zast. P. Ne-

strypkę), Komisja Rewizyjna: W. Piński, E. Żołubak i B. Kasproicz.

Koło Toruńskie — liczy 8 członków. Siedziba: Toruń, Młotowa 13. Prezes—A. Hoffmann, sekretarz—M. Waruszyński, skarbnik — H. Karbowski. Komisja Rewizyjna: T. Kossakowski i K. Pudelewicz.

W Stowarzyszeniu Elektrotechników Polskich czynną jest **Centralna Komisja Słownictwa**, w skład której wchodzi pp.: przewodniczący — J. Rzewnicki, zastępca — Z. Berson, członkowie: T. Arlitewicz, T. Czaplicki, K. Drewnowski, W. Günther, S. Odrowąż-Wysocki, J. Skowroński (sekretarz) i P. Żerański. Delegat Koła Teletechników — St. Zuchmantowicz. Stali korespondenci G. Sokolnicki (Lwów) i A. Hoffmann (Pomorze).

STOWARZYSZENIE RADJOTECHNIKÓW POLSKICH.

Siedziba: Warszawa, Czackiego 3/5, m. 24, tel. 90-23.

Zarząd — Prezes: inż. J. Plebański.

Członkowie: inż. mjr. K. Jackowski, A. Dąbrowski, inż. W. Heller, por. Jasiński, mjr. inż. K. Krułisz, dr. Moroński, prof. Pęczalski, inż. W. Sczighino, inż. B. Zieleniewski.

Cele Stowarzyszenia:

a) wszechstronne popieranie nauki radjotechnicznej w Polsce, urządzenie własnego laboratorium, biblioteki, wydawanie czasopism, urządzenie odczytów, zebrania naukowe, organizacja zbiorowych prac i t. d.;

b) wszechstronne popieranie w Polsce przemysłu radjotechnicznego i zastosowania radjotechniki we wszystkich dziedzinach życia społecznego;

c) utrzymywanie stałych stosunków z pokrewnymi instytucjami zagranicą;

d) rozpowszechnianie wśród społeczeństwa zainteresowania radjotechniką przez odczyty i pokazy;

e) urządzenie zjazdów, wystaw, biur pośrednictwa pracy i porady fachowej;

f) organizowanie i popieranie w państwie radjotelegrafii amatorskiej.

Zwyczajnymi członkami Stowarzyszenia Radjotechników według statutu mogą być inżynierowie oraz technicy (posiadający przynajmniej średnie wykształcenie techniczne lub ogól-

ne), pracujący na polu radjotechnicznym i posiadający kwalifikacje etyczne i towarzyskie.

Stowarzyszenie Radjotechników działa na całym terytorjum państwa, organizuje w poszczególnych miastach koła prowincjonalne. W chwili obecnej istnieją cztery takie koła: we Lwowie, Poznaniu, Toruniu i Wilnie.

Stowarzyszenie urządza co dwa tygodnie odczyty fachowe z dziedziny radjotechniki.

Oficjalnym organem Stowarzyszenia Radjotechników Polskich jest „Przegląd Radjotechniczny”.

KOŁO TELETECHNIKÓW.

Siedziba: Warszawa, Plac Napoleona 10 — II piętro.

Zarząd: Prezes inż. Aleksander Olendzki.

Sekretarz—inż. Eugenjusz Urbanowicz.

Koło Teletechników powstało w roku 1920, jako odrębne zrzeszenie przy Stowarzyszeniu Techników w Warszawie.

Zadaniem Koła jest zbliżenie pomiędzy sobą specjalistów teletechniki, t. j. telefonji, telegrafji i radjotechniki, popieranie rozwoju wiedzy technicznej, teoretycznej i praktycznej.

Obecnie Koło liczy 52 członków.

ZWIĄZEK ZAWODOWY INŻYNIERÓW ELEKTRYKÓW.

Siedziba: Warszawa, ul. Mokotowska Nr. 40 m. 3.

Tel. Nr. 22-80.

Władze Zarządu: Prezes — inż. Br. Tyszk.

Wiceprezes — inż. M. Krahelski.

Sekretarz — inż. A. Śledziński.

Skarbnik — inż. J. Walewski.

Członkowie zarządu: inż. Z. Koenig, K. Olszewski, J. Pawlikowski i J. Straszewicz.

Zastępcy: inż. S. Lehr i W. Ścigalski.

Komisja rewizyjna: inż. M. Nacholiński, E. Napieralski i F. Trzeciak.

Komisja balotująca: inż. C. Gil, B. Hac, B. Jabłoński, S. Kędzierski, E. Napieralski, H. Nowicki i J. Rendzner.

Kierownik społecznego biura pośrednictwa pracy—inż. B. Januszkiewicz (Natolińska 7 m. 3, tel. 72-56).

Spółdzielnia budowlana Związku: Zarząd—inż. W. Byśzewski, A. Śledziński i A. Skudro.

Związek rozciąga swoją działalność na całą Polskę i posiada członków w kilkunastu miejscowościach i we wszystkich liczniejszych skupieniach inżynierów elektryków.

Związek działa od roku 1918.

Celem jego jest obrona interesów materialnych i zawodowych oraz poprawa bytu inżynierów elektryków, pośrednictwo w wyszukiwaniu pracy, prowadzenie spółdzielni, Kasy oszczędnościowo - zapomogowej, organizowanie pomocy prawnej, urządzenie odczytów, wykładów, wycieczek zawodowych, utrzymywanie biblioteki, lokalu klubowego i czytelnicy czasopism oraz urządzenie zebrań towarzyskich.

Członkiem Związku może być każdy polak, pracujący zawodowo i zarobkujący, jako inżynier elektryk, z wyjątkiem tych, którzy ciągną zyski materialne z pracy innych inżynierów elektryków, lub których interesy sprzeciwiają się celom Związku.

Ważniejsze przejawy działalności Związku w r. 1925 były następujące:

1) Jak i lat poprzednich, przez Związek prowadzone było biuro pośrednictwa pracy, mające doniosłe znaczenie dla członków Związku, zwłaszcza w dobie kryzysu gospodarczego, który dotknął również i świat elektrotechniczny. Za pośrednictwem biura szereg członków Związku pozyskał mniej lub więcej poważniejsze stanowiska w elektrowniach, przy budowie sieci i w biurach elektrotechnicznych. Od czerwca biuro, zgodnie z nakazem ustawy sejmowej, zostało wyodrębnione pod nazwą „społeczne biuro pośrednictwa pracy” i prowadzone jest przez kierownika—członka Związku, przytem czynności biura są pod kontrolą inspektoratu pracy.

2) Czyniono zabiegi o rozpoczęcie budowy domu mieszkalnego dla członków Związku na pozyskanym od rządu placu przy ul. Raszyńskiej, położonym obok kolonii im. Lubckiego. Z uwagi na trudności finansowe budowę domu odłożono do wiosny r. 1926, na razie zaś zajęto się sporządzeniem planów domu.

3) Za przykładem lat poprzednich Związek w ciągu roku sprawozdawczego urządził kilka wycieczek naukowych dla członków i wprowadzonych gości, mianowicie do: Polskiego Towarzystwa Radjotechnicznego, Elektrowni w Pruszkowie, Stacji telefonów miejskich, Mennicy Państwowej, tunelu w ul. 3-go Maja i do szkoły tramwajowej na Woli.

4) Związek przez delegata swego, inż. J. Straszewicza, brał udział jako członek w pracach Polskiego Komitetu Elek-

trotechnicznego. Poza tem Związek należał również do Centralnej Organizacji Pracowników Umysłowych oraz od lat wielu jest członkiem Komisji międzyzwiązkowej kulturalno-artystycznej, dzięki czemu członkowie Związku korzystać mogą z ulgowego wstępu na widowiska.

5) Związek zabiegał również o rozwój życia towarzyskiego wśród członków i ich rodzin.

ZWIĄZEK PRZEDSIĘBIORSTW TRAMWAJOWYCH I KOLEI DOJAZDOWYCH W POLSCE.

Siedziba: Warszawa, ul. Kopernika 8, tel. 141-75.

Zarząd: Prezes Związku — p. inż. Alfons Kühn, dyrektor Tramwajów Miejskich w Warszawie.

Wiceprezes — p. inż. Józef Budkiewicz, dyrektor Warszawskich Dróg Żelaznych Dojazdowych.

Skarbnik — p. inż. Tadeusz Baniewicz, dyrektor Elektrycznych Kolei Dojazdowych.

Członkowie Zarządu — p. Roman Augustyniak, dyrektor Sredzkiej Kolei Powiatowej, p. inż. Marjan Dziewoński, dyrektor Miejskiej Kolei Elektrycznej we Lwowie, p. inż. Wiesław Gerlicz, poseł na Sejm i dyrektor Tow. Akc. Łódzkich Kolei Dojazdowych i p. inż. Paweł Nestrupke, dyrektor Poznańskiej Kolei Elektrycznej.

Komisja Rewizyjna — p. Roman Masełkowski, dyrektor Bydgoskich Kolei Powiatowych, p. inż. Tadeusz Polaczek, dyrektor Krakowskiej Spółki Tramwajowej i p. inż. Jan Ring, dyrektor Kolei Elektrycznej Łódzkiej.

Radca prawny — adw. Adam Chełmoński, poseł na Sejm.

Dyrektor Związku — inż. Mieczysław Kuźmicki.

Związek powstał na początku roku 1922. Ma on na celu obronę interesów zrzeszonych przedsiębiorstw i rozwój kolejnictwa dojazdowego oraz komunikacji miejskiej. Do celu dąży przez:

a) popieranie i organizowanie członków swych we wszystkich sprawach gospodarczych, pośrednictwo przy wzajemnej wymianie wyników gospodarczych i prac statystycznych, inicjatywę w opracowaniu wspólnych zagadnień zawodowych, wykonywanie doświadczeń z najważniejszych gałęzi zawodowych i wogóle rozszerzanie wiadomości i wyników doświadczeń z dziedziny nauki, dotyczących spraw Związku;

b) zakładanie w obrębie Związku spółek dla wspólnego zakupu materiałów pomocniczych na podstawie odpowiednio zalegalizowanych statutów, organizowanie stacji doświadczalnych oraz zakładów przemysłowych wytwórczych, spółdzielczych, do których będą mieli prawo należeć wyłącznie członkowie Związku, jednak bez przymusu należenia;

c) zawieranie umów lub związków gospodarczych z innymi związkami i stowarzyszeniami, popierającymi pokrewne cele.

Do Związku należy obecnie 22 przedsiębiorstw, w tem 9 tramwajowych i 13 kolei dojazdowych.

Ze sprawozdania Związku z roku 1924:

	Tramwaje	Koleje	Razem
Liczba zrzeszonych przedsiębiorstw . . .	9	12	21
w tem a) komunalnych	3	7	10
b) prywatnych	6	5	11
Długość sieci eksploatacyjnej km . . .	212,95	750,62	963,57
Długość torów pojedynczych km . . .	376,83	909,03	1 285,86
Liczba parowozów	—	92	92
Liczba wozów osob. silnik.	999	38	737
Liczba wozów osob. przyczepn.	443	249	692
Liczba wozów tow. silnik.	34	—	34
Liczba wozów tow. przycz.	87	1 688	1 775
Liczba wozów specjalnych	58	39	97
Ogólna liczba wozów	1 321	2 014	3 335
Liczba pracowników	6 619	1 611	8 230
Liczba przejechanych: parowozokilometrów	—	1 423 248	1 423 248
wozokilometrów osob:	37 410 509	8 384 291	45 794 800
„ tow.	527 793	2 547 281	3 075 074
Liczba przewiezionych pasażerów . .	276 232 618	10 893 584	287 126 202
Ilość przewiezionych towarów ton . . .	163 629	769 367	1 032 996

Działalność Związku polegała na obronie interesów zrzeszonych przedsiębiorstw wobec władz centralnych, a mianowicie: występowano o ulgi celne, o pożyczki na inwestycje,

o koncesje na budowę nowych linii, w sprawach ubezpieczeń społecznych, inspekcji pracy, w obronie praw kolejek samorządowych i innych, załatwiano również odbiór materiałów, zamawianych przez przedsiębiorstwa zrzeszone.

Zarząd Związku opracował i uzyskał wniesienie do Sejmu interpelacji w sprawie zwrotu przez Rząd wagonów Kolejki Krotoszyńskiej oraz wniesienie ustawy o udzielaniu uprawnień na koleje dojazdowe i tramwajowe.

Związek brał czynny udział w pracach Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego, będąc reprezentowany przez dyrektora Związku, inż. M. Kuźmickiego.

Związek należy do Międzynarodowego Związku Tramwajów i Kolei Dojazdowych w Brukseli i miał w łonie Zarządu tego Związku swego przedstawiciela w osobie ś. p. Józefa Tomickiego, poszczególni członkowie Zarządu Związku reprezentowali Związek w różnych instytucjach.

Ś. p. Józef Tomicki w Państwowej Radzie Kolejowej, Inż. J. Budkiewicz — w Radzie Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów.

Inż. T. Baniewicz — w Komitecie Normalizacyjnym przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Inż. A. Kühn — w spółce „Zakup i Dostawa”.

Ogółem Zarząd odbył 7 posiedzeń, nadto odbyły się dwie konferencje fachowe: inżynierów warsztatowców i służby ruchu.

Pracowały komisje: normalizacji nawierzchni, pod przewodnictwem inż. A. Wilamowskiego i regulaminowa pod przewodnictwem inż. M. Dziewońskiego.

Szczegółowe sprawozdanie z IV-ego Ogólnego Zgromadzenia Związku Przedsiębiorstw Tramwajowych i Kolei Dojazdowych w Polsce oraz z działalności Związku za r. 1924 i tablice statystyczne można nabyć w biurze Związku w cenie 10 zł. za egzemplarz.

POLSKI ZWIĄZEK PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH

Siedziba: Warszawa, Aleje Jerozolimskie 16, tel. 66-61.

Rada Związku: Julian Bulzacki, Hugon Fried, Jerzy Hirszowski, Julian Kraushar, Emil Kühn, Julian Lukrec, Paweł Mackiewicz, Zygmunt Okoniewski, Tadeusz Podkóliński, Stanisław Reychman, Tomasz Ruśkiewicz, Tadeusz Sułowski.

Prezydjum Rady w osobach: Tomasz Ruśkiewicz — prezes, Emil Kühn vice-prezes, Julian Kraushar — sekretarz, oraz Zygmunt Okoniewski i Tadeusz Podkóliński — członkowie, stanowią Zarząd Związku.

Stosownie do uchwały I-go Ogólno-Krajowego Zjazdu Polskich Kupców i Przemysłowców gałęzi elektrotechnicznej, który odbył się w Warszawie w dn. 8, 9 i 10 grudnia r. 1922, przekształcono Polski Związek Firm Elektrotechnicznych na Polski Związek Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych, celem zrzeszenia w jednej organizacji rozrzuconych po całym terenie Rzeczypospolitej przedsiębiorstw elektrotechnicznych, zarówno przemysłowych, jak i techniczno-handlowych — gałęzi elektrotechnicznej, a więc: wytwórców, składników i instalatorów.

Celem Związku jest popieranie przemysłu krajowego, jak i polskiego kupiectwa, reprezentowanie gałęzi elektrotechnicznej wobec władz i społeczeństwa; obrona interesów zawodowych, załatwianie spraw spornych, normowanie cen na rynku polskim, pertraktacje ze związkami zawodowymi w sprawie płac pracowniczych i monterskich, wreszcie inicjatywa w opracowaniu zagadnień fachowych, podatkowych, celnych jak i propaganda elektryfikacji kraju, a przede wszystkim rozpowszechnianie i popularyzowanie urządzeń elektrycznych w rolnictwie i przemyśle, urządzenie zjazdów, wystaw, odczytów, publikacji i t. p.

Dążenie do zróżniczkowania prac poszczególnych działów wytworzyło w łonie Związku następujące sekcje specjalne:

- 1) wytwórców,
- 2) składników,
- 3) instalatorów.

Przy sekcjach istnieją Komisje, które mają za zadanie opracowanie poszczególnych działów szeroko zakreślonego programu, z których należy wymienić: Komisję celno-statystyczną, Sekcję wytwórców, Komisję cennikową, Sekcję składników oraz Komisję przepisową, Sekcję instalatorów.

W roku 1926 przedstawiono władzom do zatwierdzenia nowy statut Związku, na mocy którego zostają wprowadzone trzy kategorie członków: honorowych, rzeczywistych i korespondentów, oraz zostaje nowowprowadzona instytucja Sądu Związkowego dla rozstrzygania sporów między członkami w drodze polubownej.

W różnych środowiskach na prowincji utworzone są Koła okręgowe, które mają swych przedstawicieli w Radzie Związku.

Dla ożywienia działalności zaprowadzono dwa razy miesięcznie — w środy — wieczory odczytowe, na których poruszane są aktualne tematy z dziedziny gospodarczej i technicznej.

Biuro Związku jest czynne stale w dnie powszednie rano od g. 9—2-ej i 5¹/₂ do 7¹/₂ wieczorem, i pracami jego kieruje inż. W. Potemski.

Stanowisko dyrektora Związku powierzono członkowi Rady i Zarządu, inż. Julianowi Krausharowi.

Związek liczy 198 zrzeszonych przedsiębiorstw.

WYDAWNICTWO CZASOPISMA „PRZEGLĄD ELEKTROTECHNICZNY”.

Siedziba: Warszawa, Czackiego 5 m. 24, tel. 90-23.

Formą prawną wydawnictwa jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z kapitałem 5000 zł., składającym się z 1000 udziałów po 5 zł. każdy.

Udział spółników w zyskach i majątku spółki odpowiada wysokości wniesionych przez nich do spółki wkładów, odpowiedzialność zaś spółników ogranicza się wniesionymi do spółki udziałami. W razie śmierci spółnika udział jego przechodzi na spadkobierców. Zarząd Spółki składa się z siedmiu osób.

Na czwarty rok operacyjny do Zarządu zostali wybrani: pp. K. Jackowski, Fel. Karśnicki, Miecz. Kuźmicki, Edward Opęchowski, Roman Podoski, Mieczysław Pożaryski i Tomasz Ruśkiewicz; do Komisji Rewizyjnej: pp. Kazimierz Gayczak, Alfons Kühn i Zygmunt Okoniewski.

Po porozumieniu się Zarządu Wydawnictwa ze Stowarzyszeniem Radjotechników Polskich od dnia 1 stycznia 1923 roku łącznie z Przeglądem Elektrotechnicznym wydawany jest Przegląd Radjotechniczny, jako organ Stowarzyszenia Radjotechników Polskich.

Zarząd spółki w porozumieniu z Zarządem Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich powołał na redaktora naczelnego prof. M. Pożaryskiego. Redaktorem Przeglądu Elektrotechnicznego jest inż. W. Pawłowski, Przeglądu Radjotechnicznego — inż. K. Krulisz. Administracja wydawnictwa spoczywa w rękach inż. M. Kuźmickiego.

POLSKIE ELEKTROWNIE.

spółdz. z ogr. odp.

Siedziba: Warszawa, ul. Krucza Nr. 44. Tel. 518-13 i 51-76.

Instytucja powstała z inicjatywy Związku Elektrowni Polskich i zarejestrowana w dniu 22 września 1925 r. w Sądzie Okręgowym w Warszawie. Zasadnicze artykuły zatwierdzonego statutu są następujące:

§ 1. Przy Związku Elektrowni Polskich powstaje spółdzielnia pod firmą: „Polskie Elektrownie, spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie”.

§ 2. Siedzibą Spółdzielni jest Warszawa. Spółdzielnia może mieć filje, oddziały, zastępstwa i przedstawicielstwa.

§ 3. Czas trwania Spółdzielni nie jest ograniczony.

§ 4. Spółdzielnia jest osobą prawną i jako taka może nabywać i zbywać majątek ruchomy i nieruchomy, zaciągać wszelkie zobowiązania, pozywać i być pozywaną.

§ 5. Celem przedsiębiorstwa jest popieranie polskiej gospodarki elektrycznej przez:

- a) zakup i sprzedaż surowców, maszyn, materiałów i wszelkich produktów, potrzebnych dla przemysłu elektrownianego;
- b) prowadzenie na własny rachunek zakładów wytwórczych, wszelkich pracowni i laboratoriów;
- c) udzielanie wszelkiego rodzaju kredytów i prowadzenie czynności bankowych, przewidzianych dla Spółdzielni kredytowych, zgodnie z art. 81 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 grudnia 1924 roku;
- d) organizowanie i finansowanie akcji elektryfikacyjnych;
- e) zawieranie związku gospodarczego z innymi stowarzyszeniami i instytucjami, popierającymi równe cele.

§ 6. Członkowie odpowiadają za zobowiązania Spółdzielni zadeklarowanymi udziałami i ponadto ponoszą oni dodatkową odpowiedzialność do wysokości dwukrotnej każdego zadeklarowanego udziału.

§ 7. Udział członkowski wynosi 1000 zł., płatnych conajmniej w 50% przy przystąpieniu członka do Spółdzielni, reszta zaś kolejnymi ratami miesięcznymi tak, aby w ciągu trzech miesięcy od dnia przystąpienia udział był całkowicie wpłacony.

§ 8. Jeden członek może mieć nieograniczoną ilość udziałów.

§ 9. Udziały winny być wypowiedzane najmniej na 3 miesiące przed ukończeniem roku obrachunkowego. Zarząd skutecznia wypłaty wypowiedzianych udziałów w ciągu pół roku od daty zatwierdzenia bilansu z tego roku, w którym wypowiedzenie nastąpiło.

§ 10. Udział członka wykluczonego wypłaca się najpóźniej w 6 miesięcy po zatwierdzeniu bilansu z tego roku, w którym nastąpiło wykluczenie.

§ 11. Członków przyjmuje Zarząd Spółdzielni. W razie odmowy przysługuje kandydatowi prawo odwołania do Rady Nadzorczej, której decyzja jest ostateczna.

Członkami Spółdzielni mogą być tylko członkowie Związku Elektrowni Polskich. Ponadto Związek Elektrowni Polskich, jako samodzielna instytucja, może również zostać członkiem Spółdzielni.

§ 12. Kandydat na członka winien podpisać deklarację, stwierdzającą przystąpienie do Spółdzielni i przyjęcia na siebie odpowiedzialności pieniężnej za zobowiązania Spółdzielni do wysokości, przewidzianej w § 6, oraz dokonać wpłaty za udział.

§ 13. Członkostwo ustaje na skutek:

- 1) pisemnego wypowiedzenia wszystkich udziałów przez członka,
- 2) wykluczenia przez Zarząd,
- 3) wykreślenia członka Spółdzielni z listy członków Związku Elektrowni Polskich,

§ 14. Członek może być wykluczony wskutek:

- 1) działania na szkodę Spółdzielni,
- 2) niedopełnienia zaciągniętych zobowiązań.

Wykluczony może się odwołać w terminie 2-tygodniowym od otrzymania orzeczenia do Rady Nadzorczej.

§ 15. Zarząd składa się z 3-ch członków, wybranych z pośród członków Spółdzielni większością głosów na posiedzeniu Rady Nadzorczej na okres jednoroczny.

Do Zarządu należy reprezentowanie Spółdzielni wobec sądu, urzędów i osób trzecich, bezpośrednie zarządzanie majątkiem, wszelkimi przedsiębiorstwami i sprawami Spółdzielni, zawieranie wszelkich umów oraz zaciąganie zobowiązań.

W imieniu Spółdzielni ma prawo podpisywać każdy z członków Zarządu.

§ 16. Rada Nadzorcza składa się z 6 członków, wybranych z pośród członków Spółdzielni przez Walne Zgromadzenie na okres trzyletni, większością głosów w tajnym głosowaniu.

Corocznie ustępuje $\frac{1}{3}$ część składu Rady z początku przez losowanie, następnie podług starszeństwa wyboru.

Zadanie, obowiązki, odpowiedzialność i kompetencje Zarządu i Rady Nadzorczej określa ustawa państwowa o spółdzielniach, statut niniejszy oraz powzięte uchwały Walnego Zgromadzenia.

Do Rady Nadzorczej zostali wybrani:

Inż. Bieliński Stanisław — dyr. elektrowni w Krakowie — prezes.

Ś. p. Bojowski Stanisław, dyrektor elektrowni w Zamościu.

Inż. Hoffmann Alfons — dyr. pomorskiej elektrowni „Gródek”.

Inż. Horko Włodzimierz — dyr. elektrowni okręgowej w Sosnowcu.

Inż. Kobylński Franciszek — dyr. elektrowni w Warszawie.

Inż. Zwierzański Kazimierz — dyr. elektrowni w Siedlcach — sekretarz.

Do Zarządu zostali wybrani:

Inż. Dzięwoński Marjan — dyr. Zakładów Elektr. m. Lwowa.

Inż. Kuźmicki Mieczysław — dyr. Związku Elektrowni Polskich.

Inż. Golc Leon — zarządca przymusowy elektrowni w Łodzi.

Dyrektor zarządzający Spółdzielni — Inż. Tomasz Ruskiewicz.

Dotychczasowa ilość udziałów wynosi 52, z kapitałem gwarantowanym zł. 156 000.

Na początek działalność Spółdzielni była skierowaną wyłącznie ku zaopatrywaniu elektrowni okręgowych, miejskich komunalnych i prywatnych jak również przemysłowych we wszelkie artykuły związane z prowadzeniem tych zakładów. W szczególności przedmiot dostaw stanowiły:

Maszyny elektryczne prądu zmiennego i stałego,
Silniki i transformatory elektryczne,
Rozruszniki i oporniki,

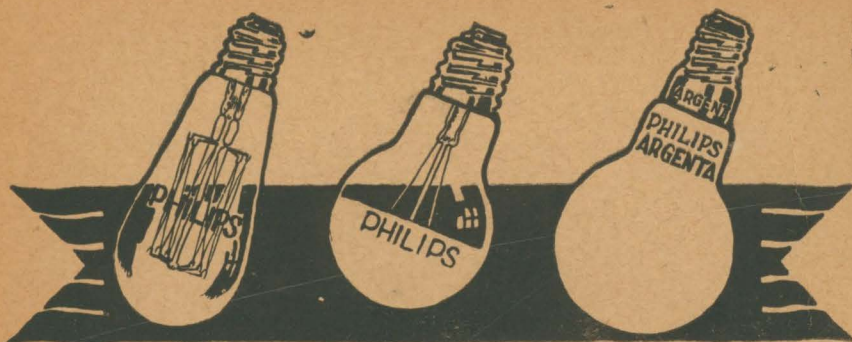
Liczniki elektryczne,
Żarówki jedno i pół-watowe,
Kable opancerzone i przewodniki izolowane,
Miedź goła elektrolityczna,
Mufy kablowe i masa izolacyjna,
Rurki izolacyjne z dodatkami,
Porcelana elektryczna,
Wyłączniki i przełączniki,
Wszelki materiał instalacyjny,
oraz artykuły techniczne.

W ciągu pierwszych 10 miesięcy wykonano cały szereg poważnych zleceń dla elektrowni b. Kongresówki, Małopolski, Wielkopolski i Pomorza.

DZIAŁ TRZECI.

SZKOLNICTWO.

	str.
1. Wyższe szkoły akademickie	185
Politechnika Warszawska	185
Politechnika Lwowska	189
Politechnika Gdańska	191
Akademja Górnicza w Krakowie	193
2. Szkoły zawodowe techniczne typu wyższego	193
Państwowa szkoła budowy maszyn i elektro- techniki imienia H. Wawelberga i S. Rot- wanda	193
3. Szkoły techniczne typu zasadniczego	194
Państwowa szkoła górnicza i hutnicza imie- nia Staszica w Dąbrowie Górniczej	194
Państwowa szkoła budowy maszyn w Gru- dziądzu	195
Państwowa szkoła przemysłowa w Krakowie	195
Państwowa szkoła przemysłowa we Lwowie	195
Państwowa szkoła techniczna w Wilnie	196
4. Szkoły przemysłowych mistrzów i dozorców	196
Państwowa szkoła przemysłowych mistrzów mechaników przy państwowej szkole budowy maszyn w Grudziądzu	196
Szkoła przemysłowa mistrzów maszynowych przy państwowej szkole przemysłowej w Kra- kowie	196
Szkoła przemysłowych mistrzów maszyno- wych i elektrotechnicznych przy państwowej szkole przemysłowej w Bielsku	196
5. Szkoły rzemieślnicze	197
Szkoła rzemieślnicza im. Konarskiego	197
Szkoła techniczna przy Warszawskiej Dy- rekcji Poczty i Telegrafów	197
Szkoła rzemieślnicza im. Dr. L. Natansona	197
6. Kursy techniczne i zawodowe	198

ŻARÓWKI

wszelkich typów i woltaży

RADJOLAMPKI

do wszelkich typów radjoaparatów

PROSTOWNIKI

do ładowania akumulatorów

rury metalowe roentgenowskie

„METALIX”

**POLSKO - HOLENDERSKA FABRYKA LAMPEK
ELEKTRYCZNYCH**

PHILIPS

Sp. Akc. w Warszawie

KAROLKOWA 36/44.

Telef. 25-85, 25-86 i 25-87.

D Z I A Ł III.

SZKOLNICTWO.

1. Wyższe szkoły akademickie.

Wyższe specjalne wykształcenie elektrotechniczne dają politechniki: Warszawska, Lwowska i Gdańska.

POLITECHNIKA WARSZAWSKA.

Wydział Elektryczny.

Adres: Warszawa.

Organizacja. Wydziałem kieruje Rada, składająca się z ośmiu profesorów: W. Pogorzelskiego, A. Rogińskiego, L. Staniewiczza, M. Wolfkego, St. Wysockiego, Konst. Żurawskiego, M. Pożaryskiego i docenta R. Podoskiego, pod przewodnictwem dziekana.

Główne sprawy, należące do zakresu działania Rady, polegają na: 1) uchwalaniu planu zajęć na Wydziale, 2) stawianiu wniosków o mianowaniu profesorów, docentów i t. d., 3) zaliczaniu studjów studentom, 4) nadawaniu stopni akademickich inżyniera i doktora, 5) habilitacji.

Drugim czynnikiem, mającym wpływ nieraz decydujący, jest dziekan Wydziału, który kieruje obradami Rady i przewodniczy prawie we wszystkich Komisjach, wyłonionych przez Radę, do atrybucji dziekana należy przyjmowanie studentów na Wydział.

Wyższą instancję stanowi Senat politechniki, a w pewnych sprawach jeszcze Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Wydział Elektryczny Politechniki Warszawskiej ukonstytuował się samodzielnie na wiosnę roku 1921. Ma on na celu kształcenie teoretyczne i praktyczne inżynierów — elektryków. Początkowy jednolity program studiów dla wszystkich studentów, różniczkował się dla poszczególnych specjalności i ostatecznie na rok 1924/1925 ułożono program dwóch lat ostatnich w dwóch kierunkach studiów: 1) w dziedzinie prądów silnych i 2) w dziedzinie prądów słabych i radjotechniki.

Przy układaniu tych specjalnych programów zatrzymano w dotychczasowym zakresie wszystkie podstawowe wykłady mechaniczne i elektrotechniczne. Kontrola studiów polega na ocenianiu sprawozdań z prac laboratoryjnych i rachunkowych, na repetycjach i egzaminach. W czasie studiów studenci zdają egzaminy szczegółowe ze wszystkich przedmiotów. Po wykonaniu prac i zdaniu egzaminów, objętych programem dwóch pierwszych lat, studenci otrzymują świadectwa półdyplomowe. W końcu czwartego roku studiów — studenci opracowują pod kierownictwem profesorów - specjalistów prace dyplomowe bądź w postaci projektu urządzenia elektrycznego lub maszyny, bądź rozprawy teoretycznej lub pracy laboratoryjnej. W ciągu studiów studenci obowiązani są odbyć 4-miesięczną praktykę wakacyjną; mianowicie: dwa miesiące przed półdyplomem, 2 miesiące przed ostatecznym egzaminem dyplomowym. Egzamin dyplomowy składa się z piśmiennego i ustnego. Na podstawie wyniku egzaminu dyplomowego — student otrzymuje stopień inżyniera — elektryka.

Program wykładów: Wydział Elektryczny, posiada 8 katedr: elektrotechniki teoretycznej — profesor L. Staniawicz, elektrotechniki mierniczej — prof. K. Drewnowski, fizyki doświadczalnej — profesor M. Wolke, urządzeń elektrycznych — prof. S. Odrowąż-Wysocki, maszyn elektrycznych — prof. Konst. Żórawski elektrotechniki ogólnej — prof. M. Pożaryski, urządzeń maszynowych — prof. A. Rogiński i prądów słabych (telegrafji i telefonji) — prof. R. Trechciński.

Pozatem studenci Wydziału korzystają z wykładów, których katedry przydzielono do Wydziału Mechanicznego, a więc: matematyki — prof. Dr. W. Pogorzelskiego, geometrii wykreślnej — prof. S. Garlickiego, mechaniki teoretycznej — prof. H. Czopowskiego, technologii metali — prof. W. Broniewskiego, termodynamiki — prof. B. Stefanowskiego, wytrzymałości tworzyw — prof. L. Karasińskiego, części maszyn — inż. M. Zakrzewskiego, ma-

szynoznawstwa — prof. B. Tołłoczki, dźwignie — prof. St. Łukasiewicza i z wykładów chemji ogólnej — prof. L. Szperla, którego katedra jest przydzielona do Wydziału Chemji.

Szereg przedmiotów jest prowadzonych przez docentów: fizykę praktyczną prowadzi dr. W. Werner, kreślenie techniczne — inż. W. Michalski, kolejnictwo elektryczne — docent inż. R. Podoski, lampy elektryczne — inż. E. Potempski, radiotelegrafję — inż. J. Groszkowski, technikę wysokich napięć — prof. K. Drewnowski, zasady techniki prądów szybkozmiennych — prof. M. Pożaryski, zasady organizacji pracy — inż. K. Adamiecki, ekonomję polityczną — prof. dr. J. Michalski, prawoznawstwo — J. Baliński.

Na Wydziale Elektrycznym istnieją następujące laboratorja:

1) Laboratorium Chemji Ogólnej. — Ćwiczenia odbywają się w roku I. Kierownikiem laboratorium jest prof. Ludwik Szperl.

2) Laboratorium Fizyczne, które dzieli się na:

I — obejmujące zadania z różnych działów fizyki,

II — obejmujące zadania z dziedziny elektryczności i magnetyzmu. Ćwiczenia odbywają się w semestrze III i IV. Kierownikiem laboratorium jest prof. dr. Mieczysław Wolfke.

3) Laboratorium Wytrzymałości Tworzyw. — Dotychczas ćwiczenia polegały na pokazach prób zasadniczych i odbywały się w II roku studjów. Kierownikiem laboratorium jest prof. Leon Karasiński.

4) Laboratorium Maszyn, które dzieli się na:

I — obejmujące pomiary fizyczne i chemiczno - techniczne,

II A i II B — obejmujące badania kotłów i silników cieplnych. Ćwiczenia odbywają się w III roku studjów. Kierownikiem laboratorium jest prof. Bohdan Stefanowski.

5) Laboratorium Miernictwa Elektrotechnicznego. — Obejmuje wszelkie pomiary z dziedziny elektrotechniki i stanowi podłoże do wszystkich dalszych zajęć praktycznych. Prócz tego laboratorium przeznaczone jest do badań naukowo - technicznych dla potrzeb przemysłu.

Zajęcia odbywają się w semestrze V i VI. Kierownikiem laboratorium jest prof. Kazimierz Drewnowski, adiunktem inż. Wacław Günther. Przy profesorze pracuje trzech młodszych asystentów.

6) Laboratorium Maszyn Elektrycznych. — Obejmuje badania maszyn elektrycznych i transformatorów.

Zajęcia odbywają się w semestrze VI i VII.

Kierownikiem zakładu jest prof. Konstanty Żórawski; docentem inż. Otto Nagiel; starsi asystenci: inż. Jerzy Roman i inż. Jan Gize.

7) Laboratorium Wysokich Napięć. — Laboratorium rozporządza napięciem 140 000 woltów. Obejmuje badania izolatorów, kabli i materiałów izolacyjnych.

Ćwiczenia odbywają się w semestrze VI.

Kierownikiem jest prof. Kazimierz Drewnowski; przy profesorze pracuje dwóch młodszych asystentów.

8) Laboratorium Prądów Stałych, które dzieli się na:

- a) laboratorium ogólne dla specjalizujących się w dziedzinie prądów silnych — ćwiczenia odbywają się w sem. V-ym;
- b) laboratorium dla specjalizujących się w dziedzinie prądów słabych i radjotechniki — ćwiczenia odbywają się w semestrze VII i VIII-ym. Ćwiczenia obejmują zadania z dziedziny telefonii i telegrafii.

Kierownikiem laboratorium jest prof. Roman Trechciński; starszy asystent — inż. Bolesław Jakubowski. Przy profesorze pracuje jeden młodszy asystent.

9) Laboratorium Prądów Szybkozmiennych:

- a) dla specjalizujących się w dziedzinie prądów silnych, ćwiczenia odbywają się w semestrze VII;
- b) dla specjalizujących się w dziedzinie prądów słabych i radjotechniki — w semestrze VII i VIII; dla specjalistów radjotechników w semestrze VIII odbywają się dodatkowe ćwiczenia z dziedziny radjotechniki. Laboratorium przeznaczone jest również do prac dyplomowych laboratoryjnych.

Kierownikiem laboratorium prądów szybkozmiennych jest profesor Mieczysław Pożaryski.

Kierownikiem Laboratorium Radjotechnicznego — docent inż. Janusz Groszkowski; starszy asystent — inż. Antoni Krzyczkowski.

Statystyka. Od początku otwarcia Politechniki wydano 46 dyplomów inżyniera-elektryka.

W roku 1924/1925 otrzymali dyplomy: Burakiewicz Wincenty, Epstein Fabjan, Gąsowski Piotr, Karlsbad Alfred, Kaziński Stefan, Koenig Eugenjusz, Krzyczkowski Antoni, Majew-

ski Władysław, Niwiński Edward, Piwkowski Tomasz, Rabęcki Władysław, Radłowski Jan, Ramza Zygmunt, Rotszajn Artur, Skrzywan Tadeusz.

W roku 1925/1926 otrzymali dyplomy: Dąbrowski Tadeusz, Jaroszyński Wacław, Jeremicz Stanisław, Kielbasiński Wacław, Kobyliński Marjan, Krzycki Stefan, Michałowski Stanisław, Reutt Antoni, Richter Paweł, Sambor Bronisław, Skowroński Jerzy, Tyszko Wiktor, Węzyk-Rudzka Halina.

W roku 1924 Rada Wydziału Elektrycznego przyznała tytuł doktorów honorowych 3 starszym wybitnym elektrykom polskim: prof. Ignacemu Mościckiemu, inż. Karolowi Pollakowi i inż. Aleksandrowi Rotherowi.

Warunki przyjęcia. Według statutu Politechniki warszawskiej warunkiem przyjęcia w poczet studentów Wydziału jest wykazanie się świadectwem dojrzałości, uzyskanem w jednej z państwowych szkół średnich ogólnokształcących.

Uczniowie szkół prywatnych oraz szkół obcych mogą być przyjęci do politechniki w charakterze studentów tylko wtedy, jeżeli świadectwa szkół średnich, które ukończyli, uznane zostały przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równoważne ze świadectwami dojrzałości państwowych szkół polskich.

Wobec ograniczonej liczby miejsc w kresłarniach i pracowniach w razie zbyt wielkiej liczby kandydatów Wydział urzędują dla nowowstępujących egzamin konkursowy z matematyki.

POLITECHNIKA LWOWSKA.

Adres: Lwów.

Organizacja. Uczelnia rządowa wyższa, posiada 6 wydziałów, między innymi: Wydział Mechaniczny z oddziałami: maszynowym, elektrotechnicznym i naftowym.

Poszczególnymi wydziałami kierują autonomicznie Rady wydziałowe, składające się z profesorów. Ogólne kierownictwo całej Politechniki należy w sprawach administracyjnych do zakresu działania *Senatu*, który składa się z Rektora, Prorektora, dziekanów i delegatów poszczególnych rad wydziałowych. Władzą wykonawczą w zakresie działania rad wydziałowych są dziekani, a w zakresie działania Senatu — Rektor, wybierani co rok.

W sprawach *naukowych* (tworzenie nowych wydziałów, katedr, powoływanie lub usuwanie profesorów, nadawanie ho-

norowych stopni naukowych i t. p.) i ogólnych (zatwierdzenie budżetu, zmiany statutu, wybór rektora, rozstrzyganie sporów kompetencyjnych i t. p.), decyduje „Ogólne Zebranie profesorów”, składających się z profesorów honorowych, zwyczajnych, nadzwyczajnych i docentów, należących do rad wydziałowych.

Przy przyjmowaniu studentów na I-szy rok wszystkich oddziałów Wydziału mechanicznego daje się pierwszeństwo tym, którzy prócz dobrego postępu z egzaminu kwalifikacyjnego wykazują się praktyką.

Czas studjów na Wydziale Mechanicznym wogóle, jakoteż na Oddziale Elektrotechnicznym w szczególności, wynosi 4 lata. Studenci, kończący Wydział Mechaniczny — Oddział Elektrotechniczny, otrzymują tytuł inżyniera-elektryka.

Program naukowy Oddziału Elektrotechnicznego dopuszcza specjalizację w kierunku prądów silnych lub teletechniki. Dla odbierających pierwszy kierunek nadobowiązkowymi są przedmioty: radjotelegrafia i radjotelefonja z ćwiczeniami, prądy szybkozmienne i lampy katodowe oraz zabezpieczenie ruchu pociągów. Dla drugich przedmioty powyższe są obowiązkowe, natomiast odpada obowiązek słuchania wykładów: koleje elektryczne i jednego z przedmiotów: budowa maszyn dźwigowych lub budowa silników wodnych, — mianowicie tego, z którego ćwiczeń konstrukcyjnych nie wybrano.

Praktyki fabryczne są obowiązkowe. Praktyka trwać ma ogółem sześć miesięcy. Z tego:

- a) dla specjalizujących się w technice prądów silnych:
najmniej półtora miesiąca praktyki warsztatowej mechanicznej,
najmniej dwa miesiące praktyki montażowej elektrotechnicznej,
najmniej jeden miesiąc obsługi urządzeń elektrycznych;
- b) dla specjalizujących się w teletechnice:
najmniej półtora miesiąca praktyki warsztatowej mechanicznej,
najmniej dwa miesiące praktyki montażowej elektrotechnicznej,
najmniej jeden miesiąc obsługi stacji telegraficznych lub radjotelegraficznych.

*Program wykładów Oddziału Elektrotechnicznego
w roku naukowym 1925/26.*

Przedmioty elektrotechniczne wykładają:

Prof. dr. Stanisław Fryze — Elektrotechnikę ogólną.

Prof. dr. Ignacy Idaszewski — Pomiary elektryczne i maszyny elektryczne.

Prof. dr. Ignacy Mościcki — Wybrane działy z techniki wysokiego napięcia.

Prof. Gabryel Sokolnicki — Oświetlenie elektryczne, Obliczanie przewodów i Urządzenia elektryczne.

Zastępca profesora dr. Tadeusz Malarski — Prądy szybkozmienne.

Radjotelegrafję i radjotelefonję. Lampy katodowe.

Inż. Stanisław Kubiński—Zasady telegrafji i telefonji.

Nadto, jako wykłady zgłoszone, nadobowiązkowe:

Prof. dr. K. Idaszewski—Budowa wyciągów elektrycznych dla ropy naftowej.

Prof. dr. Zygmunt Klemensiewicz — Elektro-
nikę oraz Elektrochemję i własności elektronowe metali.

Prof. dr. Czesław Reczyński — Elektryczność w gazach i promieniowanie atomowe.

Bliższe wskazówki co do studjów zawiera coroczny drukowany program Politechniki.

Statystyka. W roku naukowym 1925/26 przyjęto na Wydział Mechaniczny nowych studentów 104, a zapisanych było wogóle na Wydziale Mechanicznym w zimowym półroczu 765 studentów, a w letnim—782. Studentów zapisanych na Oddział elektrotechniczny było w tem 222, a to 64 na I roku, 67 na II roku, 50 na III roku i 41 na IV roku. Dyplom inżynierów elektryków uzyskało w roku poprzedzającym 1924/25 pięciu kandydatów.

Warunki wstępu. Na Politechnikę lwowską przyjmowani są tylko maturzyści polscy lub osoby, posiadający świadectwa, uznane przez Ministerstwo W. R. i O. P. za równoważne z polskimi maturami. Ze względu na brak miejsca w salach ćwiczeń i laboratoriach liczba przyjmowanych studentów jest ograniczona i przyjęcie uzależnione od zdania egzaminu kwalifikacyjnego. Na Wydziale Mechanicznym egzamin ten obejmuje: geometrię wykreślną, matematykę i szkicowanie.

Zgłoszenia do egzaminu przyjmują dziekanaty.

POLITECHNIKA GDAŃSKA.

adres: Danzig, Technische Hochschule.

Organizacja. Politechnika w Gdańsku, której plan przeprowadzania studjów jest identyczny z planem politechnik niemieckich, posiada 3 fakultety: ogólny, budowlany oraz budowy maszyn, okrętów i elektrotechniki. Program nauki obejmuje 8 se-

mistrzów (4 lata). Językiem urzędowym i wykładowym jest niemiecki. Trudności językowe są niewielkie i można je zwalczyć w ciągu pierwszego semestru.

Warunki wstępu. Na politechnikę przyjmowani są maturzyści polskich 8-klasowych szkół średnich lub osoby, posiadające świadectwa, uznane przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równoważne z maturą 8-klasową. Zakwestjonowane są matury siedmioklasowych szkół realnych.

Informacje ogólne. Studenci polacy mogą liczyć na pomoc w otrzymaniu mieszkań w Domu Akademickim. Utrzymanie wraz z mieszkaniem w Gdańsku wynosi około 120—150 guld. gdańskich miesięcznie, mieszkając w Domu Akademickim—80 guld. gd. Zapisy na semestr zimowy trwają od 20 września do 30 października, na semestr letni — od 1 kwietnia do 30 kwietnia. Papiery, wymagane przy składaniu podań o przyjęcie na politechnikę:

a) podanie do rektora („An Seine Magnifizenz Herrn Rektor der Technischen Hochschule zu Danzig”) w języku niemieckim;

b) życiorys w języku niemieckim;

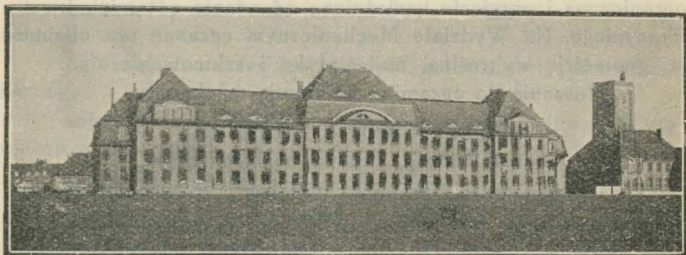
c) oryginał matury z rejentalnie poświadczonym tłumaczeniem na język niemiecki;

d) świadectwo moralności ze starostwa lub policji.

Szczegółowych informacji udziela „Bratnia Pomoc” Zrzeszenia Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej (adres: „Bratnia Pomoc”, Gdańsk-Langfuhr, Heeresanger 11a).

Statystyka. W semestrze bieżącym letnim na politechnice gdańskiej jest polaków 260-ciu, na wydziale elektrotechnicznym — około 70.

W roku akademickim 1924/5 dyplom na wydziale elektrotechnicznym uzyskał 1, półdyplom — 6 studentów polaków.

Polski Dom Akademicki w Gdańsku

AKADEMJA GÓRNICZA W KRAKOWIE.

Organizacja. Uczelnia wyższa rządowa, o charakterze akademickim. Na mocy ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. przysługuje Akademii Górniczej w Krakowie prawo nadawania stopni naukowych: inżyniera, jako stopnia niższego, i doktora nauk technicznych, jako stopnia wyższego, oraz prawo nostryfikowania odnośnych stopni naukowych, uzyskanych na uczelniach zagranicznych. Uczelnia posiada dwa wydziały: górniczy i hutniczy. Kurs czteroletni. Elektrotechnikę wykłada prof. dr. inż. Jan Studniarski przez 3 półrocza, a mianowicie: w piątym półroczu studjów tygodniowo 4 godz. wykładu, w szóstym — 4 godziny wykładu i 3 godziny ćwiczeń, w siódmem — 2 godz. wykładu i 3 godziny ćwiczeń.

Warunki wstępu. Do Akademii przyjmowani są maturzyści średnich szkół polskich lub osoby, posiadające świadectwa, uznane przez Ministerstwo W. R. i O. P. za równoważne z maturą polską. Oprócz tego — konkursowy egzamin z matematyki, geometrii wykresłnej i fizyki.

2. Szkoły zawodowe techniczne typu wyższego.

PAŃSTWOWA SZKOŁA BUDOWY MASZYN I ELEKTROTECHNIKI IM. H. WAWELBERGA I S. ROTWANDA
W WARSZAWIE.

Adres: Warszawa, Mokotowska 6.

Organizacja. Szkoła ma dwa wydziały: wydział budowy maszyn i wydział elektryczny. Wydział elektryczny dzieli się na dział prądów silnych i dział teletechniki (prądy słabe i radjotechnika). Ogólne kierownictwo należy do dyrektora, mianowanego przez Ministerstwo W. R. i O. P.; poza tem każdy wydział ma swego kierownika, który czuwa nad prowadzeniem wykładów, ćwiczeń i postępów słuchaczy na odnośnym wydziale. Dyrektorem szkoły jest inż. St. Zakrzewski, kierownikami są: na wydziale budowy maszyn inż. M. A. Zakrzewski, na wydziale elektrycznym inż. G. Hensel.

Nauczyciele przedmiotów specjalnych na wydziale elektrycznym. Podstawy elektrotechniki wykładają: inż. G. Hensel i prof. M. Pożaryski, urządzenia elektryczne — inż. Jan Surmacki, miernictwo elektrotechniczne — inż. B. Jabłoński, budowę maszyn elektrycznych — inż. G. Hensel

i inż. S. Kaniewski, technikę wysokich napięć — inż. T. Czaplicki, radjotechnikę — inż. K. Krulisz, prądy słabe — prof. R. Trechciński, pracownię elektrotechniczną prowadzi inż. J. Kadecz.

Cel i czas nauczania. Szkoła w ciągu 3½ lat przygotowuje słuchaczy do działalności praktycznej w swojej specjalności, kładąc nacisk na zapoznanie gruntowne z podstawami wiedzy technicznej i na wyrobienie wprawy w stosowaniu zdobytych wiadomości w życiu praktycznym. Laboratorja, warsztaty, ćwiczenia obliczeniowe i projekty stanowią tu czynniki najważniejsze w dziedzinie nauczania. Kończący wydział elektryczny otrzymują tytuł zawodowy technologa-elektryka.

Warunki wstępu. Na kurs pierwszy przyjmowani są kandydaci w wieku nie wyżej 19 lat, którzy ukończyli 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej państwowej lub przez państwo uznanej i zdali egzamin sprawdzający z matematyki, fizyki, języka polskiego i rysunków wolnорęcznych.

Szkoła ma kurs przygotowawczy, na który przyjmowani są kandydaci w wieku nie wyżej 18 lat, którzy ukończyli 5 klas szkoły średniej państwowej lub przez państwo uznanej i zdali egzamin sprawdzający z matematyki, języka polskiego i rysunków wolnорęcznych.

3. Szkoły techniczne typu zasadniczego.

PAŃSTWOWA SZKOŁA GÓRNICZA I HUTNICZA

IM. STASZICA W DĄBROWIE GÓRNICZEJ.

Adres: Dąbrowa Górnicza, Plac Legionów.

Organizacja. Szkoła ma specjalny wydział elektromechaniczny, uwzględniający szczegółowo zastosowanie elektrotechniki do przemysłu górniczego. Kurs nauk trwa cztery lata.

Warunki wstępu na kurs są następujące: a) ukończenie przynajmniej 15-tu lat życia, b) świadectwo ukończenia 4 klas szkoły średniej albo 7-miu oddziałów szkoły powszechnej, c) złożenie egzaminu z języka polskiego, matematyki oraz rysunków odręcznych, d) udowodnienie odpowiedniego do zawodu górniczego stanu zdrowia, e) odbycie przynajmniej trzymiesięcznej nieprzerywanej praktyki w kopalni lub zakładach przemysłowych.

PAŃSTWOWA SZKOŁA BUDOWY MASZYN W GRUDZIĄDZU.

Organizacja. Szkoła posiada wydział mechaniczny z uwzględnieniem elektrotechniki.

Warunki wstępu. Od wstępujących na kurs I wymagane jest: ukończenie lat 15 do 18, świadectwo ukończenia 4-ch klas szkoły średniej lub 7-miu oddziałów szkoły powszechnej, świadectwo urodzenia, świadectwo szczepienia ospy, świadectwo lekarskie o dobrym stanie zdrowia i zdolności do pracy zawodowej. Kandydaci, posiadający świadectwo z odbytej praktyki zawodowej, mają pierwszeństwo. Wszyscy kandydaci podlegają egzaminowi sprawdzającemu z języka polskiego, historii Polski, arytmetyki, algebry, geometrii i rysunków odręcznych.

PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEMYSŁOWA W KRAKOWIE.

Adres: Kraków, Aleja Mickiewicza 7-9.

Organizacja: Elektrotechnika wykładana jest jako jeden z przedmiotów na dwóch ostatnich kursach wydziałów mechanicznego i chemicznego, nadto uczniowie tych dwóch wydziałów pracują przez dwa półrocza w laboratorium elektrotechnicznym.

Warunki przyjęcia: Na kurs pierwszy oddziałów Wyższej Szkoły Przemysłowej przyjmuje się kandydatów, którzy prócz uzdolnienia fizycznego wykażą się ukończoną klasą 7-ą szkoły powszechnej albo 4-tą klasą szkoły średniej ogólnokształcącej albo 3-ią klasą t. zw. szkoły wydzielowej. Kandydaci muszą mieć ukończonych lat 14 i wszyscy poddają się egzaminowi wstępnemu z języka polskiego, rachunków, geometrii i fizyki.

PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEMYSŁOWA WE LWOWIE.

Adres: Lwów ul. Snopkowska 47.

Organizacja: Dla wyszkolenia techników ruchu dla zakładów fabrycznych i elektrowni posiada wydział elektromechaniczny. Kurs trwania nauk — lat cztery.

Warunki wstępu: 4 klasy szkoły średniej ogólnokształcącej lub 7 klas szkoły powszechnej lub ukończenie pełnej szkoły rzemieślniczo-przemysłowej i egzamin wstępny z języka polskiego, matematyki i rysunku odręcznego.

PAŃSTWOWA SZKOŁA TECHNICZNA W WILNIE.

Adres: Wilno, Ponarska 63.

Organizacja. Na wydziale elektromechanicznym kształcą techników elektromechaników. Kurs nauk trwa cztery lata.

Warunki wstępu, jak w szkole budowy maszyn w Grudziądzu.

4. Szkoły przemysłowych mistrzów i dozorców.

Cel. Wykształcenie mistrzów, dozorców, instruktorów dla różnych gałęzi przemysłu oraz samodzielnych mniejszych przedsiębiorców, a również instruktorów dla szkół zawodowych.

PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEMYSŁOWYCH MISTRZÓW MECHANIKÓW PRZY PAŃSTWOWEJ SZKOLE BUDOWY MASZYN W GRUDZIĄDZU.

Organizacja. Kształci mistrzów fabrycznych, instruktorów, kontrolerów i mechaników dla warsztatów i ruchu fabryk mechanicznych i fabryk przetwórczych oraz elektrowni, a również samodzielnych drobnych przedsiębiorców.

Warunki przyjęcia: ukończenie szkoły powszechnej przed wstąpieniem do terminu i świadectwo ukończenia terminu, względnie świadectwo wyzwolenia w jednym z zawodów przemysłu metalowego lub elektrotechnicznego, albo świadectwo co najmniej 3-letniej praktyki w jednym z przemysłów mechanicznych lub w rzemiośle mechanicznym.

Czas trwania nauki — 2 lata.

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA MISTRZÓW MASZYNOWYCH PRZY PAŃSTWOWEJ SZKOLE PRZEMYSŁOWEJ.

Adres: Kraków, al. Mickiewicza 7.

Organizacja — jak szkoły w Grudziądzu.

SZKOŁA PRZEMYSŁOWYCH MISTRZÓW MASZYNOWYCH I ELEKTROTECHNICZNYCH PRZY PAŃSTWOWEJ SZKOLE PRZEMYSŁOWEJ W BIELSKU.

Organizacja podobna, jak szkoły w Grudziądzu.

5. Szkoły rzemieślnicze.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA IM. KONARSKIEGO.

Adres: Warszawa, Leszno 72.

Organizacja. Szkoła ma dwa wydziały: mechaniczny i elektrotechniczny. Kurs—trzyletni. Główną rolę odgrywają zajęcia w warsztatach, przystosowanych do specjalności.

Warunki wstępu do klasy pierwszej: a) wiek nie mniej od 14 lat i nie więcej od 16, b) ukończenie conajmniej 4 oddziałów szkoły powszechnej, c) złożenie egzaminu wstępnego z języka polskiego, matematyki i rysunków odręcznych.

SZKOŁA TECHNICZNA PRZY WARSZAWSKIEJ DYREKCJI POCZT I TELEGRAFÓW.

Adres: Warszawa, pl. Napoleona 10.

Organizacja. Szkoła ma kurs dwuletni, podzielony na cztery semestry: wiosenny i jesienny, przedzielone kilkumiesięczną praktyką. Zadaniem szkoły jest przygotowanie techników telegrafu, obznajmionych z aparatami telegraficznymi i telefonicznymi. Radiotechnika — przedmiot obowiązujący. Po ukończeniu szkoły absolwenci otrzymują posady w urzędach telegraficznych.

Warunki wstępu: a) wiek od 18 do 30 lat, b) zasadnicze wiadomości możliwe w zakresie 6 klas. Egzamin wstępny z matematyki, geografii i języka polskiego. Nauczanie — bezpłatne.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA IM. DR. LUDWIKA NATANSONA.

Adres: Warszawa, Grzybowska 26.

Organizacja. Szkoła ma kurs czteroletni i klasę wstępną. Pośród szeregu wydziałów ma wydział elektrotechniczny. Nauczanie prowadzi się głównie w warsztatach i w laboratoriach, odpowiednio urządzonych. Przy nauczaniu główna uwaga jest zwrócona na obsługę przyrządów i maszyn elektrotechnicznych.

Warunki wstępu: do klasy pierwszej: a) wiek nie mniej 14 lat, b) ukończenie conajmniej 4 oddziałów szkoły powszechnej, złożenie egzaminu wstępnego z języka polskiego, matematyki i rysunków odręcznych.

6. Kursy techniczne i zawodowe.

Cel nauki — dostarczanie wiadomości technicznych dla pracowników przemysłowych w dziedzinach specjalnych.

Czas trwania nauki. Od 1 roku do 3 lat w godzinach wieczorowych od 6 — 9.

Warunki przyjęcia: 4 klasy szkoły średniej ogólnokształcącej lub szkoła powszechna 7-klasowa lub szkoła rzemieślnicza albo kwalifikacje wyższe i niższe zależnie od celu kursów.

TOWARZYSTWO KURSÓW TECHNICZNYCH.

Warszawa, Mokotowska 6.

Kursy budowy maszyn i elektrotechniki. Kształcą maszynowców i elektrotechników.

Warunki przyjęcia na kurs przygotowawczy: 4 klasy szkoły średniej ogólnokształcącej lub wykształcenie równorzędne, na kurs I — 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej.

Czas trwania nauki: dwa lata.

KURSY DOKSZTAŁCAJĄCE PRZY SZKOLE BUDOWY MASZYN W GRUDZIĄDZU.

Adres: Grudziądz, Szkoła Budowy Maszyn.

Organizacja. Są kursy dwójakie: kursy wieczorne, 10 godzin zajęć na tydzień w ciągu 6-ciu miesięcy dokształcające praktyków elektrotechników, i kursy dzienne, przy 30 godz. tygodniowo, spełniające to samo zadanie w ciągu 2 mies.

Warunki wstępu: na kursy przyjmowani są kandydaci, którzy odbyli conajmniej roczną praktykę w zawodzie elektrotechnicznym.

KURSY ELEKTROTECHNICZNE PRZY SZKOLE PRZEMYSŁOWEJ WE LWOWIE.

Adres: Lwów, ul. Snopkowska 47.

Organizacja. Kursy prowadzone są w godzinach wieczorowych, 2 do 3 godzin dziennie, pełny kurs trwa od 4 do 10 miesięcy, zależnie od specjalności.

Warunki wstępu: a) świadectwo z 4-ch — 7 klas szkoły powszechnej lub równoważne, b) kilkoletnia praktyka zawodowa.

KURSY DLA ELEKTROMONTERÓW PRZY MUZEUM PRZEMYSŁU I ROLNICTWA W WARSZAWIE.

Adres: Warszawa, Składowa 3.

Organizacja. Kurs jednoroczny, prowadzony w godzinach wieczorowych. Obok wykładów prowadzone są ćwiczenia rysunkowe i laboratoryjne.

Warunki wstępu: a) ukończenie klas rzemieślniczo-przemysłowych przy Muzeum oraz b) kilkoletnia praktyka monterska.

KURSY DLA ELEKTROMONTERÓW PRZY ŻYDOWSKIM TOWARZYSTWIE POPIERANIA PRACY W WARSZAWIE.

Adres: Warszawa, Stawki 24.

Organizacja: Zajęcia i wykłady wieczorowe. Kurs jednoroczny.

Warunki wstępu: a) wiek powyżej 14 lat, b) ukończenie 4 klas szkoły powszechnej.

KURSY ELEKTROMONTERSKE KOŁA ELEKTROTECHNI- KÓW PRZY STOW. TECHNIKÓW W ŁODZI.

Adres: Państw. Szkoła Włókiennicza w Łodzi, ul. Pańska 115.

Organizacja. Zajęcia i wykłady wieczorowe. Kurs dwuletni.

Warunki wstępu: a) wiek powyżej 18 lat, b) ukończenie 4 klas szkoły powszechnej, c) egzamin wstępny i d) jednoroczna praktyka zawodowa.

PAŃSTWOWE KURSY RADIOTECHNICZNE PRZY PAŃ- STWOWEJ SZKOLE BUDOWY MASZYN I ELEKTROTECH- NIKI IM. H. WAWELBERGA I S. ROTWANDA.

Adres: Warszawa, Mokotowska 6.

a) *Kurs dla radiomechaników:* kształci mechaników dla instalacji radiotelegraficznych i radiotelefonicznych.

Czas trwania nauki: 1 rok po 18 godzin tygodniowo w godzinach popołudniowych.

b) *Kurs dla radiotelegrafistów* ma na celu przygotowanie telegrafistów dla stacji radiotelegraficznych. Nauka

trwa 6 miesięcy po 18 godzin tygodniowo w godzinach popołudniowych.

Warunki przyjęcia dla a) i b): 4 klasy szkoły średniej względnie 7 oddziałów szkoły powszechnej lub pełna szkoła rzemieślniczo-przemysłowa, a dla nieposiadających tych świadectw conajmniej 2-letnia praktyka w zawodzie mechanicznym, elektrotechnicznym i egzamin wstępny, stwierdzający umiejętność poprawnego pisania i czytania po polsku oraz rachunków arytmetycznych nad liczbami całymi i ułamkami zwykłymi i dziesiętnymi.

c) Ogólny kurs radiotelegrafji i radiotelefonji ma na celu szerzenie wiedzy radiotechnicznej. Kończący mogą po odpowiedniej praktyce zostać radiotelegrafistami. Na kurs są przyjmowani bez różnicy płci kandydaci, którzy ukończyli 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub równorzędnej. Nauka trwa 18 tygodni po 15 godzin na tydzień, w godzinach popołudniowych. Liczba kandydatów do wszystkich 3-ch kursów jest ograniczona.

OGÓLNY KURS RADIOTELEGRAFJI I RADIOTELEFONJI PRZY PAŃSTWOWEJ SZKOLE PRZEMYSŁOWEJ WE LWOWIE.

Adres: Lwów, ul. Snopkowska 47.

Kurs ten ma na celu szerzenie oświaty radiotechnicznej. Kończący po odpowiedniej praktyce mogą zostać radiotelegrafistami lub radiomechanikami.

Warunki przyjęcia: 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub równorzędnej.

Nauka trwa od 6 do 8 miesięcy po 15 godzin tygodniowo, w godzinach popołudniowych.

OGÓLNY KURS RADIOTELEGRAFJI I RADIOTELEFONJI PRZY PAŃSTWOWEJ SZKOLE TECHNICZNEJ W WILNIE.

KURSY RADIOTECHNICZNE DLA MIŁOŚNIKÓW RADIO C. GRALIKOWSKIEGO W RADOMIU.

USTAWODAWSTWO ELEKTRYCZNE.

	str.
1. Ustawa o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej z dnia 15 lipca 1920 roku	203
2. Ustawa z dnia 6 maja 1924 roku w przedmiocie zmian w ustawie z dnia 15 lipca 1920 roku o zmianie cen na dostarczanie energii elektrycznej.	206
3. Motywy do projektu ustawy o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej	206
4. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 15 lipca 1920 roku o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej	208
5. Instrukcja dla Komisji Rozjemczych i Komisji Rzeczników, działających na mocy ustawy z dnia 15 lipca 1920 roku o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej	211
6. Ustawa Elektryczna z dnia 21 marca 1922 roku	217
7. Uzasadnienie Ustawy Elektrycznej	222
8. Sprawozdanie Komisji Robót Publicznych i Przemysłowo-Handlowej	223
9. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 20 maja 1923 r., w sprawie udzielania uprawnień rządowych na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energii elektrycznej	225
10. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 26 maja 1923 r. w przedmiocie normalizacji napięć elektrycznych oraz częstotliwości prądów zmiennych	231
11. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 6 lipca 1923 r. w przedmiocie przepisów technicznych, dotyczących linii elektrycznych prądu silnego	232
Przepisy techniczne na linie elektryczne napowietrzne	232
Przepisy techniczne na skrzyżowania i zbliżenia linii elektrycznych prądu silnego z innymi linjami, z drogami komunikacyjnymi, oraz na przechodzenie przez osiedla	240
12. Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 30 kwietnia 1923 r. w przedmiocie tablic ostrzegawczych w zakładach elektrycznych o wysokim napięciu	249

13.	Obwieszczenie Ministra Robót Publicznych z dnia 31 października 1923 roku w przedmiocie formularza uprawnienia rządowego na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie lub rozdzielanie energii elektrycznej	252
14.	Uchwała Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 26 marca 1925 r. w sprawie zasad, na jakich miałyby być w przyszłości udzielane uprawnienia	275
	Uprawnienie Nr. 14 udzielone „Société d'Entreprises Eléctriques en Pologne” na obszar m. Piotrkowa	277
	Uprawnienie Nr. 15 udzielone gminie miejskiej Mława na obszar m. Mławy	304
16.	Przepisy o urządzeniach elektrycznych na kopalniach oleju ziemnego	326

DZIAŁ IV.

USTAWODAWSTWO ELEKTRYCZNE.

USTAWA O ZMIANIE CEN ZA DOSTARCZANIE ENERGJI ELEKTRYCZNEJ.

z dnia 15 lipca 1920 roku.

(Dz. Ustaw R. P. Nr. 70 poz. 466).

Art. 1.

Elektrownie, obowiązane na mocy umów do dostarczania energii elektrycznej, mogą żądać stosownego podwyższenia ceny sprzedażnej energii, o ile z przyczyny wywołanego wypadkami wojennymi przesilenia ekonomicznego własne koszty wytwarzania podniosły się tak znacznie, iż przyrost ten nie mógł być przewidziany w chwili zawarcia umowy.

Art. 2.

O ile w wypadkach, przewidzianych w art. 1, nie nastąpi porozumienia między stronami, spór rozstrzyga komisja rozjemcza, względnie komisja rzeczoznawców.

Art. 3.

Komisje rozjemcze składać się będą z nieparzystej liczby osób. Każda ze stron deleguje do komisji rozjemczej równą liczbę osób, które wybierają wspólnie przewodniczącego z poza swego grona.

W razie nieustalenia składu komisji przez strony w ciągu dni 14 od chwili zażądania komisji przez jedną ze stron, cały skład komisji wyznacza Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Tryb postępowania komisji rozjemczych określa prze-
pis wykonawcze.

Art. 4.

Orzeczenia komisji rozjemczych stają się prawomocne, o ile w terminie, w rozporządzeniu wykonawczem określić się mającym, nie zostaną przez Ministra Przemysłu i Handlu uchylone. Termin liczyć się będzie od dnia wysłania orzeczenia komisji do Ministerstwa Przemysłu i Handlu listem poleconym lub od daty stwierdzenia odbioru.

Jeżeli orzeczenie komisji rozjemczej zostało przez Ministra Przemysłu i Handlu uchylone, sprawę wraz z motywami uchylenia przekazuje się komisji rozjemczej dla ponownego rozpatrzenia.

Art. 5.

Gdyby i powtórne orzeczenie komisji rozjemczej uległo uchyleniu, spór rozstrzygnie ostatecznie komisja rzeczoznawców przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Komisja rzeczoznawców składać się będzie z równej liczby osób, reprezentujących interesy odbiorców i elektrowni, oraz przewodniczącego, wyznaczonego przez Ministra Przemysłu i Handlu.

Sposób powołania członków komisji rzeczoznawców i tryb postępowania tej komisji określa przepisy wykonawcze.

Art. 6.

Gdy umowa, stanowiąca podstawę układu lub orzeczenia komisji rozjemczej, względnie komisji rzeczoznawców (art. 2), ogranicza wysokość opłaty za dostarczanie energii elektrycznej osobom trzecim, to ustanowione przez układ lub orzeczenie komisji podniesienie cen obowiązuje nie tylko strony, lecz również wszystkich odbiorców energii, korzystających z niej na zasadach wspomnianej umowy.

Art. 7.

Orzeczenie komisji rozjemczej lub orzeczenie komisji rzeczoznawców zmienia odnośne warunki umowy od daty reklamacji o zmianę cen, wniesionej na podstawie niniejszej umowy.

Oddalenie przewodów napowietrznych na słupach drewnianych od zbiorników ropy lub gazów ma być conajmniej równe wysokości słupów.

W wypadku mniejszej odległości linii od zbiorników na ropę lub gazy słupy muszą być żelazne kratowe, na betonowych fundamentach, statycznie obliczone i wykonane według obowiązujących przepisów obostrzających I stopnia, a odległość między nimi może być dowolna. Wysokość przewodów nad zbiornikami musi wynosić conajmniej 5 m.

§ 34. Każde urządzenie wiertnicze powinno się dać całkowicie wyłączać z pod prądu z jednego miejsca, położonego poza drugą strefą niebezpieczeństwa. W tym celu w miejscu, służącym za punkt rozdzielczy dla otworów wiertniczych, powinien się znajdować jeden ogólny wyłącznik i urządzenie do odłączenia z pod napięcia każdego otworu wiertniczego osobna. Urządzenie to ma być tak zbudowane, aby po wyłączeniu prace około części urządzenia, służącego do prowadzenia prądu, mogły być w każdym razie bez niebezpieczeństwa wykonane.

5. Oświetlenie.

§ 35. Oświetlenie maszynowni może być wykonane tak samo, jak oświetlenie zabudowań w pierwszej strefie niebezpieczeństwa (§ 13).

§ 36. Oświetlenie zabudowania wyciągu do tłokowania musi być wykonane w myśl odnoszących się do oświetlenia wież wiertniczych postanowień przepisów górniczo-policyjnych z 10 października 1913. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 95.

6. Ogrzewanie.

§ 37. Ogrzewacze dozwolone są tylko na napięcie do 380 woltów. Grzejniki (grzejące druty oporowe) powinny być umieszczone w rurach żelaznych uszczelnionych i wypełnionych piaskiem lub olejem. Same rury mają być uziemione.

Przewód doprowadzający prąd ma być wykonany jako kabel opancerzony. Połączenie z grzejnikiem ma być wykonane zapomocą końcówki kablowej żelaznej, uszczelnnionej. Ciężkość grzejników nie ma w żadnym razie przekraczać 175⁰.

C. Część mechaniczna.

§ 38. Urządzenie do wiercenia i tłokowania musi odpowiadać przepisom górniczo-policyjnym z dnia 10 października

1913, Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 95. Przepisany w § 105 tych przepisów samoczynny przyrząd do wyłączenia maszyny do tłokowania musi być w ten sposób uzupełniony, aby w chwili, gdy tłok przechodzi przez wylot otworu wiertniczego, prąd się przerywał, a hamulec wprawiał w ruch.

D. Przepisy ruchu.

§ 39. Każde urządzenie elektryczne prądu silnego na kopalniach oleju ziemnego powinno być przynajmniej raz na kwartał badane przez rzeczoznawcę inżyniera elektrotechnika, uznanego przez Władzę górniczą, czy i o ile stan urządzenia odpowiada obowiązującym przepisom. Wynik każdego badania powinien być zapisany do księgi objazdowej kopalni. Oprócz tego urządzenie powinno być badane codziennie, czy nie wykazuje grubszych błędów izolacji, zapomocą odpowiedniego przyrządu, umieszczonego na rozdzielnicy elektrowni, transformatorni lub przetworni. O ile błąd się pokaże, należy odnośną część urządzenia natychmiast z ruchu wyłączyć, a kierownictwo ruchu w celu usunięcia błędu o tem zawiadomić.

§ 40. Stały nadzór nad urządzeniem i utrzymanie tegoż ma być powierzone tylko fachowo wykształconym i przez Władzę górniczą zatwierdzonym monterom elektrycznym.

§ 41. Obsługa urządzeń elektrycznych i ich poszczególnych części ma być powierzona tylko ludziom trzeźwym i pojętym, obznajomionym dokładnie z przepisami ruchu.

§ 42. Przepisy ruchu mają być ułożone przez kierownictwo ruchu w języku polskim, zatwierdzone przez Władzę górniczą i wywieszone stale w miejscu roboczym.

§ 43. Robotnicy przy ruchu zatrudnieni powinni być za każdym razem, przy okazji kwartalnych badań, pouczeni o niebezpieczeństwach właściwych ruchowi elektrycznemu. Ponadto powinna być oprócz personelu nadzorczego pewna ilość pojętych robotników obeznana z pierwszą pomocą w wypadkach porażenia prądem elektrycznym, ze sposobem usuwania porażonych i sposobem użycia drążków izolowanych.

§ 44. Wszystkie zabudowania, w których się znajdują maszyny i aparaty elektryczne, powinny być jak najstaranniej utrzymywane w czystości i nie wolno w nich przechowywać przedmiotów nie należących do ruchu.

§ 45. Wstęp do zabudowań urządzeń elektrycznych dozwolony jest tylko osobom przeznaczonym do obsługi i nad-

zoru. Odnośne obwieszczenie powinno być umieszczone na każdych drzwiach wchodowych.

§ 46. W razie wybuchu ropy lub gazów, któryby nie mógł być opanowany, zamknięty i skierowany do właściwego koryta, należy urządzenia elektryczne na czas trwania tego stanu z ruchu wyłączyć.

§ 47. W razie pożaru należy urządzenie elektryczne zupełnie wyłączyć z pod prądu zapomocą wyłącznika bezpieczeństwa przepisanego w § 34.

§ 48. Podjęcie ruchu każdego nowego urządzenia elektrycznego nastąpić może tylko po zbadaniu go przez Okręgowy Urząd Górniczy z udziałem rzeczoznawcy.

Dodatek.

Przepisy elektrotechniczne Władz polskich zawarte są w wydawnictwie Związku Elektrowni Polskich p. t. „Gospodarka Elektryczna w Polsce”, Warszawa 1923, zaś wszystkie inne wyżej wymienione przepisy w książce „Przepisy i Normy Związku Elektrotechników Niemieckich”, wydanej przez Związek Elektrowni Polskich, Warszawa 1924.

„Przepisy na urządzenia ochronne od gazu wybuchowego w maszynach elektrycznych, transformatorach i przyrządach” (w skróceniu nazywane wyżej „Przepisami ochronnymi”) zawierają w rozdziale A) opisy rozmaitych rodzajów urządzeń ochronnych: 1) okapturzenia zamkniętego, 2) okapturzenia ochronnego płytkowego, 3) okapturzenia tkaniną drucianą i 4) okapturzenia olejowego.

Rozdział B. o stosowaniu poszczególnych urządzeń ochronnych, powołanych w §§ 17 i 23 brzmi:

B) Stosowanie poszczególnych urządzeń ochronnych.

I. Maszyny, transformatory i przyrządy można zabezpieczać w dwojaki sposób:

a) albo zabezpieczyć od gazu wybuchowego według rozdziału A) całą maszynę, cały transformator i cały przyrząd.

b) albo też zabezpieczyć od gazu wybuchowego według rozdziału A) tylko te części maszyn, transformatorów i przyrządów, w których podczas ruchu iskry pojawiają się stale, części zaś, w których iskry mogłyby powstać jedynie tylko w przypadkach nadzwyczajnych, zabezpieczyć przez ulepszoną budowę, a mianowicie:

1) przez dodatkową ochronę mechaniczną,

2) przez zwiększenie wytrzymałości izolacji, wymaganej przy próbach, o 50%,

3) przez obniżenie o 25% dopuszczalnego nagrzewania.

II. Dla przyrządów są obowiązujące ponadto przepisy następujące:

Rozruszniki płynowe bez oddzielnych urządzeń ochronnych są niedopuszczalne.

Oporniki mogą być pozbawione wszelkich urządzeń ochronnych gdy jednocześnie:

a) opory są tak nieznacznie obciążone prądem, że nie mogą się nagrzewać niebezpiecznie,

b) opory są o tyle trwałe mechanicznie, że przy zwykłym ruchu nie mogą pęknąć i tak solidnie umocowane, że nie mogą się wzajemnie zetknąć,

c) pudło zewnętrzne zapobiega wpadaniu ciał obcych do środka i zapobiega przenikaniu wody,

d) wszelkie połączenia drutów są lutowane lub wykonane zapomocą śrub z zabezpieczeniem.

Wszelkie kontakty śrubowe (np. zaciski przyłączeniowe silników, oporników i t. p.), nie dające się zabezpieczyć przez okapturzenie, należy zabezpieczać w taki sposób, aby śruby się nie rozluźniały i nie utraciły kontaktu.

Gniazda wtyczkowe należy tak budować, aby wtyczka szczelnie przylegała do gniazda, ażeby również w stanie spoczynku nie występowały iskry; gniazda wtyczkowe muszą być sprzężone z wyłącznikami (zabezpieczonemi od gazu wybuchowego) w taki sposób, aby wkładanie i wyjmowanie wtyczek mogło odbywać się tylko po uprzednim wyłączeniu napięcia.

Kraków, dnia 10 października 1924.

Dyrektor Wyższego Urzędu Górniczego w Krakowie:

(—) Dr. Meyer.

ROZPORZADZENIE MINISTRA ROBÓT PUBLICZNYCH

z dnia 14 lipca 1925 r.

(Dz. Ustaw Nr. 75 poz. 529).

w sprawie udzielania uprawnień rządowych na wywłaszczanie, przetwarzanie i rozdzielanie energii elektrycznej przez drobne zakłady elektryczne.

Na podstawie artykułu 5 ustawy elektrycznej z dnia 21 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, poz. 277) zarządza się, co następuje:

§ 1. Podania o uprawnienia rządowe dla drobnych zakładów elektrycznych, mających zawodowo zbywać energię elektryczną w poszczególnych osiedlach miejskich lub wiejskich o zaludnieniu, nieprzekraczającym 8.000 dusz, załatwia się w postępowaniu niżej przepisaniem.

§ 2. Podanie do Ministra Robót Publicznych o uprawnienie należy wnieść do właściwego urzędu wojewódzkiego.

W podaniu należy wymienić: 1) imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i przynależność państwową petenta, względnie nazwę i siedzibę firmy, 2) miejsce projektowanego zakładu wytwórczego, 3) obszar zasilania, 4) termin trwania uprawnienia, 5) rodzaj napędu (ciepły, wodny).

Do podania należy dołączyć: a) ogólny opis techniczny całego zakładu elektrycznego, a o ile chodzi o zakład wodno-elektryczny — również i urządzeń wodnych, b) ogólny orientacyjny planik obszaru zasilania ze wskazaniem na nim położenia zakładu wytwórczego lub przetwórczego, c) wypełniony formularz uprawnienia według wzoru, ustalonego przez Ministra Robót Publicznych i d) kwit kasy skarbowej, stwierdzający złożenie zaliczki na poczet opłat za czynności urzędowe, związane z udzieleniem uprawnienia, na rachunek Ministerstwa Robót Publicznych.

§ 3. Do podania o uprawnienie należy dołączyć odpis samego podania, oraz odpisy załączników, wyszczególnionych w § 2 pod lit. a, b, c.

§ 4. Załączniki do podania mają być wykonane na papierze formatu kancelaryjnego lub złożonym w taki format. Tak podanie, jak i każdy załącznik, winny być podpisane i zaopatrzone datą; nadto na rysunkach należy wrysować skalę, w której zostały wykonane.

Jednocześnie z podaniem o uprawnienie może być złożone właściwej władzy podanie o udzielenie pozwolenia na budowę zakładu elektrycznego, należycie sporządzone i zaopatrzone w przepisane załączniki.

§ 5. Wojewoda podaje o wpłynięciu podania do publicznej wiadomości przez wywieszenie obwieszczeń w urzędzie wojewódzkim, w odnośnem starostwie i w zarządzie gminy (magistracie).

W obwieszczeniu podaje się: 1) imię i nazwisko, względnie firmę petenta, 2) cel projektowanego zakładu elektrycznego, 3) obszar zasilania, 4) termin trwania uprawnienia, 5) rodzaj napędu, 6) rodzaj prądu i sposób wykonania sieci elektrycznej, 7) miejsce i czas wyłożenia podania wraz z załącznikami do przejrzania przez interesowanych, 8) termin dwutygodniowy do zgłaszania do urzędu wojewódzkiego ewentualnych zarzutów, zastrzeżeń i żądań.

§ 6. Urząd wojewódzki zasięga w terminie, oznaczonym w § 5 p. 8 opinii: właściwego starosty, innych władz i urzędów państwowych, o ile są interesowane, oraz odnośnego magistratu, względnie urzędu gminnego.

§ 7. Po rozpatrzeniu wszystkich zgłoszonych opinii, zarzutów, zastrzeżeń i żądań wojewoda przekazuje akta Ministerstwu Robót Publicznych. Przytem wojewoda dołącza swoje wnioski: a) co do kwestji udzielenia uprawnienia, w szczególności ze względu na celowość zakładu elektrycznego, na proponowane warunki, na zdolność finansową petenta i opinię o nim, a gdy o uprawnienie ubiega się gmina — na możliwość sfinansowania przez nią zamierzonego przedsięwzięcia; b) co do rozstrzygnięcia wszystkich następczących się zarzutów, zastrzeżeń i żądań.

§ 8. W dalszem postępowaniu stosuje się przepisy §§ 15 i 16 rozporządzenia z dnia 20 maja 1923 r. w sprawie udzielania uprawnień rządowych na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energii elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 60, poz. 441).

§ 9. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Kierownik Ministerstwa Robót Publicznych. *Rybczyński.*

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW: ROBÓT PUBLICZNYCH ORAZ SKARBU

z dnia 24 sierpnia 1925 r.

(Dz. Ustaw Nr. 95 poz. 676).

*o opłatach za czynności urzędowe, dokonywane na zasadzie
ustawy elektrycznej.*

Na mocy art. 18 i 22 ustawy elektrycznej z dn. 21 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34 poz. 277) zarządza się, co następuje:

§ 1. Za czynności urzędowe dokonywane na zasadzie ustawy elektrycznej z dnia 21 marca 1922 r., będą pobierane na rzecz Skarbu Państwa, niezależnie od opłat i należności opierających się na innych przepisach, następujące opłaty:

- a) ryczałtowe z tytułu udzielenia uprawnienia względnie pozwolenia (§§ 2 — 4),
- b) tytułem rzeczywistych wydatków, związanych z odnośnymi czynnościami urzędowymi (§ 5).

§ 2. Przy nadawaniu uprawnienia (art. 5 ustawy elektrycznej) będzie pobierana opłata ryczałtowa w wysokości, zależnej od kosztu zakładu elektrycznego, a mianowicie:

przy koszcie do 25.000 złotych opłata wyniesie 300 złotych,
przy koszcie ponad 25.000 złotych do 100.000 złotych opłata wyniesie 600 złotych,

przy koszcie ponad 100.000 złotych do 250.000 złotych opłata wyniesie 950 złotych,

przy koszcie ponad 250.000 złotych do 1.000.000 złotych opłata wyniesie 1.250 złotych,

przy koszcie ponad 1.000.000 złotych do 1.750.000 złotych opłata wyniesie 1.700 złotych,

przy koszcie ponad 1.750.000 złotych do 2.500.000 złotych opłata wyniesie 2.200 złotych,

przy koszcie ponad 2.500.000 złotych do 4.000.000 złotych opłata wyniesie 3.000 złotych,

przy koszcie ponad 4.000.000 złotych do 6.000.000 złotych opłata wyniesie 3.750 złotych,

za każde dalsze 2.000.000 złotych dodatkowo opłata wyniesie 250 złotych.

O zaliczeniu zakładu elektrycznego do odpowiedniej kategorii w stopniowaniu powyższym decyduje Minister Robót Publicznych po rozpatrzeniu danych co do kosztu zakładu, dostarczonych przez ubiegającego się o uprawnienie. Za podstawę do

obliczenia kosztu zakładu elektrycznego bierze się rozmiary, jakie — ze względu na przewidywaną moc zakładu przy pełnej jego rozbudowie w myśl warunków uprawnienia — winien posiadać zakład elektryczny w najbliższym stadium swej działalności.

§ 3. Przy udzieleniu zezwolenia na przeniesienie uprawnienia na inną osobę (art. 2 i 5 ustawy elektrycznej) będzie pobierana opłata ryczałtowa w wysokości $\frac{1}{3}$ kwoty, obliczonej przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów § 2.

§ 4. Przy udzieleniu zezwolenia na korzystanie z dróg publicznych (art. 8 cz. 2 ustawy elektrycznej), zarządzany przez władze rządowe, będzie pobierana opłata ryczałtowa w wysokości, oznaczonej według tabeli z § 2 na podstawie przewidzianego kosztu urządzenia, mającego zajmować drogę, z tą różnicą, że przy koszcie urządzenia, nie przekraczającym 2.000 złotych, opłata wyniesie 30 złotych, a przy koszcie ponad 2.000 złotych, lecz nieprzekraczającym 10.000 złotych, wyniesie 100 złotych. Koszt urządzenia określa po rozpatrzeniu danych, dostarczonych przez ubiegającego się o pozwolenie, władza udzielająca pozwolenia.

§ 5. Wszelkie wydatki rzeczywiste, związane z czynnościami, dokonywanymi na zasadzie ustawy elektrycznej, w szczególności zaś wydatki, związane z przeprowadzeniem dochodzeń przy udzielaniu uprawnień i pozwoleń drogowych, jako to: wydatki na ogłoszenie w pismach, na diety i podróże urzędników, na wynagrodzenie rzeczoznawców i t. p., opłacają interesowani przedsiębiorcy bez względu, czy otrzymali żądane uprawnienie lub pozwolenie.

§ 6. Tytułem zaliczek na poczet opłat, przewidzianych w § 5, wpłaca się:

- a) przy składaniu podania o uprawnienie — 300 zł., a gdy chodzi o drobniejsze zakłady elektryczne, mające zbywać energję w poszczególnych osiedlach o zaludnieniu nie przekraczającym 8.000 mieszkańców — 100 złotych,
- b) przed rozpoczęciem dochodzenia na miejscu — sumę, którą oznaczy władza, prowadząca dochodzenie,
- c) przy składaniu podania o zezwolenie na przeniesienie uprawnienia na inną osobę — 100 zł., a gdy chodzi o drobniejsze zakłady elektryczne, wskazane pod lit. a) — 50 złotych.

Zaliczki, wymienione pod lit. a) i c), wpłaca się do kas skarbowych na rachunek Ministerstwa Robót Publicznych, wy-

mienione zaś pod lit. b) do depozytu władzy, przeprowadzającej dochodzenie.

Władza, załatwiająca podanie względnie prowadząca dochodzenie, może w poszczególnych przypadkach żądać wpłacenia tytułem zaliczek większych kwot, niż wyżej przewidziane, a nadto w razie, gdyby zaliczki wpłacone okazały się nie wystarczające, — żądać ich uzupełnienia.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Z dniem tym traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Robót Publicznych oraz Ministra Skarbu z dnia 13 lutego 1924 r. w przedmiocie opłat za czynności urzędowe, dokonywane na zasadzie ustawy elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 20 poz 217).

Kierownik Ministerstwa Robót Publicznych. *Rybczyński.*
Minister Skarbu: *Wł. Grabski.*

DZIAŁ PIĄTY.

USTAWODAWSTWO LICZNIKOWE.

	str.
1. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 15 listopada 1924 roku o rozciągnięciu działania art. 14-go dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 roku. na liczniki energii elektrycznej	339
2. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 31 grudnia 1924 roku o rozciągnięciu w części górnośląskiej województwa śląskiego obowiązku legalizowania liczników energii elektrycznej	340
3. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25 czerwca 1925 r. o zmianie terminu wejścia w życie poprzednich rozporządzeń	342
4. Przepisy o warunkach dopuszczenia typów liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych do legalizacji	342
5. Przepisy o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych	345
6. Przepisy przechodnie do przepisów o warunkach dopuszczania typów do legalizacji i do przepisów o warunkach legalizacji	356
7. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25 czerwca 1925 roku o nadzorze nad licznikami energii elektrycznej, używanymi w obrocie publicznym do obliczania wartości energii elektrycznej	357
8. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 13 marca 1925 roku o udzielaniu uprawnień do legalizowania liczników energii elektrycznej poza urzędami miar	359
9. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 13 czerwca 1925 r. w sprawie granic uchybień obiegowych dla liczników energii elektrycznej, używanych w obrocie publicznym	360
10. Obowiązki instytucji uprawnionych do legalizacji	361
11. Instrukcja o wykonywaniu sprawdzania	363
12. Przepisy o przyborach, potrzebnych do legalizowania liczników energii elektrycznej	367

13. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28 kwietnia 1925 r. o opłatach za czynności urzędów miar	369
14. Przepisy ogólne o trybie dopuszczania typów przyrządów mierniczych do legalizacji	371
15. Rozporządzenia Głównego Urzędu Miar o dopuszczeniu liczników energii elektrycznej do legalizacji:	
firmy „Ganz” w Budapeszcie — typ RPT 3,14	374
firmy „Société Genevoise d'Instruments de Physique” w Genewie (Szwajcaria) — typ RPT 3,16	375
firmy „Körting-Mathiesen” w Lipsku — typ RPT 2,3	376
firmy „Landis et Gyr” w Zug (Szwajcaria)	
typ RPT 1,2	377
typ RPT 2,2	378
typ RPT 3,13	379
typ RPT 4,12	380
typ RPT 4,6	382
firmy „Dr. Paul Meyer A. G.” w Berlinie	
typ RPT 3,15	384
typ RPT 4,13	385
firmy „Siemens-Schuckert” w Norymberdze	
typ RPT 1,1	387
typ RPT 2,1	387
typ RPT 3,11	388
typ RPT 3,12	389
typ RPT 4,11	390
16. Rozporządzenie Głównego Urzędu Miar o dopuszczeniu do legalizacji transformatorów mierniczych napięciowych typu RPT 8,1 firmy Siemens-Schuckert w Norymberdze	392

DZIAŁ V.

USTAWODAWSTWO LICZNIKOWE.

POM — oznacza w skrócie nazwę czasopisma, wydawanego przez Główny Urząd Miar pod tytułem „Przepisy obowiązujące w miernictwie”.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 15 listopada 1924 r.

o rozciągnięciu działania art. 14-go dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. na niektóre rodzaje narzędzi mierniczych, nieobjęte tym artykułem.

(Dz. Ustaw R. P. r. 1924 Nr. 101 poz. 933 — POM poz. 2,002).

Na podstawie art. 15 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 211), rozporządzenia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 28 maja 1921 r. w przedmiocie miar (Dz. Urz. Min. b. Dz. Pr. Nr. 20 poz. 138) oraz rozporządzeń Rady Ministrów: z dnia 17 listopada 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 100 poz. 716) i z dnia 16 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52 poz. 470) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Działanie art. 14 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 211) rozciąga się na:

- a) wagi i odważniki, służące do ważenia osób za opłatą;
- b) przyrządy do mierzenia w obrocie publicznym masy właściwej czyli gęstości (w mowie potocznej: próby) zboża w stanie zsypanym;
- c) na liczniki i inne przyrządy miernicze, służące do mierzenia w obrocie publicznym energii elektrycznej.

§ 2.

Winni używania w obrocie publicznym narzędzi mierniczych, wymienionych w § 1, nie odpowiadających warunkom art. 14 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r., ulegną karze, przewidzianej:

- 1) w b. dzielnicy austriackiej — w patencie cesarskim z dnia 16 września 1857 r. i rozporządzeniu austr. Ministerstw Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości i Najwyższej Władzy Policyjnej z dnia 30 września 1857 r. (Dz. u. p. r. 1857 Nr. 198),
- 2) w b. dzielnicy pruskiej — w § 22-im Ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach (Dz. U. Rzeszy Niemieckiej str. 349)
- i 3) w b. dzielnicy rosyjskiej — w § 138 Kod. Karnego.

§ 3.

Uchyła się rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 21 kwietnia 1922 r. w przedmiocie rozciągnięcia działania art. 14 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. na narzędzia miernicze, służące do ważenia osób za opłatą (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 275).

§ 4.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na całym terytorjum Państwa z wyjątkiem części górnośląskiej Województwa Śląskiego i wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1925 r. Jednakże liczniki energii elektrycznej i transformatory miernicze, już zainstalowane lub znajdujące się na składzie w elektrowniach w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, będą mogły być zalegalizowane w terminach późniejszych, które ustawi Główny Urząd Miar.

Minister Przemysłu i Handlu:

(—) *Józef Kiedroń*

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 31 grudnia 1924 r.

o rozciągnięciu w części górnośląskiej województwa śląskiego obowiązku legalizowania na niektóre rodzaje narzędzi mierniczych, niewymienione w §§ 6—9 ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach.

(Dz. Ustaw R. P. r. 1925 Nr. 2 poz. 24 — POM poz. 2,0021).

Na podstawie § 12 ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach (Dz. Ustaw Rzeszy Niemieckiej str. 349) i § 1 p. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 166) zarządza się, co następuje:

§ 1.

- 1) Wagi i odważniki, służące do ważenia osób za opłatą,
- 2) przyrządy do mierzenia w obrocie publicznym masy właściwej czyli gęstości (w mowie potocznej zwanej: próbą) zboża w stanie zsypanym (gęstościomierze zbożowe)

i 3) liczniki i inne przyrządy miernicze, służące do mierzenia w obrocie publicznym energii elektrycznej, podlegają obowiązkowi głównego i wtórnego legalizowania w rozumieniu § 10 ustawy Rz. Niem. z dnia 30 maja 1908 r. o miarach.

§ 2.

Okres czasu, przed upływem którego narzędzia miernicze, wymienione w § 1, muszą być zgłaszane do wtórnej legalizacji, wynosi:

- 1) dla wag i odważników do ważenia osób za opłatą — lat dwa,
 - 2) dla gęstościomierzy zbożowych — lat dwa,
 - 3) dla liczników energii elektrycznej prądu stałego obrotowych, oscylacyjnych i wahadłowych oraz dla wszystkich liczników mocy nominalnej powyżej 100 kilowatów — lat trzy,
- dla wszystkich innych liczników jak również dla transformatorów mierniczych, legalizowanych oddzielnie od liczników — lat ośm.

Okres ten rozpoczyna się z końcem tego roku kalendarzowego, w którym narzędzia miernicze ostatni raz były legalizowane.

§ 3.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje w górnośląskiej części województwa śląskiego i wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1925 r.

Jednakże liczniki energii elektrycznej i transformatory miernicze, już zainstalowane lub znajdujące się na składzie w elektrowniach w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, będą mogły być zalegalizowane w terminach późniejszych, które ustanowi Główny Urząd Miar.

Minister Przemysłu i Handlu:

(—) Józef Kiedroń

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 25 czerwca 1925 r.

o zmianie terminu wejścia w życie rozporządzeń Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 15 listopada 1924 r. i z dnia 31 grudnia 1924 r. o rozciągnięciu obowiązku legalizowania na niektóre rodzaje narzędzi mierniczych.

(Dz. U. R. P. Nr. 65 poz. 462 — POM poz. 2,0022)

Na podstawie art. 15 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 211) i § 12 Ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach (Dz. Ustaw Rzeszy Niemieckiej str. 349) oraz § 1 p. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 166) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Termin wejścia w życie rozporządzeń Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 15 listopada 1924 r. o rozciągnięciu działania art. 14-go dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. na niektóre rodzaje narzędzi mierniczych, nieobjęte tym artykułem, (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 933) i z dnia 31 grudnia 1924 r. o rozciągnięciu w części górnośląskiej województwa śląskiego obowiązku legalizowania na niektóre rodzaje narzędzi mierniczych, niewymienione w §§ 6—9 Ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach (Dz. U. R. P. r. 1925 Nr. 2 poz. 24) odracza się do dnia 1 stycznia 1926 roku.

§ 2.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1-go lipca 1925 r.

Minister Przemysłu i Handlu:

(—) C. Klarner

PRZEPISY O WARUNKACH DOPUSZCZANIA TYPÓW LICZNIKÓW ENERGJI ELEKTRYCZNEJ I TRANSFORMATORÓW MIERNICZYCH DO LEGALIZACJI,

(POM poz. 2,952).

Na podstawie art. 11, 12 i 16 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211), § 19-go Ustawy Rzeszy Niemieckiej o miarach (Mass- u. Gewichtsordnung) z dn. 30 maja 1908 r. (R. G. Bl. str. 349) i rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 28 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. poz. 166) zarządza się, co następuje: (—)

§ 1.

Przez typ licznika lub transformatora mierniczego rozumie się w niniejszych przepisach tę formę szczególną, w jaką się przyobleka w swoich częściach istotnych pomysł konstrukcyjny w wykonaniu danego zakładu, przyczem mało znaczące zmiany w sposobie wykonania nie stanowią o odrębności typu.

Wątpliwości pod tym względem rozstrzyga Główny Urząd Miar.

§ 2.

Przy zgłaszaniu wniosków o dopuszczanie typów liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych obowiązują przepisy ogólne o trybie dopuszczania typów przyrządów mierniczych do legalizacji (POM poz. 2,02) z następującymi uzupełnieniami:

a. Złożyć należy (POM poz. 2,02 § 1 b) 3 liczniki względnie 2 transformatory.

b. Wyjaśnienia (POM poz. 2,02 § 1 c) pisemne powinny zawierać opis sposobu działania i sposobu regulacji. Dostarczyć także należy schemat połączeń, dane, dotyczące stałych elektrycznych przyrządu i wielkości przekładni, zastosowanych w liczydłach, opis mechanizmu i instrukcje, dotyczące sposobu użycia, oraz te części licznika, których zażąda Główny Urząd Miar. Rysunki (POM poz. 2,02 § 1 c) powinny pozwalać rozróżnić wyraźnie wszystkie części przyrządu i nadawać się do reprodukcji fotograficznej.

c. W oświadczeniu (POM poz. 2,02 § 3) wytwórca powinien się zobowiązać, że wszystkie liczniki (transformatory), zaopatrywane przez niego znakiem typu (POM poz. 2,02 § 4 a), zgadzać się będą we wszystkich swych częściach istotnych pod względem materiału, konstrukcji i wykonania z licznikami (transformatorami) wzorowemi.

d. Po zbadaniu typu Główny Urząd Miar zwróci zgłaszającemu 2 liczniki względnie 1 transformator wraz z protokołem o wynikach badania. Pozostałe liczniki i transformatory przechodzą bezpłatnie na własność Urzędu.

e. Jeżeli wytwórca zamierza wprowadzić w wykonaniu typu licznika lub transformatora, dopuszczonego przez Główny Urząd Miar, zmiany, dotyczące istotnych ich części, to obowiązany jest zgłosić te zmiany do Głównego Urzędu Miar.

Główny Urząd Miar decyduje, czy nowa odmiana może być dopuszczona do legalizacji bez ponownego badania.

§ 3.

Liczniki i transformatory, zgłaszane w celu uzyskania dopuszczalności typu do legalizacji, powinny pod względem konstrukcji i wykonania czynić zadość współczesnym wymaganiom techniki i postanowieniom §§ 1, 6—12, 13 z wyjątkiem punktu 3, 14 z wyjątkiem punktu 3, 15 i 16 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953).

§ 4.

Uchybienia wzorcowania liczników amperogodzin i liczników watogodzin, zgłaszanych do zbadania typu, nie powinny przekraczać następujących granic:

1. Uchybienia w odsetkach rzeczywistego zużycia, wyrażonego w watach, przy obciążeniach i współczynnikach mocy, wskazanych w tablicy 1-ej, przy nominalnem napięciu i częstotliwości prądu, oznaczonych na liczniku, i temperaturze otoczenia między 15 i 25° C, nie powinny przekraczać granic, podanych w tejże tablicy.

Tablica 1.

Spół- czyn- nik mocy	Przy obciążeniach w % nominalnej mocy liczników										
	100	80	58	50	40	33	30	29	25	17	10
	Granice uchybień dopuszczalnych w % rzeczywistego obciążenia										
1	2	—	2	2	—	3	—	—	—	—	4
0,8	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	5
0,5	—	—	—	3	—	—	—	4	4	5	6
0,3	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	7

2. Poza tem powinny być zachowane w stosunku do wyżej podanych granic (p. 1) postanowienia § 17 b — 1 POM poz. 2,953.

3. Rozruch licznika powinien nastąpić przy obciążeniach równych $\frac{2}{3}$ obciążeń, przewidzianych w § 17 m POM poz. 2,953.

§ 5.

Uchybienia wzorcowania transformatorów mierniczych prądowych, zgłaszanych do zbadania typu, nie

powinny przekraczać $\frac{2}{3}$ granic wymienionych w § 20-ym POM poz. 2,953, a uchybienia wzorcowania transformatorów mierniczych napięciowych — $\frac{2}{3}$ granic, wymienionych w § 21 tychże przepisów.

§ 6.

Liczniki, stanowiące całość z transformatorami mierniczymi lub z transformatorami oddzielnymi, lecz określonymi jako należące do licznika bez podania przekładni, przy badaniu typu uważane są za liczniki zwyczajne.

§ 7.

Przepisy niniejsze wchodzi w życie od dnia ogłoszenia.

Warszawa, dnia 14 maja 1925 r.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar:

(—) inż. Z. Rauszer

PRZEPISY O WARUNKACH LEGALIZOWANIA LICZNIKÓW ENERGJI ELEKTRYCZNEJ I TRANSFORMATORÓW MIERNICZYCH.

(POM poz. 2,953).

Na podstawie art. 11, 12 i 16 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211), § 19-go Ustawy Rzeszy Niemieckiej o miarach (Mass- u. Gewichtsordnung) z dnia 30 maja 1908 r. (R. G. Bl. str. 349) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. poz. 166) zarządza się, co następuje:

Przepisy ogólne.

§ 1.

Liczniki energii elektrycznej i transformatory miernicze powinny odpowiadać przepisom ogólnym o warunkach legalizowania narzędzi mierniczych (POM poz. 2,03), o ile nie zostają one zmienione przez przepisy niniejsze.

§ 2.

Postanowienia nin. przepisów, dotyczące specjalnie transformatorów mierniczych, a mianowicie postanowienia §§ 10—12, 14 i 20-go nie dotyczą transformatorów, stanowiących jedną

całość z licznikiem, i transformatorów mierniczych oddzielnych, lecz oznaczonych, jako należące do licznika, bez podania przekładni (§ 14 p. 4).

Typ licznika lub transformatora.

§ 3.

Przez typ licznika lub transformatora rozumie się w niniejszych przepisach tę formę szczególną, w jaką się przyobłeka w swoich częściach istotnych pomysł konstrukcyjny w wykonaniu danego zakładu, przyczem mało znaczące zmiany w sposobie wykonania nie stanowią o odrębności typu.

Wątpliwości pod tym względem rozstrzyga Główny Urząd Miar.

§ 4.

Typ licznika wzgl. transformatora powinien być dopuszczony przez Główny Urząd Miar do legalizacji w trybie § 4a przepisów ogólnych o trybie dopuszczenia typów przyrządów mierniczych do legalizacji (POM poz. 2,02).

§ 5.

Licznik (transformator) godny legalizacji powinien się zgadzać we wszystkich swych częściach istotnych pod względem materiału, konstrukcji i wykonania z odnośnym licznikiem (transformatorem) wzorowym (POM poz. 2,02 § 3).

Wykonanie.

A. Liczniki.

§ 6.

Wskazania liczników powinny być wyrażone w jednostkach, przyjętych przez Międzynarodową Komisję Elektrotechniczną.

§ 7.

Liczniki powinny dawać wskazania zapomocą podziałek ze wskazówkami lub zapomocą cyfr, przeskakujących lub przesuwających się w nieruchomem okienku. Malowane (drukowane) kreski podziałek są dozwolone (por. POM poz. 2,03 § 10).

§ 8.

a. Wszystkie części licznika wraz z zaciskami powinny mieć takie wymiary, aby przy ciągłem użyciu przy nominalnem obciążeniu nie powstało nadmierne ich ogrzanie się.

b. Liczniki watogodzin powinny posiadać oddzielne zaciski napięciowe, któreby mogły być dołączone po zalegalizowaniu do zacisków prądowych bez potrzeby uszkodzenia plomb.

c. Uzwojenia napięciowe powinny być tak przyłączone, aby energia, zużywana przez nie, nie była mierzona przez licznik, z wyjątkiem wypadków szczególnych, kiedy energia, zużywana przez uzwojenia napięciowe, jest znikoma w porównaniu do energii mierzonej przez licznik.

d. Strata mocy w uzwojeniu napięciowym licznika do 5 kW na każde 100 V nie powinna przewyższać:

1. w licznikach prądu stałego — 2,5 W,
2. w licznikach prądu zmiennego do 300 V i przy częstotliwości nie mniejszej od 40 okresów na sekundę — 1,5 W,
3. w licznikach wielofazowych przepis, zawarty w p. 2-im niniejszego paragrafu, stosuje się do każdego z układów zosobna.

e. Spadek napięcia w uzwojeniach prądowych przy prądzie nominalnym nie powinien przekraczać:

1. w licznikach do 5 A — 2,5 V,
2. w licznikach o większym natężeniu prądu — 1,5 V.

f. Części licznika, prowadzące prąd elektryczny, powinny być izolowane między sobą i od kadłuba licznika w ten sposób, aby mogły wytrzymywać w ciągu jednej minuty napięcie skuteczne prądu zmiennego, równe 2,5-krotnemu napięciu normalnemu, jednak nie mniejsze od 1000 V.

g. Liczniki powinny być zaopatrzone w mocną skrzynkę uszczelnioną, zabezpieczającą od kurzu i uszkodzeń, z urządzeniem do założenia plomb w celu jej zamknięcia i posiadającą szybki, umocowane tak, aby nie mogły być usunięte sposobem niewidocznym bez uszkodzenia plomb, zamykających licznik.

§ 9.

Przy licznikach, posiadających oprócz urządzenia dla obliczania zużytej energii elektrycznej jeszcze urządzenia dodatkowe dla celów pomocniczych (w licznikach o wielu liczydłach, samoinkasujących i t. p.), legalizacji podlegają tylko same liczniki.

Takie liczniki winny posiadać napis: „tylko licznik legalizowany”.

B. Transformatory.

§ 10.

Transformatory prądowe powinny odpowiadać następującym wymaganiom:

1. Przy prądzie nominalnym obciążalność obwodu wtórnego nie może być mniejsza od 10 V A. Np. w transformatorze na prąd nom. wtórny 5 A dopuszczalny całkowity opór nie może być mniejszy od 0,4 Ω .

2. Izolacja pomiędzy uzwojeniami obwodu pierwotnego i wtórnego oraz pomiędzy obwodem pierwotnym i kadłubem transformatora powinna wytrzymywać w ciągu jednej minuty napięcie próbne, równe 2,5-krotnemu napięciu normalnemu, jednak nie mniejsze od 1500 V.

Przyjmuje się, że forma krzywej napięcia próbnego nie odbiega od sinusoidalnej, spotykanej normalnie w sieciach.

3. Izolacja uzwojenia wtórnego względem kadłuba transformatora powinna być badana pod napięciem nie mniejszym od 1500 V.

§ 11.

Transformatory napięciowe powinny odpowiadać wymaganiom następującym:

1. Obciążalność obwodu wtórnego na każdą fazę nie może być mniejsza od 30 V A czyli, np. w transformatorze na 100 V wtórnego napięcia, dopuszczalny całkowity opór nie powinien być większy od 333 Ω .

2. Izolacja pomiędzy uzwojeniami obwodu pierwotnego i wtórnego i między uzwojeniami a kadłubem transformatora powinna wytrzymywać w ciągu jednej minuty napięcie próbne, wymienione w § 10 p. 2 w stosunku do nominalnego napięcia pierwotnego.

§ 12.

Transformatory miernicze powinny mieć urządzenia, umożliwiające nałożenie plomb lub pieczęci w taki sposób, aby bez ich uszkodzenia nie można było zmienić zasadniczych części transformatora.

Oznaczenia.

§ 13.

Na płaszczy liczników lub na trwale przymocowanej do niego tabliczce powinny być oznaczone następujące dane:

1) nazwa wytwórni,

2) numer fabryczny, rok wypuszczenia z wytwórni i fabryczne oznaczenie typu lub modelu.

3) znak nadany typowi (POM poz. 2,02 § 4 a),

4) rodzaj prądu (stały, zmienny, trójfazowy),

5) nominalne napięcie i natężenie prądu (jak np. 3×120 V, 100 A), t. j. napięcie i natężenie, przy których licznik powinien pracować,

6) nominalna częstotliwość prądu lub granice częstotliwości,

7) jednostka, w jakiej licznik wskazuje,

8) stała licznika (np. ilość obrotów tarczy, odpowiadająca jednostce wskazań licznika).

9) na licznikach amperogodzin winno być oznaczone, że jest to licznik amperogodzinowy; dozwolone jest dodanie jednostki energii, jeżeli jest oznaczone napięcie (np. watgodzin przy 220 V),

10) liczniki, do których należą transformatory miernicze, winny nosić napis: „licznik z transformatorem mierniczym”.

§ 14.

Na płaszczy transformatorów mierniczych lub na trwale przymocowanej do niego tabliczce powinny się znajdować następujące oznaczenia:

1) nazwa wytwórni,

2) numer fabryczny, rok wypuszczenia z wytwórni i fabryczne oznaczenie typu lub modelu,

3) znak nadany typowi (POM poz. 2,02 § 4 a),

4) nominalne natężenie lub napięcie prądu dla obwodów pierwotnych i wtórnych,

5) nominalna częstotliwość lub granice częstotliwości,

6) dopuszczalne obciążenie obwodu wtórnego w omach,

7) zaciski obwodów pierwotnego i wtórnego powinny być odpowiednio oznaczone,

8) prócz powyższych oznaczeń transformatory prądowe powinny posiadać oznaczenie najwyższego napięcia sieci, do którego mogą być użyte.

§ 15.

Słowne oznaczenia, wymienione w §§ 13 i 14-ym, z wyjątkiem nazwy wytwórni i ew. jej adresu, powinny być podane w języku polskim.

§ 16.

Przy stosowaniu skrótów dla oznaczania wielkości jednostek i własności elektrycznych należy używać symboli, przyjętych przez Międzynarodową Komisję Elektrotechniczną.

Granice uchybień.

§ 17.

a. Przy średniej temperaturze otoczenia $15^{\circ} - 20^{\circ}$, ustalonej temperaturze obwodu napięciowego i nominalnych napięciu i częstotliwości prądu — uchybienia wskazań liczników, mierzących bez pośrednictwa transformatorów, nie mogą przekraczać tak przy głównej, jak i przy wtórnej legalizacji, następujących granic w odsetkach rzeczywistego zużycia energii elektrycznej:

1. W licznikach prądu stałego do sieci dwuprzewodowych: przy obciążeniu równym:

100% mocy nominalnej 3%

10% „ „ 6%

Prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW

przy obciążeniu równym 50% mocy nom. 3%

2. W licznikach do prądu stałego do sieci trójprzewodowych: przy obciążeniu równomiernem obu połów licznika równem:

100% mocy normalnej. 3%

10% „ „ 6%

Przy obciążeniu jednostronnem każdej połowy licznika równem 100% mocy nominalnej 3%

Prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW przy obciążeniu równomiernem obu połów licznika równem 50% mocy nominalnej 3%

3. W licznikach prądu zmiennego jednofazowego do sieci dwuprzewodowych:

przy obciążeniu równym:

100% mocy nominalnej i współczynnika mocy 1 . . . 3%

50% „ „ „ „ 0,5 . . 4,5%

10% „ „ „ „ 1 . . 6%

Prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW przy obciążeniu równym:

50% mocy nominalnej i przy współczynniku mocy 1 . . 3%

25% „ „ „ „ 0,5 . . 6%

4. W licznikach prądu zmiennego jednofazowego do sieci trójprzewodowych:
przy obciążeniu równomiernem obu połów licznika
równem:
100%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	3%
50%	"	"	0,5 4,5%
10%	"	"	1 3%
- przy obciążeniu jednostronnem każdej połowy licznika
równem:
100%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	6%
- prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW przy obciążeniu równomiernem obu połów równem:
50%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	3%
25%	"	"	0,5 6%
5. W licznikach prądu zmiennego trójfazowego bez przewodu zerowego.
przy obciążeniu równomiernem wszystkich faz równem:
100%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	3%
50%	"	"	0,5 4,5%
10%	"	"	1 6%
- przy obciążeniu jednostronnem równem:
100%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	3%
50%	"	"	0,5 6%
- prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW przy obciążeniu równomiernem równem:
50%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	3%
25%	"	"	0,5 6%
6. W licznikach prądu zmiennego trójfazowego z przewodem zerowym:
przy obciążeniu równomiernem wszystkich faz równem:
100%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	3%
50%	"	"	0,5 4,5%
10%	"	"	1 6%
- przy obciążeniu jednostronnem równem:
100%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	4,5%
50%	"	"	0,5 7,5%
- prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW przy obciążeniu równomiernem równem:
50%	mocy nominalnej i przy współczynniku mocy	1	3%
25%	"	"	0,5 6%

7. Przy obciążeniach, nie wymienionych w punktach 1 ÷ 6, uchybienia liczników do prądu stałego nie powinny przekraczać granic Δ , obliczonych na podstawie wzoru:

$$\pm \Delta = 3 + 0,3 \frac{P_N}{P}, \quad \dots \quad (1)$$

a uchybienia liczników do prądu zmiennego — granic, obliczonych na podstawie wzoru:

$$\pm \Delta = 3 + 0,2 \frac{P_N}{P} + \left(1 + 0,2 \frac{I_N}{I} \right) \operatorname{tg} \varphi \quad \dots \quad (2)$$

Wzory te wyrażają granice uchybienia w odsetkach rzeczywistego zużycia, przyczem

P_N oznacza obciążenie nominalne licznika,
 P „ dane obciążenie licznika,
 I_N „ nominalne natężenie prądu
 I „ dane natężenie prądu
 $\operatorname{tg} \varphi$ „ tangens takiego kąta, którego cosinus równa się współczynnikowi mocy; $\operatorname{tg} \varphi$ jest niezależny od kierunku przesunięcia fazy i przyjmuje się stałe za wielkość dodatnią.

b. Wskazania licznika przy obciążeniu wzrastającym nie powinny się różnić więcej niż o 2% od wskazań przy obciążeniu malejącym, zachodzącym po godzinne obciążeniu nominalnym.

c. Przy obciążeniu nominalnym i współczynniku mocy równym jedności, uchybienie dodatkowe, spowodowane zmianą napięcia o 10% napięcia nominalnego, nie powinno przekraczać 2%.

d. Przy nominalnym obciążeniu i współczynniku mocy równym jedności, uchybienie dodatkowe, spowodowane zmianą częstotliwości o 10% częstotliwości nominalnej, nie powinno przekraczać 3%.

e. Przy obciążeniu, napięciu i częstotliwości nominalnych i współczynniku mocy równym jedności, uchybienie dodatkowe, spowodowane zmianą temperatury otoczenia między 0 i 35° C, nie powinno przekraczać 0,2% na każdy stopień zmiany temperatury.

f. Przy przekroczeniu nominalnego natężenia prądu do 50% tegoż, i przy współczynniku mocy równym jedności, uchybienie dodatkowe w stosunku do uchybienia przy nominalnym obciążeniu nie powinno przekraczać tylu dziesiątych procentu, ile procentów wynosi przeciążenie.

g. Wskutek często powtarzających się przeciążeń chwilowych, np. przy rozruchu motorów, dokładność wskazań licznika nie powinna ulegać trwałym zmianom.

h. Po pięciu przeciążeniach przy dziesięciokrotnym nominalnym natężeniu prądu, których czas trwania ogranicza się stopieniem się bezpiecznika srebrnego na prąd nominalny, wskazania licznika przy nominalnym obciążeniu i współczynniku mocy równym jedności nie powinny się zmieniać więcej niż o 1,5%.

Jeżeli jednak dziesięciokrotne nominalne natężenie prądu jest niższe od 30 A, to warunek ten powinien być spełniony przy prądzie o natężeniu 30 A.

Tenże sam warunek powinien być spełniony w czasie stopienia się bezpiecznika dla prądu natężenia 6 A, jeżeli natężenie nominalne jest mniejsze od 6 A.

i. W licznikach prądu stałego przy pełnym obciążeniu pole magnetyczne zewnętrzne o natężeniu 1 gaussa, którego linie sił są równoległe do linii sił pola prądu głównego, nie powinno powodować we wskazaniach licznika uchybień ponad 1%.

j. Liczniki wielofazowe powinny być w ten sposób budowane, by przy dowolnej kolejności faz i przy bezindukcyjnych obciążeniach równomiernych w wysokości 50% i większych, uchybienia pozostawały w granicach przepisanych.

k. W licznikach prądu zmiennego granice uchybień, wskazanych powyżej, powinny być zachowane dla natężeń prądu i napięć, których forma odbiega od sinusoidalnej, o ile te odchylenia pozostają w granicach, spotykanych normalnie w sieciach.

l. Zmiana napięcia o 10% napięcia nominalnego nie powinna wywoływać biegu licznika przy przerwanym obwodzie prądowym.

m. Rozruch licznika powinien nastąpić:

- 1) w licznikach prądu stałego do 2 kW — przy obciążeniu nie większym od 3% obciążenia nominalnego,
- 2) w licznikach prądu stałego ponad 2 kW — przy obciążeniu nie większym od 2,2% obciążenia nominalnego,
- 3) w licznikach jedno i wielofazowych — przy obciążeniu nie większym od 1,5% mocy nominalnej i współczynnika mocy równym jedności.

Dla liczników, wymienionych w punktach 1 i 2, a nie posiadających oznaczenia napięcia, dla obliczenia mocy licznika przyjmuje się napięcie 100 V.

§ 18.

Uchybienia zespołów, składających się z licznika i transformatorów mierniczych, tworzących jedną całość z licznikiem albo z licznika i transformatorów oddzielnych, lecz oznaczonych jako należące do określonego licznika bez podania przekładni (§ 14 p. 4), nie mogą przekraczać granic, wymienionych w §-ie 17-ym.

§ 19.

Uchybienia samych liczników, przeznaczonych do mierzenia energii elektrycznej za pośrednictwem transformatorów mierniczych, a nie należących do rodzaj, wymienionych w §-ie 18-ym, nie mogą przekraczać granic, podanych w punktach b ÷ h §-u 17-go oraz $\frac{2}{3}$ granic, wymienionych w punktach a, l, m tegoż §-u.

§ 20.

Uchybienia wzorcowania transformatorów mierniczych prądowych przy legalizacji pierwszej i wtórnej nie powinny przekraczać następujących granic:

1. Przy natężeniach prądu w granicach od 10% do 100% natężenia oznaczonego i przy oznaczonej częstotliwości, natężenie prądu wtórnego nie powinno różnić się więcej niż o 1,5% od natężenia, wynikającego z przekładni nominalnej transformatora (uchylenie prądowe).

2. Przy natężeniach prądu w granicach od 10% do 100% natężenia prądu nominalnego i przy oznaczonej częstotliwości, kąt przesunięcia fazy pomiędzy prądem pierwotnym i wtórnym nie powinien przekraczać 90 minut.

3. Uchybienia, wskazane w punktach 1 i 2 niniejszego paragrafu, stosują się w granicach $\cos \varphi = 0,5$ (obciążenie indukcyjne) do $\cos \varphi = 1$ (gdzie φ oznacza kąt przesunięcia fazy między natężeniem prądu i jego napięciem w obwodzie wtórnym transformatora) wszystkich obciążeń wtórnych transformatora.

§ 21.

Uchybienia wzorcowania transformatorów mierniczych napięciowych przy legalizacji pierwszej i wtórnej nie powinny przekraczać następujących granic:

1. Przy napięciach od 80% do 120% napięcia nominalnego i przy nominalnej częstotliwości dla wszystkich obciążeń wtórnych, napięcie wtórne nie powinno różnić się więcej niż

o 0,75% od napięcia, wynikającego z przekładni nominalnej transformatora (uchybiecie napięciowe).

2. Przy napięciach w granicach od 80% do 120% napięcia nominalnego i nominalnej częstotliwości, kąt przesunięcia fazy pomiędzy napięciem pierwotnym i napięciem wtórnym, dla wszystkich obciążeń wtórnych, nie powinien przekraczać 30 minut.

3. Uchybiecia, wskazane w punktach 1 i 2 nin. par. stosują się w granicach $\cos \varphi = 0,5$ do $\cos \varphi = 1$ wszystkich obciążeń wtórnych transformatora.

Cechowanie.

§ 22.

Cechy legalizacyjne powinny być nałożone na plombach w taki sposób i w takim miejscu, aby bez uszkodzenia plomb było wykluczone dokonanie jakichkolwiek zmian w mechanizmie licznika lub transformatora.

Bliższe wskazówki co do miejsca nałożenia cech będą podawane w razie potrzeby przy ogłoszeniu o dopuszczeniu typu do legalizacji.

Ważność cechy.

§ 23.

Cecha jest ważna, licząc od 1-go stycznia roku, w którym legalizacja została dokonana:

1) dla liczników en. el. prądu stałego obrotowych, oscylacyjnych i wahadłowych oraz dla wszystkich liczników mocy nominalnej powyżej 100 kilowatów — w ciągu czterech lat;

2) dla wszystkich innych liczników jak również transformatorów mierniczych legalizowanych oddzielnie — w ciągu dziewięciu lat.

§ 24.

Przepisy niniejsze wchodzi w życie od dnia ogłoszenia.

Warszawa, dnia 14 maja 1925 r.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar:

(—) inż. Z. Rauszer

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

w sprawie przepisów przechodnich do Przepisów o warunkach dopuszczania typów liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych do legalizacji (P O M poz. 2,952) i Przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (P O M poz. 2, 953).

(POM poz. 2,955/1).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211), § 19 Ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach (Dz. U. Rzeszy Niem. str. 349) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. poz. 166), oraz rozporządzeń Ministra Przemysłu i Handlu: z dnia 15 listopada 1924 r. (Dz. U. R. P. poz. 933) i z dnia 31 grudnia 1924 r. (Dz. U. R. P. r. 1925 poz. 24) zarządza się co następuje:

§ 1.

Wszystkie liczniki i transformatory miernicze, które były zainstalowane przed dniem 1 stycznia 1926 r. lub w dniu tym znajdowały się na składzie w elektrowniach, będą uważane za narzędzia miernicze legalne w przeciągu siedmiu lat od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

§ 2.

Należące do typów niedopuszczonych do legalizacji liczniki i transformatory miernicze, które w dniu 1 stycznia 1926 r. znajdowały się na składzie u sprzedawców tych przyrządów, będą przyjmowane do legalizacji do dnia 1 kwietnia 1926 r.

§ 3.

Liczniki, zalegalizowane na podstawie §§ 1 i 2 niniejszego rozporządzenia, będą legalizowane następnie w myśl § 5 d Przepisów ogólnych o trybie dopuszczania typów przyrządów mierniczych do legalizacji (POM poz. 2,02).

§ 4.

Wszystkie zainstalowane liczniki energii elektrycznej powinny być zalegalizowane w ciągu siedmiu lat od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie termin wyżej wymieniony może być przedłużony przez Główny Urząd Miar.

§ 5.

Uchyla się od dnia 1 stycznia 1926 roku na terytorjum b. dzielnicy austriackiej wszystkie przepisy, wydane przez c. k. Komisję Normującą. Legalizowanie w przedmiocie legalizowania liczników energii elektrycznej, a w szczególności rozporządzenia: z dnia 19 grudnia 1903 r. (NEK Z 1866 ex 1903 R. G. Bl. St. CXV Nr. 261 VBE str. 1079); z dnia 4 marca 1908 r. (NEK Z 4900 ex 1908 R. G. Bl. St. LXXXV Nr. 184 VBE str. 1357); z dnia 20 listopada 1909 r. (NEK Z 4400/6959 ex 1909 R. G. Bl. St. LXXXVIII Nr. 211 VBE str. 1435); z dnia 25 maja 1910 r. (NEK Z 1521 ex 1910 R. G. Bl. St. XXXVIII Nr. 100 VBE str. 1437); z dnia 25 listopada 1911 r. (NEK Z 4300/3131 ex 1911 R. G. Bl. St. XII Nr. 33 VBE str. 1457); z dnia 18 listopada 1912 r. (NEK Z 5600/3854 ex 1912 R. G. Bl. St. XCVIII Nr. 233 VBE str. 1468); na terytorjum b. dzielnicy niemieckiej wszystkie Rozporządzenia Państwowego Instytutu Fizyko-Technicznego, wydane na podstawie Ustawy o jednostkach elektrycznych z dnia 1 czerwca 1898 r. (R. G. Bl. str. 905), i na terytorjum b. dzielnicy rosyjskiej Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 3 lipca 1909 r. (Sobr. uz. i rasp. Praw. Sien. Nr. 189 str. 1923).

§ 6.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1926 r.

Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Głównego Urzędu Miar z dnia 14 maja 1925 r. Nr. 25.1.944.1 (POM poz. 2,955).

Warszawa, dnia 14 grudnia 1925 r.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar

(—) inż. Z. Rauszer

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 25 czerwca 1925 r.

o nadzorze nad licznikami energii elektrycznej, używanemi w obrocie publicznym do obliczania wartości energii elektrycznej.
(Dz. U. R. P. z d. 9.VII. 1925 r. Nr. 67 poz. 479 — POM poz. 7,00)

Na podstawie art. 23-go dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 211), rozporządzenia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 28 maja 1921 r. w przedmiocie

miar (Dz. Urz. Min. b. Dz. Pr. Nr. 20 poz. 138) i rozporządzeń Rady Ministrów: z dnia 17 listopada 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 100 poz. 716), z dnia 5 grudnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104 poz. 752) i z dnia 16 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52 poz. 470) oraz na podstawie ustępu drugiego § 23 ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach (Dz. U. Rzeszy Niem. str. 349) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1923 roku (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 166) zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. W okresie ważności cech legalizacyjnych, ustanowionym dla liczników energii elektrycznej, elektrownie obowiązane są do czuwania nad rzetelnością liczników, używanych przez siebie do mierzenia sprzedawanej energii elektrycznej.

2. Elektrownie obowiązane są prowadzić spisy wszystkich liczników, używanych przez siebie do rozrachunku z odbiorcami energii elektrycznej.

3. Spisy, wymienione w p. 2, powinny zawierać dla każdego licznika wiadomości o dokonanych sprawdzeniach, reparacjach i legalizacjach.

Prócz tego spisy powinny zawierać numery protokołów sprawdzeń poszczególnych liczników.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar decyduje ostatecznie, czy spisy liczników, przedstawione przez elektrownie, czynią zadość wymaganiom niniejszego rozporządzenia.

4. Upoważnieni urzędnicy służby legalizacji narzędzi mierniczych mają prawo wglądu w każdym czasie do spisów liczników, prowadzonych przez elektrownie.

§ 2.

W wypadku zakwestjonowania przez dostawcę lub odbiorcę energii elektrycznej rzetelności wskazań licznika, używanego do rozrachunku między nimi, strona kwestionująca ma prawo żądać dokonania ekspertyzy. Wykonanie ekspertyzy należy do urzędu miar lub niezainteresowanej instytucji, wyznaczonej przez Główny Urząd Miar.

Opłatę za ekspertyzę pobiera się od osoby, która ekspertyzy żądała.

§ 3.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na całym terytorjum Państwa i wchodzi w życie w miesiąc po ogłoszeniu.

Minister Przemysłu i Handlu

(—) C. Klarner

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 13 marca 1925 r.

o udzielaniu uprawnień do legalizowania liczników energii elektrycznej poza urządzeniami miar.

(Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 230 — POM poz. 5,42).

Na podstawie art. 23-go dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 211), rozporządzenia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 28 maja 1921 r. w przedmiocie miar (Dz. Urz. Min. b. Dz. Pr. Nr. 20 poz. 138) oraz rozporządzeń Rady Ministrów: z dnia 17 listopada 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 100 poz. 716), z dnia 5 grudnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104 poz. 752) i z dnia 16 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52 poz. 470) zarządza się, co następuje:

§ 1.

Do legalizowania liczników energii elektrycznej mogą być upoważniane przez Dyrektora Głównego Urzędu Miar towarzystwa naukowe i techniczne, zakłady naukowe, stowarzyszenia dozoru kotłów parowych, elektrownie publiczne, zakłady wyrobu i reparacji liczników i inne instytucje lub osoby. Zakres upoważnienia powinien być ściśle określony. Upoważnienie takie może być odwołane w każdym czasie. Decyzje Dyrektora Głównego Urzędu Miar w sprawach udzielania i odwoływania upoważnień do legalizowania są ostateczne.

§ 2.

Kontrola i nadzór nad instytucjami, upoważnionymi do legalizowania przyrządów do mierzenia energii elektrycznej, należy do kompetencji Głównego Urzędu Miar.

§ 3.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Przemysłu i Handlu:

(—) Józef Kiedroń

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 13 czerwca 1925 r.

w sprawie granic uchybień obiegowych dla liczników energii elektrycznej, używanych w obrocie publicznym.

(Dz. U. R. P. Nr. 63 poz. 445 — POM poz. 2,004).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 211), rozporządzenia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 28 maja 1921 r. w przedmiocie miar (Dz. Urzęd. M-stwa b. Dz. Pr. Nr. 20 poz. 138), rozporządzeń Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 100 poz. 716) i z dnia 16 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52 poz. 470) oraz § 13 ustęp 2 Ustawy Rzeszy Niemieckiej o miarach z dnia 30 maja 1908 r. (Dz. U. Rzeszy Niemieckiej str. 349) i § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 166) zarządza się co następuje:

§ 1.

Ustanawia się następujące granice uchybień obiegowych dla liczników energii elektrycznej, używanych w obrocie publicznym:

a. Przy średniej temperaturze otoczenia 15° — 20° , ustalonej temperaturze obwodu napięciowego i nominalnych napięciu i częstotliwości prądu, uchybienia obiegowe wskazań liczników, mierzących bez pośrednictwa transformatorów, zarówno jak i uchybienia obiegowe wskazań zespołów, składających się z licznika i transformatora mierniczego, nie mogą przekraczać granic, obliczonych na podstawie następujących wzorów:

dla liczników do prądu stałego

$$\pm \Delta = 6 + 0,6 \frac{P_N}{P}$$

i dla liczników do prądu zmiennego

$$\pm \Delta = 6 + 0,4 \frac{P_N}{P} + \left(2 + 0,4 \frac{I_N}{I} \right) \operatorname{tg} \varphi.$$

We wzorach tych Δ oznacza granicę uchybienia w odsetkach rzeczywistego zużycia energii elektrycznej,

P_N oznacza nominalne obciążenie licznika,

P „ dane obciążenie licznika,

I_N „ nominalne natężenie prądu,

I „ dane natężenie prądu,

$\operatorname{tg} \varphi$ „ tangens takiego kąta, którego cosinus

równa się współczynnikowi mocy; $\operatorname{tg} \varphi$ jest niezależny od kierunku przesunięcia fazy i przyjmuje się stałe za wielkość do-datnią.

b. Zmiana napięcia o 5% napięcia nominalnego nie po-winna wywoływać biegu licznika przy przerwany obwodzie prądowym.

c. Rozruch licznika powinien nastąpić:

- 1) w licznikach prądu stałego do 2 kilowatów — przy obciążeniu nie większem od 6% obciążenia nomi-nalnego,
- 2) w licznikach prądu stałego powyżej 2 kilowatów — przy obciążeniu nie większem od 4,4% obciążenia nominalnego,
- 3) w licznikach jedno i wielofazowych — przy obcią-żeniu nie większem od 3% mocy nominalnej i spół-czynniku mocy równym jedności.

Dla liczników, wymienionych w punktach 1 i 2, a nie po-siadających oznaczenia napięcia, dla obliczenia mocy licznika przyjmuje się napięcie 100 V.

§ 2.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na całym terytorjum Państwa i wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1925 r.

Jednocześnie tracą moc obowiązującą wszystkie dotych-czas obowiązujące przepisy o uchybieniach obiegowych liczni-ków energii elektrycznej i transformatorów mierniczych.

Minister Przemysłu i Handlu:

(—) C. Klarner

PRZEPISY O SPRAWDZANIU LICZNIKÓW ENERGJI ELEK-TRYCZNEJ W CELU ICH LEGALIZACJI.

Obowiązki instytucyj uprawnionych do legalizacji.

(POM poz. 3,954).

Przepisy wykonawcze do przepisów o warunkach legali-zacji liczników energii elektrycznej i transformatorów mierni-czych (POM poz. 2,953).

§ 1.

a. Główny Urząd Miar ustala warunki, którym powinny odpowiadać narzędzia miernicze normalne, jak również i wszel-kie inne techniczne urządzenia instytucji legalizujących.

b. Przed udzieleniem pozwolenia na dokonywanie czynności legalizacyjnych Główny Urząd Miar stwierdza, czy odpowiednie urządzenie odpowiada swemu przeznaczeniu.

§ 2.

Narzędzia miernicze normalne i przyrządy pomocnicze instytucji, uprawnionych do czynności legalizacyjnych, używane przy tych czynnościach, powinny być sprawdzone przez Główny Urząd Miar i podlegają jego periodycznej kontroli. Wyjątek stanowią te narzędzia miernicze i przyrządy pomocnicze, które Główny Urząd Miar wyraźnie uwolni od tego obowiązku, jednak przybory te powinny być porównywane w określonych odstępach czasu z narzędziami mierniczymi, sprawdzonymi przez Główny Urząd Miar, i instytucje legalizujące są odpowiedzialne za ich dokładność.

§ 3.

Pracownie, w których przeprowadza się legalizację liczników energii elektrycznej, mają służyć tylko do tych lub podobnych prac.

§ 4.

a. Instytucje, upoważnione do legalizowania liczników energii elektrycznej, są obowiązane wykonywać te czynności ściśle według przepisów, wskazanych względnie zaaprobowanych przez Główny Urząd Miar.

b. Instytucje upoważnione powinny prowadzić ewidencję wszystkich dokonanych sprawdzeń i legalizacji.

Formularze, które mają być używane w tym celu, powinny odpowiadać wzorom, ustanowionym przez Główny Urząd Miar.

c. O każdym liczniku zalegalizowanym winien być sporządzony protokół według wzoru, ustanowionego przez Główny Urząd Miar.

§ 5.

a. Sprawdzanie i legalizowanie przez instytucje uprawnione powinno być wykonywane pod kierownictwem osoby, upoważnionej do tego przez Główny Urząd Miar i przed nim odpowiedzialnej.

b. Osoby (§ 5 a), upoważnione do czynności legalizacyjnych, powinny dać pisemne zobowiązanie, że będą ściśle przestrzegały wszystkich przepisów, dotyczących czynności, do których zostały upoważnione.

c. Udzielenie upoważnienia (§ 5 a) do czynności legalizacyjnych może być uwarunkowane obowiązkiem złożenia odpowiedniego egzaminu w Głównym Urzędzie Miar.

§ 6.

Główny Urząd Miar upewnia się drogą inspekcji instytucji legalizujących o dokładnem przestrzeganiu przez nie przepisów niniejszego rozporządzenia.

§ 7.

W wypadku, kiedy wbrew upomnieniu jakakolwiek instytucja legalizująca nie stosuje się do przepisów i przyjętych na siebie zobowiązań, lub też wykazuje stale powtarzające się uchybienia w wykonywaniu sprawdzeń urzędowych, Główny Urząd Miar może cofnąć upoważnienie.

§ 8.

a. Cechy, nakładane przez instytucje legalizujące, jako dowód zalegalizowania liczników i transformatorów, składają się ze znaku instytucji i roku, w którym ma miejsce sprawdzanie (na jednej stronie plomby winien być uwidoczniiony znak instytucji sprawdzającej, a na drugiej — rok).

b. Cechownice, używane przy plombowaniu przyrządów mierniczych elektrycznych, otrzymują instytucje legalizujące od Głównego Urzędu Miar.

Warszawa, dnia 14 maja 1925 r.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar:

(—) inż. Z. Rauszer

PRZEPISY O SPRAWDZANIU LICZNIKÓW ENERGJI ELEKTRYCZNEJ I TRANSFORMATORÓW MIERNICZYCH W CELU ICH LEGALIZACJI.

Instrukcja o wykonywaniu sprawdzania.

(POM poz. 3,955).

Przepisy wykonawcze do przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953).

Władze i osoby upoważnione do legalizowania.

§ 1.

Legalizowanie liczników energii elektrycznej uskutecznia Główny Urząd Miar oraz upoważnione przez niego w tym zakresie urzędy miar, instytucje lub osoby.

Uwagi ogólne.

§ 2.

a. Do legalizacji mogą być przyjmowane liczniki energii elektrycznej tylko typów dopuszczonych przez Główny Urząd Miar do legalizowania (§ 4 a POM poz. 2,02). W razie najmniejszej wątpliwości w tym względzie urząd lub osoba, upoważniona do sprawdzania, powinna się zwrócić w drodze przepisowej do Głównego Urzędu Miar o rozstrzygnięcie.

b. Jednak liczniki (transformatory) typu, którego dopuszczalność do legalizacji została uchylona (POM poz. 2,02 § 5a), mogą być legalizowane następnie aż do upływu terminu, wyznaczonego odpowiedniem postanowieniem przechodniem (POM poz. 2,02 § 5 d).

Źródła prądu.

§ 3.

Użytkowanie prądu z sieci przy sprawdzaniu jest dopuszczalne, o ile uchybienie pomiarów, spowodowane wahaniami napięcia w sieci, jest nie większe niż 0,5%. W przeciwnym razie musi być zastosowana odpowiednia regulacja.

Sprawdzanie.

§ 4.

a. Sprawdzić należy uchybienia wskazań liczników w warunkach, podanych w § 17 POM poz. 2,953, przy niżej podanych obciążeniach w odsetkach mocy nominalnej licznika:

1) w licznikach prądu stałego do sieci dwuprzewodowych:

przy 100% i 10% obciążenia, a prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW przy 50% obciążenia;

2) w licznikach prądu stałego do sieci trójprzewodowych:

przy 100% i 10% obciążenia równomiernego obu połów licznika,

przy 100% obciążenia jednostronnego każdej połowy licznika,

prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW
przy 50% obciążenia;

3) w licznikach prądu zmiennego jednofazowego do
sieci dwuprzewodowych:

przy 100% obciążenia i współczynnika mocy 1,
przy 50% obciążenia i współczynnika mocy 0,5,
t. j. przy 100% nominalnego natężenia prądu,
i przy 10% obciążenia i współczynnika mocy 1;
prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW:
przy 50% obciążenia i współczynnika mocy 1
i przy 25% obciążenia i współczynnika mocy 0,5;

4) w licznikach prądu zmiennego jednofazowego do
sieci trójprzewodowych:

przy 100% obciążenia równomiernego obu połów
licznika i współczynnika mocy 1,
przy 50% obciążenia równomiernego i współczyn-
niku mocy 0,5
i przy 10% obciążenia równomiernego i współczyn-
niku mocy 1,
przy 100% jednostronnego obciążenia każdej po-
łowy licznika i współczynnika mocy 1,
prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW:
przy 50% obciążenia równomiernego obu połów
licznika i współczynnika mocy 1
i przy 25% obciążenia równomiernego i współczyn-
niku mocy 0,5;

5) w licznikach wielofazowych:

przy 100% obciążenia równomiernego wszystkich
faz i współczynnika mocy 1,

przy 50% obciążenia równomiernego i współczyn-
niku mocy 0,5

i przy 10% obciążenia równomiernego i współczyn-
niku mocy 1;

uchybień dla obciążenia jednostronnego jednej
fazy przy 100% obciążenia i współczynnika mo-
cy 1

i przy 50% obciążenia i współczynnika mocy 0,5;
prócz tego w licznikach mocy powyżej 10 kW

przy równomiernym obciążeniu wszystkich faz:

przy 50% obciążenia i współczynnika mocy 1

i przy 25% obciążenia i współczynnika mocy 0,5.

b. Oprócz tego we wszystkich rodzajach liczników sprawdzić należy:

- 1) rozruch, czy czyni zadość postanowieniom § 17 m POM poz. 2,953,
- 2) czy przy podwyższeniu napięcia nominalnego o 10% nie zachodzi bieg licznika przy przerwany obwodzie prądowym (POM poz. 2,953, § 17 l),
- 3) izolacja, czy czyni zadość postanowieniom § 8 e POM poz. 2,953,
- 4) wreszcie sprawdzić prawidłowość przekładni liczydła.

c. Sprawdzanie liczników powinno mieć miejsce dopiero po osiągnięciu przez uzwojenie napięciowe stałej temperatury.

§ 5.

Przy sprawdzaniu transformatorów mierniczych należy:

a. W transformatorach mierniczych prądowych:

- 1) sprawdzić uchybienie prądowe przy 100% obciążenia nominalnego, przy wskazanej częstotliwości, nominalnem obciążeniu obwodu wtórnego i $\cos \varphi = 1$ zgodnie z § 20 POM poz. 2,953,
- 2) sprawdzić izolację, zgodnie z § 10 p. 2 i 3 POM poz. 2,953,
- 3) w razie zastosowania przy transformatorach oporów równoległych — sprawdzić łącznie.

b. W transformatorach mierniczych napięciowych:

- 1) sprawdzić uchybienie napięciowe przy napięciu i częstotliwości nominalnych, przy nominalnem obciążeniu wtórnem i $\cos \phi = 1$, zgodnie z § 21 POM poz. 2,953,
- 2) sprawdzić izolację, zgodnie z § 11 p. 2 POM poz. 2,953.

§ 6.

Sprawdzanie, czy zgłoszony licznik (transformator) czyni zadość pozostałym warunkom przepisów POM poz. 2,953, nie należy do obowiązków urzędu (instytucji) sprawdzającego. Jednak w razie dostrzeżenia jakichkolwiek braków w tym względzie, przedłożyć należy sprawę do decyzji Głównego Urzędu Miar.

Warszawa, dnia 19 maja 1925 r.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar:

(—) inż. Z. Rauszer.

PRZEPISY O PRZYBORACH, POTRZEBNYCH DO LEGALIZOWANIA LICZNIKÓW ENERGII ELEKTRYCZNEJ.

(POM poz. 3,958).

Przepisy wykonawcze do przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953).

Spis przyborów i ogólne wytyczne.

Do sprawdzania liczników energii elektrycznej są potrzebne następujące przybory:

1. Komplet watomierzy normalnych bezpośrednich z takim stopniowaniem obszarów mierniczych, aby przy pomiarach (wyłączając rozruch) nie trzeba było korzystać z pierwszej piątej części ich skal, lub licznik normalny.

2. Komplet watomierzy normalnych kontrolnych.

Watomierze kontrolne mogą być użyte zamiast watomierzy normalnych bezpośrednich tylko w wypadku uszkodzenia tych ostatnich lub w czasie wysłania ich do Głównego Urzędu Miar do sprawdzenia.

3. Amperomierze i woltomierze techniczne do nastawienia natężenia prądu i napięcia z takim stopniowaniem obszarów mierniczych, aby wskazania tych przyrządów nie były zbyt małe.

4. Odpowiednia ilość sekundomierzy.

5. Zegar normalny dla kontroli sekundomierzy.

6. Częstościomierz.

7. Przy użyciu prądu z sieci — stosowne urządzenie regulacyjne, w celu uniknięcia wpływu wahań napięcia.

8. Urządzenia, służące do wywołania kąta przesunięcia faz pomiędzy natężeniem prądu i napięciem (jak np. stator jednej z przesuwanych maszyn, suwak fazowy), powinny z łatwością dozwalać nastawienie współczynników mocy, wymienionych w przepisach.

9. Urządzenia regulacyjne do nastawiania natężenia prądu i napięcia (oporniki omiczne, transformatory regulujące, dzielniki napięcia i t. p.) powinny dozwalać przy wszelkich obszarach mierniczych dokonywanie zmian, odpowiadających 0,1 najmniejszej działki skali watomierza normalnego bezpośredniego.

Przykłady inwentarza potrzebnych przyborów.

1.

Spis przyborów do legalizowania liczników energii elektrycznej prądu trójfazowego do 100 amperów i 600 woltów.

1. Watomierze normalne bezpośrednie:
 - 3 lub 2 watomierze z obszarem mierniczym: 1,25, 2,5 i 5 amperów — 150/300/600 woltów,
 - 3 lub 2 watomierze z obszarem mierniczym: 10 i 20 amperów — 150/300/600 woltów,
 - 3 lub 2 watomierze z obszarem mierniczym: 50 i 100 amperów — 150/300/600 woltów.
2. Watomierze normalne kontrolne:
 - 1 watomierz z obszarem mierniczym: 1,25, 2,5 i 5 amperów.
 - 1 watomierz z obszarem mierniczym 10 i 20 amperów.
 - 1 watomierz z obszarem mierniczym 50 i 100 amperów.
3. a) Amperomierze techniczne:
 - 3 amperomierze z obszarem mierniczym 0 — 5 ampera.
 - 3 amperomierze z obszarem mierniczym 0 — 5 amperów.
 - 3 amperomierze z obszarem mierniczym 0 — 20 amperów.
 - 3 amperomierze z obszarem mierniczym 0 — 100 amperów.

lub tylko

 - 3 amperomierze z obszarem mierniczym 0 — 5 amperów z przetwornikami mierniczymi prądowymi.- b) Woltomierze techniczne:
 - 3 lub 4 woltomierze z niezbędnym obszarem mierniczym (oporniki dodatkowe).
- 4. Woltomierz normalny.
- 5. Potrzebna ilość sekundomierzy.
- 6. Zegar normalny.
- 7. 1 częstotściomierz.
- 8. Urządzenie regulacyjne do nastawiania natężenia natężenia prądu i napięcia w trzech fazach.
- 9. Niezbędne przyrządy do wywołania wymaganego kąta przesunięcia fazy między natężeniami prądu i napięciem.

2.

Spis przyborów, potrzebnych do sprawdzania liczników energii elektrycznej prądu stałego do 150 amperów i 600 woltów.

1. 1 amperomierz normalny bezpośredni z odpowiednią ilością boczników: 0,15 / 0,30 / 0,75 / 1,5 / 3,0 / 7,5 / 15 / 30 / 75 / 150 amperów.

2. 1 woltomierz normalny bezpośredni z odpowiednią ilością oporników dodatkowych: 150 / 300 / 600 woltów.

3. 1 woltomierz normalny kontrolny (miliwoltomierz) z bocznikami i dodatkowymi oporami.

4. Potrzebna ilość sekundomierzy.

5. Niezbędne urządzenie regulacyjne dla nastawiania natężenia prądu i napięcia.

Warszawa, dnia 19 maja 1925 r.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar:

(—) inż. Z. Rauszer

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

z dnia 28 kwietnia 1925 r.

o częściowej zmianie rozporządzenia z dnia 25 kwietnia 1924 r. o opłatach za czynności urzędów miar.

(Dz. U. R. P. Nr. 45 poz. 315, POM poz. 4,123).

Na podstawie art. 23-go dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 15 poz. 211), rozporządzenia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 28 maja 1921 r. w przedmiocie miar (Dz. Urz. Min. b. Dz. Pr. Nr. 20 poz. 138), rozporządzeń Rady Ministrów: z dnia 17 listopada 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 100 poz. 716), z dnia 5 grudnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104 poz. 752) i z dnia 16 czerwca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 52 poz. 470) oraz na podstawie § 16 Ustawy Rzeszy Niemieckiej z dnia 30 maja 1908 r. o miarach (Dz. U. Rzeszy Niemieckiej str. 349) i § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 166) zarządza się, co następuje:

§ 1.

§ 32 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25 kwietnia 1924 r. o opłatach za czynności urzędów miar (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 415) otrzymuje treść następującą:

§ 32. Liczniki energii elektrycznej.

1. Liczniki dla sieci dwuprzewodowych prądu stałego i jednofazowego zmiennego i dla sieci trójprzewodowych prądu stałego:

Za licznik mocy nominalnej do 1 kilowata — 4 zł.

Za licznik mocy nominalnej powyżej 1 kilowata do 2,5 kilowatów włącznie — 6 zł.

Za licznik mocy nominalnej powyżej 2,5 kilowatów do 5 kilowatów włącznie — 7.50 gr.

Za licznik mocy nominalnej powyżej 10 kilowatów do 10 kilowatów włącznie — 9 zł.

Za licznik mocy nominalnej powyżej 10 kilowatów do 20 kilowatów włącznie — 12 zł.

Za licznik mocy nominalnej powyżej 20 kilowatów do 30 kilowatów włącznie — 15 zł.

Za licznik mocy nominalnej powyżej 30 kilowatów do 50 kilowatów włącznie — 20 zł.

Za licznik mocy powyżej 50 kilowatów — 30 zł.

Przy sprawdzaniu liczników dla napięć powyżej 500 woltów, za każde następne 1000 woltów pobiera się dopłatę 3 zł.

Przy sprawdzaniu liczników dla natężenia prądu powyżej 100 amperów, za każde następne 100 amperów pobiera się dopłatę 2 zł.

2. Liczniki dla sieci trójprzewodowych prądu jednofazowego zmiennego.

Pobiera się opłaty w wysokości półtorakrotnej opłat, wymienionych w punkcie 1.

3. Liczniki dla sieci wielofazowych.

Pobiera się opłaty w wysokości dwukrotnej opłat, wymienionych w punkcie 1.

4. W wypadkach, kiedy zachodzi potrzeba dokonania dwóch oddzielnych sprawdzeń (np. przy licznikach dla światła z przełączeniem na siłę, przy licznikach z podwójną taryfą), pobiera się opłaty w wysokości półtorakrotnej opłat, wymienionych w p. 1, 2 i 3.

5. Liczniki elektrolityczne.

Pobiera się opłaty w wysokości dwukrotnej opłat, wymienionych w p. 1.

6. Liczniki wahadłowe.

Pobiera się opłaty w wysokości trzykrotnej opłat, wymienionych w p. 1, 2, 3 i 4.

7. Za transformator prądowy do 100 amperów włącznie 20 zł. Za każde następne 100 amperów pobiera się dopłatę 2 zł.

8. Za transformator napięciowy do 500 woltów włącznie 20 zł. Za każde następne 1000 woltów pobiera się dopłatę 3 zł.

9. Za sprawdzanie liczników z transformatorami mierniczymi, badanych jako całość, pobiera się opłaty o 20% większe od opłat, ustanowionych za sprawdzanie liczników.

10. Za sprawdzanie liczników energii elektrycznej, dokonywane przez instytucje, upoważnione przez Główny Urząd Miar na podstawie rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 13 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 230) do legalizowania liczników energii elektrycznej, instytucje wymienione pobierają opłaty, wyszczególnione w punktach 1 — 9 niniejszego paragrafu.

11. Instytucje, wymienione w p. 10, przekazują Głównemu Urzędowi Miar 20% od sum, powstałych z obliczenia opłat za sprawdzenie na podstawie punktów 1 — 9 niniejszego §-u.

12. Na przeciąg nie więcej niż pięciu lat, po udzieleniu instytucji uprawnienia do legalizowania liczników energii elektrycznej, Dyrektor Głównego Urzędu Miar może zmniejszyć kwotę, podlegającą przekazywaniu ze strony tejże instytucji na rzecz Głównego Urzędu Miar, do połowy wysokości, ustanowionej w punkcie 11 niniejszego §-u.

§ 2.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Przemysłu i Handlu:

(—) *Józef Kiedroń*

PRZEPISY OGÓLNE O TRYBIE DOPUSZCZANIA TYPÓW PRZYRZĄDÓW MIERNICZYCH DO LEGALIZACJI.

(POM poz. 2,02).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) zarządza się, co następuje:

§ 1.

a. Wytwórca lub jego przedstawiciel, który życzy sobie, aby przyrządy miernicze (POM poz. 2,001 art. 9) pewnego

typu, jeszcze niedopuszczone do legalizacji, zostały do niej dopuszczone (co w skróceniu nazywane będzie dopuszczeniem typu do legalizacji), powinien złożyć odpowiednie podanie do Głównego Urzędu Miar.

W podaniu tem powinna być wymieniona firma wytwórcy i miejsce wyrobu przyrządów mierniczych. Firmy zagraniczne powinny także podać swe przedstawicielstwa w Polsce, o ile je posiadają.

Podać także należy nazwy, granice obszarów mierniczych i odmiany, w których odnośne przyrządy miernicze będą wyrabiane.

b. Prócz podania należy złożyć bezpłatnie w Głównym Urzędzie Miar zażadana przez niego albo wskazaną w przepisach szczegółowych ilość przyrządów mierniczych (które nazywane będą przyrządami mierniczemi próbnemi) typu, o którego dopuszczenie do legalizacji zgłaszający zabiega, oraz wpłacić wyznaczoną należność za badanie.

c. Do złożonych (p. b.) przyrządów mierniczych należy dołączyć wyjaśnienia, opisy działania, regulowania i sposobu użycia, części i modele przyrządów oraz rysunki, zażądane przez Główny Urząd Miar albo wymagane przez przepisy szczegółowe.

Przez wyraz model rozumie się w nin. ustępie odwzorowanie przestrzenne przyrządu w zmienionej postaci lub skali, ułatwiającej zrozumienie działania przyrządu.

§ 2.

Jeżeli, przed ostatecznem dopuszczeniem typu, do legalizacji Główny Urząd Miar uzna za potrzebne praktyczne wypróbowanie przyrządów mierniczych tego typu, to będzie zarządzona legalizacja próbna (POM poz. 2,03 § 3 p. 5), przyczem okres ważności cechy, ilość legalizowanych przyrządów oraz zakres i miejsce ich stosowania będą przedmiotem specjalnych zarządzeń.

§ 3.

Przed dopuszczeniem typu do legalizacji (§ 4 a) wytwórca powinien dać pisemne oświadczenie, w którym się zobowiąże, że wszystkie przyrządy miernicze, zaopatrzone przez niego znakiem typu (§ 4 a), zgadzać się będą w zakresie, wskazanym przez Główny Urząd Miar lub podanym w przepisach szczegółowych, z temi przyrządami próbnymi, które Główny

Urząd Miar postanowił dopuścić do legalizacji. Te ostatnie przyrządy będą nazywane przyrządami mierniczymi wzorowymi.

§ 4.

a. Dopuszczenie przyrządów danego typu do legalizacji uskutecznia się przez ogłoszenie o tem w „Przepisach obowiązujących w miernictwie”, czasopiśmie wydawanem przez Główny Urząd Miar, wraz z opisem technicznym przyrządu i podaniem nadanego przez Główny Urząd Miar znaku dla tego typu, jeżeli to miało miejsce.

Znak, nadany typowi, składa się z liter **RP** **T** i liczby, grupy liczb, liter i **t p**.

Litery **RP** powinny się wyróżniać swoim charakterem lub wielkością od litery **T**. Ta ostatnia może mieć jedno ramie wydłużone.

b. W razie odmowy dopuszczenia typu do legalizacji, zgłaszający zostanie zawiadomiony o odmowie i jej przyczynach.

§ 5.

a. Zezwolenie na dopuszczenie typu do legalizacji może być przez Główny Urząd Miar uchylone w każdym czasie, o ile zostaną zauważone wady typu lub z innych podobnych powodów.

b. O uchyleniu dopuszczalności typu ogłasza się w trybie punktu a § 4-go przepisów niniejszych.

c. O ile nie zachodzą szczególne względy na bezpieczeństwo obrotu publicznego przy dalszem stosowaniu przyrządów mierniczych, należących do danego typu, ogłoszenie o uchyleniu dopuszczalności tego typu nastąpi przynajmniej na rok przed wejściem w życie postanowienia o uchyleniu.

d. Uchylenie dopuszczalności typu nie dotyczy już uprzednio wylegalizowanych przyrządów mierniczych, należących do tego typu. Przyrządy takie będą mogły być legalizowane następnie aż do upływu terminu wyznaczonego osobnym postanowieniem.

§ 6.

W sprawach dopuszczenia typu przyrządu mierniczego do legalizacji dyrektor Głównego Urzędu Miar rozstrzyga ostatecznie (Dz. Pr. r. 1919 poz. 211 art. 11) t. j. decyzje jego w tym przedmiocie nie podlegają zaskarżeniu w drodze administracyjnej.

§ 7.

Przepisy niniejsze wchodzi w życie od dnia ogłoszenia.
Warszawa dnia 19 lutego 1925 r.

Dyrektor Głównego Urzędu Miar:

(—) inż. Z. Rauszer

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu
RP T 3,14, budowanych przez firmę Ganz w Budapeszcie.

(POM poz. 2,956314).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu jednofazowego, znak fabryczny B A 1 (dwuprzewodowe) i B A 2 (trójprzewodowe).

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 3,14**.
Obszar mierniczy. Liczniki prądu jednofazowego **RP T 3,14** są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych dla natężeń prądu od 1 do 50 amperów i dla napięć od 110 do 550 woltów przy częstotliwości 50 okresów na sekundę.

Wzorcowanie. Przy wzorcowaniu licznika, po półgodzinnem obciążeniu jego obwodu napięciowego, wykonywa się następujące czynności:

a) Wyregulowanie rozruchu.

Włącza się cewkę napięciową na napięcie o 50% wyższe od napięcia nominalnego i przesuwają kątownik, umocowany na mostku, tak długo, aż tarcza zacznie posuwać się naprzód; tarcza powinna zatrzymać się, kiedy namalowana na niej plama czerwona znajdzie się pośrodku okienka. Przesunięcie kątownika w jedną stronę przyspiesza, przesunięcie zaś w drugą stronę zwalnia bieg tarczy licznika.

W liczniku, wyregulowanym w ten sposób, przy napięciu normalnym i wyłączonej cewce prądowej bieg tarczy nie powinien następować, jednak obciążenie, wynoszące 0,3% obciążenia nominalnego, powinno już wywołać bieg tarczy.

b) Wyregulowanie stałej licznika.

Wyregulowanie stałej wykonywa się przy obciążeniu, wynoszącym od 75% do 100% obciążenia nominalnego, zapomocą podnoszenia lub opuszczania magnesu bocznikowego. Podnoszenie skutecznia sprężyna stalowa, opuszczanie zaś — dwie śruby, umocowane na górnej części ramy licznika. Opuszczanie przyspiesza, podnoszenie zaś zwalnia bieg tarczy.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 3,16 budowanych przez firmę „Société Genevoise d-Instruments de Physique” w Genewie (Szwajcaria).

(POM poz. 2,956316).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu jednofazowego, znak fabryczny „SIPIA”.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak RP T. 3,16.

Obszar mierniczy. Liczniki jednofazowe RP T 3,16 są przeznaczone do instalacji dwu i trójprzewodowych dla natężeń prądu od 1,5 do 100 amperów, dla napięć do 500 woltów przy bezpośrednim przyłączeniu do sieci i dla częstotliwości od 25 do 100 okresów na sekundę.

Wzorcowanie. Po półgodzinnym obciążeniu obwodu napięciowego licznika wykonywa się następujące czynności:

a) Usuwa się bieg tarczy licznika przy wyłączonym obwodzie prądowym zapomocą dźwigni. Obracanie dźwigni w jedną stronę powoduje bieg naprzód, obracanie zaś w drugą stronę — bieg wstecz.

b) Obciąża się licznik prądem nominalnym i reguluje się przesunięcie fazy tak, aby przy obciążeniu indukcyjnym tarcza licznika wykazywała słabą tendencję do ruchu naprzód. Regulację tę skutecznia się zapomocą zwartego pierścienia.

c) Reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnym (100% mocy nominalnej) i współczynniku mocy równym jedności zapomocą magnesu stałego. Wkręcanie lewej śrubki strzeżenia powoduje przyspieszenie biegu tarczy, wkręcanie zaś prawej śrubki — opóźnianie tegoż biegu.

d) Reguluje się licznik przy obciążeniu, wynoszącym

$\frac{1}{10}$ obciążenia nominalnego (10% mocy nominalnej) i współczynnika mocy równym jedności, zapomocą dźwigni.

e) Reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnem i współczynnika mocy równym 0,5 zapomocą zwartego pierścienia. Jeżeli pierścień ten jest niewystarczający, to należy zmienić go na inny, o grubości mniejszej lub większej.

f) Bada się rozruch licznika i reguluje się przez mniejsze lub większe odginanie końca drucika, owiniętego około osi licznika, w ten sposób, aby rozruch ten następował w sposób zupełnie pewny przy obciążeniu, wynoszącym 0,5% obciążenia nominalnego.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 2, 3, budowanych przez firmę Körting-Mathiesen w Lipsku.

(POM poz. 2,95623).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki amperogodzin magnetomotoryczne prądu stałego, znak fabryczny **AZ 2**.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 2,3**.
Obszar mierniczy. Liczniki prądu stałego **RP T 2,3** są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych dla natężeń prądu 1, 1,5, 3, 5, 10, 15, 20, 30, 50 i 100 amperów.

Przy natężeniach prądu do 15 amperów bocznik jest umieszczony wewnątrz licznika, przy natężeniach zaś prądu od 20 do 50 amperów licznik jest zaopatrzony w bocznik, umieszczony wewnątrz, i służący dla natężeń prądu do 3 amperów. Do tego bocznika przyłącza się równolegle oddzielny opornik regulacyjny, umieszczony w osłonie zaplombowanej.

Wzorcowanie. Przy wzorcowaniu licznika wystarcza wyznaczenie prądu rozruchu oraz uchybienia przy obciążeniu nominalnem. Częstokroć wyznacza się jeszcze uchybienie przy 10% obciążenia nominalnego.

Rozruch bada się pod obciążeniem, wynoszącym 1% obciążenia nominalnego. Jeżeli ruch tarczy następuje, to działanie licznika pod względem rozruchu jest prawidłowe, jeżeli ruch ten nie następuje, to należy oczyścić szczotki i kolektor.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 1,2, budowanych przez firmę Landis & Gyr w Zug (Szwajcaria).

(POM poz. 2,95612).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe elektrodynamiczne prądu stałego, znak fabryczny AD (dwuprzewodowe) i BD (trójprzewodowe).

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 1,2**.

O b s z a r m i e r n i c z y. Liczniki prądu stałego **RP T 1,2** znak fabryczny A D, są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych, liczniki zaś, znak fabryczny B D, — do instalacji trójprzewodowych. Przy natężeniach prądu do 300 amperów liczniki te są załączane bezpośrednio do sieci, natomiast przy większych natężeniach prądu — zapomocą osobnych boczników, do których przyłącza się cewki prądowe licznika, przyczem prąd w cewce prądowej wynosi wówczas 75 amperów.

Liczniki **RP T 1,2** są stosowane w sieciach dla napięć do 650 woltów. Przy napięciach większych od 650 woltów licznik zawieszany powinien być izolowany i zabezpieczony od dotknięcia.

a. **W z o r c o w a n i e.** Przed wzorcowaniem poddaje się licznik w ciągu pół godziny napięciu nominalnemu w celu ustalenia temperatury obwodu napięciowego, regulując prowizorycznie w ciągu tego czasu dodatkowy moment obrotowy zapomocą przestawiania cewki dodatkowej, oraz punkt zatrzymania tarczy licznika zapomocą wyginania drucika hamującego.

b. Reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnem (100%) zapomocą magnesów stałych.

c. Reguluje się licznik przy obciążeniu 10% obciążenia nominalnego zapomocą cewki dodatkowej tak, aby uchybienie wskazań było takie, jak przy obciążeniu nominalnem.

d. Bada się rozruch licznika oraz bieg przy podwyższeniu napięcia i wyłączonym obwodzie prądowym, regulując odpowiednio punkt zatrzymania.

e. Kontroluje się uchybienia przy 10, 50 i 100% obciążenia nominalnego.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 2, 2, budowanych przez firmę Landis & Gyr w Zry (Szwajcarja).

(POM poz. 2,95622).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki amperogodzin magnetomotoryczne prądu stałego, znak fabryczny JB.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 2,2**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu stałego **RP T 2,2** są budowane dla natężeń prądu do 500 amperów i dla napięć do 650 woltów. Przy napięciach większych od 650 woltów licznik zawieszony powinien być izolowany i zabezpieczony od dotknięcia.

a. **Wzorcowanie.** Przed przystąpieniem do wzorcowania należy skontrolować licznik pod względem mechanicznym, oraz sprawdzić czystość szczelin, jak również zabezpieczenie mechanizmu liczydła ze ślimakiem. Następnie załącza się licznik i sprawdza się kierunek obrotu twornika. W wypadku, kiedy kierunek obrotu twornika jest niewłaściwy, należy skrzyżować przewody przyłączeniowe. Zauważyć należy, że zacisk przewodu dodatniego wchodzącego jest oznaczony znakiem +

b. Reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnem za pomocą suwaków, umieszczonych na boczniku. W licznikach, zaopatrzonych w oddzielne boczniki, reguluje się licznik za pomocą opornika, umieszczonego wewnątrz licznika i połączonego szeregowo z twornikiem. Zmiana oporu bocznika, względnie opornika, połączonego szeregowo z twornikiem, w licznikach z oddzielnymi bocznikami powoduje zmianę prądu twornikowego, a co zatem idzie, zmianę liczby obrotów twornika. Uchybienie wskazań licznika przy obciążeniu nominalnem winno wynosić + 2%, zaś przy 10% obciążenia nominalnego winno wynosić — 1%.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 3,13, budowanych przez firmę Landis & Gyr w Zug (Szwajcaria).

(POM poz. 2,956313))

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu jednofazowego, znak fabryczny CB (dwuprzewodowe) i DB (trójprzewodowe).

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 3,13**.

Obszar mierniczy. Liczniki jednofazowe **RP T 3,13** znak fabryczny **CB**, są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych dla natężeń prądu do 100 amperów, dla napięć do 650 woltów i dla wszystkich praktycznie spotykanych w sieciach częstotliwości.

Liczniki jednofazowe **RP T 3,13**, znak fabryczny **DB**, są przeznaczone do instalacji trójprzewodowych dla napięć do 2×325 woltów pomiędzy przewodami środkowym i jednym ze skrajnych, lub dla napięć do 650 woltów pomiędzy przewodami skrajnymi. Maksymalne natężenie prądu wynosi 100 amperów. Dla napięć do 2×225 woltów i natężeń prądu do 30 amperów liczniki te posiadają jeden system mierniczy, w którym cewka prądowa jest podzielona. Obie połowy tej cewki są załączone w jeden z przewodów skrajnych. Przy napięciach większych niż 2×225 woltów lub przy natężeniach prądu większych niż 30 amperów liczniki **RP T 3,13**, znak fabryczny **DB**, posiadają dwa systemy miernicze.

Wzorcowanie. a. Przed wzorcowaniem poddaje się licznik w ciągu pół godziny napięciu nominalnemu w celu ustalenia temperatury obwodu napięciowego i kontroluje się go w ciągu tego czasu pod względem mechanicznym oraz sprawdza się szczeliny w elektromagnesach i w magnesie hamującym, jak również zazębienie mechanizmu liczydła ze ślimakiem, i reguluje się dodatkowy moment obrotowy tak, aby tarcza licznika wykazywała tendencję do ruchu naprzód. Przytem nastawia się prowizorycznie również punkt zatrzymania tarczy licznika.

b. Obciąża się licznik prądem nominalnym i reguluje się przesunięcie fazy zapomocą suwaka w szczelinie bocznika ma-

gnetycznego tak, aby przy obciążeniu indukcyjnym, tarcza licznika wykazywała tendencję do ruchu. Przesunięcie fazy pomiędzy prądem i napięciem wynosi wówczas 90° .

c. Reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnym (100% mocy nominalnej) i $\cos \varphi = 1$ zapomocą magnesu stałego.

d. Reguluje się licznik przy obciążeniu, wynoszącym 10% obciążenia nominalnego i współczynnika mocy równym jedności, zapomocą skrzydełka.

e. Sprawdza się uchybienie wskazań licznika przy prądzie nominalnym i współczynnika mocy równym 0,5 (kąt 60°), regulując zapomocą suwaka w szczelinie bocznika magnetycznego. Przesunięcie suwaka w dół powoduje uchybienie ujemne, zaś przesunięcie w górę — uchybienie dodatnie.

f. Bada się rozruch licznika oraz bieg przy podwyższeniu napięcia i wyłączonym obwodzie prądowym, usuwając ostatni przez mniejsze lub większe odginanie końca drucika, owiniętego około osi licznika.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 4.12, budowanych przez firmę Landis & Gyr w Zug (Szwajcaria).

(POM poz. 2,956412).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne wielofazowe prądu zmiennego, znak fabryczny FB (trójfazowe bez przewodu zerowego), HB (trójfazowe z przewodem zerowym przy wyprowadzeniu tylko dwóch faz i przewodu fazowego), KB (dwufazowe skojarzone) i LB (dwufazowe nieskojarzone).

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 4,12**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu trójfazowego **RP T 4,12** są przeznaczone do instalacji trójfazowych bez przewodu zerowego, dla natężeń prądu do 100 amperów i dla napięć do 3×650 woltów. Liczniki, znak fabryczny HB, są przeznaczone do instalacji trójfazowych czteroprzewodowych, w których istnieją tylko dwa przewody fazowe i przewód zerowy. Liczniki te są przeznaczone dla napięć do $2 \times 650/375$ woltów. Liczniki, znak fabryczny KB, są przeznaczone do instalacji

dwufazowych dla napięć do $2 \times 650/460$ woltów. Maksymalne napięcie dla licznika, znak fabryczny LB, wynosi 2×650 woltów.

Wzorcowanie. a. Przed wzorcowaniem poddaje się licznik w ciągu pół godziny napięciu nominalnemu w celu ustalenia temperatury obwodów napięciowych i kontroluje się licznik w ciągu tego czasu pod względem mechanicznym, oraz sprawdza się szczeliny w elektromagnesach i w magnesach hamujących, jak również zazębienie mechanizmu liczydła ze ślimakiem; następnie reguluje się dodatkowe momenty obrotowe obu układów tak, aby tarcze licznika wykazywały tendencję do ruchu naprzód. Oprócz powyższego należy również sprawdzić niezależność wskazań licznika od kolejności faz, zmieniając porządek przyłączenia cewek napięciowych do sieci i regulując ramię φ tak długo, ażeby przy obydwóch sposobach przyłączenia cewek napięciowych do sieci istniała tendencja do ruchu tarcz naprzód.

Poza tem nastawia się prowizorycznie punkt zatrzymania tarcz licznika.

b. Obciąża się każdy z układów oddzielnie prądem nominalnym, utrzymując nominalne napięcie w obu układach jednocześnie, i nastawia się przesunięcie fazy pomiędzy prądem i napięciem na 90° . Następnie reguluje się zapomocą suwaka w szczelinie bocznika magnetycznego w każdym układzie oddzielnie tak, aby tarcze licznika wykazywały słabą tendencję do ruchu.

c. Nastawia się obydwie układy na jednakowy moment obrotowy (na jednakową liczbę obrotów). To nastawianie odbywa się przy prądzie i napięciu nominalnych i przy współczynniku mocy równym jedności zapomocą kabłąków, umieszczonych ruchomo na rdzeniach napięciowych.

d. Reguluje się licznik przy obciążeniu obu układów prądem nominalnym i przy współczynniku mocy równym jedności zapomocą magnesów stałych.

e. Reguluje się licznik przy obciążeniu obu układów prądem, wynoszącym 10% prądu nominalnego, i przy współczynniku mocy równym jedności zapomocą skrzydełek do regulacji biegu tarcz przy wyłączonych cewkach prądowych. Poza tem zaleca się sprawdzenie uchybienia przy obciążeniu obu układów prądem, wynoszącym 5% prądu nominalnego i przy współczynniku mocy równym jedności.

f. Sprawdza się uchybienie wskazań licznika przy obciążeniu obu układów prądem nominalnym i przy współczynniku

mocy równym 0,5 ($\varphi=60^\circ$). W razie potrzeby reguluje się za pomocą suwaka w szczelinie bocznika magnetycznego. Poza tem zaleca się sprawdzanie przy prądzie nominalnym i współczynniku mocy równym jedności.

g. Sprawdza się uchybienia wskazań przy obciążeniu jednostronnem licznika. Jeżeli czynności, wyszczególnione w powyższych punktach, zostały dokładnie wykonane, to wskazania licznika przy obciążeniu jednostronnem będą również dokładne. Zauważyć należy, że uchybienie wskazań przy obciążeniu nominalnem jednostronnem i współczynniku mocy równym jedności, w stosunku do uchybienia przy równomiernem obciążeniu nominalnem i takimże współczynniku mocy, jest dodatnie, z powodu braku hamowania prądowego w jednym z układów.

h. Bada się rozruch licznika oraz bieg przy wyłączonych cewkach prądowych, regulując ostatni przez mniejsze lub większe odginanie końca drucika, owiniętego spiralnie około osi licznika.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 4,6 budowanych przez firmę Landis & Gyr w Zug (Szwajcarja).

(POM poz. 2,95646).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu trójfazowego z przewodem zerowym (czteroprzewodowe) z trzema systemami mierniczymi, znak fabryczny M B.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 4,6**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu trójfazowego **RP T 4,6** są przeznaczone do instalacji czteroprzewodowych (trójfazowych z przewodem zerowym), dla natężeń prądu do 100 amperów i dla napięć do $3 \times 650/375$ woltów. Liczniki te wskazują prawidłowo przy obciążeniu równomiernem i nierównomiernem, jak również przy obciążeniu bezindukcyjnym i indukcyjnym.

Wzorcowanie. a. Przed wzorcowaniem poddaje się licznik w ciągu pół godziny napięciu nominalnemu w celu usta-

lenia temperatury obwodów napięciowych i kontroluje się licznik w ciągu tego czasu pod względem mechanicznym, oraz sprawdza się czystość szczelin w elektromagnesach i w magnesach hamujących, jak również zazębienie mechanizmu liczydła ze ślimakiem; następnie reguluje się dodatkowe momenty obrotowe wszystkich układów tak, aby tarcze licznika wykazywały tendencję do ruchu naprzód. Oprócz powyższego należy również sprawdzić niezależność wskazań licznika od kolejności faz, zmieniając porządek przyłączenia cewek napięciowych do sieci i regulując blaszką, względnie drutem, łączącym dwa dolne układy, tak długo, aby przy obydwóch sposobach przyłączenia cewek napięciowych do sieci istniała tendencja do ruchu tarcz naprzód. Poza tem nastawia się prowizorycznie punkt zatrzymania tarcz licznika.

b. Obciąża się każdy z układów oddzielnie prądem nominalnym, utrzymując nominalnie napięcie we wszystkich układach jednocześnie, i nastawia się przesunięcie fazy pomiędzy prądem i napięciem na 90^0 . Następnie reguluje się za pomocą suwaka w szczelinie bocznika magnetycznego w każdym układzie oddzielnie tak, aby tarcze licznika wykazywały słabą tendencję do ruchu.

c. Nastawia się wszystkie układy na jednakowy moment obrotowy (na jednakową liczbę obrotów). To nastawianie — odbywa się przy prądzie i napięciu nominalnych i współczynniku mocy równym jedności zapomocą kabłąków, umieszczonych ruchomo na rdzeniach napięciowych.

d. Reguluje się licznik przy obciążeniu wszystkich trzech układów prądem nominalnym i przy współczynniku mocy równym jedności zapomocą magnesów stałych.

e. Reguluje się licznik przy obciążeniu wszystkich trzech układów prądem, wynoszącym $10^0\%$ prądu nominalnego, i przy współczynniku mocy równym jedności, zapomocą skrzydełek rozruchowych. Pozatem zaleca się sprawdzić dokładność licznika przy obciążeniu wszystkich układów prądem, wynoszącym $5^0\%$ prądu nominalnego, i przy współczynniku mocy równym jedności.

f. Sprawdza się dokładność wskazań licznika przy obciążeniu wszystkich układów prądem nominalnym i przy współczynniku mocy równym $0,5$ ($\varphi = 60^0$). W razie potrzeby reguluje się zapomocą suwaka w szczelinie bocznika magnetycznego. Pozatem zaleca się ponowne sprawdzenie przy prądzie nominalnym i współczynniku mocy równym jedności.

g. Sprawdza się dokładność wskazań licznika przy obciążeniu jednostronnem. Jeżeli czynności, wyszczególnione w powyższych punktach zostały dokładnie wykonane, to wskazania licznika przy obciążeniu jednostronnem będą również dokładne. Zauważyć należy, że uchybienie wskazań przy jednostronnem obciążeniu nominalnem i współczynniku mocy równym jedności, w stosunku do uchybienia przy równomiernem obciążeniu nominalnem i współczynniku mocy równym jedności, jest dodatnie z powodu braku hamowania prądowego w dwóch układach.

h. Bada się rozruch licznika oraz bieg przy wyłączonych cewkach prądowych, regulując ostatni przez mniejsze lub większe odginanie końca drucika, owiniętego spiralnie około osi licznika.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T 3,15, budowanych przez firmę Dr. Paul Meyer A.G. w Berlinie.

(POM. poz. 2,956315)

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu jednofazowego, znak fabryczny Wz.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 3,15**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu jednofazowego **RP T 3,15** są przeznaczone do instalacji jednofazowych prądu zmiennego dla natężeń prądu od 1,5 do 50 amperów, dla napięć do 600 woltów i częstotliwości od 25 do 100 okresów na sekundę.

Wzorcowanie. Po półgodzinnem obciążeniu obwodu napięciowego licznika napięciem nominalnem wykonywa się następujące czynności:

a) usuwa się bieg tarczy licznika przy wyłączonej cewce prądowej zapomocą skrzydełka rozruchowego;

b) obciąża się licznik prądem nominalnym i reguluje się przesunięcie fazy zapomocą zwartego pierścienia, umieszczonego na boczniku magnetycznym rdzenia cewki napięciowej. Regulację tę uskutecznia się w ten sposób, aby przy obciążeniu

indukcyjnym tarcza licznika wykazywała słabą tendencję do ruchu naprzód. Przesunięcie pierścienia w stronę osi tarczy wywołuje bieg naprzód, przesunięcie zaś w stronę przeciwną—bieg wstecz;

c) reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnem (100% mocy nominalnej) i współczynniku mocy równym jedności, zapomocą magnesu stałego;

d) reguluje się licznik przy $\frac{1}{20}$ obciążenia nominalnego (5% mocy nominalnej) i współczynniku mocy, równym jedności, zapomocą skrzydełka rozruchowego tak, aby uchybienie wskazań licznika wynosiło $+1\%$;

e) reguluje się licznik przy $\frac{1}{10}$ obciążenia nominalnego (10% mocy nominalnej) i współczynniku mocy równym 0,5 zapomocą zwartego pierścienia tak, aby uchybienie wskazań licznika wynosiło $+1\%$;

f) przez większe lub mniejsze odginanie języczka blaszanego, przymocowanego do osi, reguluje się licznik tak, aby przy wyłączonej cewce prądowej i napięciu o 20% wyższem od nominalnego nie następował bieg tarczy i aby rozruch licznika miał miejsce przy obciążeniu około 0,5% obciążenia nominalności:

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RPT4,13, budowanych przez firmę Dr. Paul Meyer A. G. w Berlinie.

(POM poz. 2,956413).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu trójfazowego, znak fabryczny Dz.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 4,13**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu trójfazowego **RP T 4,13** są przeznaczone do instalacyj trójfazowych bez przewodu zerowego dla natężeń prądu od 1,5 do 50 amperów, dla napięć do 500 woltów i częstotliwości od 25 do 100 okresów na sekundę.

Wzorcowanie. Po półgodzinnem obciążeniu obwodów napięciowych licznika wykonywa się następujące czynności.

a) usuwa się bieg tarcz licznika przy wyłączonych cewkach prądowych zapomocą skrzydełek rozruchowych w każdym układzie oddzielnie. Należy poddawać napięciu tylko cewkę napięciową tego układu, którego bieg usuwa się;

b) obciąża się każdy z układów oddzielnie prądem nominalnym, utrzymując nominalnie napięcie w obu układach jednocześnie, i reguluje się przesunięcie fazy pomiędzy prądem i napięciem na 90%. Następnie przesuwa się zwarty pierścień wzdłuż bocznika magnetycznego aż do zatrzymania się licznika;

c) nastawia się obydwie układy na jednakowy moment obrotowy (na jednakową liczbę obrotów) w ten sposób, że ustala się liczbę obrotów jednego z układów przy obciążeniu nominalnem, a następnie doprowadza się drugi układ do tej samej liczby obrotów przy takimże obciążeniu zapomocą przesuwanej blaszki, umieszczonej na boczniku magnetycznym. Po wykonaniu tej czynności obciąża się licznik obciążeniem nominalnem i reguluje się zapomocą magnesów hamujących;

d) reguluje się licznik przy $\frac{1}{10}$ jednostronnego obciążenia nominalnego (10% mocy nominalnej) i współczynnika mocy równym jedności zapomocą skrzydełka rozruchowego tak, aby uchybienie wskazań licznika wynosiło $\pm 0,5\%$;

e) sprawdza się powtórnie uchybienia wskazań licznika przy $\frac{1}{10}$ wszechstronnego obciążenia nominalnego i współczynnika mocy równym jedności. W razie potrzeby reguluje się wskazania przez nieznaczne przestawienie skrzydełek rozruchowych;

f) sprawdza się uchybienia wskazań licznika przy $\frac{1}{5}$ obciążenia nominalnego (20% mocy nominalnej) i współczynnika mocy równym 0,5. W razie potrzeby reguluje się wskazania przez nieznaczne przestawienie zwartych pierścieni;

g) przez większe lub mniejsze odginanie języczka blaszanego, przymocowanego do osi, reguluje się licznik tak, aby przy wyłączonej cewce prądowej i napięciu większem o 20% od nominalnego nie następował bieg tarcz, poczem sprawdza się rozruch licznika.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T1,1, budowanych przez firmę Siemens-Schuckert w Norymberdze.

(POM poz. 2,95611).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów merniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe elektrodynamiczne prądu stałego, znak fabryczny G 5.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 1,1**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu stałego **RP T 1,1**, są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych dla natężeń prądu od 3 do 200 amperów i dla napięć do 750 woltów, oraz do instalacji trójprzewodowych dla natężeń prądu od 2×3 do 2×100 amperów i dla napięć do 2×375 woltów.

Wzorcowanie. Przed wzorcowaniem poddaje się licznik w ciągu pół godziny napięciu nominalnemu w celu ustalenia temperatury obwodu napięciowego, a następnie reguluje się przy obciążeniu nominalnym zapomocą magnesu. Z kolei przez przestawianie dodatkowej cewki reguluje się licznik przy $\frac{1}{10}$ obciążenia nominalnego. Wreszcie bada się rozruch licznika, nastawiając języczek hamujący tak, aby przy podwyższeniu napięcia o 20% i przy lekkim wstrząśnieniu licznika nie następował jego bieg.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T2,1, budowanych przez firmę Siemens-Schuckert w Norymberdze.

(POM poz. 2,95621).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki amperogodzin magnetomotoryczne prądu stałego, znak fabryczny A 3.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 2,1**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu stałego **RP T 2,1** są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych dla natężeń prądu od 1,5 do 20 amperów i dla napięć do 500 woltów.

Wzorcowanie. Zapomocą suwaków reguluje się licznik tak, aby przy obciążeniu nominalnem uchybienie jego wskazań wynosiło od +2 do +3%. Następnie sprawdza się, czy przy 1% obciążenia nominalnego następuje rozruch licznika.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T3.11, budowanych przez firmę Siemens-Schuckert w Norymberdze.

(POM poz. 2,956311).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu jednofazowego, znak fabryczny W 5.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 3,11**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu stałego **RP T 3,11** są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych dla natężeń prądu od 1,5 do 50 amperów i dla napięć do 260 woltów, oraz do instalacji trójprzewodowych dla natężeń prądu od $2 \times 1,5$ do 2×50 amperów i dla napięć do 2×130 woltów i częstotliwości $40 \div 60$ okresów na sekundę.

Wzorcowanie. Przy sprawdzaniu licznika, po półgodzinnem obciążeniu jego obwodu napięciowego, wykonywa się następujące czynności:

a) reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnem i współczynniku mocy jednocyfrowym zapomocą magnesu stałego.

b) wyznacza się uchybienie przy $1/10$ obciążenia nominalnego i współczynniku mocy równym jednocyfrowemu. Jeżeli to uchybienie jest zbyt duże, to redukuje się je przy pomocy drążka przestawnego, służącego do kompensacji oporów tarcia. Odchylenie drążka w jedną stronę wywołuje bieg naprzód, odchylenie zaś w drugą stronę — bieg wstecz,

c) bada się licznik na bieg przy przerwaniu obwodu prądowego i ustawia się jezyczek hamujący tak, aby przy

wstrząśnieniach, względnie zwiększeniu napięcia o 10⁰%, nie następował ruch tarczy,

d) sprawdza się, czy przy obciążeniu, wynoszącym 0,5⁰% obciążenia nominalnego, następuje rozruch licznika.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR

o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu RP T3,12, budowanych przez firmę Siemens-Schuckert w Norymberdze.

(POM poz. 2,956312).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne prądu jednofazowego, znak fabryczny W 8.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 3,12**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu jednofazowego **RP T 3,12** są przeznaczone do instalacji dwuprzewodowych dla natężeń prądu od 1,5 do 15 amperów i dla napięć do 260 woltów, oraz do instalacji trójprzewodowych dla natężeń prądu od $2 \times 1,5$ do 2×15 amperów i dla napięć do 2×130 woltów i częstotliwości $40 \div 60$ okresów na sekundę.

Wzorcowanie. Przy wzorcowaniu licznika, po półgodzinnym obciążeniu jego obwodu napięciowego, wykonywane następujące czynności:

a) reguluje się licznik przy obciążeniu nominalnym i współczynniku mocy równym jedności zapomocą magnesu stałego,

b) wyznacza się uchybienie przy $\frac{1}{10}$ obciążenia nominalnego i współczynniku mocy równym jedności. Jeżeli to uchybienie jest zbyt duże, to redukuje się je przy pomocy drążka przestawnego, służącego do kompensacji oporów tarcia. Odchylenie drążka w jedną stronę wywołuje bieg naprzód, odchylenie zaś w drugą stronę — bieg wstecz,

c) bada się licznik na bieg przy przerwany obwodzie prądowym i ustawia się języczek hamujący tak, aby przy wstrząśnieniach, względnie zwiększeniu napięcia o 10⁰%, nie następował ruch tarczy,

d) sprawdza się, czy przy obciążeniu, wynoszącym 0,5⁰% obciążenia nominalnego, następuje rozruch licznika.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR
o dopuszczeniu do legalizacji liczników energii elektrycznej typu
RP T 4,11, budowanych przez firmę Siemens-Schuckert w Norym-
berdze.

(POM poz. 2,956411).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953) dopuszcza się do legalizacji liczniki motorowe indukcyjne z dwoma układami mierniczymi prądu trójfazowego znak fabryczny D 7.

Liczniki te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 4,11**.

Obszar mierniczy. Liczniki prądu trójfazowego **RP T 4,11** są przeznaczone do takich instalacji wielofazowych, w których do pomiaru zużytej energii elektrycznej, tak przy obciążeniu nierównomiernem, jak również przy dowolnych przesunięciach faz, wystarczają dwa układy miernicze. Liczniki te są budowane dla natężeń prądu do 3×150 amperów, dla napięć do 650 woltów i częstotliwości od 40 do 60 okresów na sekundę.

Wzorcowanie. Przy wzorcowaniu licznika, po półgodzinnem obciążeniu jego obwodów napięciowych, wykonywa się następujące czynności.

a) Usunięcie biegu, wywołanego przez napięcie.

Naprzód przyłącza się jeden układ mierniczy na napięcie nominalne i usuwa się bieg tarcz zapomocą drażka przestawnego, umieszczonego na kabłąku, a następnie to samo uskutecznia się z drugim układem mierniczym. Odchylenie drażka na lewo, patrząc od osi, wywołuje bieg naprzód, zaś odchylenie na prawo — bieg wstecz. Od tej chwili obydwa układy miernicze pozostają podczas wzorcowania pod napięciem.

b) Wyrównanie momentów obrotowych obu układów mierniczych.

Jeden z układów mierniczych obciąża się mniej więcej prądem nominalnym przy współczynniku mocy równym jedności i ustala się obroty tarcz licznika. To samo należy uskutecznić w drugim układzie mierniczym, wyłączając cewkę prądową

pierwszego układu mierniczego. Jeżeli otrzymane liczby obrotów różnią się od siebie, to doprowadza się je do granic właściwych zapomocą śrubek, umieszczonych na kabłąku; przy czem zbliżanie śrubek do rdzenia napięciowego wywołuje zmniejszenie liczby obrotów.

c) Wyregulowanie przesunięcia fazy pomiędzy strumieniami prądowym i napięciowym w każdym układzie oddzielnie.

W tym celu, tak jak poprzednio, należy obciążyć jeden z układów prądem nominalnym i uzyskać przesunięcie fazy pomiędzy prądem i napięciem równe 90^0 (t. j. współczynnik mocy równy zeru). Następnie przez regulację oporności drutu oporowego rdzenia prądowego doprowadza się licznik do stanu spoczynku. To samo należy uskutecznić w drugim układzie mierniczym, wyłączając cewkę prądową pierwszego układu mierniczego. Skrócenie czynnej długości drutu oporowego wywołuje ujemny, zaś przedłużenie — dodatni moment obrotowy.

d) Wyregulowanie stałej licznika.

Jeden z układów mierniczych obciąża się prądem nominalnym przy współczynniku mocy równym jedności, a następnie reguluje się licznik zapomocą magnesów stałych tak, aby liczba obrotów jego tarcz przewyższała o 1% właściwą liczbę obrotów.

e) Nastawienie języczka hamującego.

Języczek nastawia się tak, aby następował rozruch licznika przy 0,5% obciążenia całkowitego, nie następował jednak bez obciążenia przy podwyższeniu napięcia o 20% napięcia nominalnego.

f) Pomiar kontrolny.

W końcu kontroluje się licznik przy jednostronnem, jak również przy równomiernem obciążeniu wszystkich faz i w razie potrzeby doregulowuje się zapomocą powyżej wymienionych organów. Wystarczy uskutecznić wzorcowanie przy równomiernem obciążeniu wszystkich faz równem

100%	mocy nominalnej i	$\text{Cos } \varphi = 1$
50%	"	" $\varphi = 0,5$
10%	"	" $\varphi = 1$

Następnie przy jednostronnem obciążeniu równem 100% mocy nominalnej i $\text{Cos } \varphi = 1$.

ROZPORZĄDZENIE GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR
o dopuszczeniu do legalizacji transformatorów mierniczych na-
pięciowych typu RP T 8,1, budowanych przez firmę Siemens-
Schuckert w Norymberdze.

(POM poz. 2,95681).

Na podstawie art. 11 dekretu o miarach z dnia 8 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. poz. 211) i w myśl § 4 przepisów o warunkach legalizowania liczników energii elektrycznej i transformatorów mierniczych (POM poz. 2,953), dopuszcza się do legalizacji transformatory miernicze napięciowe, znak fabryczny NE 21.

Transformatory te powinny być zaopatrzone w znak **RP T 8,1.**

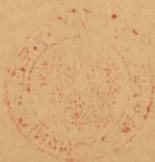
Obszar mierniczy. Transformatory miernicze napięciowe **RP T 8,1** są przeznaczone dla napięć pierwotnych do 12000 woltów i napięć wtórnych, wynoszących normalnie 100/110 woltów. Obciążenie przy 50 ÷ 60 okresach na sekundę wynosi 40 VA.

DZIAŁ SZÓSTY.

USTAWODAWSTWO SPOŁECZNE.

	str.
1. Organizacja Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej	395
2. Inspekcja pracy	396
3. Najem pracy	398
4. Czas pracy	400
5. Urlopy pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu	400
6. Organizacje zawodowe	401
7. Ubezpieczenie na wypadek choroby	401
8. Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia	405
9. Ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków	411
10. Ubezpieczenie pensyjne	416
11. Zatrudnienie inwalidów wojennych	418
12. Statystyka pracy	419

ZAKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

Wacław Brygiewicz, Michał Zucker i S-ka „Bezet” Sp. Akc.

w WARSZAWIE

Zarząd i Biuro Instal.: Marszałkowska 119, tel. 37-40 i 274-84.

Fabryka: Skierniewicka 7 (gmach własny), tel. 274-49.

W dziale instalacyjnym prowadzimy wszelkie roboty z zakresu elektrotechniki prądów silnych.

W fabryce wyrabiamy: wszelkiego rodzaju rozruszniki i regulatory do silników i prądnic elektrycznych, regulatory sceniczne, nastawniki tramwajowe i do celów przemysłowych, elektromagnesy hamulcowe, samoczynne aparaty rozruchowe do silników przy pompach, skrzynki wyłącznikowe, przełączniki z gwiazdy na trójkąt, transformatory laboratoryjne, silniki prądu stałego do 3 KM. i silniki trójfazowe do 2 KM.

Firma egzystuje od 1911 roku.

Adres telegraficzny: BEZET — WARSZAWA.

DZIAŁ VI.

USTAWODAWSTWO SPOŁECZNE.

Zamieszczony wykaz obejmuje tylko ustawy
i rozporządzenia, wydane przez Władze Polskie

SKRÓCENIA:

- Dz. Pr. = Dziennik Praw Państwa Polskiego.
Dz. U. = Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
Mon. Pol. = Monitor Polski.
poz. = pozycja (Dziennika Ustaw).

ORGANIZACJA MINISTERSTWA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Dekret Rady Regencyjnej o utworzeniu Ministerstwa Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej i Ochrony Pracy. Dz. Pr. Nr. 5
poz. 8-18 r.

Dekret Rady Regencyjnej o utworzeniu Ministerstwa Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej oraz Ministerstwa Ochrony Pracy. Dz. Pr. Nr. 14
poz. 31-18 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 29.XII 1919 r. w przedmiocie przejęcia w b. zaborze austriackim przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej spraw, wchodzących w zakres działania tegoż Ministerstwa. Dz. U. Nr. 3
poz. 13-20 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 6 marca 1922 r. o przekazaniu Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej zarządu spraw pracy i opieki społecznej na obszarze b. dzielnic pruskiej. Dz. U. Nr. 21
poz 168-22 r.

Dz. U. Nr. 30 Ustawa z dn. 7 kwietnia 1922 r. w sprawie
poz. 247-22 r. *zniesienia Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej.*

Dz. U. Nr. 96 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 16
poz. 884-22 r. października 1922 r w przedmiocie *przejęcia*
właściwości Ministra Przemysłu i Handlu oraz
innych Ministrów w zakresie stosunków pracy
w b. dzielnicy pruskiej przez Ministra Pracy
i Opieki Społecznej.

Mon. Pol. 43 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 11
poz. 167-25 r. lutego 1925 r. w sprawie *statutu organizacyjnego*
Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Mon. Pol. 74 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17
poz. 236-26 r. marca 1926 r. w sprawie *zmiany Statutu Organiza-*
cyjnego Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

INSPEKCJA PRACY.

Dz. Pr. Nr. 5 Dekret tymczasowy o *urządzeniu i działal-*
poz. 90-19 r. *ności inspekcji pracy.*

Dz. Pr. Nr. 23 Ustawa z dn. 2 marca 1920 r. w przedmio-
poz. 125-20 r. cie zmiany przepisów, obowiązujących na ob-
szarze b. dzielnicy austriackiej Ustawy z dn.
17.VI 1883 r. (Dz. Pr. 117) o *ustanowieniu in-*
spektorów przemysłowych.

Mon. Pol. 265 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
22. XI - 20 r. Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw
Wewnętrznych z dn. 22.X. 20 r, w przedmiocie
zatwierdzania instrukcji dla departamentów pra-
cy i opieki społecznej w urzędach wojewódz-
kich.

Dz. U. Nr. 23 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 131-21 r. Społecznej w porozumieniu z Ministrem Prze-
mysłu i Handlu z dnia 17.II 21 r, w przedmiocie
nowego podziału b. Królestwa Kongresowego
i b. obwodu Białostockiego na okręgi i obwody
inspekcji pracy stosownie do podziału tego ob-
szaru na województwa i starostwa.

Dz. U. Nr. 55 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Spo-
poz. 345-21 r. łecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu

i Handlu z dn. 18 maja 1921 r. w przedmiocie terytorjalnego podziału województw Krakowskiego, Lwowskiego, Stanisławowskiego i Tarnopolskiego na obwody inspekcji pracy.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. Mon. Pol Nr. 16 30 kwietnia 1922 r. w przedmiocie *instrukcji dla wydziałów pracy i opieki społecznej w urzędach wojewódzkich na obszarze b. Kr. Galicji i L. z W. Ks. Krak. oraz wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy.* 19. VI - 22 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 21 sierpnia 1922 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej dekrétów o inspekcji pracy oraz o pracowniczych związkach zawodowych na ziemię Wileńską. Dz. U. Nr. 73 poz. 662-22 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19 października 1922 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej dekrétów i ustaw w przedmiocie ochrony pracy na obszar województw: nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego, powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego oraz gmin: białowieskiej, masiewskiej i suchopolskiej powiatu bielskiego województwa białostockiego. Dz. U. Nr. 94 poz. 871-22 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 16 października 1922 r. o urządzeniu tymczasowem inspekcji pracy na obszarze b. dzielnicy pruskiej. Dz. U. Nr. 96 poz. 885-22 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu i Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 12 marca 1923 r. w przedmiocie *podziału b. dzielnicy pruskiej na okręgi i obwody inspekcji pracy stosownie do podziału tego obszaru na województwa i starostwa.* Dz. U. Nr. 30 poz. 188-23 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 26 maraa 1923 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu i Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie podziału terytorjum ziemi Wileńskiej i województw: Dz. U. Nr. 42 poz. 288-23 r.

białostockiego, nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego na okręgi i obwody inspekcji pracy oraz w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z dn. 17 lutego 1921 r. w przedmiocie nowego podziału b. Królestwa Kongresowego i b. obwodu białostockiego na okręgi i obwody inspekcji pracy stosownie do podziału tego obszaru na województwa i starostwa.

Dz. U. Nr. 81
poz. 633-23 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 30 lipca 1923 r. o utworzeniu Komisji Międzyministerjalnej do spraw ochrony pracy w przedsiębiorstwach fabrycznych i górno-hutn. b. zaboru rosyjskiego.

Dz. U. Nr. 36
poz. 389-24 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 12 kwietnia 1924 r. w przedmiocie zmiany podziału woj. poznańskiego i pomorskiego na okręgi i obwody inspekcji pracy.

Mon. Pol. 50
poz. 201-25 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 17 lutego 1925 r. w sprawie wynagrodzenia przewodniczącego i ławników Komisji Rozjemczych w woj. poznańskim i pomorskim na mocy rozp. Komisarjatu Nacz. Rady Ludowej z dn. 15 czerwca 1919 r. o urzędzeniu Inspektoratów Pracy.

Dz. U. Nr. 38
poz. 265-25 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki z dn. 24 marca 1925 r. w sprawie stosunku organów inspekcji pracy do służby zdrowia władzy adm. I instancji.

NAJEM PRACY.

Dz. Pr. Nr. 11
poz. 127-19 r.

Dekret z dn. 27 stycznia 1919 r. o organizacji Państw. Urzędów Pośr. Pracy i Opieki nad wychodźcami.

Dz. U. Nr. 62
poz. 403-20 r.

Ustawa z dn. 8 stycznia 1920 r. o zniesieniu książki robotniczej w b. zaborze austr.

Dz. U. Nr. 88
poz. 647-21 r.

Ustawa z dn. 21 października 1921 r. o zarobkowym pośrednictwie pracy.

Rozporządzenie Min. b. dzielnicy pruskiej
z dn. 14 października 1921 r. o państwowych
urzędach pośrednictwa pracy. Dz. U. Nr. 93
poz. 687-21 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społecznej
z dn. 15 lutego 1923 r. w przedmiocie zgła-
szania w urzędach pośrednictwa pracy woj. po-
znańskiego i pomorskiego zapotrzebowań na pra-
cowników wszelkich kategorii. Dz. U. Nr. 18
poz. 123-23 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społecznej
z dn. 15 lutego 1923 r. w przedmiocie urzędów
pośrednictwa pracy w woj. poznańskim i po-
morskiem. Dz. U. Nr. 27
poz. 162-23 r.

Ustawa z dn. 10 czerwca 1924 r. o społecz-
nem pośrednictwie pracy. Dz. U. Nr. 58
poz. 585-24 r.

Ustawa z dn. 12 czerwca 1924 r. w przed-
miocie uzupełnienia Dekretu Kom. Nacz. Rady
Lud. z 6 lipca 1919 r. o organizacji biur
pośrednictwa pracy. Dz. U. Nr. 58
poz. 586-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
25 lipca 1924 r. do Ustawy z 10 czerwca 1924 r.
o społecznem pośrednictwie pracy. Dz. U. Nr. 67
poz. 652-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
31 grudnia 1924 r. w sprawie obowiązku praco-
dawców zawiadamiania o każdym wolnem miej-
scu. Dz. U. Nr. 2
poz. 23 - 25 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. Mon. Pol. 25
w sprawie regulaminu dla państw. urzędów pośr.
pracy. poz. 95 - 25 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
27 lutego 1925 r. w sprawie zmiany rozporząd-
zenia z 25 lipca 1924 r. do ustawy o społ. po-
średnictwie pracy. Dz. U. Nr. 22
poz. 157-25 r.

Ustawa z dn. 3 marca 1926 r. zmieniająca
art. 5 ustawy z dn. 21 października 1921 r. o za-
robkowem pośrednictwie pracy. Dz. U. Nr. 28
poz. 171-26 r.

CZAS PRACY.

- Dz. Pr. Nr. 17
poz. 42 - 18 r. Dekret o 8-io godzinnym dniu pracy.
- Dz. Pr. Nr. 38
poz. 281-19 r. Ustawa o święcie narodowym trzeciego maja.
- Dz. U. Nr. 2
poz. 7 - 20 r. Ustawa z dn. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu.
- Dz. U. Nr. 14
poz. 127-22 r. Ustawa z dn. 14 lutego 1922 r. zmieniająca ustawę z dn. 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu.
- Dz. U. Nr. 18
poz. 148-22 r. Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 26 stycznia 1922 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie czasu pracy osób, zatrudnionych przy pilnowaniu.
- Dz. U. Nr. 19
poz. 158-22 r. Oświadczenie Rządowe o przystąpieniu Polski do konwencji międzynarodowej o zakresie pracy nocnej kobiet, zatrudnionych w przemyśle, podpisanej w Bernie dnia 26 września 1906 r.
- Dz. U. Nr. 70
poz. 551-23 r. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 23 czerwca 1923 r. o czasie pracy w zakładach handlowych.
- Dz. U. Nr. 101
poz. 928-24 r. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 15 listopada 1924 r. o dniach świątecznych.
- Dz. U. Nr. 27
poz. 197-25 r. Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. w sprawie czasu pracy pracowników tramwajów miejskich.
- Dz. U. Nr. 34
poz. 234-25 r. Ustawa z dn. 18 marca 1925 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 15 listopada 1924 r. o dniach świątecznych.

URLOPY PRACOWNIKÓW, ZATRUDNIONYCH W PRZEMYŚLE I HANDLU.

- Dz. U. Nr. 40
poz. 334-22 r. Ustawa z dn. 16 maja 1922 r. o urlopach pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu.

Okólnik Głównego Inspektora Pracy do inspektorów pracy Nr. 44/22 z dn. 3 lipca 1922 r. w sprawie stosowania Ustawy z dn. 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników.

Mon. Pol. 156
13. VII - 22 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 1 lipca 1922 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie stosowania letnich urlopów pracowników w roku 1922.

Dz. U. Nr. 52
poz. 481-22 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 2 lipca 1922 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie układania list urlopów pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu.

Dz. U. Nr. 52
poz. 482-22 r.

Rozporządzenie Ministra Handlu i Opieki Społecznej z dn. 11 czerwca 1923 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w przedmiocie wykonywania Ustawy z dn. 16 maja 1922 r. o urlopach pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu.

Dz. U. Nr. 62
poz. 464-23 r.

ORGANIZACJE ZAWODOWE.

Dekret w przedmiocie tymczasowych przepisów o pracowniczych związkach zawodowych.

Dz. Pr. Nr. 15
poz. 209-19 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 21-go sierpnia 1922 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej dekretów o inspekcji pracy oraz pracowniczych związkach zawodowych na ziemię Wileńską.

Dz. U. Nr. 73
poz. 662-22 r.

Ustawa z dn. 4 lipca 1923 r. w sprawie zakładania filii przez związki zawodowe na terenie działania austrij. ustawy o stowarzyszeniach z 15 listopada 1867 r. oraz rozp. Komisarza Gen. Ziemi Wschodnich z 25 września 1924 r.

Dz. U. Nr. 76
poz. 594-23 r.

UBEZPIECZENIE NA WYPADEK CHOROBY.

Ustawa z dn. 19 maja 1920 r. o obowiązku ubezpieczaniu na wypadek choroby.

Dz. U. Nr. 44
poz. 272-20 r.

Dz. U. Nr. 51 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 316-20 r. Społ. z dn. 18 czerwca 1920 r. w przedmiocie
 wprowadzenia ustawy z dn. 19 maja 1920 r. na
 terytorjum b. zaboru austriackiego.

Dz. U. Nr. 88 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 578-20 r. Społ. z dn. 27 lipca 1920 r. w sprawie *wprowa-*
 dzenia w b. dzielnicy pruskiej ustawy z dn. 19-go
 maja 1920 r.

Dz. U. Nr. 109 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 724-20 r. Społecznej z dn. 6 listopada 1920 r. o *podwyż-*
 szeniu maksymalnej płacy ustawowej dla osób,
 ubezpieczonych w Kasach Chorych.

Mon. Pol. 255 *Statut normalny Kasy Chorych.*

10. XI - 20 r. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
Dz. U. Nr. 113 Społecznej z dn. 18 listopada 1920 r. w przed-
poz. 750-20 r. miocie uzupełnienia przepisów o *wprowadzeniu*
 w życie na obszarze b. zaboru austriackiego
 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. o obowiązkowym
 ubezpieczeniu na wypadek choroby.

Mon. Pol. 42 Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicz-
22. II - 21 r. nego z dn. 18 lutego 1921 r. wydane w porozu-
 mieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej
 w przedmiocie *wykonywania nadzoru państwo-*
 *wego nad Kasami *Chorych w zakresie lecz-*
 nictwa.

Dz. U. Nr. 56 Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicz-
poz. 353-21 r. nego w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki
 Społecznej z dnia 19 maja 1921 r. w przedmio-
 cie *opustu od cen, oznaczonych w taksie apte-*
 karskiej za lekarstwa, wydawane na koszt Kas
 Chorych i wydania tych lekarstw.

Dz. U. Nr. 81 Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicz-
poz. 561-21 r. nego i ministra Pracy i Op. Społ. z dnia 16-go
 czerwca 1921 r. w przedmiocie *wykonywania*
 nadzoru państwowego nad Kasami Chorych w za-
 kresie lecznictwa.

Dz. U. Nr. 84 Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy prus-
poz. 591-21 r. kiej z dnia 17 września 1921 r. w porozumie-

niu z Ministrem Pracy i Op. Społ. w przedmiocie *dokonywania rachunków pomiędzy Kasami Chorych b. dzielnicy pruskiej a Skarbem Państwa.*

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. Dz. U. Nr. 22
z dn. 27 marca 1922 r. w przedmiocie *utworzenia i organizacji okręgowego urzędu ubezpieczeń dla b. zaboru pruskiego.* poz. 194-22 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia Dz. U. Nr. 70
10 sierpnia 1922 r. w przedmiocie *rozciągnięcia na ziemię Wileńską mocy obowiązującej ustawy z dn. 19 maja 1920 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.* poz. 627-22 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Dz. U. Nr. 85
Społecznej i Ministra Zdrowia Publicznego z dn. 22 września 1922 r. w sprawie *ustalenia terminu wejścia w życie ustawy z dnia 19 maja 1920 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby w powiecie Wileńskim.* poz. 768-22 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 16-go Dz. U. Nr. 98
października 1922 r. w przedmiocie *rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z dn. 19 maja 1920 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby na województwa: nowogródzkie, poleskie i wołyńskie, powiaty: grodzieński, i wołkowyski i gminy: białowieską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego województwa białostockiego.* poz. 897-22 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Dz. U. Nr. 116
Społecznej z dn. 6 grudnia 1922 r. w przedmiocie *utworzenia i organizacji okręgowych urzędów ubezpieczeń.* poz. 1059-22 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Dz. U. Nr. 116
Społecznej z dnia 20 grudnia 1922 r. w przedmiocie *odroczenia terminu utworzenia okręgowego urzędu ubezpieczeń w Toruniu.* poz. 1060-22 r.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicznego i Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. Dz. U. Nr. 10
15 grudnia 1922 r. w przedmiocie *nadzoru państwowego nad Kasami Chorych w zakresie lecz-* poz. 65 - 23 r.

nictwa na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego.

Dz. U. Nr. 10
poz. 66 - 23 r.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicznego i Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 15 grudnia 1922 r. w przedmiocie opustu od cen, oznaczonych w taksie aptekarskiej za lekarstwa, wydawane na koszt Kas Chorych i wydawania tych lekarstw na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego.

Dz. U. Nr. 61
poz. 448-23 r.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicznego i Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 26 marca 1923 r. w przedmiocie opustu od cen, oznaczonych w taksie aptekarskiej za lekarstwa, wydawane na koszt Kas Chorych i wydawania tych lekarstw.

Dz. U. Nr. 67
poz. 524-23 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społ. z dn. 30 czerwca 1923 r. w przedmiocie odroczenia terminu utworzenia Okręgowego Urzędu Ubezpieczeń w Toruniu.

Dz. U. Nr. 75
poz. 589-23 r.

Ustawa z dn. 6 lipca 1923 r. w przedmiocie zmiany art. 103, 104 i 105 Ustawy z dn. 19 maja 1920 r.

Mon. Pol. 282
poz. 401-23 r.

Instrukcja Ministerstwa Pracy i Op. Społ. z dn. 28 listopada 1923 r. w przedmiocie Komisarzy i Rządowych Kontrolerów Kas Chorych.

Dz. U. Nr. 63
poz. 619-24 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 9 lipca 1924 r. w sprawie ustanowienia i kompetencji Głównego Urzędu Ubezpieczeń.

Dz. U. Nr. 66
poz. 648-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 25 lipca 1924 r. w sprawie terminu wejścia w życie ustawy z dn. 19 maja 1920 r. w powiecie grodzieńskim.

Dz. U. Nr. 99
poz. 918-24 r.

Rozp. Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 7 listopada 1924 r. w sprawie wprowadzenia w życie rozporządzenia Rady Min. z dn. 10 sierpnia 1922 r. w przedmiocie rozciągnięcia na ziemię Wileńską mocy obow. ustawy z dn. 19 maja 1920 r. oraz rozp. z dn. 16 października 1922 r.

w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z dn. 19 maja 1920 r. na woj. nowogródzkie, poleskie i wołyńskie, pow. grodzieńskim i wołkowyskim i gminy białowieską, masiewską i suchopolską, pow. bielskiego, woj. białostockiego.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 22 kwietnia 1926 r. w sprawie uzupełnienia paragrafu 2 rozporządzenia z dnia 9 lipca 1924 r. w sprawie ustanowienia i kompetencji Głównego Urzędu Ubezpieczeń. Dz. U. Nr. 40 poz. 250-26 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 24 marca 1926 r. w sprawie przepisów wyborczych dla Kas Chorych. Dz. U. Nr. 44 poz. 273-26 r.

UBEZPIECZENIE NA WYPADEK BEZROBOCIA.

Ustawa z dn. 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Dz. U. Nr. 67 poz. 650-24 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 2 września 1924 r. w sprawie trybu postępowania zarządów obwodowych funduszu bezrobocia przy powierzaniu swych czynności gminom lub innym instytucjom w sprawie nadzoru ze strony zarządów obwodowych nad gminami i temi instytucjami. Dz. U. Nr. 79 poz. 771-24 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 2 września 1924 r. w sprawie zmiany przepisów art. 2 ustawy o zabezp. na wypadek bezrobocia. Dz. U. Nr. 79 poz. 772-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 2 września 1924 r. w sprawie regulaminu obwod. komisji odwoławczej. Dz. U. Nr. 79 poz. 773-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 2 września 1924 r. w sprawie regulaminu zarządu gł. i zarządów obwod. funduszy bezrobocia. Dz. U. Nr. 79 poz. 774-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 25 września 1924 r. w sprawie zabezpieczenia na wypadek bezrobocia robotników obcokrajowców. Dz. U. Nr. 84 poz. 816-24 r.

Dz. U. Nr. 84 Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 817-24 r. 26 września 1924 r. o *postępowaniu zakładów*
pracy przy *ściąganiu wkładek na rzecz funduszu*
bezrobocia.

Dz. U. Nr. 84 Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 818-24 r. 26 września 1924 r. o *postępowaniu przy przy-*
znawaniu i wypłacaniu zasiłków dla bezrob.

Dz. U. Nr. 84 Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 819-24 r. 26 września 1924 r. o *sposobach dysponowania*
Funduszem Bezrob.

Mon. Pol. 223 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 27-go
poz. 684-24 r. września 1924 r. w przedmiocie *akcji, przewidzia-*
nej w ust. o zabezpieczeniu na wypadek bezro-
bocia.

Dz. U. Nr. 87 Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 831-24 r. 1 października 1924 r. o *postępowaniu przy*
ustalaniu przynależności do zakresu osób, pod-
legających obowiązkowi zabezpieczenia na wy-
padek bezrobocia.

Mon. Pol. 225 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dnia
poz. 693-24 r. 1 października 1924 r. w przedmiocie *akcji prze-*
widzianej w ustawie z dn. 18 lipca 1924 r.

Mon. Pol. 235 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 728-24 r. 10 października 1924 r. w sprawie *akcji przewi-*
dzianej ustawą z dn. 18 lipca 1924 r.

Mon. Pol. 239 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 758-24 r. 16 października 1924 r. o *rozpoczęciu na terenie*
woj. Śląskiego akcji przewidzianej w ustawie
o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia.

Mon. Pol. 241 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 763-24 r. 18 października 1924 r. dotyczące *zabezpieczenia*
na wypadek bezrobocia.

Dz. U. Nr. 96 Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 896-24 r. 27 października 1924 r. w sprawie *zabezpiecze-*
nia na wypadek bezrobocia robotników sezon-
owych.

Mon. Pol. 264 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 840-24 r. 15 listopada 1924 r. w związku z ustawą z dn.

18 lipca 1926 r o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 20 grudnia 1924 r. dotyczące akcji przewidzianej w ustawie o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Mon. Pol. 293 poz. 952-24 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 20 grudnia 1924 r. w sprawie rozpoczęcia akcji, przewidzianej ustawą o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Mon. Pol. 295 poz. 960-24 r.

Przepisy rachunkowo-kasowe Funduszu Bezrobocia wydane przez Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 30 grudnia 1924 r. Mon. Pol. 12 poz. 56 - 25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 2 stycznia 1925 r. w sprawie przedłużenia okresu uprawnienia bezrobotnych do zasiłków. Mon. Pol. 6 poz. 21 - 25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 19 stycznia 1925 r. o rozpoczęciu akcji zabezpieczenia na wypadek bezrobocia w niektórych miejscowościach woj. lwowskiego, krakowskiego, warszawskiego i lubelskiego. Mon. Pol. 20 poz. 80 - 25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 21 stycznia 1925 r. w sprawie przedłużenia okresu uprawnienia bezrobotnych do zasiłków. Mon. Pol. 20 poz. 79 - 25 r.

Ustawa z dn. 28 stycznia 1925 r. w przedm. zmiany art. 13 ustawy z dn. 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Dz. U. Nr. 15 poz. 97 - 25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 30 stycznia 1925 r. o rozpoczęciu akcji zabezpieczenia na wypadek bezrobocia w niektórych miejscowościach woj. warszawskiego, stanisławowskiego, poznańskiego, łódzkiego, białostockiego i lubelskiego. Mon. Pol. 27 poz. 105-25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 4 lutego 1925 r. w sprawie przedłużenia okresu uprawnienia bezrobotnych do zasiłków w niektórych miejscowościach woj. warszawskiego i łódzkiego. Mon. Pol. 33 poz. 131-25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 14 lutego 1925 r. w sprawie przedłużenia okresu Mon. Pol. 39 poz. 149-25 r.

uprawnienia niektórych kategorii bezrobotnych do zasiłków.

Mon. Pol. 60
poz. 227-25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 9 marca 1925 r. w sprawie *rozszerzenia akcji zabezpieczenia na wypadek bezrobocia.*

Dz. U. Nr. 27
poz. 192-25 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 11-go marca 1925 r. w sprawie *rodzajów przedsiębiorstw i zakładów pracy państw. i samorz. podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia.*

Mon. Pol. 63
poz. 238-25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 12 marca 1925 r. w sprawie *przedłużenia okresu uprawnienia pewnych kategorii bezrobotnych do zasiłków.*

Mon. Pol. 71
poz. 265-25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 23 marca 1925 r. w sprawie *rozpoczęcia akcji zabezpieczenia na wypadek bezrobocia w niektórych miejscowościach woj. lubelskiego, pomorskiego i poznańskiego.*

Mon. Pol. 100
poz. 423-25 r.

Uchwała Rady Ministrów z dn. 25 marca 1925 r. w sprawie *doraźnej pomocy dla bezrobotnych, którzy wyczerpali zasiłki z funduszu bezrobocia.*

Mon. Pol. 76
poz. 288-25 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 27 marca 1925 r. w sprawie *przedłużenia w niektórych miejscowościach okresu uprawnienia bezrobotnych do pobierania zasiłków.*

Mon. Pol. 76
poz. 289-25 r.

Zarządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 27 marca 1925 r. w sprawie *rozpoczęcia akcji zabezpieczenia na wypadek bezrobocia w niektórych miejscowościach woj. pomorskiego.*

Dz. U. Nr. 38
poz. 266-25 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 30 marca 1925 r. w sprawie *wykluczenia od świadczeń osób, zabezpieczonych na wypadek bezrobocia, pozostających bez pracy na skutek choroby, inwalidztwa, strajku lub też przewinień, które na mocy obow. ustaw powodują wydalenie z pracy.*

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 30 marca 1925 r. zmieniające przepisy rozp. z dn. 2 września 1924 r. w sprawie *zmiany w stosunku do pewnych kategorii robotników przepisów ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia.* Dz. U. Nr. 38 poz. 267-25 r.

Ustawa z dn. 28 października 1925 roku o zmianie niektórych przepisów ustawy z dn. 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Dz. U. Nr. 120 poz. 863-25 r.

Rozporządzenie Ministra Kolei o przejazdach ulgowych bezrobotnych pracowników umysłowych. Dz. U. Nr. 125 poz. 896-25 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 4 stycznia 1926 r. w sprawie *kategorii pracowników umysłowych, podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia.* Dz. U. Nr. 1 poz. 12 - 26 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 5 lutego 1926 r. o postępowaniu przy ustalaniu przynależności do zakresu osób, podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia. Dz. U. Nr. 18 poz. 112-26 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 5 lutego 1926 r. o postępowaniu zakładów pracy przy ściąganiu wkładek na rzecz funduszu bezrobocia. Dz. U. Nr. 18 poz. 113-26 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 31 grudnia 1925 r. w sprawie przedłużenia okresu uprawnienia bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach woj. białostockiego, kieleckiego, krakowskiego, pomorskiego i śląskiego. Mon. Pol. 14 poz. 41 - 26 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 30 stycznia 1926 r. w sprawie przedłużenia okresu uprawnienia bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach woj. łódzkiego, pomorskiego, śląskiego i w m. st. Warszawie. Mon. Pol. 36 poz. 91 - 26 r.

Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 3 lutego 1926 r. w sprawie przedłużenia upraw- Mon. Pol. 42 poz. 121-26 r.

- nienia bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach woj. warszawskiego i łwowskiego.
- Mon. Pol. 52 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. poz. 159-26 r. 27 lutego 1926 r. w sprawie przedłużenia uprawnienia bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach woj. łwowskiego i łódzkiego.
- Mon. Pol. 65 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 4-go poz. 212-26 r. marca 1926 r. uzupełniające rozp. Rady Ministrów z dn. 11 marca 1925 r. w sprawie rodzajów przedsiębiorstw i zakładów pracy państwowych i samorządowych oraz kategorii zatrudnionych w nich robotników, podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia.
- Mon. Pol. 77 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. poz. 242-26 r. 28 marca 1926 r. w sprawie przedłużenia uprawnienia bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach woj. warszawskiego, białostockiego, łwowskiego, krakowskiego, poznańskiego, pomorskiego i śląskiego.
- Mon. Pol. 77 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. poz. 243-26 r. 29 marca 1926 r. w sprawie przedłużenia uprawnienia bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach woj. kieleckiego, łódzkiego, krakowskiego, łwowskiego, białostockiego i wileńskiego.
- Mon. Pol. 91 *Przepisy rachunkowo-kasowe Funduszu Bez-* robocia uzupełniające i zmieniające przepisy z dn. 30 grudnia 1924 r. wydane przez Min. Pracy i Op. Społ.
- Mon. Pol. 103 Zarządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. poz. 303-26 r. 21 kwietnia 1926 r. w sprawie przedłużenia uprawnienia bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach województwa kieleckiego, łódzkiego, lubelskiego, wołyńskiego i pomorskiego.
- Mon. Pol. 110 Zarządzenie kierownika Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 27 kwietnia 1926 r. w sprawie prze-

dłużenia uprawnień bezrobotnych do pobierania zasiłków w niektórych miejscowościach woj. kieleckiego i krakowskiego.

UBEZPIECZENIA OD NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w sprawie zmiany terytorjum okręgu zakładu ubezpieczenia robotników od wypadków we Lwowie oraz w sprawie przekazania temuż zakładowi tymczasowo wykonywania ubezpieczenia górników w b. zaborze austriackim. Dz. U. Nr. 6 poz. 41 - 20 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 23 czerwca 1921 r. w przedmiocie zmiany art. 4 rozporządzenia z dnia 29 grudnia 1919 r. w sprawie zmiany terytorjum okręgu Zakładu ubezpieczenia robotników od wypadków we Lwowie oraz w sprawie przekazania temuż zakładowi tymczasowo wykonywania ubezpieczenia górników w b. zaborze austriackim. Dz. U. Nr. 55 poz. 350-21 r.

Ustawa z dn. 2 lipca 1921 r. wprowadzająca dodatki drożyniane do rent, ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie oraz zmieniająca niektóre postanowienia tychże ustaw. Dz. U. Nr. 64 poz. 398-21 r.

Ustawa z dnia 7 lipca 1921 r. w przedmiocie zmian niektórych postanowień ustaw austriackich o ubezpieczeniu robotników od wypadków obowiązujących na terytorjum b. zaboru austriackiego oraz o rozciągnięciu obowiązujących tam ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków na terytorjum, przyłączone do Polski, a należące poprzednio do Królestwa Węgierskiego. Dz. U. Nr. 65 poz. 413-21 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 17 grudnia 1921 r. w przedmiocie zmiany nazwy zakładu ubezpieczenia robotników od wypadków we Lwowie oraz w przed-

miocie siedziby, zakresu działania dotychczasowego zarządu tegoż zakładu.

Dz. U. Nr. 4
poz. 26 - 22 r. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 17 grudnia 1921 r. w przedmiocie *dotychczasowych dodatków drożyźnianych dla osób, uprawianych do poboru renty z Zakładu ubezpieczenia robotników od wypadków we Lwowie oraz w przedmiocie pokrycia kosztów tych dodatków.*

Dz. U. Nr. 4
poz. 27 - 22 r. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 19 grudnia 1921 r. o wprowadzeniu w życie ustawy z dn. 7 lipca 1921 r. w przedmiocie zmian o ubezpieczeniu robotników od wypadków, niektórych postanowień *ustaw austriackich, obowiązujących na terytorjum b. zaboru austriackiego, oraz o rozciągnięciu obowiązujących tam ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków na terytorjum przyłączone do Polski, a należące poprzednio do Królestwa Węgierskiego.*

Dz. U. Nr. 10
poz. 76 - 22 r. Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dn. 10 stycznia 1922 r. w przedmiocie *tymczasowej organizacji ubezpieczalni krajowej w Poznaniu.*

Dz. U. Nr. 11
poz. 96 - 22 r. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 3-go lutego 1922 r. w sprawie *kwot ryczałtowych na koszty urzędów ubezpieczeń.*

Dz. U. Nr. 46
poz. 389-22 r. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 26-go maja 1922 roku w przedmiocie *podwyższenia dodatków drożyźnianych do rent, ustalonych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej obowiązujących na obszarze b. dzielnicy pruskiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie.*

Dz. U. Nr. 63
poz. 471-23 r. Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 14-go czerwca 1922 r. w przedmiocie *dalszego podwyższenia dodatków drożyźnianych do rent, pobieranych na podstawie ustaw Rzeszy Niemieckiej o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących na obszarze b. dzielnicy pruskiej.*

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 2 lipca 1922 r. w przedmiocie *opłat ryczałtowych dla wyższych urzędów ubezpieczeń.* Dz. U. Nr. 68 poz. 526-23 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 31 grudnia 1923 r. w przedmiocie *terminu urzędowania dotychczasowego zarządu Zakładu Ubezpieczeń we Lwowie.* Dz. U. Nr. 5 poz. 42-24 r.

Rozporządzenie Rady Min. z dn. 14 stycznia 1924 r. w przedmiocie *podwyższenia dodatków drożyżn. do rent na podstawie ustaw, obowiązujących na obszarze b. dzieln. prusk.* Dz. U. Nr. 11 poz. 96-24 r.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 18-go stycznia 1924 r. w przedmiocie *zastosowania jednolitej stałej do składek w ubezsp. od wypadków na obszarze woj. krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego oraz cieszyńskiej części woj. śląskiego.* Dz. U. Nr. 16 poz. 160-24 r.

Ustawa z dn. 30 stycznia 1924 r. w przedmiocie *rozciągnięcia obowiązujących na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części województwa śląskiego ustaw o obowiązkowym ubezpieczeniu robotników od wypadków na obszar województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego oraz Ziemi Wileńskiej.* Dz. U. Nr. 16 poz. 148-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 7 marca 1924 r. w przedmiocie *dodatków drożyżnianych dla osób, pobierających renty z Zakładu Ubezpieczeń we Lwowie.* Dz. U. Nr. 26 poz. 269-24 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 26-go marca 1924 r. w przedmiocie *dodatków drożyżnianych do rent na podstawie ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących w b. dzielnicy pruskiej.* Dz. U. Nr. 32 poz. 324-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 7 czerwca 1924 r. o *wprowadzeniu w życie ustawy z dn. 30 stycznia 1924 r. w przedmiocie roz-* Dz. U. Nr. 50 poz. 512-24 r.

- ciągnięcia ustaw o ubezpieczeniu robotników na obszar woj. warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego, nowogródzkiego oraz Ziemi Wileńskiej.
- Dz. U. Nr. 58 Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 30-go
poz. 590-24 r. czerwca 1924 r. o *przerachowaniu na złote kwot w ubezpieczeniu od wypadków w b. dzielnicy pruskiej.*
- Dz. U. Nr. 60 Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 604-24 r. 7 lipca 1924 r. o *dodatkach drożyznianych dla osób pobierających renty z Zakładu Ubezpieczeń we Lwowie.*
- Dz. U. Nr. 94 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 15-go
poz. 872-24 r. października 1924 r. w sprawie *dodatków drożyznianych do rent na podstawie ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących w b. dzielnicy pruskiej.*
- Dz. U. Nr. 115 Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia
poz. 1029-24 r. 27 grudnia 1924 r. o *przerachowaniu na nową walutę i ustaleniu wartości zobowiązań o ubezpieczeniu i odszkodowaniu z tytułu wypadków przy pracy.*
- Dz. U. Nr. 15 Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn.
poz. 100-25 r. 26 stycznia 1925 r. o *przydzieleniu do kategorii niebezpieczeństwa przedsiębiorstw, podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu na obszarze woj. krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części woj. śląskiego, warszawskiego, m. st. Warszawy, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, poleskiego, nowogródzkiego oraz Ziemi Wileńskiej.*
- Dz. U. Nr. 38 Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 25-go
poz. 260-25 r. marca 1925 r. w sprawie *opłaty za nadzór nad zakładami ubezpieczeń.*
- Dz. U. Nr. 70 Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ.
poz. 492-25 r. z dn. 15 czerwca 1925 r. o *dalszem wprowadzeniu w życie ustawy z dn. 30 stycznia 1924 r. w przedmiocie rozciągnięcia obowiązujących na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyń-*

skiej części województwa śląskiego ustaw o obowiązkowym ubezpieczeniu robotników od wypadków na obszar województw: warszawskiego z m. st. Warszawy, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego, nowogródzkiego oraz Ziemi Wileńskiej.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 15-go lipca 1925 r. w sprawie udziału Ubezpieczalni krajowej w Poznaniu w kosztach wyższych urzędów ubezpieczeń. Dz. U. Nr. 75 poz. 527-25 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 1 listopada 1925 r. o radzie ubezpieczeń społecznych. Dz. U. Nr. 118 poz. 850-25 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 28 listopada 1925 r. w sprawie rozszerzenia działalności okręgowego urzędu ubezpieczeń z siedzibą w Warszawie na województwo nowogródzkie. Dz. U. Nr. 122 poz. 875-25 r.

Ustawa z dn. 26 listopada 1925 r. w sprawie uzupełnienia odszkodowania osób, dotkniętych skutkami nieszczęśliwych wypadków przy pracy w b. dzielnicy rosyjskiej lub na wychodźstwie w Rosji. Dz. U. Nr. 125 poz. 892-25 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 4 lutego 1926 r. w sprawie zmiany brzmienia art. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 1 listopada 1925 r. o radzie ubezpieczeń społecznych. Dz. U. Nr. 18 poz. 111-26 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dnia 15 lutego 1926 r. o wykonaniu ustawy z dnia 26 listopada 1925 r. w sprawie uzupełnienia odszkodowania osób, dotkniętych skutkami nieszczęśliwych wypadków przy pracy w b. dzielnicy rosyjskiej lub na wychodźstwie w Rosji. Dz. U. Nr. 21 poz. 128-26 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ. z dnia 13 marca 1926 r. w sprawie wykonania ustawy z dnia 3 marca 1925 r. o rozciągnięciu na część górnośląską województwa śląskiego mocy obowiązującej ustaw o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych lub zaginionych bez własnej winy, których śmierć względnie zaginięcie znajduje się w związku ze służbą wojskową. Dz. U. Nr. 39 poz. 243-26 r.

UBEZPIECZENIE PENSYJNE.

- Dz. U. Nr 5 Ustawa z dn. 18 grudnia 1920 r. o *zagwarantowaniu rent i świadczeń ubezpieczeniowych dla ubezpieczonych na Śląsku Górnym.*
poz. 20 - 21 r.
- Dz. U. Nr. 59 Ustawa z dn. 10 czerwca 1921 roku w przed-
poz. 370-21 r. miocie zmiany przepisów ustawy z dn. 16 gru-
dnia 1906 r. o *ubezpieczeniu pensyjnym funkcyj-
narjuszy w służbie prywatnej i niektórych funk-
cjonarjuszy w służbie publicznej w brzmieniu
ustalonem rozporządzeniem cesarskiem austr.
z dn. 25 czerwca 1914 roku o ubezpieczeniu pen-
sijnem.*
- Dz. U. Nr. 76 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 524-21 r. Społecznej z dn. 6 sierpnia 1921 r. w przedmio-
cie *reorganizacji Zakładu Pensyjnego dla funk-
cjonarjuszy.*
- Dz. U. Nr. 76 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 525-21 r. Społecznej z dn. 6 sierpnia 1921 r. w przedmio-
cie *dodatków drożyznianych do świadczeń, za-
pewnionych austriacką ustawą z dn. 16 grudnia
1906 r. o ubezpieczeniu pensyjnym funkcyjnarju-
szy w służbie prywatnej i niektórych funkcyj-
narjuszy w służbie publicznej w brzmieniu usta-
lonem ustawą z dn. 10 czerwca 1921 r. o ubezpie-
czeniu pensyjnym.*
- Dz. U. Nr. 79 Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej
poz. 544-21 r. z dn. 16 sierpnia 1921 r. w sprawie rozszerzenia
obowiązku ubezpieczenia urzędników prywatnych.
- Dz. U. Nr. 5 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 37 - 22 r. Społecznej z dn. 2 stycznia 1922 r. w przed-
miocie *zastępczego ubezpieczenia pensyjnego
funkcjonarjuszy w służbie prywatnej i niektó-
rych funkcjonarjuszy w służbie publicznej.*
- Dz. U. Nr. 55 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 499-22 r. Społecznej z dnia 13 czerwca 1922 r. w przed-
miocie *wyboru delegatów na walne zgromadzenie
zakładu pensyjnego dla funkcjonarjuszy.*
- Dz. U. Nr. 88 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
poz. 797-22 r. Społecznej z dnia 26 września 1922 r. w przed-
miocie *dodatków drożyznianych do świadczeń,*

zapewnionych austriacką ustawą z dnia 16 grudnia 1906 r. o ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonarjuszy w służbie prywatnej i niektórych funkcjonarjuszy w służbie publicznej w brzmieniu ustalonem ustawą z dnia 10 czerwca 1921 r. o ubezpieczeniu pensyjnym.

Ustawa z dnia 22 września 1922 r. w przedmiocie zmiany przepisów austriackiej ustawy z dn. 16 grudnia 1906 r. o ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonarjuszy w służbie prywatnej i niektórych funkcjonarjuszy w służbie publicznej w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem z dnia 25 czerwca 1914 r. i ustawą z dnia 10 czerwca 1921 r.

Ustawa z dnia 22 września 1922 r. w przedmiocie zmiany ustawy niemieckiej z dn. 20 grudnia 1911 r. o ubezpieczeniu urzędników prywatnych.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27 grudnia 1922 r. w przedmiocie zwolnienia funkcjonarjuszy związków komunalnych tudzież ich zakładów i przedsiębiorstw od obowiązku ubezpieczenia pensyjnego funkcjonarjuszy w służbie prywatnej.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 28 grudnia 1922 r. dotyczące częściowej zmiany rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 2 stycznia 1922 r. w przedmiocie zastępczego ubezpieczenia pensyjnego funkcjonarjuszy w służbie prywatnej i niektórych funkcjonarjuszy w służbie publicznej.

Ustawa z dnia 31 stycznia 1923 r. dotycząca sprostowania ustawy z dnia 22 września 1922 r. w przedmiocie zmiany ustawy niemieckiej z dnia 20 grudnia 1911 r. o ubezpieczeniu urzędników prywatnych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19 listopada 1923 r. w przedmiocie podwyższenia kwot, przewidzianych w obowiązującej w b. dzielnicy pruskiej ustawie o ubezpieczeniu urzędników prywatnych.

Dz. U. Nr. 89
poz. 803-22 r.

Dz. U. Nr. 89
poz. 804-22 r.

Dz. U. Nr. 10
poz. 61 - 23 r.

Dz. U. Nr. 10
poz. 62 - 23 r.

Dz. U. Nr. 24
poz. 144-23 r.

Dz. U. Nr. 121
poz. 974-23 r.

Dz. U. Nr. 121 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 19-go
poz. 975-22 r. listopada 1923 r. w przedmiocie *podwyższenia
kwot, przewidzianych w ustawie o ubezpieczeniu
pensyjnym funkcjonarjuszy w służbie prywatnej
i niektórych funkcjonarjuszy w służbie pu-
blicznej.*

Dz. U. Nr. 121 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 26-go
poz. 976-23 r. listopada 1923 r. w przedmiocie *podwyższenia
dodatków drożyznianych do rent ubez-
pieczonych w b. dzielnicy pruskiej ordynacją ubez-
pieczeniową Rzeszy Niemieckiej z dn. 10 lipca
1911 r.*

Dz. U. Nr. 21 Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ.
poz. 232-24 r. z dn. 28 lutego 1924 r. w przedmiocie *dodatków
drożyznianych do świadczeń zapewnionych usta-
wą o ubezpieczeniu pensyjnym.*

Dz. U. Nr. 21 Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ.
poz. 233-24 r. z dn. 29 lutego 1924 r. w przedmiocie *dodatków
drożyznianych do rent zapewnionych obowiąz-
ującą w b. dzielnicy pruskiej ustawą o ubezpie-
czeniu urzędników prywatnych.*

Dz. U. Nr. 56 Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn.
poz. 571-24 r. 28 czerwca 1924 r. o *zastosowaniu złotego do
obliczania pensji jakoteż rent i o przerachowa-
niu na złote dawnych zobowiązań rentowych
w ubezpieczeniu urzędników prywatnych w b.
dzielnicy pruskiej.*

Dz. U. Nr. 56 Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia
poz. 572-24 r. 28 czerwca 1924 r. o *zastosowaniu złotego do
obliczania premji jakoteż rent i o przerachowa-
niu na złote dawnych zobowiązań rentowych
w ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonarjuszy
w b. dzielnicy austrij.-węg.*

Dz. U. Nr. 19 Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Społ.
poz. 121-26 r. z dn. 8 lutego 1926 r. o wykonaniu art. 8 ustawy
z dn. 22 września 1922 r. w przedmiocie *zmiany
ustawy niemieckiej z dn. 20 grudnia 1911 r.
o ubezpieczeniu urzędników prywatnych.*

ZATRUDNIENIE INWALIDÓW WOJENNYCH.

Dz. U. Nr. 94 Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki
Roz. 699-21 r. Społecznej i Ministra b. dzielnicy pruskiej w po-

rozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu z dnia 15 listopada 1921 r. o obowiązku zatrudniania ciężko poszkodowanych inwalidów wojennych.

Dz. U. Nr. 96
poz. 707-21 r.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Pracy i Opieki Społecznej, Ministra Skarbu oraz Ministra b. dzielnicy pruskiej z dn. 22 listopada 1921 r. o obsadzeniu wolnych miejsc pracy w zakładach samorządowych oraz prywatnych, subwencjonowanych i koncesjonowanych przez Państwo.

Dz. U. Nr. 63
poz. 620-24 r.

Rozporządzenie Min. Pracy i Op. Społ. z dn. 10 lipca 1924 r. w sprawie terminu zgłoszenia przez pracodawców w urzędach pośrednictwa pracy wolnych miejsc dla inwalidów wojennych.

STATYSTYKA PRACY.

Ustawa z dnia 21 października 1919 r. o organizacji statystyki administracyjnej.

Dz. U. Nr. 85
poz. 464-19 r.

Statut Głównego Urzędu Statystycznego Rzeczypospolitej Polskiej.

Mon. Pol. 74
21 r.

Ustawa z dn. 13 maja 1921 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 21 października 1919 r. w przedmiocie statystyki administracyjnej.

Dz. U. Nr. 43
poz. 262-26 r.

Ustawa z dn. 1 czerwca 1923 r. w przedmiocie zmiany ustawy z dn. 21 października 1919 r. o organizacji statystyki administracyjnej.

Dz. U. Nr. 60
poz. 436-23 r.

a) Komisja badania wzrostu kosztów utrzymania

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 27-go maja 1920 r. w sprawie powołania Komisji do badania wzrostu kosztów utrzymania rodzin pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu.

Mon. Pol. 149
6. VII - 20 r.

Rozporządzenie Prezydenta Ministrów i Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 14 września 1920 r. w sprawie powołania komisji lokalnych do badania wzrostu kosztów utrzymania rodzin pracowniczych, zatrudnionych w przemyśle i handlu.

Mon. Pol. 231
11. X - 20 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17-go stycznia 1926 r. w przedmiocie statystyki cen artykułów pierwszej potrzeby.

Mon. Pol. 34
12. II - 21 r.

Mon. Pol. 43 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 3 lu-
22. II - 22 r. tego 1922 r. w przedmiocie zmiany rozporzą-
dzenia z dn. 27 maja 1920 r. w przedmiocie po-
wołania komisji do badania wzrostu kosztów
utrzymania rodzin pracowników, zatrudnionych
w przemyśle i handlu.

Mon. Pol. 44 Rozporządzenie Prezydenta Ministrów i Mi-
23. II - 22 r. nistra Pracy i Op. Społ. z dn. 3 lutego 1922 r.
w przedmiocie zmiany regulaminu komisji lokal-
nych do badania wzrostu kosztów utrzymani-
rodzin pracowniczych w przemyśle i handlu, za-
twierdzonego rozporządzeniem z dn. 14 wrześ-
nia 1920 r.

Dz. U. Nr. 36 Rozporządzenie Rady Min. z dn. 22 marca
poz. 234-23 r. 1923 r. w przedmiocie statystyki cen artykułów
pierwszej potrzeby w górnośląskiej części wo-
jewództwa śląskiego.

Mon. Pol. 26 Rozporządzenie Rady Min. z dn. 24 stycznia
poz. 99 - 25 r. 1925 r. o zmianie art. 2 rozporządzenia z dn.
27 maja 1920 r. w sprawie powołania Komisji
do badania wzrostu kosztów utrzymania.

b) Stan zatrudnienia w przemyśle

Dz. U. Nr. 16 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 8-go
poz. 94 - 21 r. lutego 1921 r. w przedmiocie statystyki strajków
i lokautów.

Dz. U. Nr. 12 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 6-go
poz. 108-22 r. lutego 1922 r. w przedmiocie statystyki stanu za-
trudnienia w przemyśle.

Dz. U. Nr. 48 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 7-go
poz. 427-22 r. czerwca 1922 r. zmieniające rozporządzenie z dn.
6 lutego 1922 r. w przedmiocie statystyki stanu
zatrudnienia w przemyśle.

Dz. U. Nr. 32 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 22-go
poz. 207-22 r. marca 1922 r. w przedmiocie statystyki strajków
i lokautów w górnośląskiej części województwa
śląskiego.

Dz. U. Nr. 36 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 22-go
poz. 235-23 r. marca 1923 r. w przedmiocie statystyki stanu za-
trudnienia w przemyśle górnośląskiej części wo-
jewództwa śląskiego.

DZIAŁ SIÓDMY.

SPRAWY GELNE.

	str.
1. Wyciąg z taryfy celnej	421
2. Spis alfabetyczny towarów	463
3. Zakazy przywozu towarów	475
4. Zezwolenia na przywóz zakazanych towarów	476
5. Ulgi celne	477

TOWARZYSTWO ELEKTRYCZNE

ASEA

Sp. z ogr. odp.

WARSZAWA, KOPERNIKA 13

Telefon Nr. 95-82.

MASZYNY ELEKTRYCZNE

WSZELKIEGO RODZAJU I WIELKOŚCI

TURBINY PAROWE

SYSTEMU „LJUNGSTROM”.

SPRAWY CELNE.**WYCIĄG Z TARYFY CELNEJ**

w zastosowaniu do potrzeb elektrowni.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	GRUPA II. Produkty zwierzęce i wyroby z nich.					
57	Obuwie i wyroby skór- rzane: b) skórzane wyroby tech- niczne; przybory ekwi- punku wojskowego — oprócz osobno wymie- nionych	435	—			1) Postronki z żył zwierzęcych narówni z wyrobami rymarskimi według poz. 57 p. 5 lit. a I tar. celnej 450 zł. od 100 kg.
	c) gotowe pasy napędne; troki (rzemyki do zszy- wania pasów napęd- nych)	375	—			
	d) wykrojone pasy z kru- ponów do wyrobu pa- sów napędnych, w ka- wałkach niezszywane i nieklejone; napędne rzemienie okrągłe, po- stronki z żył zwierzę- cych, gońce członko- we	260	—			
	GRUPA IV. Materiały budowla- ne i wyroby cera- miczne.					
65	Materiały budowlane: 1) gliny: porcelanowa (ka- olin) i inne, oprócz osobno wymienionych, palone, mielone lub szla- mowane; bauxyt, łom cegłany i szamotowy	bez cła				

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
66	3) gips rodzimy i alaba- ster w kawałkach nie- palony	—	20			Czerepy szamotowe (kawałki rozbitych mufli i naczyń szamotowych), używane po rozdrobieniu lub zmiele- niu, jako materiał do wyrobu cementu szamotowego, według poz. 65 p. 1, narówni z glinami budowlanymi oddzielnie niewymienionymi.
	5) materiały hydrauliczne spajające, mielone i niemielone; cementy wszelkich nazw, oprócz osobno wymienionych (portlandzki, naturalny i sztuczny, romański, mieszany, żuźlowy i in- ne); hydrauliczne do- mieszki: p u z z o l a n o, martwica wulkaniczna (trass), ziemia santory- nowa, żużel ziarnisty .	2	50			
	6) klinkier cementowy nie- mielony; wapno hydrau- liczne; gips i alabaster mielony — niepalony oraz palony	2	—			
	Kamienie nieobrobione i nawpół obrobione:					
	5) marmury, alabaster bu- dowlany, żmijowiec, t. zw. granit flandryjski (marmur belgijski), z powierzchniami opiło- wanymi lub oszlifowa- nami, lecz niepolero- wanymi:					
	b) w kształcie płyt, gru- bości 15 cm. i mniej .	7	—			
	13) mika:					
	a) w kawałkach i arku- szach nieprawidłowej formy i niejednostaj- nej grubości	bez cła				
	b) w arkuszach prostokąt- nej lub innej formy prawidłowej; mika w proszku	25	—			
	c) mikanit (płytki, łączo- ne szellakiem pod ciś- nieniem) i wyroby z niego	35	—			
					Braunsztyn mielony, jako kamień używany w przemyśle mielony, według poz. 66 p. 2 lit. c.	

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
69	Azbest i masy izolacyjne:					
	1) w kawałkach	bez cła				
	2) w proszku i włóknach.	bez cła				
	3) biały prasowany w ar- kusze, bez dodatków z gumy i innych mater- jałów	32	—			
	4) przędza azbestowa po- jedyńcza	60	—			
	5) wyroby z azbestu, rów- nież z dodatkami z in- nych materiałów (dru- tu, tkanin, blaszek me- talowych i t. p.), sznu- ry azbestowe, przędza azbestowa nitkowana .	150	—			
	6) masy izolacyjne (glina, ziemia krzemkowa i t. p.) z domieszką włó- kien azbestu lub innych zwyuczajnych materia- łów, jako to: włosia, trocin, konopi i t. p. .	6	—			
71	Materiały do szlifowania, polerowania i hartowa- nia; wyroby z węgla dla elektrotechniki:					
	1) szmergiel, korund, elek- trit, alund, karborund, pumeks, trypla i grafit —w kawałkach i od- łamkach	bez cła	—			
	2) materiały, wymienione w p. 1 nin. poz., zmie- lone, zespolone w grud- ki lub zamienione me- chanicznie w bryłki; granaty pod postacią piasku lub mielone; ma- teriały osobno niewy- mienione do szlifowa- nia i polerowania, rów- nież mielone; szkło sproszkowane (drobno tłuczone lub mielone); wata żuźlowa	11	—			

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	3) materiały do szlifowa- nia i polerowania: a) na papierze b) na płótnie	45	—	150	—	
	4) sztuczne krążki, ośelki, płytki i pilniki do o- strzenia, szlifowania i polerowania—wszystko ze szmerglu, korundu, krzemienia, granatu i innych materiałów, o- prócz osobno wymie- nionych, oraz z praso- wanych lub zszywa- nych materiałów włók- nistych i t. p.; bębny do łuszczenia	140	—			
	5) wyroby prasowane z węgla dla elektrotech- niki, jako to: świece, płytki, cylindry, węgle do elementów i t. p. —o wadze sztuki: a) 0,5 kg. i mniej . . . b) od 0,5 do 3 kg. (włącznie) c) powyżej 3 kg. . . .	200	—	100	—	
72	Kamienie budowlane sztuczne i wyroby o- gniotrwałe:	12	50			
	4) cegły i płyty z gliny szamotowej: a) prostokątne b) klinowe	2	—	2	50	
	5) kształtki i wyroby z gli- ny szamotowej, oprócz osobno wymienionych .	3	—			
	6) cegły, kształtki i pły- ty z kwarcu i dynasu; cegły, kształtki i płyty (o grubości 4 cm. i wy- żej) z klinkieru bruko- wego i innej masy ce- glanej, stopionej lub nawpół stopionej . . .	1	—			

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
73	7) cegły i płyty z magne- zytu	—	60			
	10) a) cement szamotowy (ciasto z gliny o- gniotrwałej), za- prawa szamotowa .	1	20			
	b) zaprawa dynasowa i jej surogaty; ce- ment ogniowy, kra- terowy i t. p. . . .	—	60			
	11) porowate ogniotrwałe płyty, cegły, kształtki, wypalane z ziemi o- krzemkowej	12	50			
	Rury; wyroby ceramiczne z masy stopionej (ka- miennej):					
	4) płytki do posadzek grubości poniżej 40 m/m. z masy stopionej (ka- miennej), nie chłoneące wody, niepolewane, również z niegładką po- wierzchnią:					
	a) z masy jednobarw- nej, grubości ponad 13 m/m.	9	50			
	b) z masy jednobarw- nej, grubości do 13 m/m. włącznie . . .	16	—			
	c) wielobarwne, z róż- norodnymi masami, wtłoczonemi w wy- rób, niezależnie od grubości	24	—			
	5) gliniane płytki polewa- ne lub niepolewane do wykładania ścian z mas wszelkiej barwy—gład- kie i z ozdobami wy- pukłemi (en relief):					
	a) jednobarwne	16	—			
	b) wielobarwne	25	—			
	c) z malowidłami, zło- cone, z rzeźbą lub z innymi ozdobami .	46	—			

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
76	Wyroby porcelanowe: 7) wyroby dla celów elek- trotechnicznych i labo- ratoryjnych: a) niemontowane: gał- ki, izolatory, fajki, tulejki, zaciski; wy- roby dla celów la- boratoryjnych — o wadze sztuki: I) 50 gr. i mniej II) powyżej 50 do 2.000 gr. (włącznie) III) powyżej 2.000 gr. b) wszelkie inne niemon- towane UWAGA: 1: Montowane wy- roby dla celów elektrote- chnicznych clą się według poz. 169.	200	—			
		80	—			
		60	—			
		80	—			
	GRUPA V. Paliwa, asfalt, smo- ły i produkty z nich.					
79	Węgiel kamienny, brunat- ny, torfowy i drzewny, koks i torf: 1) węgiel kamienny, bru- natny, torfowy; cegieł- ki węglowe (brykiety) . . . 2) węgiel drzewny 3) koks 4) torf	bez cla 2	—			
		bez cla				
		bez cla				
83	Asfalt i smoła asfaltowa: 1) kamień asfaltowy nie- rozdrobiony 2) kamień asfaltowy roz- drobiony 3) ciasto asfaltowe; asfal- ty topliwe sztuczne, smoła asfaltowa	bez cla bez cla				
		6	25			
84	Ropa i smoły, oprócz osob- no wym.: 1) olej skalny ciemny nie- oczyszczony (ropa naf- towa)	8	—			

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
85	2) smoły z węgla brunatnego, łupku bitumicznego i torfu — wszystkie o ciężarze gatunkowym poniżej 1	1	50			
	Produkty destylacji ropy naftowej i smoły z węgla brunatnego, łupku bitumicznego i torfu, oprócz osobno wym.; sulfokwasy naftowe:					
	1) gazolina (eter naftowy), o ciężarze gatunkowym poniżej 0.750, benzyna o ciężarze gatunkowym 0.790 i mniej	16	—			
	2) nafta, oleje pędne: gazowy, solarowy, niebieski, zielony; olej parafinowy — wszystko o ciężarze gatunkowym powyżej 0.790 do 0.885 włącznie . .	11	—			
	3) oleje smarowe czyste o ciężarze gatunkowym powyżej 0.885 .	20	—			
	4) oleje smarowe ciężkie, zmieszane z olejami i tłuszczami zwierzęcymi i roślinnymi; smary stałe . .	40	—			
88	5) maź naftowa, gudron (pozostałości z destylarni ropy i smół, wymienionych w poz. 84 p. 2)	6	—			
	6) sulfokwasy naftowe (jak oleje kontaktowe i t. p.)	50	—			
	Półfabrykaty i wyroby z gumy:					
	1) gumelastyka miękka: e) taśmy izolacyjne gumowe i gumowane .	310	—			Rurki gumowe cienie do aparatów laboratoryjnych, medycznych, fizycznych t. p. podlegała
	2) gumelastyka twarda (ebonit):					

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	a) niepolerowane ar- kusze, nieobrobio- ne płytki, pałecz- ki, rurki i t. p. . b) wyroby, oprócz o- sobno wym., rów- nież z dodatkiem innych materiałów — o wadze sztuki: I) powyżej 100 gr. . II) 100 gr. i mniej .	330	—			opłacie cla, według poz. 88 p. 1 lit. d jako wyroby z gu- melastyki mlekowej, oddzielnie niewymienione. I pow. 50 gr. 190 zł. od 100 kg. II 50 gr. i mn. 220 zł. od 100 kg.
		600	—			
		1000	—			
	GRUPA VI. Materiały i przetwo- ry chemiczne.					
108	Kwasy, siarczek i cztero- chlorek węgla: 1) kwas siarkowy (siar- czany) wszelkiej kon- centracji 2) kwas siarkowy, dy- mujący (oleum) i bez- wodnik	1	20			
		4	—			
121	Lakiery: 1) lakiery terpentynowe; roztwory żywicy w o- leju (lakiery olejne); lakiery na acetonie, o- lejach mineralnych, ben- zolu i benzynie 2) lakiery spirytusowe i i politura 3) lakiery osobno nie- wymienione	180	—			
		180	—			
		260	—			
	GRUPA VII. Rudy, metale i wy- roby z metali.					
140	Żelazo i stal: 1) półwyroby, jako to: blo- ki surowe (zlewki), blo- ki podwalcowane, ke-					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.		Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.	Cło kon- wencyjne	
		Zł. gr.	Zł. gr.	
	sy, rygle, knypie, pla- tyny, lupy pudlingowe, milbars i t. p. . . .	6	—	
2)	żelazo i stal: płaskie (oprócz taśmowego) o szerokości powyżej 13 m/m. do 200 m/m. włącznie i o grubości powyżej 3 ¹ / ₂ m/m; kwa- dratowego i okrągłe o średnicy powyżej 13 m/m. do 100 m/m.; ką- towe o szerokości po- wyżej 40 m/m. . . .	10	—	
3)	szyny kolejowe o wy- sokości powyżej 90 m/m., również z koń- cami frezowanymi i o- tworami	8	50	
4)	żelazo i stal: kwadra- towe i okrągłe o śred- nicy lub szerokości po- wyżej 100 m/m.; kąto- we o szerokości 40 m/m. i mniej; kształ- towniki (Teowe, dwu- Teowe, Ceowe, Zeto- we, Tepkowe, owalne półokrągłe, okienne, poręczowe, trapezowe oraz o innych t. p. skomplikowanych pro- filach) powyżej 40 m/m. w największym wymiarze; szyny kole- jowe o wysokości 90 m/m i mniej, również z końcami frezowane- mi i otworami; łupki (złącza), podkładki; blacha o grubości 5 m/m. i wyżej	10	—	
5)	szyny tramwajowe (żłobkowane)	12	—	

1) Do stali, żelaza sztabowego i taśmowego zaliczają się także nieobrobione gatunki stali i żelaza, przekrój których ma formę najprostszych figur geometrycznych jako to: kwadratu, trójkąta, prostokąta, równoległoboku, ukośnika (rombu), trapezu, koła, części koła lub pierścienia owalu i t. p. również z nieznanymi występami lub wgłębieniami, jako to: bryła w stali i żelazie żel-berkowanym, karbowanym i resorowem. Do tych samych gatunków stali i żelaza zaliczać należy również takie odmiany, które mają powierzchnię niegładką, pokrytą wzorami wykonanymi przez wałowanie, a także stal i żelazo kątowe.

2) Przy określaniu wymiarów przekrojów stali i żelaza należy przyjmować pod uwagę wymiar największego boku przekroju.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	6) żelazo i stal drobno- wymiarowe o szeroko- ści od 13 do 6½ m/m. a) w kręgach b) nie w kręgach	12 11	— —			W stali i żelazie o przekrojach pier- ścieniowych ustalić należy największą odległość pomiędzy punktami końcowymi. W stali i żelazie kątowem sprawdza się wymiały po stronie zewnętrznej; w gatunkach równoramiennych—jednego z dwóch równych ramion, w gatunkach nierówno- ramiennych—większego ramienia. 3) Sprawdzanie grubości blachy mikrometrem nie jest dostatecznem, gdyż wszelka blacha po brzegach wskutek walcowania jest cokolwiek cieńsza; najlepszy sposób sprawdzania oparty jest na wyważaniu arkuszy blachy, przyjmując za podstawę,
	7) żelazo i stal: kształ- towniki (Teowe, dwu- Teowe, Ceowe, Zeto- we, Tepkowe, owalne, półokrągłe, okienne, poręczowe, trapezowe oraz o innych t. p. skomplikowanych pro- filach) o szerokości w największym wymia- rze 40 m/m. i mniej; płaskie taśmowe o grubości od 3½ do 1½ m/m.; uniwersalne (płaskie o szerokości powyżej 200 m/m.) wszelkiej grubości; blacha o grubości po- niżej 5 m/m. do 1 m/m. włącznie	12	—			
	8) żelazo i stal: taśmo- mowe o grubości po- niżej 1½ m/m.; bla- cha o grubości poni- żej 1 m/m.	15	—			
	UWAGA 1: Blacha i żelazo taśmowe dekapowane (tra- wione kwasem), polerowa- ne, ściemnione lub innym sposobem sztucznie oksy- dowane, nie wyłączając pokrytych lustrzaną war- stwą tlenku; blacha falista, wyciągana, karbowana, że- berkowana — opłacają cło według odpowiednich pun- któw z dodatkiem 30 %.					
	UWAGA 2: Żelazo i stal handlowe i profilowe dłu- gości poniżej 2 m. oraz blacha nacięta nie w for- mie prostokątów — opła- cają cło według odpowied- nich pp. z dodatkiem 20 %.					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	UWAGA 3: Blacha dziurko- wana opłaca cło według odpowiednich pp. z dodat- kiem 100%.					
	UWAGA 4: Żelazo i stal o szerokości lub średnicy 6 i pół m.m. i mniej — cią się według poz. 155.					
	UWAGA 5: Wyroby, wym. w poz. 140, o wytrzymało- ści 55 do 70 kg. włącznie na 1 m/m. kw. — płacą cło według odpowiednich pp. z dodatkem 10 zł. od 100 kg.; o wytrzymałości po- wyżej 70 kg. na 1 m.m. kw. — płacą cło według odpowiednich pp. z do- datkiem 55 zł. od 100 kg. Postanowienie nin. uwagi wchodzi w życie z chwilą wydania przez Min-stwo Skarbu osobnego zarządze- nia.					
141	Blacha żelazna i stalowa: 1) cynowana biała . . . 2) pokryta cynkiem . . 3) lakierowana, pomalo- wana, mrożona (moi- ré) 4) pokryta miedzią i jest stopami, niklem lub innymi zwyczajnymi me- talami . . . 5) pokryta napisami lub wzorami	30 32 40 44 55	— — — — —			że 1 m. kw. blachy o grubości 1 milimetra waży 7,8 kg., a 1 cm. kw. 0,78 gr.
	UWAGA: Gotowe reklamy blaszane (nacięte) cią się według poz. 154 p. odp.					
143	Miedź, nikiel, kobalt, bis- mut, kadm, aluminium i inne metale osobno niewymienione i ich stopy: 1) miedź i kadm: a) miedź w gąskach, sztabach lanych, ka- todach, wiórkach, o-					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	piłkach, złomkach, o- raz miedź cemento- wa w proszku i bry- kietach	bez cła	—			
	b) kadm	40	—			
2)	nikiel, kobalt, bismut, aluminium, selen, tel- lur i inne metale o- sobno niewymienione:					
a)	w gąskach, szta- bach lanych, kato- dach, sześciach i kulkach	2	50			
b)	w wiórkach, opił- kach, złomkach . .	bez cła	—			
3)	aluminium w szynach, prętach, blachach, cho- ciażby szlifowanych i polerowanych lub z wytłaczaniami wzora- mi, a także w blachach surowych, wygiętych lub wytłaczanych — wszystko dowolnego przekroju i długości o grubości:					
a)	0.5 m/m. i wyżej .	48	—			
b)	poniżej 0.5 do 0.33 m/m. (włącznie) .	54	—			
c)	poniżej 0.33 m/m.	67	—			
4)	miedź, nikiel, kobalt, bismut, selen, tellur i inne metale osobno nie- wymienione — wszy- stko dowolnego prze- kroju i długości, w szynach, prętach, bla- chach, chociażby szli- fowanych i polerowa- nych lub z wytłacza- niami wzorami, a także w blachach surowych, wygiętych lub wytła- czanych — o grubości:					
a)	0.5 m/m. i wyżej .	32	—			

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	b) poniżej 0.5 do 0.33 m/m (włącznie)	36	—			
	c) poniżej 0.33 m/m.	45	—			
6)	blachy, oprócz osob- no wym., z materia- łów, wym. w nin. po- zycji:					
	a) paleniskowe do bu- dowy parowozów, chociażby wytła- czane i wiercone	55	—			
	b) ażurowe w arku- szach i płytach— o grubości:					
	I) 1 m/m. i wyżej	85	—			
	II) poniżej 1 m/m	110	—			
	UWAGA 1: Miedź, stopy miedzi i inne wym. w tej poz. metale i ich stopy, walcowane i ciagnione, o szerokości lub średnicy 10 m.m. i mniej — opłaca- ją cło według p. 2 poz. 155.					
	UWAGA 2: Wym. w pp. 3, 4, 5, blacha, wykrojona nie w kształcie rostokątów — opłaca cło z dodatkiem 10%.					
145	Rtęć	bez cła				
146	Ołów:					
	1) w gąskach, złomkach i odpadkach	7	50			
	2) blacha w rulonach i arkuszach	15	—			
	3) ołów twardy (stop na czcionki drukarskie) nie w wyrobach	6	—			
	4) inne stopy ołowiu z metalami, niewym. w poz. 143	14	—			
147	Cynk:					
	1) w złomach, proszku i odpadkach	10	—			
	2) popiół	bez cła				
	3) pył cynkowy	5	—			
	4) w płytach i gąskach	25	—			
	5) w prętach i blachach zwykłych	37	—			

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	6) w blachach szlifowa- nych i polerowanych .	43	—			
	UWAGA 1: Cynk twardy do wy- robu bieli cynkowej—za pozw. Min-wa Skarbu	12	50			
	UWAGA 2: Blacha niklowana lub pokryta innemi zwyczajnemi metalami opłaca cło według odpowiednich pp. z dodat- kiem 30%.					
149	Wyroby z miedzi, sto- pów miedzi i innych metali i stopów, wym. w poz. 143:					
	1) rury spawane i bez szwu, niepolerowane, choćby z nasadzo- nemi kołnierzami, o średnicy zewnętrznej:	150	—			
	a) 40 m/m. i mniej .	110	—			
	b) powyżej 40 m/m.					
	UWAGA: Rury i rurki niklo- we i ze stopów niklu, oraz wszelkie z metali, wym. w poz. 143, polerowane lub niklowane — opłaca cło z dodatkiem 10%.					
	2) wyroby lane surowe z metali i stopów, wym. w poz. 143 — oprócz osobno wym.	110	—			
	5) palniki i rezerwoary do lamp, maszyny naftowe, spirytusowe i inne; lampy lutowni- cze; piecyki — wszy- stko w stanie złożo- nym lub rozłożonym, wszystko z metali, wy- szczeg. w poz. 143 . .	285	—			
	9) oprawki (czopy) mo- sieżne z łebkiem por- celanowym, szklanym lub wityrtowym — do wyrobu lampek elek- trycznych	500	—			
152	Wyroby żelazne i stalo- we kotlarskie; rury że-					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	lazne i stalowe oraz ich łączniki:					
1)	wyroby kotlarskie: zbiorniki, rezerwoary, konstrukcje żelazne, dźwigary mostowe, ba- seny, skrzynie i t. p.; wyroby z blachy że- laznej i stalowej o- prócz wym. w poz. 154	36	—			
2)	kotły parowe nierur- kowe, również z prze- grzewaczami	37	—			
3)	kotły parowe rurko- we, również z prze- grzewaczami; podgrze- wacze nawet z rurami żeliwnymi; ruszty me- chaniczne	55	—			
4)	kotły parowozowe o skrzyniach miedzianych	60	—			
5)	skrzynki sekcjalne ko- tłów wodnorurkowych a) nieobrobione	67	—			
	b) obrobione, również z rurami	85	—			
6)	części kotłowe osobno niewym., jako to: dna wygięte, siodła do ko- tłów sekcyjnych, nasa- dy, zamykadła wszel- kich typów, pokrywy włazowe i t. p.	37	—			
	a) nieobrobione	60	—			
	b) obrobione					
7)	rury o osi prostej, również gwintowane, rury płuczkowe (t. z. żerdzie) — wszystko chociażby z przymoco- wanymi łącznikami lub kołnierzami; łączniki do rur obrobione i nie; zakończenia oraz					

Kotły parowe podlegają oczeniu razem z armaturami (osprzętami), o ile są z niemi dostarczone w jednej przesyłce i nie- wzajemnie do nich należą, nawet jeżeli są oddzielnie opakowane. Do armatur zalicza się: kurki dozorcze, wodowskazy, ma- nomiometry, zawory parowe do odprawadzenia pary, zawory i strumienie do zasilania i przemycania, włazy, świstki i syreny; całkowite paleniska, zastosowane do urządzania, ramy, drzwie, zasuw, zamknięcia kanałów spalno- wych, zawierająca kanałowe do regulowania ciągu i przybory do szorowania palenisk lub oczyszczania kanałów i rurek od- sadzających lub kamienia kotłowego. Ilość wszystkich tych przedmiotów nie może przekraczać niezbędnie potrzebnej dla urządzeń						
--	--	--	--	--	--	--

Kotły parowe podlegają ocenie razem z armaturami (osprzętami), o ile są z nimi dostarczone w jednej przesyłce i nie-
względnie do nich należą, nawet jeżeli są oddzielnie opakowane. Do armatur zalicza się: kurki dozorcze, wodowskazy, ma-
nometry, zawory bezpieczeństwa, zawory parowe do odprowadzania pary, zawory i strumienie do zasilania i przemylwania,
włazy, świstki i syreny; całkowicie paleniska, zastosowane do urządzenia, rami, drzewi, zasuw, zamknięcia kanałów spalno-
wych, zawieradła kanałowe do regulowania ciągu i przybory do szorowania palenisk lub oczyszczania kanałów i rurek od
sadzy lub kamienia kotłowego. Ilość wszystkich tych przedmiotów nie może przekraczać niezbędnej potrzebnej dla urządzenia.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	wszelkie kształtki do rur — o wadze sztuki:					
	a) powyżej 4 kg. . .	25	—			
	b) 4 kg. i mniej . . .	46	—			
	8) rury gięte, fasonowe; rury ze sztucerami, brodawkami i t. p., o- prócz osobno wym.; przegrzewacze parowe	60	—			
	9) rury faliste:					
	a) proste o średni- nicy wewnętrznej powyżej 500 m/m.	26	—			
	b) proste o średnicy wewnętrznej 500 m/m i mniej . . .	55	—			
	c) gięte	85	—			
	UWAGA 1: Wyroby, wym. w pp. 1, 7, 8, 9 nin. poz., malowane lub lakierowane — opłacają cło z dodatkiem 10%.					
	UWAGA 2: Wyroby, wym. w pp. 7, 8, 9 nin. poz., cyn- kowane, cynowane, niklo- wane i t. p. — opłacają cło z dodatkiem 30%.					
	UWAGA 3: Rury dwumeta- lowe opłacają cło według metal, podlegającego wyż- szej stawce.					
153	Wyroby żelazne i stalo- we, polerowane, szlifo- wane lub inaczej obro- bione, również z do- datkiem drewna, mie- dзи i jej stopów . . .					
	1) wszelkie, z wyjątkiem wym. w pp. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10:					
	a) obrabione, tocz- ne, wiercone, fre- zowane, heblowa- wane, szlifowane i polerowane — o wadze sztuki:					
	I) powyżej 100 kg. . .	100	—			

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	II) od 5 do 100 kg. włącznie	125	—			
	III) poniżej 5 kg. . . .	150	—			
	b) inaczej obrobione niż w lit. a	56	—			
	c) mechanizmy do pa- rasoli oraz części składowe tych me- chanizmów	140	—			
	2) kłódki i zamki — o wadze sztuki:					
	a) 300 gr. i mniej . . .	160	—			
	b) powyżej 300 gr. . .	100	—			
	3) okucia do drzwi i o- kien:					
	a) wszelkie osobne niewym. (zasuwki, zawiasy francuskie i t. p.)	70	—			
	b) baskwile do okien . .	125	—			
	4) nity i bolce bez gwin- tu surowe lub doszoro- wane, o średnicy:					
	a) 12.7 m/m. ($\frac{1}{2}$ " i wyżej	26	—			
	b) poniżej 12.7 m/m. ($\frac{1}{2}$ " do 6.3 m/m. ($\frac{1}{4}$ " włącznie	36	—			
	c) poniżej 6.3 m/m. ($\frac{1}{4}$ " do 3.2 m/m. . . .	51	—			
	d) poniżej 3.2 m/m. ($\frac{1}{8}$ "	62	—			
	5) śruby z nałożeniami na nie nakrętkami i pod- kładkami; śruby i bol- ce z gwintem, surowe lub doszorowane, o średnicy niegwintowa- nej części:					
	a) 12.7 m/m ($\frac{1}{2}$ " i wyżej	40	—			
	b) poniżej 12.7 m/m. ($\frac{1}{2}$ " do 6.3 m/m. ($\frac{1}{4}$ " włącznie	77	—			

według poz. 153 p 1, lit, a względnie b tar. celnej

według poz. 153 p 1, lit. a względnie b tar. celnej.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	c) poniżej 6.3 m/m. ($\frac{1}{4}$ "") do 3.2 m/m. ($\frac{1}{3}$ "") włącznie, rów- nież wszelkie śru- by do drzewa o średnicy 3.2 m/m. ($\frac{1}{3}$ "") i wyżej	107	—			
	d) poniżej 3.2 m/m. ($\frac{1}{8}$ ""), również ta- kież śruby do drzewa	162	—			
	6) nakrętki i podkładki nienałożone, z gwin- tem lub bez, surowe lub doszorowane, o średnicy otworu: a) 12.7 m/m. ($\frac{1}{2}$ "") i wyżej	56	—			
	b) poniżej 12.7 m/m. ($\frac{1}{2}$ "") do 6.3 m/m. ($\frac{1}{4}$ "") włącznie	77	—			
	c) poniżej 6.3 m/m. ($\frac{1}{4}$ "") do 3.2 m/m. ($\frac{1}{8}$ "") włącznie	107	—			
	d) poniżej 3.2 m/m. ($\frac{1}{8}$ "")	162	—			
	UWAGA: Śruby, nakrętki, nity, bolce i podkładki, obrobione ze wszystkich stron (t. zw. białe), oraz ściemnione lub pokryte niezłaczetnymi metalami, z gwintem lub bez — opłaca- ją cło z dodatkiem 50%.					
	7) łańcuchy wszelkie z żelaza grubszego niż $6\frac{1}{2}$ m/m, oprócz osob- no wym.	40	—			
	8) łańcuchy przegubowe (stawowe) obrobione Gall'a i inne t. p. — o średnicy zewnętrznej (łącznie z rolką): a) 10 m/m. i wyżej	90	—			
	b) poniżej 10 m/m.	135	—			
	9) hacele (oceły) do pod- ków końskich	56	—			
	Łańcuchy żelazne lub stalowe określonej długości zakończone kółkami, hakami, gwin- tami i t. d. używane jako hamulec, po- stronki, łańcuchy do dyszłów i t. p. ze względem iż w tym wypadku stanowią go- towe wyroby o określonym przeznaczeniu.					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.		Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.	Cło kon- wencyjne	
		Zł. gr.	Zł. gr.	
	10) butle żelazne i sta- lowe	80	—	
	UWAGA: Wyroby, wym. w tej poz. w pp. 2, 3, 7 — 10, pokryte metalami nie- szlachetnymi — opłacają właściwe cło z dodatkiem 10%.			
	UWAGA OGÓLNA do poz. 150— 153: Oczyszczenie w bębnach nie uważa się za obrobienie.			
155	Drut			
	1) żelazny i stalowy o szerokości lub średni- cy:			
	a) od 6 ¹ / ₂ do 5 m/m. włącz.	14	—	
	b) poniżej 5 do 3 m/m. włącz. . . .	17	—	
	c) poniżej 3 do 1 m/m włącz. . . .	25	—	
	d) poniżej 1 do 0.5 m/m. włącz. . . .	37	—	
	e) poniżej 0.5 do 0.3 m/m. wł.	55	—	
	f) poniżej 0.3 m/m. .	75	—	
	g) drut w prętach od 6 ¹ / ₂ do 3 m/m. włącznie	29	—	
	UWAGA: Drut płaski, rów- nież z opilowanymi brze- gami, o szerokości nie wię- cej jak 6.5 m.m., cłi się według odpowiednich liter p. l. w zależności od gru- bości.			
	2) drut miedziany i ze stopów miedzi; drut z metali i stopów, wym. w poz. 143 — o sze- rokości lub średnicy:			
	a) od 10 do 8 m/m. włącznie	52	—	10 ⁹ / ₁₀ =46.80 (Fr.)
	b) poniżej 8 do 5 m/m. włącznie . .	65	—	10 ⁹ / ₁₀ =58.50 (Fr.)
	c) poniżej 5 do 2 m/m. włącznie . .	105	—	10 ⁹ / ₁₀ =94.50 (Fr.)
				1) Wymiar drutu spłaszczonego lub fasonowego określa się na tych samych zasadach, jak stali i żelaza sztabowego.
				2) Wymiar drutu pokrytego farbą, lakierem, emalia lub metalami nieszlachetnymi, określa się razem z pokryciem (z wyjątkiem pokrycia gumą lub materiałami włóknistymi).

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
156	d) poniżej 2 do 0.5 m/m. włącznie	110	—	100/0=99,— Fr.		
	e) poniżej 0.5 do 0.2 m/m. włącznie	140	—	100/0=126,— Fr.		
	f) poniżej 0.2 m/m.	170	—	100/0=153,— Fr.		
	Wyroby z drutu					
	1) żelazne i stalowe wszel- kie, oprócz osobno wym.	88	—			
	4) łańcuchy żelazne i sta- lowe:					
	a) z drutu od 6 1/2 do 2 m/m. włącznie	60	—			
	b) poniżej 2 m/m.	75	—			
	5) druty żelazne i stalo- we, pokryte papierem, materiałami włókniste- stemi, gutaperką, ema- lją; tkaniny, pasy, siat- ki, liny i postronki dru- ciane, żelazne i stalo- we, zawierające drut o grubości:					
	a) 1 m/m. i wyżej	69	—			
	b) poniżej 1 do 0.5 m/m. włącznie	81	—			
	c) poniżej 0.5 m/m.	106	—			
	UWAGA: Wyroby, wym. w p. 5, z dodatkiem jedwabiu —opłacają cło z dodatkiem 25%.					
	11) przewodniki elektry- tryczne izolowane, lecz niepokryte ołowiem:					
	a) pojedyncze druty, pokryte tylko pa- rafina, szelakiem, cznie oprzędem ba- wełnianym, azbe- stowym, lecz ni- czem nie nasycy- nym, o średnicy:					
	I) 1 m/m. i wyżej	170	—			
	II) poniżej 1 m/m.	225	—			
	b) przewodniki poje- dyncze izolowane					
					2) Łańcuchy z drutu żelaznego lub stalowego o określonej długości zakończone hakami, kółkami gwintami i t. d., używane jako hamulce, łańcuchy do dyszli, z w tym wypadku stanowią gotowe wyroby z drutu żelaznego lub stalowego według poz. 156 p. 1 tar. celnej.	

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	(okręcone) wyła- cznie oprzędem ba- wełnianym, azbes- towym, lecz niczem nie nasyconym, o średnicy:					
	I) 1 m/m. i wyżej .	200	—			
	II) poniżej 1 m/m. .	240	—			
	c) przewodniki, wym. pod lit. b, przesy- cone parafiną, sze- lakiem, lakierem lub inną masą izolacyj- ną; przewodniki po- jedyńcze w izolacji z papieru, gumy, gu- my wulkanizowa- nej, kauczuku lub jego przetworów, tkanin czystych lub gumowych, w połą- czeniu lub bez ma- teriałów włókienni- stych (t. j. oplecione lub obmotane ba- wełną, nićmi lub in- nymi materiałami włóknistymi—wszy- stko, chociażby na- syczone parafiną, szelakiem, lakiem lub inną masą i- zolacyjną—o śred- nicy drutów:					
	I) 1 m/m. i wyżej .	265	—			
	II) poniżej 1 m/m. .	305	—			
	d) przewodniki pod- wójne i wieloży- łowe	305	—			
	UWAGA 1: Przewodniki, w skład izolacji których wchodzi jedwab, opłacają cło z dodatkiem 25%.					
	UWAGA 2: Przewodniki o- pancerzone drutem, blachą lub taśmą metalową, lecz					

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	nie obłożone ołowiem — opłacają cło według odpo- wiednich pp. nin. poz.					
	12) kable elektryczne, o- błożone, ołowiem, o średnicy zewnętrznej: a) powyżej 45 m/m. i opancerzone wszel- kie	100	—			
	b) 45 m/m. i niżej .	110	—			
	UWAGA: Wyroby, wym. w tej poz. w pp. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 a, b. i d, cy- nowane, cynkowane lub po- kryte innymi nieszlachet- nymi metalami — opłacają cło z dodatkiem 30%.					
161	Narzędzia, używane w rzemiosłach, sztukach pięknych i w przemy- śle:					
	1) pilniki o wadze tuzi- na:					
	a) 0,5 kg. i mniej .	225	—			
	b) powyżej 0,5 do 3 kg. włącznie . .	180	—			
	c) powyższe 3 kg.; raszple	150	—			
	d) korpusy pilnikowe i raszplowe niena- cięte	120	—			
	2) narzędzia osobno nie- wym. z żelaza i stali zwyczajnej, narzędzia stolarskie drewniane, jak wiórniki (heble), ściskacze i t. p.; na- parstki żelazne i sta- lowe	145	—	10%	130.50 (Fr.)	
	3) narzędzia stalowe har- towane do obrabiania: wiertła spiralne (świ- dry), gwintowniki, roz- wiertniki, gryzy (fre- zy), pilki do metali, narzyny do gwintow- nic ręcznych i maszyn					
						1) Do narzędzi ręcznych należy zaliczać także i te przedmioty, które chociaż nie są używane w rzemiosłach do wykonywania pewnych czynności, są jednak pośrednio z nimi związane, odgrywające w nich rolę przygotowawczą lub pomocniczą. Do takich należą wszelkiego rodzaju klucze do nakrętek, kowadło, młoty kowalskie i ślusarskie, kuchnie polowe i t. p. oraz lutówki i lampy lutownicze żelazne.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
167	gwinciarskich, noże do nożyc, sztance, stem- ple, kroidła; numerki, alfabety i t. p.—wszy- stko o wadze sztuki:					
	a) 150 gr. i mniej . . .	900	—	100/0=810 ⁰	—	
	b) powyżej 150 do 500 gr. włącznie	600	—	100/0=540 ⁰	—	
	c) powyżej 500 gr. do 1.5 kg. włącznie . . .	400	—	100/0=360 ⁰	—	
	d) powyżej 1.5 kg. . .	250	—	100/0=225 ⁰	—	
	Maszyny i aparaty kom- pletne i niekompletne, złożone lub w czę- ściach:					
	1) maszyny osobno nie- wym., również do do- mowego użytku — o wadze sztuki*):					
	a) 5 kg. i mniej . . .	160	—			
	b) powyżej 5 do 25 kg. włącznie . . .	130	—			
	c) powyżej 25 do 100 kg. włącznie . . .	100	—			
	d) powyżej 100 do 300 kg. włącznie . .	75	—			
	e) powyżej 300 kg. . .	55	—			
	2) parowozy, tendry . .	50	—			
	3) lokomotywy spalino- we, elektrowozy, wa- gony parowe, spalino- we i elektryczne, o- prócz osobno wym., drezyny parowe, elek- tryczne, spalinowe oraz ręczne traktory zwy- kłe i gasienicowe . . .	70	—			
	6) turbiny wodne o wa- dze sztuki					
	a) 1.000 kg. i mniej . .	77	—			
	b) powyżej 1.000 do 2.500 kg. włącznie . .	70	—			
	c) powyżej 2500 kg. . .	62	—			
*) P. również uwagę ogólną do całej pozycji 167 (w końcu pozycji).						
						1) Za maszyny należy uważać wszelki zespół mechanizmów, wykonywujących określoną mechaniczną pracę. 2) Za aparaty należy uważać takie przyrządy, które nie wykonywują mechanicznej pracy nie mają mechanizmów, a o ile mają mechanizmy, to tylko dla wykonywania podrzędnej lub pomocniczej czynności.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	7) przyrządy i maszyny do podnoszenia, opuszczania i przenoszenia ciężarów, zmontowane w całości lub też ich mechanizmy; dźwigi osobowe i towarowe do napędu ręcznego, parowego, hydraulicznego i elektrycznego, jako to: wciągi, wciągarki przesuwne, krążki i wielokrążki do lin; dźwigi śrubowe zwykłe i na saniach, dźwigi korbowe (lewary) w oprawach drewnianych i metalowych; dźwigarki (windy) korbowe, przyściennne i koźłowe, dźwigarki transmisyjne; wyciągi górnicze (hasple), mechanizmy rygów wiertniczych — wszystko bez motorów parowych, spalinowych, elektrycznych i części elektrycznych — o wadze sztuki:					
	a) 100 kg. i mniej . . .	120	—			
	b) powyżej 100 do 300 kg. włącznie . . .	100	—			
	c) powyżej 300 do 1.000 kg. włącznie . . .	80	—			
	d) powyżej 1.000 do 5.000 kg. włącznie . . .	70	—			
	e) powyżej 5.000 do 10.000 kg. włącznie . . .	55	—			
	f) powyżej 10.000 kg.	50	—			
	8) dźwigi hydrauliczne, oprócz osobowych i towarowych; koźły do podnoszenia wagonów i parowozów, suwnice mostowe, żorawie bra-					
						3) Za maszyny lub aparaty kompletne należy uważać takie urządzenia mechaniczne, które po złożeniu i ustawieniu w ruch, mogą wykonywać właściwą im pracę.
						4) Za maszyny lub aparaty nie kompletne należy uważać takie urządzenia mechaniczne, które chociaż po złożeniu i ustawieniu stanowią maszyny lub aparaty, lecz nie mogą być pущzone w ruch i nie mogą wykonywać oznaczonej pracy z powodu braku niektórych części.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	miaste i obrotowe — o wadze sztuki:					
	a) 100 kg. i mniej . . .	90	—			
	b) powyżej 100 do 300 kg. włącznie . . .	75	—			
	c) powyżej 300 do 1.000 kg. włącznie . . .	65	—			
	d) powyżej 1.000 do 5.000 kg. włącznie . . .	55	—			
	e) powyżej 5.000 do 10.000 kg. włącznie . . .					
	f) powyżej 10.000 kg.					
	UWAGA: Części konstrukcyjne oraz niezmontowane z mechanizmem klatki, kabiny i kubelki — całą się według odpowiednich pozycji taryfy.					
	9) maszyny parowe, silniki powietrzne, silniki spalinowe stałe i przewożne o wadze do 3.000 kg. (włącznie); lokomobile spalinowe; pompy parowe i transmisyjne, motopompy odśrodkowe i tłokowe, oprócz elektrycznych; sikawki pożarowe o wszelkim napędzie, stałe, przenośne lub przewożne; sprężarki (kompresory); pompy próżniowe (vacuum-pompy) — o wadze sztuki *):					
	a) 120 kg. i mniej . . .	210	—			
	b) powyżej 120 do 300 kg. włącznie . . .	170	—			
	c) powyżej 300 do 750 kg. włącznie . . .	135	—			
	d) powyżej 750 do 1.500 kg. włącznie . . .	105	—			
	*) P. również uwagę do całej pozycji 167 (w końcu pozycji).					
	5) Za części maszyn i aparatów należy uważać obrabione części mechanizmów; nieobrobione podlegają cłu według jakości.					
	6) Za części zapasowe maszyn i aparatów należy uważać takie, które są dostarczane razem z kompletnymi maszynami, w celu zastąpienia takich samych części znajdujących się w maszynach lub aparatach.					
	7) Części maszyn z tkanin, gumy, skóry, drzewa, szkła i t. p. materiałów, jako też pasy napędne, liny, rury, kurki (krany), strumienie (inżektory), mżanice, gwizdanki, liczniki, manometry, dostarczane z odnośnymi maszynami w odpowiedniej ilości.					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	e) powyżej 1.500 do 3.000 kg. włącznie .	90	—			i wchodzące w skład mechanizmu, jako organa niezbędne — podlegają cłu łącznie z maszynami lub aparatami według jakości maszyn lub aparatów. Części maszyn do łączenia między sobą maszyn lub aparatów (pasy napędne, liny, rury, kurki, za- woły i t. p.) podlegają cłu według odpowiednich pozycji.
	f) powyżej 3.000 do 5.000 kg. włącznie .	80	—			
	g) powyżej 5.000 kg. .	70	—			
10)	silniki spalinowe stałe i przewoźne, o wadze sztuki powyżej 3.000 kg.	55	—			
12)	wentylatory, dmucha- wy i ekshaustory, o- prócz elektro-wentyla- torów — o wadze sztu- ki:					
	a) 75 kg. i mniej . .	205	—			
	b) powyżej 75 do 300 kg. włącznie . .	160	—			
	c) powyżej 300 do 750 kg. włącznie .	130	—			
	d) powyżej 750 do 2.000 kg. włącznie	100	—			
	e) powyżej 2.000 kg.	70	—			
13)	pompy ręczne—o wa- dze sztuki:					
	a) 75 kg. i mniej . .	170	—			
	b) powyżej 75 do 300 kg. włącznie . .	130	—			
	c) powyżej 300 do 750 kg. włącznie .	110	—			
	d) powyżej 750 do 2.000 kg. włącznie	80	—			
	e) powyżej 2.000 kg.	55	—			
14)	pompy odśrodkowe i turbiniowe, oprócz e- lektropomp z nieodłą- czalnym motorem e- lektrycznym i moto- pomp — o wadze sztu- ki*):					
	a) 75 kg. i mniej . .	230	—			
*) P. również uwagę do ca- łej pozycji 167 (w końcu pozycji).						

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	b) powyżej 75 do 300 kg. włącznie .	185	—			
	c) powyżej 300 do 750 kg. włącznie .	145	—			
	d) powyżej 750 do 2.000 kg. włącznie	110	—			
	e) powyżej 2.000 kg.	80	—			
15)	lokomobile parowe .	70	—			
16)	turbiny parowe i spali- nowe—o wadze sztuk:					
	a) 150 kg. i mniej . .	275	—			
	b) powyżej 150 do 400 kg. włącznie .	215	—			
	c) powyżej 400 do 1.000 kg. włącznie	150	—			
	d) powyżej 1.000 do 3.000 kg. włącznie	125	—	250/0=93.75		
	e) powyżej 3.000 kg.	75	—	490/0=45.— (Fr.)		
18)	obrabiaarki do metali —o wadze sztuki:					
	a) 300 kg. i mniej .	225	—			
	b) powyżej 300 do 750 kg. włącznie .	175	—			
	c) powyżej 750 do 2.000 kg. włącznie	150	—			
	d) powyżej 2.000 do 4.000 kg. włącznie	90	—			
	e) powyżej 4.000 do 10.000 kg. włącznie	75	—			
	f) powyżej 10.000 kg	60	—			
30)	armatura parowa, wo- dociągowa, gazowa, wietrzna, jako to: za- wory (wentyle) bez- pieczeństwa, redukcyj- ne, zwrotne; krany, kurki, zasuwy, pozio- mowskazy, garczki od- wadniające, kurki od- powietrzające; smo- czki (injektory); od- dzielacze wody i sma- ru; oliwiarki; gwiz- dawki, bucзки (syre- ny); hydranty; łącz- niki do węzów, smoki					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Żł.	gr.	Żł.	gr.	
	do pomp; rozpylacze, mundsztuki, strumie- nice, pływaki:					
	a) żeliwna, zawiera- jąca poniżej 10% innych metali i stopów, wym. w poz. 143	75	—			
	b) żelazna i stalo- wa, zawierająca poniżej 10% in- nych metali i sto- pów, wym. w poz. 143	115	—			
	c) z miedzi i jej sto- pów, również że- liwna, żelazna i stalowa o zawar- tości 10% i wy- żej metali, obję- tych poz. 143 — o wadze sztuki:					
	I) 3 kg. i mniej . . .	190	—			
	II) powyżej 3 kg. . .	135	—			
	III) wszelka inna . .	115	—			
	34) pędnie (transmisje):					
	a) wały, koła pasowe, linowe, łań- cuchowe i wszel- kie osobno nie- wym. pędnie	58	—			
	b) koła zębate z zę- bami nieobrobio- nemi	34	—			
	c) łożyska bez płyt podstawowych i bez wsporników (konsol); sprzęgła do wałów, oprócz osobno wym. . . .	75	—			
	d) kierowniki i na- prężacze pasów (leniksy); sprzę- gła cierne, ela- styczne i kłowe . .	100	—			

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	e) wszelkie koła zę- bate z zębami ob- robionemi, o wa- dze sztuki:					10) Turbogeneratory, składające się z turbin parowej, kondensatora, generatora, przetwornicy, pomp, rur i t. p. winny być taryfowane przy cieniu w następujący sposób: a) skraplacz (kondensator) łącznie z turbiną parową poz. 167 p. 16 litra od- powiednia; b) przetwornica pracująca na wspólnym wale z generatorem—samodzielnie, wzbudnica, znajdującą się na jednym wale z generatorem nie stanowiąca samodzielnej maszyny łącznie z generatorem (1*7 p. 38); c) silniki elektryczne do po- ruszania pomp ciał się osobno, chociażby były umieszczone na wspólnych płytach podstawowych z pompami; wagę płyt
	I) 25 kg. i mniej . . .	71	—			
	II) powyżej 25 do 75 kg. włącznie . . .	66	—			
	III) powyżej 75 kg. . .	58	—			
35)	części maszyn i apa- ratów:					
	a) wszelkie osobno niewym.	140	—			
36)	części do ogrzewania żeliwne obrobione:					
	a) rury żebrowe i kształtki	40	—			
	b) radiatory poje- dyńcze lub zmon- towane w baterje:					
	I) jedno- lub dwu- kolumnowe	50	—			
	II) trzy- lub więcej kolumnowe	60	—			
	c) kotły lane, o wa- dze sztuki:					
	I) 2.000 kg. i wyżej .	48	—			
	II) poniżej 2.000 do 1.000 kg. włącznie	55	—			
	III) poniżej 1.000 kg. .	75	—			
37)	rury żelazne z nasa- dzonei lub nawinię- temi żebrami z blachy; radiatory żelazne lub stalowe prasowane, bez względę na grubość blachy — wszystko o- sobno lub zmontowane w całość, również z wentylatorem, lecz bez elektromotoru:					
	a) oddzielne rury i radiatory:					
	I) nieobrobione . . .	70	—			
	II) obrobione	100	—			

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło tarify autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	b) aparaty kompletne paro-wietrzne, zmontowane w całość	150	—			
	UWAGA: Wyroby, wym. w p. 37, ocynkowane, opłacają cło z dodatkiem 30%.					
38)	maszyny elektryczne: prądnice, silniki elektryczne, przetwornice wszelkie, transformatory, maszyny elektryczne osobno niewym., jako to: elektro-wentylatory, pompy, wiertarki, szlifierki i t. p., z nieodłączalnym napędem elektrycznym; elektromagnesy wszelkie; części maszyn powyżej wym. — wszystko o wadze sztuki:					
	a) 15 kg. i mniej	700	—			
	b) powyżej 15 do 150 kg. włącznie	460	—			
	c) powyżej 150 do 500 kg. włącznie	350				
	d) powyżej 500 do 3.000 kg. włącznie	240	—			
	e) powyżej 3.000 kg.	125	—			
z p. 38:	maszyny elektryczne: prądnice, silniki elektryczne, transformatory wszelkie, również części oddzielne maszyn powyżej wym. —wszystko o wadze sztuki:					
	a) 15 kg. i mniej			300 ⁰ / ₀ = 490' — (Fr.)		
	b) powyżej 15 do 150 kg. włącznie			103 ⁰ / ₀ = 414' — (Fr.)		
	c) powyżej 150 do 500 kg. włącznie			109 ⁰ / ₀ = 315' — (Fr.)		
	d) powyżej 500 do 3.000 kg. włącznie			100 ⁰ / ₀ = 216' — (Fr.)		
	e) powyżej 3.000 kg.			200 ⁰ / ₀ = 100' — (Fr.)		
						wlicza się do wagi pomp; d) chłodnica do oliwy — jako aparat według poz. 167 p. 33; e) oddzielacz wody od pary—poz. 167 p. 30; f) rury—według materiału, używane przeważnie w przemyśle chemicznym, ciążą się wraz z armaturą na nich umieszczoną jako aparaty—według pozycji 167 p. 33 litery odpowiedniej.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	z p. 38: elektrowentylato- ry, elektrowiertarki, e- lektroszlifierki i t. p., z nieodłączalnym na- pędem elektrycznym; elektromagnesy wszel- kie; części tych ma- szyn—wszystko o wa- dze sztuki:					
	a) 15 kg. i mniej . .			30 ³ / ₀ —490'— (Fr.)		
	b) powyżej 15 do 150 kg. włącznie . .			300 ⁰ —322'— (Fr.)		
	c) powyżej 150 do 500 kg. włącznie .			30 ³ / ₀ —245'— (Fr.)		
	d) powyżej 500 do 3.000 kg. włącznie			300 ⁰ —168'— (Fr.)		
	e) powyżej 3.000 kg.			300 ⁰ —87-50 (Fr.)		
	39) piece elektryczne do hartowania, wyżarzania, podgrzewania it.p. —o wadze sztuki:					
	a) 100 kg. i mniej . .	200	—			
	b) powyżej 100 do 500 kg. włącznie .	150	—			
	c) powyżej 500 do 3.000 kg. włącznie	100	—			
	d) powyżej 3.000 kg.	70	—			
	40) akumulatory i płyty do nich — o wadze sztuki:					
	a) 45 kg. i mniej . .	200	—			
	b) powyżej 45 kg. . .	150	—			
169	Instrumenty, przybory o- raz aparaty precyzyjne, pomiarowe i naukowe:					
	1) instrumenty astronomi- czne, refraktometry, larymetry, kalorymetry, polarymetry, kalory- metry, spektrometry, peryskopy, spektrosko- py; przyrządy chemicz- ne: tygielki kwarcowe, moździerze agatowe,					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	wagi dokładniejsze (ap- tekarskie), laborato- ryjne i odważniki do nich; manometry, va- cuumetry, inykatory, fachometry, ciążomie- rze zwykle i rejestru- jące; kompaszy zwykle kłe i samoświecące, pirometry, liczniki ob- rotów; planimetry, pan- tografy; okazy szkolne, szkielety, modele, zbior- y i okazy mineralogi- czne, zoologiczne, en- tomologiczne, botanicz- ne, preparaty i modele anatomiczne; magnesy, termosy, kasy kontro- lujące (sklepowe), lic- zniki opłat samocho- dowe; inne przyrządy i aparaty laboratoryjne i fizyczne osobno nie- wym.	300	—			
	<i>z p. 1: cały p. 1, z wyjąt- kiem manometrów, va- cuumometrów, refrakto- metrów, polarymetrów, spektrometrów i spek- troskopów</i>			250/0=225-	(Fr.)	
	7) latarnie projekcyjne, a- paraty fotograficzne i kinematograficzne — o wadze sztuki:					
	a) 500 gr. i mniej . . .	2000	—	100/0=1.800-	(Fr.)	
	<i>z lit. a: latarnie pro- jekcyjne dziecięce .</i>			600/0=800-	(Fr.)	
	b) powyżej 500 do 2.000 gr. włącznie .	1500	—	100/0=1.350-	(Fr.)	
	<i>z lit. b: latarnie pro- jekcyjne dziecięce .</i>			600/0=600-	(Fr.)	
	c) powyżej 2.000 gr. .	1000	—	100/0=900-	(Fr.)	
	<i>z lit. c: latarnie pro-</i>					

Pozycja tarify	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	jękcyjne dziecięce o wadze powyżej 2 do 4 kg.			600/0=400— (Fr.)		
	d) kasetki fotografi- czne	450	—			
	9) maszyny do pisania i liczenia oraz ich części:					
	a) maszyny do pisa- nia i do liczenia — od sztuki	50	—			
	b) części tych maszyn	600	—			
	15) przyrządy i aparaty e- lektrotechniczne, jako to: oporniki, rozrusz- niki, regulatory i kon- trolery; oporniki tea- tralne i nastawnice do nich; piorunochrony i przyrządy do tablic rozdzielczych, jako to: bezpieczniki paskowe i rurkowe (również srebrne), wyłączniki samoczynne; skrzynki i szafy rozdzielcze; kondensatory, tablice rozdzielcze, świece do silników spalinowych i inne temu podobne aparaty i przyrządy elektryczne i elektro- techniczne — wszyst- ko o wadze sztuki:					
	a) 2 kg. i mniej . . .	700	—			
	z lit. a: świece do sil- ników spalinow. . .			200/0=560— (Fr.)		
	b) powyżej 2 do 15 kg. włącznie . . .	600	—			
	c) powyżej 15 do 50 kg. włącznie . . .	500	—			
	d) powyżej 50 do 150 kg. włącznie . . .	420	—			
	e) powyżej 150 kg. .	300	—			
	16) lampy łukowe i pro-					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	żektory — o wadze sztuki:					
	a) 2 kg. i mniej . . .	400	—	200 ⁰ / ₀ =320 ⁰ — (Fr.)		
	b) powyżej 2 do 15 kg. włącznie . . .	340	—	20 ⁰ / ₀ =272 ⁰ — (Fr.)		
	c) powyżej 15 do 50 kg. włącznie . . .	290	—	200 ⁰ / ₀ =232 ⁰ — (Fr.)		
	d) powyżej 50 do 150 kg. włącznie . . .	250	—	200 ⁰ / ₀ =200 ⁰ — (Fr.)		
	e) powyżej 150 kg. .	200	—	20 ⁰ / ₀ =160 ⁰ — (Fr.)		
17)	elektryczne przyrządy do ogrzewania i goto- wania jako to: rondel- ki, czajniki, maszyny do kawy, grzejniki do płynów, nagrzewacze do karbówek i t. p.— wszystko o wadze sztuki:					
	a) 200 gr. i mniej . .	1400	—			
	b) powyżej 200 gr. do 2 kg. włącznie . .	1000	—			
	c) powyżej 2 kg. . .	650	—			
18)	elektryczne żelazka do prasowania i pie- cyki do ogrzewania .	500	—			
19)	mierniki elektrotech- niczne amperomierze, woltomierze, okreso- mierze, ohmomierze, wattomierze, galvano- skopy, galvanometry; przyrządy elektrycz. pomiarowe, laborato- ryjne; prostowniki ręciowe, wibrujące i t. p.; liczniki energii elektrycznej — wszy- stko o wadze sztuki:					
	a) 5 kg. i mniej . .	500	—	100 ⁰ / ₀ =450 ⁰ — (Fr.)		
	b) powyżej 5 kg. . .	370	—	100 ⁰ / ₀ =333 ⁰ — (Fr.)		
20)	żarówki w oprawie: a) z nitką węglową					

Armatury do oświetlenia elektrycznego, jako to: lampy, żyrandole, kandelabry, kroksztylny, chociażby z przymocowaniem do nich przewodami i wyłaznikami—podlegają cłu według swej jakości.

1) Armatury do oświetlenia elektrycznego, jako to: lampy, żyrandole, kandelabry, kroksztyny, chociażby z przymocowaniem do nich przewodami i wtycznikami — podlegają cłu według swej jakości.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł	gr.	Zł	gr.	
	czystą lub pokrytą metalem	450	—			
	b) z nitką metalową i inną	1400	—			
	c) bateryjne (do la- tarek elektrycz.) . .	1500	—			
	d) lampki katodowe (radjotechniczne) .	5000	—			
21)	lampy lecznicze kwar- cowe i rentgenowskie .	400	—			
22)	materiały instalacyj- ne do sieci elektrycz- nej:					
	a) rurki izolacyjne z masy izolacyjnej:					
	I) bez pokrycia me- talowego oraz po- kryte blachą że- lazną — czystą, cynkowaną, oło- wioną	92	—			
	II) pokryte blachą że- lazną mosiądzo- waną lub lakiero- waną, również po- kryte blachą mo- sieżną; wszelkie dodatki do rurek izolacyjnych, ja- ko to: pudełka, kątniki, trójkąt- niki, muffki, kolan- ka i t. p.	165	—			
	b) wyłączniki pokręt- ne, kontakty, ro- zetki, bezpieczni- ki korkowe i kor- ki, oprawki, roz- gałęźniki i ta- bliczki rozgałęź- ne, bloczki, bok- sy, plinty i t. p.— o wadze sztuki:					
	I) 100 gr. i mniej . .	375	—			
	II) powyżej 100 gr. .	310	—			
						3) Rurki izolacyjne do przewodów elektrycznych z masy izolacyjnej, niepokryte, lub pokryte blachą żelazną, chociażby la- kierowaną, obolowioną, ocynkowaną, mosiądżowaną lub blachą mosiężną, oraz dodatki do rurek izolacyjnych, jako to: puszki, kątniki, trójkątniki, kolanka, łączniki, kolnierze, uchwyty, tulejki końcowe i t. p., wykonane z materiałów, jak powyższe rurki izolacyjne, winny być clone jako materiały instalacyjne do sieci elektrycznych, według poz. 169 p. 22. Te same wyroby bez masy izolacyjnej, względnie materiałów ją zastępujących, jak papier, guma, tkanina, zewnątrz lub wewnątrz wyrobu, podle- gają cłu według materiału i stopnia obróbki.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	c) ogniwa galwani- czne (również su- che) i baterje do latarek kieszon- kowych tak w ca- łości, jak i w czę- ściach; latarki e- lektryczne, części latarek (za wy- jątkiem żarówek i soczewek)	350	—			
	23) całkowite aparaty te- lefoniczne:					
	a) induktorowe i ba- teryjne zwykłe o- raz wielolinjowe z przełącznikami przyciskowymi drażkowymi albo korbowymi; indu- ktory telefonicz- ne, łącznice tele- foniczne do ręcz- nej obsługi	700	—			
	b) aparaty i łączni- ce telefoniczne sy- stemów automaty- cznych	500	—			
	c) aparaty telefoni- czne w kadłubach żelaznych dla ko- palń, hut i kolei.	310	—			
	24) odgromniki próżnio- we; przyrządy i apa- raty do wskazywania i mierzenia czasu (o- prócz elektrycz. zega- rów kontrolujących i wejściowych przy fa- brykach, clonych we- dług poz. 171); apara- ty i przyrządy do e- lektrycznej sygnaliza- cji alarmowej i ochron- nej; aparaty do sygna- lizacji pożarowej	460	—			

5) Soczewki do latarek elektrycznych kieszonkowych szklane szlifowane lub polerowane, chociażby tylko z jednej strony, według poz. 169 p. 8, jako szkła optyczne.

5) Soczewki do latarek elektrycznych kieszonkowych szklane szlifowane lub polerowane, chociażby tylko z jednej strony, według poz. 169 p. 8, jako szkła optyczne.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	25) przyrządy i aparaty rentgenowskie i elektromedyczne (oprócz transformatorów i dynamomaszyn, clonych według odpowiednich pozycji taryfy celnej)	250	—			2) Samochody osobowe zaopatrzone w karoserie karetkowe, chociażby z wykończeniem tapicerskim, opłacają cło według poz. sto siedemdziesiątej trzeciej punktu ósmego lit. odpowiedniej z dodatkiem do przypadającego cła 600/0 (na zasadzie uwagi).
	26) dzwonki bateryjne, numeratory, przyciski gruszkowe i ściennie i t. p.	440	—			
	27) telegraficzne aparaty stukawki (klopfery) .	610	—			
	28) elektryczne urządzenia, zabezpieczające ruch kolejowy:					
	a) elektryczne aparaty dla centralizacji zwrotnic i sygnałów	610	—			
	b) elektryczne urządzenia sygnalizacji blokowej . .	610	—			
	29) aparaty do radjostacji:					
	a) aparaty gotowe .	1200	—	100/0=1080— (Fr.)		
	b) części aparatów .	800	—	100/0=720— (Fr.)		
	UWAGA 1: Części składowe aparatów i przyrządów, wym. w tej poz., z wyjątkiem wym. w pp. 9 i 29—opłacają cło według odpowiednich punktów tej pozycji.					
	UWAGA 3: Zapasowe części ogniwi galwanicznych, jako to: bieguny cynkowe i miedziane, depolaryzatory węglowe i t. p. — opłacają cło, jak ogniwa kompletne.					
	UWAGA 4: Wyroby, wym. w tej poz. — opłacają cło łącznie z wagą specjalnych puzder, futerałów i t. p.					
173	Wozy:					
	8) samochody osobowe o wadze sztuki:					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł	gr.	
	a) od 350 do 700 kg. włącznie	198	—	300/0=138'60 (Fr.)		
	b) powyżej 700 do 1.100 kg. włącznie	180	—	500/0 = 90'— (Fr.)		
	c) powyżej 1.100 do 1.500 kg. włącznie	234	—	400/0=140'40 (Fr.)		
	d) powyżej 1.500 kg.	360	—	200/0=288'— (Fr.)		
	9) samochody omnibu- sowe i sanitarne	100	—			
	10) samochody ciężarowe lub towarowe, samo- chody-cysterny, samo- chody pożarnicze (o- prócz samochodów-si- kawek) i t. p.—o wa- dze sztuki:					
	a) 1.200 kg. i mniej	94	—			
	b) powyżej 1.200 kg.	80	—			
	11) części samochodów:					
	a) podwozia o wadze sztuki:					
	I) 450 kg. i mniej	65	—	400/0 = 39'— (Fr.)		
	II) powyżej 450 do 700 kg. włącznie	55	—	600/0 = 22'— (Fr.)		
	III) powyżej 700 do 1.100 kg. włącznie	85	—	500/0 = 42'— (Fr.)		
	IV) powyżej 1.100 kg.	145	—	300/0=101'50 (Fr.)		
	b) karoserje samocho- dowe:					
	I) osobowe	720	—	200/0=576'— (Fr.)		
	II) omnibusowe i sani- tarne	187	—			
	III) ciężarowe	112	—			
	17) części metalowe sa- mochodów, cyklone- tek, motocykli i sa- molotów, oprócz czę- ści osobno wymienio- nych	150	—	200/0=120'— (Fr.)		
	z p. 17: <i>wszystko — oprócz resorów i części cyklonetek, motocykli i samo- lotów</i>					

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	UWAGA 1: Towary, objęte nin. poz., z wykończeniem tapicerskim, opłacają cło z dodatkiem 40%. Siedze- nia dla kierowców nie bio- rą się pod uwagę. Samo- chody osobowe, zaopatrzo- ne w karoserję karetkową, opłacają cło z dodatkiem 60%.					
	UWAGA 2: Za karoserję ka- retkową uważa się karose- rję stałą lub zsuwane czę- ściowo.					
	(Jeżeli towary, korzystające ze zniżek konwencyjnych, opłacają cło z zastosowa- niem powyższych Uwag, to zniżki konwencyjne odej- muje się od sumy cła au- tonomicznego i dodatku).					
174	Wagony:					
	1) kolejowe towarowe:					
	a) pomostowe platfor- my i węglarki . . .	15	—			
	b) towarowe kryte, wapniarki, cystern- y	25	—			
	c) wagony do ogrz- wania pociągów (z kotłem parowym) .	27	—			
	d) wagony specjalne: chłodnie, warszta- towe, miernicze, dźwignie i t. p.	30	—			
	2) kolejowe osobowe:					
	a) bagażowe, poczto- we, sanitarne, oso- bowe 3 i 4 klasy .	35	—			
	b) osobowe 2 klasy i mieszane 1, 2 i 3 klasy oraz 2 i 3 klasy	50	—			
	c) osobowe 1 klasy i mieszane 1 i 2 kla- sy	75	—			
	d) salonowe, restaura- cyjne, sypialne . .	100	—			

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	UWAGA: Inwentarz ruchomy wagonów sypialnych, salo- nowych i restauracyjnych podlega oceniu osobno we- dług odpowiednich pozyc- yj.					
	3) wagony kolei konnych i tramwai elektrycz- nych:					
	a) motorowe—od sztuki	6000				
	b) przyczepne i kon- ne—od sztuki	3000	—			
	4) wózki (wagonetki) tran- sportowe kolejek po- lowych, kopalnianych i t. p.	45	—			
216	Przybory piśmienne ry- sunkowe i malarskie:					
	1) przybory piśmienne, ry- sunkowe, do kreślenia i malarskie, oprócz o- sobno wym., w całości lub rozebrane, jako to: obsadki do piór, kała- marze, obsadki do o- łówków, maszynki do zacinania ołówków, pieczęcie, palety, gu- my do wycierania i t. p. — łącznie z wagą bezpōśr. opakowania z p. 1: gumy do wycie- rania (ołówków i a- tramentu)	1000		1000	= 900 —	1) Wszelkie przedmioty, mające zastosowanie przy robotach kancelaryjnych lub rysunkowych, o ile nie są w innych pozycjach taryfy wymienione, podlega cłu według tej pozycji.
	2) obsadki do napełnia- nia, ze złotem lub pla- tynowem piórem (tak zwane wieczne pióra) od sztuki	5	—	4000	= 3 —	2) Według poz. 216 p. 4 podlegają cłenu nie tylko pióra stalowe do pisania (sta- lówki) ostatecznie wykończone, lecz i pióra takie z brakami w ich wykonczeniu, jak czyszczenie, galwanizowanie, przecinanie końców i t. p.
	3) powielacze	240	—			
	4) ołówki i pióra do pi- sania:					
	a) pióra do pisania (stalówki) — łącz-					

1) Wszelkie przedmioty, mające zastosowanie przy robotach kancelaryjnych lub rysunkowych, o ile nie są w innych pozycjach taryfy wymienione, podlegają cłu według tej pozycji.

2) Według poz. 216 p. 4 podlegają oceniu nie tylko pióra stalowe do pisania (stalówki) ostatecznie wykonane, lecz i pióra takie z brakami w ich wykonaniu, jak czyszczenie, galwanizowanie, przecinanie końców i t. p.

Pozycja taryfy	NAZWA TOWARU	Cło od 100 kg.				Wyjaś- nienia
		Cło taryfy autonom.		Cło kon- wencyjne		
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	
	nie z wagą bezpośr. opakowania	700	—			3) Wobec wypadków nieprawidłowego czenia gum do wy- cierania ołówka, atramentu i piłam zawiadania się, że wymienione artykuły, zwykle przywożone w kształcie płytek i krawków podlegają taryfikacji według pozy- cji 216 p 1, jak przyrządy piśmienne.
b)	ołówki gąsitowe czarne, oprawne w drzewo — łącznie z wagą bezpośr. opa- kowania	600	—			
c)	ołówki inne, oprócz wym. w p. 4 b, łącznie z wagą bezpośr. opakowania	1100	—			
	UWAGA 1: Obsadki do piór. do ołówek i t. p. przed- mioty wyżej wyszczegół- nione z metali szlachet- nych — opłacają cło, jak wyroby złote i srebrne.					
	UWAGA 2: Tabliczki szyfro- we i rysiki — opłacają cło według poz. 66.					

SKOROWIDZ ALFABETYCZNY

towarów, wyszczególnionych w taryfie celnej.

Akumulatory . . . 167 p. 40
Alabaster budow-
lany . . . 66 p. 5
" mielony . . . 65 p. 6
" w kawał-
kach nie-
palony . . . 65 p. 3
" wyroby . . . 70
Aluminium . . . 143 pp. 2 i 3
Aluminium (azo-
tan glinu) . . . 112 p. 27
Amperomierze . . . 169 p. 19

Aparaty do centra-
lizacji zwrotn. i
sygnał. (elektr.). 169 p. 28
Aparaty do elektr.
sygnalizacji alar-
mowej i pożar . . . 169 p. 24
Aparaty do mie-
rzenia czasu . . . 169 p. 24
Aparaty elektro-
medyczne . . . 169 p. 25
Aparaty elektro-
techniczne . . . 169 p. 15

Aparaty fotograficzne	169 p. 7	metali, wym. w poz. 143	143 p. 6b
Aparaty osobno niewym.	167 p. 33	Blacha cynkowa goła niepolerow. 144 p. 2	
Aparaty paropowietrzne	167 p. 37b	Blacha cynkowa niklowana	147 uw. 2
Aparaty precyzyjne osobno niewymienione	169 p. 1	Blacha cynkowa szlifowana i polerow.	147 p. 6
Aparaty radio	169 p. 29	Blacha cynkowa wygniatana, dziurkowana lub z deseniami	163 p. 5
„ rentgenowskie	169 p. 25	Blacha cynkowa zwykła	147 p. 5
Aparaty telefoniczne (całkowite)	169 p. 23	Blacha cynowa szlifowana i polerowana	144 p. 3
Aparaty telegraficzne	169 p. 27	Blacha miedziana i ze stopów miedzi	143 p. 4
Aparaty z miedzi i jej stopów	167 pp. 31c i 33	Blacha ołowiana cynowana	144 p. 4
Aparaty żelazne	167 p. 33	Blacha ołowiana w rulonach i arkuszach	146 p. 2
„ żelazne i stalowe	167 pp. 31b i 33	Blacha ołowiana wyginana, wyciskana lub z deseniami	164 p. 11
Aparaty żeliwne	167 pp. 31a i 33	Blacha paleniskowa z metali, wymien. w poz. 143, 143 p. 6	
Armatura	167 p. 30	Blacha stalowa i żelazna	140 pp. 4, 7, 8 i uw.
Azbest biały, prasowany w arkuszach	69 p. 3	Blacha z met. szlachetnych	148 p. 1
Azbest w kawałkach	69 p. 1	Blacha z met., wymien. w poz. 143: posrebrzana lub pozłacana	149 p. 12
Azbest w proszku i włóknach	69 p. 2		
Barometry	169 p. 4		
Baterje do latarek	169 p. 22c		
Bateryjne żarówki	169 p. 20c		
Bezpieczniki	169 pp. 15 i 22b		
Bilety tramwajowe	178 p. 4		
Blacha aluminiowa	143 p. 3		
„ ażurowa z			

Blacha żelazna i
stalowa cynowa-
na biała 141 p. 1

Blacha żelazna i
stalowa lakiero-
wana, mrożona
(moiré), pomalo-
wana, pokr. cyn-
kiem 141

Blacha żelazna i
stalowa, pokryta
miedzią, niklem
lub innemi zwy-
czajnymi metal. 141 p. 4

Blacha żelazna, po-
kryta napisami
lub wzorami . . 141 p. 5

Bloczki (elektrycz.
przyrz.) 169 p. 22

Bloki żelaz. i stal.
surowe (zlewki)
i podwalcowane 140 p. 1

Boksy (elektrycz.
przyrz.) 169 p. 22b

Bolce żelazne bez
gwintu . . . 153 p. 4 i uw.

Bolce żelazne z
gwintem . . . 153 p. 5 i uw.

Cegły budowlane
nieogniotrwałe 72 pp. 1 i 2

Cegły dynasowe i
z masy stop. . . 72 p. 6

Cegły z gliny sza-
motowej 72 p. 4

Cegły z kwarcu . . 72 p. 6

Cegły z łupku
sztucznego . . . 72 p. 3

Cegły z magnezytu 72 p. 7

„ z masy garn-
carskiej 74 p. 3

Cegły porcelanowe 76 p. 1

„ porowate z
ziemi okrzemko-
wej 72 p. 11

Ciągomierze . . . 169 p. 1

Cylindry z węgla
do elektr. . . . 71 p. 5

Cyna 144

„ do lutowania 144 p. 5

Cynk 147

„ twarde do
wyrobu bieli cyn-
kowej 147 uw.

Cyrkle 169 p. 3

Cysterny kolejowe 184 p. 1b

Czajniki elektrycz. 169 p. 17

Czasomierze elektr. 169 p. 24

Części kotłowe że-
lazne i stalowe . 152 p. 6

Części kotłów że-
liwnych nieobro-
bionych 150 p. 3

Części maszyn i
aparatów żelaz-
ne 167 p. 35

Części samocho-
dów . . . 173 pp. 11 i 17

Części tablic roz-
dzielczych . . 169 p. 15

Dna kotłowe wy-
gięte 152 p. 6

Drut żelazny i sta-
lowy 155 pp. 1 i 3

Drut żelazny i sta-
lowy, pokryty
gutaperką lub
materiałem włók-
nistym 156 p. 5

Dzwonki bateryjne 169 p. 26

Dźwigarki (windy) 167 p. 7

Dźwigary mostowe 152 p. 1
 Dźwigi 167 pp. 7 i 8
 Dźwignie przesuw-
 nikowe 168 p. 4

Ekonomizery . . . 152 p. 3
Ekshaustory . . . 167 p. 12
Elektromagnesy . . 167 p. 38
*Elektro-wentylato-
 ry* 167 p. 38
Elektrowozy . . . 167 p. 3
*Elektryczne drezy-
 ny* 167 p. 3
Elektryczne kable 156 p. 12
 " liczniki 169 p. 19
 " maszyny 167 p. 38
*Elektryczne mier-
 niki* 169 p. 19
*Elektryczne piece
 do hartowania* . 167 p. 39
Elektryczne piecyki 169 p. 18
 " przy-
 rządy do ogrze-
 wania 169 p. 17
*Elektryczne przy-
 rządy laborato-
 ryjne pomiarowe* 169 p. 19
*Elektryczne urzą-
 dzenia zabezp.
 ruch kolei* . . . 169 p. 28
*Elektryczne wago-
 ny* 167 p. 3
 " żelazka 169 p. 18

*Fajki do elektro-
 techniki* 76 p. 7
*Fibra wulkanizo-
 wana* 177 p. 3
*Fotograficzne apa-
 raty* 169 p. 7
*Fotograficzne ka-
 setki* 169 p. 7

Fotograficzne kli-
 sze (błony) . . . 169 p. 11

*Gafki do elektro-
 techniki porcela-
 nowe* 76 p. 7a
*Galwaniczne ogni-
 wa* 169 p. 22
Galwanometry . . 169 p. 19
Galwanoskopy . . 169 p. 19
*Garczki odwadnia-
 jące (armatury).* 167 p. 30
*Grzejniki elektycz-
 ne do płynów* . . 169 p. 17
*Gumelastyka mięk-
 ka* 88 p. 1
*Gumelastyka twar-
 da (ebonit)* . . . 88 p. 2

*Induktory telefo-
 niczne* 169 p. 23
Indykatory . . . 169 p. 1
*Injektory (smocz-
 ki)* 167 p. 30
*Instalacyjne mater-
 jały do sieci
 elektrycznych* . 169 p. 22
*Instrumenty nau-
 kowe i pomiaro-
 we precyz.* . . . 169 p. 1
*Izolatory porcela-
 nowe* 76 p. 7
*Izolacyjne rurki do
 elektryczności* . 169 p. 22a

*Kable elektryczne,
 obłożone ołowiem* 156 p. 12
Kalibry miernicze 169 p. 13
Kalorymetry . . . 169 p. 1
Kątniki elektryczne 169 p. 22
Kątomierze . . . 169 p. 13
*Kierowniki pasowe
 (leniksy)* . . . 167 p. 34

Kilofy 160 p. 2
 Kolanka izolacyjne 169 p. 22
 Kolejowe wagony . 174
 Koła zębate surowe 167 p. 34
 Koła zębate z zęb. obrobionemi . . 167 p. 34
 Kompresory (sprężarki) . . . 167 pp. 9, 11
 Kondensatory . . 169 p. 15
 Konstrukcje żelazne 152 p. 1
 Kontakty elektryczne 169 p. 22
 Kontrolery elektryczne 169 p. 15
 Korki izolacyjne elektr. 169 p. 22
 Kotłowe części . . 152 p. 6
 Kotły lane żeliwne 167 p. 36
 „ parowe nienurkowe 152 p. 2
 Kotły parowe rurkowe 152 p. 3
 Kotły parowozeowe o skrzyniach miedzianych . . 152 p. 4
 Kotły z ołowiu . . 164 p. 5
 Krany (armatura) 167 p. 30
 Krany (suwnice mostowe) . . . 167 p. 8
 Krążki do lin . . . 167 p. 7
 Kształtki do rur żelazne i stalowe 152 p. 7
 Kształtki z gliny szamotowej . . 72 p. 5
 Kształtki z kwarcu, dynasu, klinkieru 72 p. 6
 Kształtki z ziemi okrzemkowej . . 72 p. 11
 Kształtki z żeliwa

(fasony nieobrobione) 150 p. 2
 Kształtki z żeliwa obrobione (części do ogrz.) . . . 167 p. 36
 Kształtowniki żelazne i stalowe 140 pp. 4 i 7
 Kurki (armatura) . 167 p. 30
 Kwarc 66 p. 1
 Kwas siarkowy dwumiący 108 p. 2
 Kwas siarkowy wszelkiej koncentracji 108 p. 1

Laboratoryjne instrumenty . . . 169 p. 1
Laboratoryjne przyrządy elektryczne pomiarowe . . . 169 p. 19
 Lakiery osobno wymienione . . 121 p. 3
 Lakiery spirytusowe 121 p. 2
 Lakiery terpentyn. i olejne 121 p. 1
 Lampki katodowe 169 p. 20d
 Lampy lecznicze, kwarcowe i rentgenowskie . . . 169 p. 21
 Lampy lutownicze 149 p. 5
 „ łukowe . . 169 p. 16
 Latarnie projekcyjne 169 p. 7
 Latarki elektryczne 169 p. 22c
 Lewary (dźwigi korbowe) . . . 167 p. 7
 Liczniki energii elektrycznej . . 169 p. 19
 Liczniki obrotów . 169 p. 1

Linoleum	194 p. 1
Liny stare do 3 m.	176 p. 1
„ z drutu żelaznego i stalowego	156 p. 5
Liny z juty, konopi i t. p.	190 p. 1
Liny z przędzy bawełnianej . . .	183 p. 7
Lokomobile parowe	167 p. 15
Lokomobile spaliny	167 p. 9
Lokomotywy spalinowe	167 p. 3
Lornetki	170

Ładownice elektryczne	169 p. 15
Łańcuchy żelazne i stalowe	153 p. 7
Łącznice telefonyczne	169 p. 23
Łącznik do węzów (armatura) . . .	167 p. 30
Łączniki do rur . . .	152 p. 7
Łożyska transmisyjne	167 p. 34

Magnesy	169 p. 1
Manometry	169 p. 1
Mapy	178 p. 1
Marmury	66 p. 5a, b
„ karraryjskie białe	66 p. 5c
Maszyny do pisania i liczenia . .	169 p. 9
Maszyny do podnoszenia ciężarów	167 p. 7
Maszyny elektryczne	167 p. 38

Maszyny osobno nie wymienione	167 p. 1
Maszyny parowe .	167 p. 9
„ ssące . .	167 p. 24 b
Maszynki do kawy elektryczne . .	169 p. 17
Masy izolacyjne .	69 p. 6
Materiały budowlane	65
Materiały instalac. elektr.	169 p. 22
Miary precyzyjne	169 p. 13
„ (przymiary) zwykłe	169 p. 14
Miedź	143 pp. 1 i 4
„ blacha . . .	143 p. 4
„ „ pozłaczana, posrebrzana	149 p. 12
Miedź blacha wykrojona	143
Miedź drut	155 p. 1
„ „ pozłacany, posrebrzany	149 p. 12
Miedź gąski	143 p. 1
„ katody . . .	143 p. 1
„ lampy lutownicze	149 p. 5
Miedź pręty	143 p. 4
„ rury spawane	149 p. 1
Miedź szyny	143 p. 4
Miedź wyroby z dodaniem materiałów pospolitych.	149
Miedź wyroby pozłacane i posrebrzane	149 p. 11
Miedź wyroby różne	149 p. 10

Mierniki elektrotechniczne	169 p. 19
Mika	66 p. 13a, b
Mikanit	66 p. 13c
Mikrometry	169 p. 13
Mikroskopy	169 p. 6
Minja ołowiana	132
„ tytanowa	132
Mosiądz	143 p. 5
„ blacha	143 p. 5
Mosiądz gąski	143 p. 5
„ pręty	143 p. 5
„ sztaby lane	143 p. 5
„ szyny	143 p. 5
„ wyroby	149
Mufki izolacyjne	169 p. 22a

Nagrzewacze elektryczne do karbowek	169 p. 17
Nakrętki żelazne i stalowe	153 p. 6
Napędne rzemienie okrągłe	57 p. 5d
Naprężacze pasów	167 p. 34d
Narzędzia osobno niewym. z żelaza i stali	161 p. 2
Narzędzia warsztatowe miernicze precyzyjne	169 p. 13
Narzynki do gwintownic	161 p. 3
Nasady kotłowe	152 p. 6
Nity żelazne i stalowe	153 p. 4
Numeratory elektryczne	169 p. 26

Obrabiarki do drzewa	167 p. 17
„ do metali	167 p. 18
Oddzielacze wody i smaru) armatury)	167 p. 30
Odgromniki próżniowe	169 p. 24
Odlewy stalowe	151 p. 2
Ogniwa galwaniczne	169 p. 22
Ohmomierze	169 p. 19
Okresomierze	169 p. 19
Oleje mineralne kontaktowe (sulfokwasy naftowe)	85 p. 6
Oleje mineralne lekkie (o ciężarze gatunkowym do 0.790 włącznie)	85 p. 1
Oleje mineralne ciężkie (o ciężarze gatunkowym 0.791 — 0.885)	85 p. 2
Oleje mineralne skalne nieoczyszczone (ropa naftowa)	84 p. 1
Oleje mineralne smarowe ciężkie	85 pp. 3 i 4
Oleje mineralne ze smoły węgla kamiennego	81
Ołów	146
Omnibusy	173 p. 1b
Oporniki elektryczne	169 p. 15

Oprawki elektryczne	169 p. 22
Osobno niewymienione maszyny	167 p. 1
Osobno niewymien. maszyny elektryczne	167 p. 38
<i>Palniki</i> do lamp z metali, wymienionych w pozycji 143	149 p. 5
Palniki do spawania i cięcia	167 p. 32
Paromierze	169 p. 2
Parowe maszyny	167 p. 9
„ turbiny	167 p. 16
„ wagony	167 p. 3
Parowozy	167 p. 2
Pasy napędne bawełniane i konopne	194 p. 5
Pasy napędne skórzane (gotowe).	57 p. 5c
Pasy napędne skórzane w kawałkach niezszywane	57 p. 5d
Pasy napędne z sierści wielbłądziej	202 p. 3
Pasy z drutu żel. i stal.	156 p. 5
Pędnie (transmisje)	167 p. 34
Piece elektryczne	167 p. 39
„ żeliwne	150 pp. 6a i 7
Piecyki elektryczne do ogrzewania	169 p. 18
Piecyki z metali, wymien. w poz. 143	149 p. 5

Pilniki	161 p. 1
„ ze szmergl. i krzem.	71 p. 4
Piorunochrony	169 p. 15
Pirometry	169 p. 1
Piśmienne przybory	216 p. 1
Planimetry	169 p. 1
Platformy kolejowe	174 p. 1a
Pluviometry	169 p. 4
Płyty dla akumulatorów	167 p. 40
„ marmurowe	66 p. 5
„ ogniotrwałe porowate	72 p. 11
Pływaki (armatura)	167 p. 30
Podkłady kolejowe	58 p. 2
Podstawki ogniotrwałe	72 p. 12
Pompy odśrodkowe i turbinowe	167 p. 14
Pompy parowe i transmis.	167 p. 9
Pompy próżniowe (vacuum)	167 p. 9
Pompy ręczne	167 p. 13
Prądnice elektryczne	167 p. 38
Prostowniki rtęciowe i wibrujące	169 p. 19
Projektory	169 p. 16
Przegrzewacze parowe żelazne i stalowe	152 p. 8
Przełączniki drążkowe i olejowe	169 p. 15
Przewodniki elektryczne izolowane	156 p. 11
Przetwornice wszelkie	167 p. 38

Przybory piśmienne, rysunkowe, do kreślenia i malarskie 216

Przyciski gruszkowe (elektr.) iścienne 169 p. 26

Przyrządy do podnoszenia ciężarów 167 pp. 7 i 8

Przyrządy do radjostacyj 169 p. 29

Przyrządy do tablic rozdzielczych 169 p. 15

Przyrządy elektryczne do ogrzewania i gotowania 169 p. 17

Przyrządy elektryczne i elektrotechniczne 169 p. 15

Przyrządy elektryczne laborator. i pomiarowe . . . 169 p. 19

Przyrządy roentgenowskie i elektromedyczne . . 169 p. 25

Psychiometry . . . 169 p. 4

Radjatory z żel. lanego nieobrobione 150 p. 3

Radjatory żelazne 167 p. 37

„ żeliwne 167 p. 36

Regulatory elektryczne 169 p. 15

Rezerwoary kotlar-
skie z żelaza i
stali 152 p. 1

Rondelki elektryczne 169 p. 17

Ropa naftowa . . . 84 p. 1

Rozdzielcze tablice, skrzynki, szafy 169 p. 15

Rozetki elektrycz. 169 p. 22

Rozgałęźniki elektryczne 169 p. 22

Rozpylacze (armatura) 167 p. 30

Rozruszniki elektryczne 169 p. 15

Rozwiertniki stalowe 161 p. 3

Rtęć 145

Rurki do łączenia aparatów (z masy kam.) 73 p. 3

Rurki do prąźnic 167 p. 35

„ izolacyjne . 169 p. 22

„ z gumelastyki twardej . . 88 p. 2

Ruszt mechaniczne 152 p. 3

Rygle żelaz. i stalowe 140 p. 1

Rzemienie napędne okrągłe 2 p. 5d

Samochody 173 pp. 8, 9, 10

„ części 173 pp. 11 i 17

Silniki elektryczne 167 p. 38

„ powietrzne 167 p. 9

„ spalinowe . 167 p. 9

Skóry pasowe . 55 pp. 1 i 2

Skrzynki kotłowe sekcjalne 152 p. 5

Skrzynki rozdzielcze (elektr.) . . 169 p. 15

Słupy telegraficz- ne nasyczone (im- pregnowane) . . .	58 p. 2
Słupy telegraficz- ne zwykłe	58 p. 1c
Smary stałe	85 p. 4
Smoczki (armatu- ra)	167 p. 30
Smoki do pomp . .	167 p. 30
Spektroskopy . . .	169 p. 1
Spinacze z miedzi i z jej stop. . . .	156 p. 10
Spinacze żelazne i stalowe	156 p. 8
Sprężarki (kom- presory)	167 p. 9
Sprzączki z drutu miedzianego i in. metali	156 p. 10
Sprzączki z drutu żelaznego i sta- lowego	156 p. 8
Sprzęgła (transmi- sje)	167 p. 34
Stal wszelka	140
Stukawki telegra- ficzne	169 p. 27
Surowiec żelaza (surówka)	139
Suwaki miernicze .	169 p. 13
Suwnice mostowe .	167 p. 8
Szafy rozdzielcze (elektr.)	169 p. 15
Szczotki techniczne	46 p. 2c
Szelak	87 p. 1
Szlifierki z napę- dem elektr. . . .	167 p. 38
Sznurki azbestowe	69 p. 5
Sztaby lane alumi- njowe	143 p. 2

Sztaby aluminjowe	143 p. 1
„ miedziane	143 p. 5
„ mosiężne i z innych stopów	143 p. 5
Sztaby nikłowe . .	143 p. 2
„ z metali nieszlachetnych .	143
Szyny aluminjowe	143 p. 3
„ kolejowe	140 pp. 3, 4
„ miedziane .	143 p. 4
„ mosiężne .	143 p. 5
„ nikłowe . .	143 p. 4
„ stalowe	140 pp. 3, 4
„ tramwajowe	140 p. 5
„ z metali nie- szlachetnych . .	143 p. 4
Szyny żelazne .	140 pp. 3, 4

Śrubki z miedzi	156 p. 10
Śruby	153 p. 5
Śrutowniki	167 p. 46
Świdry	161 p. 3
„ żelazne i stalowe	161 p. 3
Świece	53
„ do silników spalinowych . . .	169 p. 15
Świece z węgla . .	71 p. 5

Tablice rozdziel- cze	169 p. 15
Tabliczki elektry- czne rozgałęźne	169 p. 22b
Tabliczki szyfrowe	66 p. 7
Tachometry	169 p. 1
Taśmy izolacyjne, gumowe i gumo- wane	88 p. 1c
Telegraficzne apa- raty (klopfery) .	169 p. 27

- Tendry 167 p. 2
 Termometry 169 p. 4
 Transformatory . . 167 p. 38
 Transmisje 167 p. 34
 Trójkątники (do instal. elektr.) . . 169 p. 22
 Tulejki porcelanowe 76 p. 7
 Turbiny parowe . . 167 p. 16
 „ spalinowe 167 p. 16
 „ wodne . . 167 p. 6

 Vacuummetry . . . 169 p. 1
 Vacuum-pompy . . 167 p. 9

 Wagony kolei konnych 174 p. 3
 Wagony kolejek wąskotorowych towarowe 174 p. 4
 Wagony kolejowe, bagażowe 174 p. 2
 Wagony osobowe . 174 p. 2
 Wagony parowe, spalinowe i elektryczne 167 p. 3
 Wagony pocztowe 174 p. 2
 „ restauracyjne 174 p. 2
 Wagony salonowe 174 p. 2
 „ sanitarne 174 p. 2
 „ specjalne (chłodnie, warsztatowe i t. p.) 174 p. 1
 Wagony sypialne 174 p. 2
 „ towarowe 174 p. 1
 „ tramwai elektr. 174 p. 3
 Wały transmisyjne (pędnie) 167 p. 34

 Wattomierze 169 p. 19
 Wciągarki przesuwne 167 p. 7
 Wciagi 167 p. 7
 Wentylatory . . . 167 p. 12
 Wentyle (zawory) 167 p. 30
 Węglarki (wozy kolejowe) 174 p. 1a
 Węgłe do elementów 71 p. 5
 Wielokrażki do lin 167 p. 7
 Wiertarki elektryczne 167 p. 38
 Wiertła spiralne (świdry) 161 p. 3
 Wiórki żelazne i stalowe do czyszczenia, użytku domowego i celów technicznych 142 p. 1
 Wodne turbiny . . 167 p. 6
 Wodociągowa armatura 167 p. 30
 Wodomierze 169 p. 2
 Woltomierze . . . 169 p. 19
 Wyłączniki 169 pp. 15 i 22
 Wyroby porcelanowe dla celów elektrotechnicz. i laboratoryjnych 76 p. 7
 Wyroby z węgla elektrotechn., prasowane 71 p. 5
 Wyroby z żelaza lanego (żeliwne) 150
 Wyroby z żeliwa kowalnego (kuto-lanego) 151 p. 1

Wyroby żelazne i stal. kotlarskie	152
Wyroby żelazne i stalowe nieobrobione	151
Wyroby żelazne i stalowe obrobione	153
Wyroby żelbetowe	74 p. 8
<i>Zaciski niemon-</i> <i>towane do celów</i> <i>laboratoryjn. i e-</i> <i>lektrotechniczn.</i>	76 p. 7a
Zasuwy (armatury)	167 p. 30
Zawory (wentyle)	167 p. 30
Zbiorniki żelazne i stalowe	152 p. 1
Zębate koła (transmisje, pędnie)	167 p. 34
<i>Żarówki</i>	169 p. 20
Żebrowe rury	167 p. 36
Żelazka elektryczne do prasowania	169 p. 18
Żelazne radiatory	167 p. 37
Żelazo	140
„ części kotłów surowe	150 p. 3
Żelazo, drut	155 p. 1
„ dźwigary	152 p. 1
„ ekonomizery	152 p. 3
Żelazo kotlarskie	152 p. 1
„ kształtki	150 p. 2
„ kuto-lane	151 p. 1
„ lane (żeliwo)	150 p. 1
Żelazo łańcuchy	153 i 156
„ łączniki do rur	152 p. 7

Żelazo podkładki do szyn	140 p. 4
Żelazo podkładki do śrub	153 p. 6
Żelazo pręty druciane	155 p. 1
Żelazo profilowe	140 pp. 4 i 7
Żelazo przegrzewacze par.	152 p. 3
Żelazo radiatory nieobrobione	150 p. 3
Żelazo radiatory obrobione	167 p. 37
Żelazo rezerwoary	152 p. 1
„ rury (cynkow., cynowane, dwumetalowe, fa-liste, fasonowe, gięte, gładkie, lane, malowane, niklowane, proste ze sztucerami, że-browe)	152 i 150
Żelazo ruszty mechaniczne	152 p. 3
Żelazo skrzynie	152 p. 1
„ surowiec	139
„ szyny kolejowe	140 pp. 3 i 4
Żelazo szyny tramwajowe	140 p. 5
Żelazo śruby	153 p. 5
Żelazo taśmowe	140 p. 8
„ walce nieobrobione	150 p. 4
Żelazo wyroby kotlarskie	152
Żelazo wyroby kute	151 p. 3
Żelazo wyroby kute surowe	151
Żelazo wyroby kute tłoczone	151 p. 3

Żelazo wyroby ku- te wyciskane . . . 151 p. 3	Żelazo wyroby z dodatkiem drze- wa, miedzi 153 p. 1
Żelazo wyroby ob- robione 153 p. 1	Żelazo zbiorniki . . 152 p. 1
Żelazo wyroby po- lerowane 153 p. 1	Żeliwna armatura 167 p. 30
Żelazo wyroby szli- fowane 153 p. 1	Żeliwne części do ogrzewania obro- bione 167 p. 36
Żelazo wyroby to- czone 153 p. 1	Żórawie bramiaste i obrotowe 167 p. 8
	Żyrandole . 149 pp. 7, 10 i 11

ZAKAZY PRZYWOZU TOWARÓW.

Przejęciowe zakazy przywozu towarów są oparte na ustawie z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. Ust. Nr. 80, poz. 777) w przedmiocie uregulowania stosunków celnych. Listy towarów, zabronionych do przywozu, były ogłaszane czterokrotnie, a mianowicie:

1) — rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 19 sierpnia 1924 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 81/1924, poz. 783). Lista ta obowiązuje na okres od dn. 31/VII 1924 r. do odwołania;

2) — rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 17 czerwca 1925 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 61/1925, poz. 430). Lista ta obowiązuje na okres od dn. 27/VI 1925 r. do odwołania;

3) — rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 11 lipca 1925 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 69/1925, poz. 486). Lista ta obowiązuje na okres od dn. 17/VII 1925 r. do odwołania;

4) — rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 23 września 1925 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 102/1925, poz. 719). Lista ta obowiązuje na okres od dn. 15/X 1925 r. do odwołania.

Poniżej zamieszczony wyciąg w zastosowaniu do potrzeb elektrowni tych towarów, które rozporządzeniami Rady Ministrów zostały zakazane do przywozu.

poz. 76. — Wyroby porcelanowe;

poz. 88 pp. 1, 2, 4 i 5. — Półfabrykaty i wyroby z gumy, oprócz wyrobów, wymienionych w pp. 3 i 6;

poz. 152 p. 1. — Wyroby kotlarskie: zbiorniki, rezerwoary, konstrukcje żelazne, dźwigiary mostowe, baseny, skrzynie i t. p. wyroby z blachy żelaznej i stalowej, prócz wymienionych w poz. 154;

poz. 152 p. 2. — Kotły parowe nierurkowe, również z przegrzewaczami;

poz. 152 p. 3. — Kotły parowe rurkowe, również z przegrzewaczami, podgrzewacze, nawet z rurami żeliwnymi, ruszty mechaniczne;

poz. 152 p. 5. — Skrzynki sekcjalne kotłów wodno-rurkowych;

poz. 152 p. 6. — Części kotłowe, osobno niewymienione, jako to: dna wygięte, siódła do kotłów sekcjalnych, nasady, zamykadła wszelkich typów, pokrywy włączowe i t. p.;

poz. 152 p. 7, równ. uwagi 1 i 2, o ile odnoszą się do tego punktu. — Rury o osi prostej, również gwintowane, rury płuczkowe (t. zw. żerdzie) — wszystko chociażby z przymocowanymi łącznikami lub kołnierzami; łączniki do rur obrobione i nie; zakończenia oraz wszelkie kształtki do rur;

poz. 167 p. 34. — Pędnie (transmisje), prócz łożysk kulkowych i rolkowych, bez płyt podstawowych i konsol;

poz. 169 p. 9 — Maszyny do pisania i do liczenia oraz ich części.

ZEZWOLENIA NA PRZYWÓZ ZAKAZANYCH TOWARÓW.

Podania o udzielenie zezwolenia na przywóz towarów zakazanych, adresowane do Ministra Przemysłu i Handlu, należy składać za pośrednictwem jednej z następujących organizacji społeczno-gospodarczych: Izby Handlowo-Przemysłowej (w tem Izba Gdańska), Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, Stowarzyszenie Kupców

Polskich, Centrala Związku Kupców, Zjednoczenie Polskich Kupców i Przemysłowców w Gdańsku, Zjedn. Pol. Stowarzyszeń Spożywców, Związek Polskich Organizacji Rolniczych, Polski Związek Organizacji Kółek Rolniczych, Związek Polskich Zrzeszeń Ogrodniczych. Podania winny być składane na **specjalnych** blankietach i powinny zawierać następujące dane: firmę i adres petenta, nazwę towaru (i możliwie odnośną pozycję taryfy celnej), o przywóz którego chodzi, kraj pochodzenia, wagę towaru (w kg.) i wartość (w zł.), przeznaczenie towaru w kraju, miejsce, gdzie towar znajduje się, komorę celną, gdzie ma być dokonana odprawa celna, informacje o tem, w jakim stopniu towar został opłacony, Poza tem, aby uniknąć późniejszych zapytań dodatkowych, pożądanem jest dołączenie do podania: faktur, rachunków, korespondencji, umów, frachtów, zawiadomień pocztowych (przy przesyłkach pocztowych) etc., słowem wszelkich dokumentów, pozwalających bliżej poznać daną transakcję. Na podaniu nakleja się markę stempłową 2 zł., zaś na każdym z załączników — po 40 gr.

Podania są rozpatrywane przez Centralną Komisję Przywozową, funkcjonującą przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu, która to Komisja dokonywa podziału kontyngentów przywozowych. W rezultacie decyzji Komisji pozwolenia przywozu są wydawane przez Wydział Obrotu Towarowego Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

ULGI CELNE.

Udzielanie ulg celnych normuje rozporządzenie ministrów Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 23 lipca 1926 roku (Dz. Ustaw Nr. 74 poz. 430). Przy przywozie maszyn i aparatów niewyrabianych w kraju, o ile stanowią część składową nowoinstalowanych kompletnych urządzeń oddziałów zakładów przemysłowych, stosowane jest cło ulgowe, wynoszące 20% cła normalnego.

Minister Skarbu w porozumieniu z ministrem Przemysłu i Handlu orzeka, które maszyny i aparaty odpowiadają powyższej definicji.

Ważność już wydanych pozwoleń Ministerstwa Skarbu na podstawie § 1 rozporządzenia z dnia 4 marca 1926 r. o ulgach celnych zostało prolongowane do dnia 30 września 1926 r. a pozwolenia, wydane na podstawie rozporządzenia z dnia 7 kwietnia 1926 roku zostały prolongowane do dnia 31 grudnia 1926 roku.

Za towary, które na podstawie ostatniego rozporządzenia o ulgach celnych (Dz. Ust. Nr. 14 poz. 430) mogłyby korzystać z ulg celnych, lecz które zostaną ocłone w czasie od dnia 1 sierpnia 1926 r. do dnia 31 grudnia 1926 r. bez zastosowania ulg celnych, może być zwrócona różnica należności między cłem normalnem a ulgowem, o ile tożsamość maszyn i granatów zostanie stwierdzona przy oczeniu.

Rozporządzenie o ulgach celnych obowiązywać ma do 31 grudnia 1926 roku.

DZIAŁ ÓSMY.

PODATKI I OPŁATY STEMPOWE.

	str.
1. Podatek przemysłowy	481
2. Podatek dochodowy	483
3. Opłaty stempowe	487
4. Podatek komunalny	488

**Aparaty telefonowe, łącznice
zwykłe i automatyczne**

wszelkich typów i systemów

**Aparaty i stacje odbiorczo-
nadawcze dla radio**

**Kable obołowane. Przewo-
dniki i sznury. Akumula-
tory żelazo-nikłowe „Nife”**

**WSZELKIE MATERJAŁY INSTALACYJNE DLA
PRĄDÓW SŁABYCH**

„ERICSSON”

POLSKA AKCYJNA SPÓŁKA ELEKTRYCZNA

WARSZAWA

Al. Ujazdowskie 47 (dom własny)

Adres telegraficzny

„Ericsson Warszawa”

DZIAŁ VIII.

PODATKI I OPŁATY.

Informacje w opracowaniu adwokata
A. Chelmońskiego, posła na Sejm.

PODATEK PRZEMYSŁOWY.

Państwowy podatek przemysłowy jest pobierany obecnie na mocy ustawy z dn. 15 lipca 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 70, poz. 550) i rozporządzenia wykonawczego do wspomnianej ustawy z dn. 8 sierpnia 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 82 poz. 560) — w formie świadectw przemysłowych i w postaci podatku od obrotu. Świadectwa przemysłowe winny być nabywane we właściwej kasie skarbowej w miesiącach listopadzie i grudniu roku poprzedzającego rok podatkowy. Kategorie świadectw przemysłowych dla przedsiębiorstw przemysłowych zależne są od ilości zatrudnionych robotników. Niektóre jednak rodzaje przedsiębiorstw, a w tej liczbie elektrownie są zaliczane do III kategorii bez względu na ich rozmiary. Wysokość opłaty za świadectwa przemysłowe uzależnione jest od klasy miejscowości. Jednocześnie z należnością za świadectwa przemysłowe pobierane są w kasach skarbowych podatki na rzecz związków komunalnych do wysokości 30%, na rzecz Izb Handlowych i Przemysłowych oraz Rzemieślniczych — do wysokości 15% — i na rzecz szkół zawodowych — do wysokości 25% ceny świadectwa. Dodatkowe opłaty nie mogą przekraczać 70% opłat na rzecz skarbu.

Podatek od obrotu wynosi 2% od obrotu z wyjątkami następującymi: a) 1% pobierany jest od obrotów osiągniętych przez

przedsiębiorstwa przemysłowe ze sprzedaży wydobytych surowców lub wyprodukowanych towarów, o ile artykuły te zostały nabyte również przez przedsiębiorstwa przemysłowe, przerabiające je — względnie zużywające — w prowadzonym przemyśle:

b) $\frac{1}{2}\%$ — od obrotów dokonanych artykułami pierwszej potrzeby oraz surowcami niezbędnymi do rozwoju rolnictwa i przemysłu krajowego przez przedsiębiorstwa handlowe przy sprzedaży hurtowej, przez przedsiębiorstwa skupu zawodowego, jak również przez samoistne przedsiębiorstwa wykonywania dostaw!

c) 1% od obrotów przedsiębiorstw, prowadzących detaliczną lub drobną sprzedaż artykułów spożywczych pierwszej potrzeby.

W chwili obecnej Związek Elektrowni czyni zabiegi w Ministerstwie Skarbu celem zaliczenia energii elektrycznej do artykułów pierwszej potrzeby. O wyniku starań członkowie Związku powiadomieni będą specjalnym okólnikiem. Termin płatności podatku wymierzonego dla przedsiębiorstw obowiązanych do publicznego składania rachunków upływa w 14 dni, licząc od dnia następnego po doręczeniu zawiadomienia o wysokości wymierzonego podatku. Odwołanie od wysokości nałożonego podatku składać należy na ręce władzy, która wymierzyła podatek. Termin do wnoszenia odwołań pokrywa się z terminem płatności podatku.

Jednocześnie z państwowym podatkiem obrotowym pobierany jest na rzecz związków samorządowych dodatek do wysokości $\frac{1}{4}$ części podatku państwowego. Wysokość tego podatku ustalana jest przez władze skarbowe.

Od państwowego podatku przemysłowego zwolnione są — między innymi — przedsiębiorstwa użyteczności publicznej prowadzone przez związki samorządowe we własnym zarządzie i na własny rachunek, w tej liczbie elektrownie.

Przedsiębiorstwa handlowe, zaliczone do I i II kategorii i przedsiębiorstwa przemysłowe zaliczone do pierwszych pięciu kategorii obowiązane są po upływie każdego roku kalendarzowego najpóźniej w terminie do 15 lutego roku następnego złożyć pisemne zeznania o obrocie, osiągniętym w ubiegłym roku kalendarzowym.

Przedsiębiorstwa wymienione powyżej oraz wszystkie przedsiębiorstwa obowiązane do sprawozdań publicznych obowiązane są po upływie każdego miesiąca kalendarzowego wpłacić do kasy skarbowej zaliczki na podatek przemysłowy w wysokości podatku przypadającego od obrotu, osiągniętego w ubiegłym miesiącu.

W stosunku do elektrowni mniejszych mieć należy na względzie postanowienie § 100 powołanego wyżej rozporządzenia wykonawczego do ustawy, w myśl którego elektrownie, obsługujące nieznaczną ilość konsumentów, urządzone prymitywnie lub prowadzone ubocznie przy innych zakładach, jak np.: przy tartakach, młynach i t. p. mogą być zaliczone do tej kategorii przedsiębiorstw przemysłowych, jaka odpowiada ilości zatrudnionych w elektrowni robotników. Przepis ten jest zupełnie słuszny, gdyż istotnie wykupywanie świadectw III kategorii dla mniejszych elektrowni jest zupełnie niemożliwe. Niestety, postanowienia powyższe są zbyt rozciągliwe. Związek Elektrowni opracował przeto projekt zróżniczkowania świadectw w stosunku do wielkości przedsiębiorstwa. Są szanse, że projekt ten przy zapowiadanej zmianie ustawy o podatku przemysłowym znajdzie się w ustawie. Zaznaczyć dalej należy, że zgodnie z przytoczonymi wyżej postanowieniami ustępu a art. 7 ustawy energia elektryczna dostarczana zakładom przemysłowym jest obciążona 1% podatkiem obrotowym.

PODATEK DOCHODOWY.

Podatek dochodowy normowany jest obecnie ustawą, której tekst obowiązujący ogłoszony został przy rozporządzeniu Ministra Skarbu z dn. 30 kwietnia 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 58, poz. 411). Jest to ustawa z r. 1923 znowelizowana ustawami z dn. 10 stycznia 1924 r. i z dn. 18 marca 1925 r.

Na mocy tych noweli ustawa o podatku dochodowym została rozciągnięta na cały obszar Rzeczypospolitej, poczynając od dnia 1 stycznia 1924 r. Kwota dochodu rocznego, rozpoczynająca obowiązek podatkowy, ustalona została na sumę przekraczającą 1500 zł.

Dla spółek akcyjnych doniosłe znaczenie ma przepis, że do zysków bilansowych zalicza się te kwoty pensji i wszelkiego rodzaju wynagrodzenia osób, biorących czynny udział w przedsiębiorstwach i zarazem wchodzących do składu zarządu, rad nadzorczych, komitetów dyskontowych i komisji rewizyjnych w charakterze członków lub ich zastępców oraz osób upoważnionych do samodzielnego prowadzenia całego przedsiębiorstwa, które przekraczają sumarycznie 10% od kapitału zakładowego, a przy kapitale do 500.000 zł. — 15% od kapitału zakładowego. Przy kapitale zakładowym od 500.0000 zł. do 750.000 zł. dopuszczalne jest potrącenie z tego tytułu kwoty do 75000 zł. W wypadkach szczegółowo uzasadnionych Minister Skarbu władny będzie granice powyższe rozszerzyć (art. 21 ustawy). Za kapitał zakładowy uważa się kapitał akcyjny, udziałowy, składkowy i inne tym podobne kapitały. Kapitałem zakładowym przedsiębiorstw należących do towarzystw i spółek zagranicznych, których zarządy znajdują się poza obszarem Rzeczypospolitej, jest suma tego kapitału, przeznaczona dla operacji na obszarze Rzeczypospolitej (art. 5 Rozp. Wyk. M. S., Dz. Ust. Nr. 49/25, poz. 338). Pod pojęciem pensji i wynagrodzeń nie podpadają wynagrodzenia procentowe, podlegające specjalnemu podatkowi od tantjem.

Przy stosowaniu powyższych ograniczeń należy — o ile chodzi o rok podatkowy 1925 r. — przyjmować za podstawę kapitał zakładowy, figurujący w bilansie otwarcia, sporządzonym na zasadzie rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z dn. 25 czerwca 1924 r. o bilansowaniu w złotych — przy uwzględnieniu ustawy z dn. 22 grudnia 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 6 ex 1926 r. poz. 30).

Ustawa zastrzega, iż do stawek państwowego podatku dochodowego nie mogą być ustanawiane dodatki na rzecz związków komunalnych — za wyjątkiem b. dzielnicy pruskiej i górnośląskiej części województwa śląskiego.

W sprawie sposobu wymiaru podatku ustawa postanawia, że ustalanie podlegającego podatkowi zysku wszystkich towarzystw i zakładów obowiązanych do publicznego składania ra-

chunków i wymiar podatku tym towarzystwom i zakładom uskuteczniają te władze wymiarowe, które wyznaczy Minister Skarbu z tem jednak, że wymiaru podatku dla spółek akcyjnych dokonywać będzie Izba Skarbowa. W myśl rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 36 kwietnia 1925 r. Izby Skarbowe uskuteczniają wymiar podatku wszystkim spółkom akcyjny oraz tym wszystkim towarzystwom i zakładom obowiązany do publicznego składania rachunków, których kapitał zakładowy przekracza kwotę 100,000 zł. — pozostałe towarzystwa podlegają opodatkowaniu przez Komisję szacunkową dla spraw podatku dochodowego.

Art. 100 ustawy postanawia, że za grzywny i kary pieniężne nałożone na pełnomocnika ułatnika odpowiada płatnik z nim solidarnie.

Do chwili obecnej wydane zostały następujące rozporządzenia wykonawcze do ustawy z dn. 14 maja 1921 — Dz. Ust. Nr. 48, poz. 298; z dn. 22 kwietnia 1922 r., Dz. Ust. Nr. 35, poz. 301; z dn. 5 kwietnia 1923 r.—Dz. Ust. Nr. 40, poz. 278; z dn. 15 lutego 1924 r. — Dz. Ust. Nr. 19, poz. 193; z dn. 30 kwietnia 1925 r. — Dz. U. Nr. 49, poz. 338. •

W stosunku specjalnie do elektrowni, przechodzących po upływie terminu uprawnienia względnie wygaśnięciu umowy koncesyjnej *bezpłatnie* na rzecz państwa lub ciał samorządowych przy obliczaniu podatku dochodowego okoliczność ta winna znaleźć swe uwzględnienie przy stosowaniu art. 21 ustawy i § 43 cytowanego wyżej rozporządzenia wykonawczego z d. 14 maja 1921 r.

W myśl tych postanowień przy obliczaniu dochodu osób prawnych za dochód podlegający opodatkowaniu uważa się zyski bilansowe, przyczem między innymi „za zyski bilansowe uważa się również sumy przeznaczone na umorzenie długów lub kapitału zakładowego, na ulepszenie lub rozszerzenie przedsiębiorstwa...” (art. 21 ustawy). Za przeznaczone na ulepszenie lub rozszerzenie przedsiębiorstwa uważa się te sumy, które nie służą do pokrycia bieżących kosztów przedsiębiorstwa w do-

tychczasowym rozmiarze, lecz które zostały wyłożone na urządzenie i zakłady w celu osiągnięcia wyższego dochodu lub w celu rozszerzenia rozmiaru ruchu przedsiębiorstwa (§ 43 rozp.).

Postanowienia te są zupełnie zrozumiałe i nie nastroczają żadnych wątpliwości, gdy chodzi o przedsiębiorstwa stanowiące własność przedsiębiorcy i nie obciążone podobnym obowiązkiem przekazania przedsiębiorstwa bezpłatnie na własność innej osoby (tutaj samorządom lub państwu). Przez inwestycje bowiem zwiększa się majątek przedsiębiorcy, gdyż zwiększa się jego wartość likwidacyjna. Tymczasem jasną jest rzeczą, iż w stosunku do przedsiębiorstw omawianego tu rodzaju obciążonych prawem przepadku argument ten nie może być stosowany.

Inwestując w przedsiębiorstwo, przedsiębiorca zwiększa nie swój majątek lecz majątek osoby, na rzecz której bezpłatnie przedsiębiorstwo przechodzi. To też w przedsiębiorstwach tych wartość inwestycji według naszego zdania bądź zupełnie nie powinna być od razu doliczana do dochodu, bądź też winno następować planowe odliczenie według przewidywanej rozbudowy. Nadmienić tu należy, że i pierwotnie zainwestowany kapitał winien być odpowiednio amortyzowany *).

W jaki sposób winny znaleźć w bilansie uwidocznienie ciężary, wynikające z praw samorządu czy państwa?

Pod tym względem mogą być dwa sposoby bilansowania. Bądź można w pasywach uwidoczniać odpowiednią kwotę, stale zwiększającą się tak, iż w okresie przejścia na własność będzie ona równa całkowicie wartości przedsiębiorstwa (rzeczywiście), księgowaną jako prawa koncesjonarza, bądź też można uważać, iż stopniowo zmniejsza się wartość aktywów. W literaturze niemieckiej jeden z najwybitniejszych znawców ekonomii praktycznej, prof. R. Passow, w dziele swem „Die bilanzen der privaten und öffentlichen Unternehmungen 1919, t. II str. 277 specjalnie omawia sprawę bilansów elektrow-

*) Co do tego ostatniego patrz M. Dunajewski i A. Urban: Podatek dochodowy 1925 r., str. 76—77, „...należy od czystego bilansowego zysku odjąć ...5.. w przedsiębiorstwach zaś opartych na koncesji terminowej — odpisy na raty umozniowe własnego kapitału zakładowego”.

ni, gazowni i t. p. przedsiębiorstw, przechodzących bezpłatnie na rzecz koncesjonodawcy (Heimfallunternehmungen), i wypowiada się za pierwszym poglądem, jakkolwiek stwierdza, iż w praktyce stosowany jest również i drugi sposób bilansowania. Wydaje się, że pogląd prof. Passow'a jest słuszny — bardziej odpowiada on zarówno gospodarczej istocie stosunku przedsiębiorstwa, jak i stanowisku prawnemu.

OPLATY STEMPOWE.

Przepisy o opłatach stemplowych, obowiązujące w różnych dzielnicach państwa, zostały ujednoliconie przez nową ustawę o opłatach stemplowych, która wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1927 r. Poniżej podajemy postanowienia mogące mieć szczególniejsze znaczenie dla elektrowni.

A więc przede wszystkim, jeżeli chodzi o opłaty od *umów, zawieranych z odbiorcami na dostawę energii elektrycznej i od rachunków* im wystawionych, to przepisy nowej ustawy przede wszystkim ustalają zasadę, iż jeżeli uiszczona zostanie opłata od umowy, wówczas rachunki już wolne są od opłaty (art. 77, ust. 2).

Tak więc opłata stemplowa od podobnych transakcji winna być uiszczana bądź od umowy, bądź od rachunku, w każdym razie pobierana będzie raz jeden. Opłata stemplowa od umów względnie rachunków wynosi 0,2%.

Nie podlegają tej opłacie umowy i rachunki na sumy, nie przekraczające 20 zł. Wolne są od opłaty stemplowej umowy, zawierane z abonentami, o ile będą one posiadały charakter podpisanych przez jedną tylko stronę (abonenta lub elektrowni) polis lub deklaracji. W tym jednak wypadku w każdym razie opłata musi być uiszczona od rachunku.

Opłata od *pokwitowań* jest stała (nie procentowa) i wynosi 20 gr. od każdego pokwitowania. Wolne są od opłaty stemplowej między innymi pokwitowania, stwierdzające odbiór pism i przedmiotów, których wartość nie przekracza 50 zł, oraz pokwitowania „umieszczone w tekście umowy, której wykonanie stwierdza, oraz umieszczone na rachunkach, a dotyczące na-

leżności stwierdzonej rachunkami..." (art. 137, p. 3). Z tego ostatniego postanowienia wynika, że z punktu widzenia ustawy pokwitowanie na rachunku wolne jest od opłaty stemplowej niezależnie od tego, czy zostały one umieszczone na rachunku jednocześnie z jego wystawieniem, czy też później.

Pełnomocnictwa ulegają zasadniczo opłacie 3 zł. — *Pełnomocnictwa* do odbioru sum pieniężnych, przekraczających 500 zł. (np. wydawane inkasentom) ulegają opłacie 1 zł., poniżej 500 zł. wolne są od opłaty.

Strony mogą się umówić, kto ponosi opłaty stemplowe. W braku takiego postanowienia opłaty ponoszą strony po połowie.

Znacznie obniżona została opłata od zawiązania spółek lub powiększenia kapitału — wynosi ona 2%.

Dla *długoterminowych* umów, zawieranych pomiędzy zakładami wytwarzającymi energję elektryczną i rozdzielającymi ją, znaczenie poważne posiada postanowienie art. 11 ustawy, zgodnie z którym nawet przy umowach zawieranych na przeciąg kilkudziesięciu lat opłata obliczana jest początkowo jedynie tak, jak gdyby umowa trwała lat 5.

Opłata od *podai* wynosi 3 zł. Wolne są od tej opłaty podania „w postępowaniu, przewidzianem w ustawie elektrycznej z d. 21 marca 1922 r.” (art. 141, p. 10).

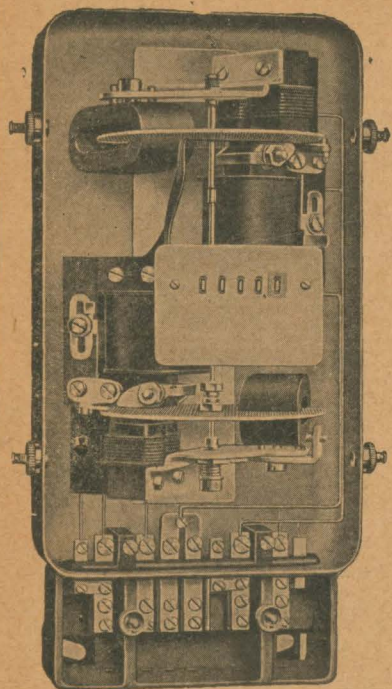
PODATKI KOMUNALNE.

W stosunku specjalnie do elektrowni zaznaczyć należy, że w dalszym ciągu obowiązuje postanowienie ust. 3 art. 12 ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. Ust. Nr. 99, poz. 747), w myśl którego „gminom miejskim wolno pobierać samoistny podatek od oświetlenia elektrycznego i gazowego w lokalach z wyszynkiem alkoholu i w lokalach zabaw, rozrywek i widowisk...” A contrario wynika z tego, że żadne inne podatki od elektryczności przez ciała samorządowe ustanawiane być nie mogą.

DZIAŁ DZIEWIĄTY.

ELEKTROTECHNICY POLSCY.

1. Lista elektrotechników podług alfabetu	str
491 |
|---|------------|
-

LICZNIKI ELEKTRYCZNE
prądu zmiennego i sta-
łego.

URZĄDZENIA taryf pod-
wójnych, potrójnych i
skomplikowanych.

WATOMIERZE przenośne
i dla tablic rozdzielczych.

APARATY dla automa-
tycznego włączania i wy-
łączania prądu.

STACJE dla wzorcowania
i badania liczników.

LANDIS & GYR S. A.

ZUG (SZWAJCARIA)

PRZEDSTAWICIELSTWO NA POLSKĘ
TOWARZYSTWO DLA HANDLU I PRZEMYSŁU

WETTLER i MAKARCZYK

Sp. z ogr. odp.

Warszawa, Hoża 48, tel. 233-33.

POSIADA STAŁE NA SKŁADZIE:

LICZNIKI prądu stałego i zmiennego, wszelkich napięć
i amperaży, zaopatrzone w plomby urzęd-
owego wzorcowania.

Liczniki i transformatorki miernicze Landis & Gyr
wszystkich typów zostały przez Główny Urząd Miar
dopuszczone do legalizacji w Polsce.

DZIAŁ IX

ELEKTROTECHNICY POLSCY.

Do osób, które według posiadanych przez Związek Elektrowni informacji zaliczają siebie do grona elektrotechników polskich, były wysłane karty statystyczne z następującymi pytaniami: imię i nazwisko, gdzie i kiedy ukończył wyższe studia, obecne stanowisko oraz dokładny adres. Nadesłane odpowiedzi stanowiły zasadniczy materiał przy opracowaniu listy elektrotechników.

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
1	Abramson Marceli	Właśc. biura techn „Watt”
2	Altenberg Maurycy	—
3	Ambrożewicz Stanisław	—
4	Ańcuta Stefan	Wykładow. elektr. i ra- djotelegr. w Szkole Morskiej.
5	Arlitewicz Tomasz	Kontroler Przeds. Tramw. w Warszawie
6	Babicki Jan	Właśc. warsztatu elektrotechnicz.
7	Balicki Adam	Kier. Techn. prokurzystą Tow. A. E. G.
8	Baniewicz Tadeusz	Dyr. Zarządu Sp. Akc. Elektr. Kol. Dojazd.
9	Barcz Marjan	—
10	Bardzki Alfred	—
11	Barthel Władysław	Inż. Wydz. Tech. f. „Brown. Boveri”
12	Bassis Benon	Inż. Elektrowni Warszawskiej
13	Batkowski Stefan	Kier. Wydz. Instal. i prokur. Łódzk. Tow. Elektrycz.
14	Bereszko Ignacy	—
15	Bereszko Michał	Inż.-akwiz. Oddz. Sosnow. Polsk. Zakł. „Siemens”
16	Bereza Jerzy	—

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Łódź, Pr. Narutowicza 12, t. 9-78	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1908
Lwów, Nabielaka 37-a	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1901
Grudziądz, Długa 24	—	—
Tczew, Hallera 10	Petersburg Politechnika	1915
Warszawa, Wilcza 65 m. 11	Karlsruhe Politechnika	1902
Warszawa, Chmielna 63, t.280-32	Paryż Inst. Elektrotechn.	1913
Kraków, Wybickiego 1, 4	Wiedeń Politechnika	1914
Warszawa, Wilcza 47 m. 7, t. 22-60	Warszawa Politechnika	1905
Warszawa, Oboźna 9	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1911
—	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1912
Warszawa, Marszałkow- ska 38 m 4	Nancy Inst. Elektrotechn.	1912
Warszawa, Chmielna 55 m. 2, t. 223-18	Darmstadt Politechnika	1901
Łódź, Targowa 1	Brunświk Politechnika	1904
Maczki, kop. Niemce	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1908
Będzin, Małachowskiego 6	Warszawa Politechnika	1922
Katowice, Krakowskie Przedmieście 11	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1913

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
17	Bergman Piotr	Współwłaśc. fir. B-cia S. P. Bergman
18	Bergman Stefan	Współwłaśc. fir. B-cia S. P. Bergman
19	Berliner Edward	Nacz. Wydz. Przeds. Miejsk. m. Łodzi
20	Berson Lucjan	Dyrektor fabr. żarówek „Żareg”
21	Berson Zygmunt	Zastęp. naczeln. wydz. Elektr. Min. R. Publ.
22	Bethge Ludwik	Dyr. Gazow., Elek-ni i Wodociąg.
23	Białkowski Edward	Dyr. Polsk. Zakł. „Siemens” Sp. Akc.
24	Białopiotrowicz Ignacy	St. Elektrotech. Dyr. Wileń. P. K. P.
25	Bieliński Kazimierz	Inż. Elek-ni Obwod. „Pomorze”
26	Bieliński Stanisław	Dyr. Elek-ni Miejsk. w Krakowie
27	Bieńkiewicz Józef	Inż. Polsk. Zakł. „Siemens” w Sosnowcu
28	Bigalke Jan	Kier. Oddz. Łódzk. Pols. Zakł. „Brown Boveri”
29	Bilek Franciszek	Inż. f. „The Power and Traction Finance C-y”
30	Birencweig Wacław	Współwłaśc. biura tech. „Technika”
31	Biskupski Franciszek	Kierownik firmy „Elektrotechnik” T. z. o. p.
32	Bizoń Mieczysław	Inż. Oddz. Elektrotechn. Dozoru Kot. Par.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Kraków, Długa 34, t. 21-31	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1917
Warszawa, Żórawia 33, t. 272-74	Zurych Politechnika	1912
Łódź, Piramowicza 5, t. 18-12	Tuluza Inst. Elektrotech.	—
Lwów, Lwowskich Dzieci l. 25, t. 6-40	Charlottenburg Politechnika	1920
Warszawa, Czackiego 6 m. 15	Politechniki Ryga	1895
Leszno, Poniatowskiego 14, t. 47.	Darmstadt Hainichen Szkola średnia	1896
Warszawa, Kopernika 33, t. 40-33	Leodjum Inst. Elektrotech.	1903
Baranowicze	Petersburg Inst. Elektrotech.	1907
Gdańsk, Neugarten 11, t. 23-11	Gdańsk Politechnika	1924
Kraków, Dajwór 27, t. 21-39	Karlsruhe Politechnika	1898
Dąbrowa Górnicza Koszelew Ambulans	Zurych, Politechnika Charków, Inst. Techn.	1904
Łódź, Wulczańska 91 m. 38, t. 33-80	Karlsruhe Politechnika	1908
Warszawa, Koszykowa 20, t. 305-65.	Leodjum Inst. Elektrotech.	1910
Łódź, Przejazd 40, t. 14-37	Darmstadt Politechnika	1905
Poznań, św. Marcina 62, t. 31-08	Hannover Technikum	1878
Katowice, Młyńska 22	Charlottenburg Politechnika	1911

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
33	Bładowski Stanisław	Oddz. Kabl. Miejsk. Zakł. Elektrycz. we Lwowie
34	Blay Jerzy	Zarządzający Elektr. Okręg. w Sosnowcu
35	Błędowski Eugenjusz	Współwłaśc. Biura elektr. inż. E. Błędowski i S. Białowiejski
36	Blum Leon	Tow. Akc. „Wagon”
37	Blum Tadeusz	Dyr. Tow. „Strem”
38	Bobiński Jerzy	Kier. Wydz. Elektr. Wojsk. Wytwór. Amunicji
39	Bobr Witold	Wice-dyr. Depart. Kolei Dojazd.
40	Boj Marjan	Inż. Ruchu elek-ni f. „Premier”.
41	Bolkowski Edward	Właśc. Biura elektro-techn.
42	Bollman Ludwik Marcelli	Właśc. Biura elektro-techn.
43	Borejko Kazimierz	Inż. Stow. Doz. Kotłów
44	Boye Józef	Właśc. Biura elektro-techn.
45	Brokman Władysław	Dyr. Powsz. Tow. Elektr. A. E. G.
46	Brudnicki Antoni	Inż. Elekt-ni w Łodzi
47	Brzozowski Julian	Nacz. Biura budowy kolei dojazd. m. Łodzi.
48	Bujnicki Ignacy	Dyr. Elek-ni Miejsk. w Kaliszu.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Lwów, św. Józefa 6, t. 20-25	Lwów Politechnika	—
Będzin, Elek-nia, t. Sosnowice 54	Darmsztadt Politechnika	1907
Warszawa, Żórawia 27, t. 28-30	Tuluza Inst. Elektrotech.	1911
Ostrów, Droga Wrocław	Leodjum Inst. Elektrotech.	1913
Warszawa, Hoża 39 m. 4, t. 120-00	Leodjum Inst. Elektrotech.	1908
Skarżysko, ziemia Radomska	Petersburg Inst. Elektrotech.	—
Warszawa, Marszałkow- ska 97-a m. 15.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1907
Borysław, Elek-nia t. 32 i 136.	Wiedeń Politechnika.	1911
Łódź, Prez. Narutowi- cza 36, t. 14-38.	Friedberg Szkola techniczna.	1907
Warszawa, Hortensja 1 m. 18, t. 90-25.	Ilmenau Technikum.	1909
Łódź, Gdańska 64 m. 11.	Petersburg Inst. Technolog.	1916
Warszawa, Chłodna 19, t. 36-89.	Mitwajda Technikum.	1910
Warszawa, Polna 58, t. 210-12.	Darmsztadt Politechnika.	1905
Łódź, Targowa 1.	Warszawa Politechnika.	1922
Łódź, Napiórkowskie- go 42.	Karlsruhe Politechnika.	1912
Kalisz, al. Józefiny 2, t. 27.	Petersburg Politechnika.	1917

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
49	Burakiewicz Wincenty	—
50	Bürgel Włodzimierz	Inż. akwiz. Polsk. Zakł. „Siemens”.
51	Byszewski Władysław	Prokur. Powsz. Tow. Elektrycz.
52	Cegielski Aleksy	Reprez. szwedzk. firm elektrotechn.
53	Chądryński Aleksander	Dyr. Radomsk. Tow. Elektrycz.
54	Chełmiński Ludwik	Nacz. Dyr. Państw. Wy- twórni apar. telegr. i te- lefonicznych.
55	Chmielewski Marjan	Kier. warszt. kolej. Kraków-Płaszów.
56	Chrzanowski Kazimierz	St. Ref. M. K.
57	Cieślewski Wacław	Kier. Krak. Oddz. zakł. Pol. „Ganz” S. A.
58	Ciszewski Jerzy	Kier. Tech. Sosnow. Oddz. Powsz. Tow. Elektr.
59	Czajkowski Leszek	Kier. Biura Stoczn. Gdańsk, we Lwowie.
60	Czaplicki Tadeusz	Radca techn. Urzędu Patent. Rz. P.
61	Czechowicz Bolesław	St. Ref. M. K.
62	Czerwiński Władysław	Kier. Biura ruchu fabr. „Pocisk”
63	Czyż Władysław	Kier. Działu instal. Pol. Tow. Elektrycz.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
	Warszawa Politechnika.	1925
Łódź, Konstantynowska 22 m. 6, t. 36-45.	Petersburg Politechnika.	1920
Warszawa, Polna 66 m. 31, t. 207-46.	Warszawa Politechnika.	1903
Warszawa, Nowowiejska 18 m. 5.	Petersburg	1914
Radom, Długa 16, t. 297.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1908
Warszawa, Grochowska 30, t. 30-00.	Petersburg Inst. Elektrotechn.	1904
	Paryż Inst. Elektrotechn.	1906
Kraków, Łobzowska 6.	Lwów Politechnika.	1914
Warszawa, Nowy Świat 14, t. 127.	Mitwajda Technikum.	1899
Kraków, Łobzowska 8.	Karlsruhe Politechnika.	1911
Sosonowiec, Warszaw- ska 6, t. 76.	Ryga Politechnika.	1902
Lwów, Podleskieg 7, t. 48-88.	Stuttgart Politechnika.	1906
Warszawa, Lwowska 1 m. 5, t. 102-08.	Karlsruhe Petersburg Politechniki.	1910 1911
Warszawa, Wilcza 72 m. 5.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1912
Warszawa, Praga Sta- lowa 4 m. 8.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1919
Warszawa, Smolna 19 m. 6, t. 220-40.	Petersburg Politechnika.	1907

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
64	Dąbrowski Czesław	Inż. Wydz. sprawdz. instal. elek-ni
65	Danilewski W.	—
66	Dauter Mieczysław	Inż. Warsz. Stow. Dozor. Kotł. par.
67	Decjusz Jerzy	
68	Dederko Marjan	Właśc. Zakł. Fotogr.
69	Dekański Stefan	Inż. elek-ni warszt. Główn. Kolej.
70	Demel Wacław Tadeusz	Inż. elektr. Tow. naft. „Galicja”
71	Demlowa Jadwiga	—
72	Dietrich Stanisław	Prokur. i Kier. techn. Oddz. Polsk. Zakł. „Siemens”
73	Dobrowolska M.	—
74	Dobrowolski Włodzi- mierz	Wice-dyr. Gen. Dyr. Poczt. i Telegr.
75	Dobrowski Ignacy	Inż. w Pol. Tow. Ra- djotechn. „P. T. R.”
76	Dobrowski Konstanty	Major Wojsk Polskich
77	Dolatowski Augustyn	Dyr. Elek-ni w Gru- dziażdzu.
78	Drewnowski Kazimierz	Inż.-doradca i prof. po- litechn. Warszaw.
79	Dubeltowicz Henryk	Zast. dyr. elek-ni Krakow.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Łódź, Konstantynowska 50.	Warszawa Politechnika.	1922
—	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1912
Łódź, Piotrkowska 103, t. 38-19.	Petersburg Politechnika.	—
Warszawa, Czerniakowska 136, t. 54-77.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1907
Warszawa, pl. 3-ch Krzyży, t. 279-25.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1910
Lwów, Nowy Świat 20. I p.	Lwów Politechnika.	1925
Borysław, Tow. naftowe „Galicja”.	Warszawa Politechnika.	1922
—	Warszawa Politechnika.	1923
Łódź, Piotrkowska 96, t. 36-45.	Mitwajda Technikum.	1900
—	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1908
Warszawa, Koszykowa 40 m. 9, t. 174-09.	Petersburg Inst. Elektrotechn.	1897
Warszawa, Hoża 64 m. 7 t. 417-64.	Monachjum Politechnika.	1910
Warszawa, Marszałkowska 31 m. 24, t. 34-36.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1913
Grudziądz, Trynkowa 6 m. 7, t. 999.	Altenburg	1906
Warszawa, Politechnika, t. 196-02.	Lwów Politechnika. Zurych	1903 1905
Kraków, Łobzowska 9, t. 20-53.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1899

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
80	Dziankowski Erazm	Referendarz Wydz. El. Dyr. kolejow.
81	Dzierzbicki Janusz	
82	Dziwoński Marjan	Dyr. Miej. Zakł. Elek- trycz. we Lwowie.
83	Dybizbański Julian	Inż. Ruchu w elek-ni miejsk. w Poznaniu.
84	Dyduszyński Zdzisław	Inż. Miejsk. Kol. elektrycz.
85	Ebenberger Adam Jan	Szef. Oddziału lwow. Polsk. Zakł. „Siemens“.
86	Edelman Henryk	Właśc. f. Przedst. instal.
87	Feilchenfeld Mieczysław	Właśc. Biura techn.
88	Fidelseid Mieczysław	Właśc. Biura instal.
89	Fiderkiewicz Władysław	Kierownik fabryki.
90	Forbert Zygmunt	Dyr. elek-ni miejsk. w Brześciu n/B.
91	Forbertowa Wanda	Komit. Normaliz. Min. Przem. i Handlu.
92	Formulewicz Romuald	St. Ref. Min. Spr. Wojsk. Kapit. W. P.
93	Dr. Fryze Stanisław	Prof. Politechn. Lwowskiej
94	Fuks Ludwik	Wice-dyr. Tramw. Miej. w Warszawie
95	Gantz Leopold	Dyr., zarząd. Tow. „Ganz“ Zakł. Elek. i Mech.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Wilno.	Petersburg Inst. Elektrotechn.	1915
Warszawa, Natolińska 7.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1921
Lwów, Wólecka 2, t. 20-21.	Lwów Politechnika.	1900
Poznań, Nowy Rynek 14 m. 15.	Karlsruhe Politechnika.	1912
Lwów.	—	—
Lwów, Zybkiewicza 26 tel. 17-60.	Wiedeń Politechnika.	1907
Warszawa, Al. Jerolim- ska 43, t. 220-50.	Wiedeń Politechnika.	1919
Warszawa, Żórawia 1-a, t. 290-19.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1908
Warszawa, Długa 23, t. 164-51.	Karlsruhe Politechnika.	1913
Lwów, Kopernika 38	Wiedeń Politechnika.	1900
Brześć, Długa 12.	Warszawa Politechnika	1923
Warszawa, Poznańska 1.	Warszawa Politechnika	1923
Warszawa, Wilcza 65	Petersburg Inst. Elektrotech.	1915
Lwów, Tarnowskiego 96, t. 48-30	Lwów Politechnika	1917
Warszawa, Wolska 54 m. 6, t. 109-19	Warszawa Politechnika	1903
Warszawa, Wiejska 16, t. 30-90	Hannover Technikum	1898

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
96	Garliński Tadeusz	—
97	Gayczak Kazimierz	Dyr. Sp. Akc. „Siła i Światło”
98	Gąsowski Leon	Inż. Fabr. aparat. elektr. K. Szpotański i Ska
99	Gąsowski Marjan	Ref. Min. Spr. Wojsk. Kapit. W. P.
100	Gąsowski Władysław	Dyr. Oddz. Krak. Polsk. Zakł. „Siemens”
101	Geisler Władysław	Inż. Powszechn. T-wa Elektr. „A. E. G.”
102	Gieszczkiewicz Stanisław	Asyst. Zakł. Elektr. Akad. Gór. w Krak.
103	Gize Jan	Asyst. Politechn. przy Zakł. masz. elektr. i przy katedrze Trakcji elektr.
104	Glatman Juliusz	Dyr. Elek-ni m. Wilna
105	Glücksman Artur	Inż. f. „Ganz” Zakł. elektr. i mechan.
106	Gniazdowski Zbigniew	Kier. Tech. w wytwór. kinematogr. „Sfinks”
107	Gnoiński Ksawery	Inż. doradca
108	Gogolewski Zygmunt	Kier. działu elektr. w Fabr. Lokomotyw
109	Goldberg Ferdynand	Właśc. biura inżynierskiego
110	Golla Romuald	Dyr. fabr. Tow. „Siemens” w Rudzie Pabj.
111	Gościcki Arkadiusz	Kier. Ref. Tech. 8 Okręg. Szefostwa Budow.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1913
Warszawa, Nowogrodzka 40 m. 9, t. 310-85	Darmsztadt Politechnika	—
Warszawa, Kałuszyńskie- 4, t. 90-43	—	—
Warszawa, Żoliborz, Śmiała 47	Mitwajda Technikum	—
Kraków, Kołłątają 12, t. 40-93	Wiedeń Politechnika	1905
Warszawa, Al. Jerozolim- skie 43 m. 5, t. 30-41	Leodjum Inst. Elektrotech.	1911
Kraków, Al. Mickiewicza 45	Lwów Politechnika	1924
Warszawa, Koszykowa 75, t. 196-02	Warszawa Politechnika	1922
Wilno, Derewnicka 2, t. 24	Karlsruhe Politechnika	1911
Lwów, Legionów 3, t. 7-63	Lwów Politechnika	1924
Warszawa, Marszałkow- ska 21 m. 5, t. 128-35	Darmsztadt Politechnika	1902
Warszawa, Smolna 36, t. 75-40	Leodjum Inst. Elektrotech.	1895
Chrzanów, Al. Henryka 26, t. 40.	Warszawa Politechnika	1922
Kraków, Radziwiłłowska 29, t. 44-25	Drezno Politechnika	1921
Ruda Pabjanicka, Staro- rudzka 12	Charlottenburg Politechnika	1915
Toruń, Rybaki 41	Mitwajda Technikum	—

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
112	Gosiewski Jerzy	Współwłaśc. biura „K. Sawicki i J. Gosiewski, Inżynierowie”
113	Gośławicki Julian	Wice-prez. dyrekc. Poczty i Telegr.
114	Grabowski Zbigniew	Kier. budowy linii wyso- konapięc. Będzin — Zawiercie — Często- chowa
115	Groszkowski Janusz	Docent Radjotech. na Politech. i kapit. wojsk. łączn.
116	Groza Aleksander	Adjunkt Akad. Górń.
117	Gruszczyński Wacław	Kier. Wydz. Elek. Okr. Wojsk. Major W. P.
118	Gubarew Dymitr	Inż. Wydział. Elek. Dyrekc. Warsz. P. K. P.
119	Gumbrycht Roman	Kier. biur. tech. Wydz. Linji i Budynk. Tramw. Miejsk.
120	Günther Mieczysław	Kier. Wydz. Energiet. „Centrala” fabr. „Parowóz”
121	Günther Wacław	Wykład. Ofic. Szkoły Inżyn. Podpułk. saper.
122	Gurtzman Tadeusz	Właśc. biura elektrotech.
123	Habiniak Władysław	Dyr. Elek-ni w Łowiczu
124	Hac Bolesław	Szef Wydz. Sieci elek-ni Warszaw.
125	Hahn Stanisław	Dyr. f. „Hełczyński i Sacha”

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Złota 59, t. 262-75	Mitwajda Technikum	1909
Kraków, Al. Słowackie- go 17, t. 30-03 i 32-80	Lwów Politechnika	1901
Zawiercie, Grunwaldzka 6, t. 33	Karlsruhe Politechnika	1912
Warszawa, Grzybowska 41 m. 1	Warszawa Politechnika	1921
Kraków, Podgórze, Zakł. elektrotech. Akad. Górnicz., t. 33-85	Leodjum Inst. Elektrotech.	1907
Warszawa, Hortensja 3, t. 20-34	Leodjum Inst. Elektrotech.	1909
Warszawa Gł Tow., Do- my kolejowe na Woli Nr. 3 m. 22	Petersburg Politechnika	1913
Warszawa, Mokotowska 12 m. 18	Tuluza Inst. Elektrotech.	1911
Warszawa, Grójecka 42 a m. 8, t. 103-76	Monachjum Politechnika	1914
Warszawa, Nowowiejska 56, t. 282-72	Leodjum Inst. Elektrotech.	1912
Sosnowiec, Piłsudskiego 8, t. 1-36	Darmsztadt Politechnika	1900
Łowicz, Koński Targ 12, t. 67	Arnstadt Technikum	1911
Warszawa, Marszałkow- ska 127, t. 126-48	Karlsruhe Politechnika	1910
Warszawa, Nowy-Świat 56, t. 238-16	Leodjum Inst. Elektrotech.	1913

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
126	Hawling Franciszek	Asyst. Politech. Lwow.
127	Hensel Gustaw	Kier. Wydz. Elektr. w Państ. Szkole Bud. Masz. i El-ki, Radca Urz. Patent. R. P.
128	Herink Artur Feliks	Człon. zarz. „Zjednocz Tow. Elektrycz.”
129	Hertz Jan	Właśc. biura tech.
130	Heyman Edward	Właśc. biura elektrotech
131	Hirszowski Jerzy	Właśc. składu elektrotech.
132	Hoffmann Alfons	Dyr. Zarz. Sp. Akc. Elek-ni „Gródek”
133	Horniker Henryk	Kier. ruchu elek-ni Tow. naft. „Galicja”
134	Hozer Jerzy	Właśc. biura tech.
135	Hubert Zygmunt Stanisław	Dyr. Elek-ni okręg na Sanie
136	Hummel Wacław	Inż. Wydz. Budowy Te- leg. Gener. Dyrekc. Poczt i Telegr.
137	Dr. Idaszewski Kazimierz	Prof. Politechniki i Kier labor. elektr.
138	Imass Józef	Współwłaśc. f. „Inż. Dru- towski et Imass”
139	Iwanowski Jerzy	Dyr. Nacz. Stow. Mech. Polsk. z Ameryki
140	Jabłonowski Jan	

Adres	Gdzie studja ukończył	Data ukończenia
Lwów, Kętrzyńskiego 44	Lwów Politechnika	1924
Warszawska, Mokotowska 6 m. 1, t. 11-72	Moskwa Wyższa Szkoła Tech.	1901
Warszawa, Wspólna 10, t. 55-20	Mitwajda Technikum	1897
Częstochowa, Kościuszki 17, t. 260	Zurych Politechnika	1894
Kraków, Pędzichów, Boczna 3, t. 42-30.	Wiedeń Politechnika	1898
Warszawa, Kredytowa 4, t. 96-69	Darmstadt Politechnika	1902
Toruń, Mostowa 13, t. 5-84	Gdańsk Politechnika	1911
Drohobycz, Rafinerja „Galicja” t. 28	Wiedeń Politechnika	1911
Warszawa, Ossolińskich 4, t. 15-15	Charlottenburg Politechnika	1894
Warszawa, Górnośląska 16 m. 11, t. 166-64	Wiedeń Politechnika	1908
Warszawa, Marszałkowska 12 m. 1	Neustadt Technikum	1902
Lwów, Politechnika	Brunświk Politechnika	1903 1904 (doktor.)
Łódź, Piotrkowska 255, t. 11-39	Darmstadt Politechnika	1908
Warszawa, Śniadeckich 3/5, t. 61-99	Petersburg Inst. Technolog.	1901
Warszawa, Zamoyskiego 29 m. 18	Warszawa Szk. Tech. im. Wawelberga i Rotwanda	1924

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
141	Jabłoński Bolesław	Kier. Wydz. Licznik. Elek-ni Warsz.
142	Jabłoński Karol	Inż. Ruchu elek-ni miejsk. w Krakowie
143	Jackowski Kazimierz	Kier. refer. „metal. - przetwórn. i elektr.” Dep. X M. S. Wojsk. Major szt. gener.
144	Jahr Alfons	
145	Jakubowski Bolesław	Kier. Tech. Centr. telegr. Asyst. Politech.
146	Janiszewski Eugenjusz	Insp. Wydz. Mech. kop. „Hr. Renard”
147	Janowski Bohdan	Inż. Oddz. Grudziądzk. Stow.Dozor. Kot. par. w Poznaniu
148	Janowski Leon	Szef oddz. Sosnowic. Polsk. Zakł. „Siemens”
149	Januszkiewicz Bohdan	
150	Jaroszyński Jan	Inż.-akwiz. Polsk. Zakł. „Siemens”
151	Jaroszyński Wacław	Inż. Pol. Tow. Elektrycz- nego
152	Jasilkowski Stanisław	Adjunkt Politechn. Lwow.
153	Jasiński Edmund	Kier. rob. Zakł. Elektr. „B-cia Borkowsy”
154	Jaskólski Tadeusz	St. Asyst. Politech. Lwowskiej
155	Jaszewski Klemens	Inż. Polsk. Zakł. Elektr. „Siemens”

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Leszczyńska 1, t. 56-09	Nancy Inst. Elektrotech.	1914
Kraków, Łobzowska 9, t. 21-56	Mitwajda Technikum	1906
Warszawa, Piękna 37 m. 5	Lwów Politechnika	1910
Łuck, Wąska 2	Mitwajda Technikum	1900
Warszawa, Solec 103, t. 41-95	Petersburg Inst. Elektrotech.	1915
Sosnowiec, Kopalnia „Hr. Renard”	Darmsztadt Politechnika	1903
Grudziądz, Rynek 11	Petersburg, Inst. Technol. Charlottenburg Politechnika	1898 1901
Sosnowiec, Dęblińska 1, t. 101	Charlottenburg Politechnika	1901
Warszawa, Natolińska 7 m. 3, t. 72-56	Petersburg Inst. Technolog.	1914
Warszawa, Szopena 4, m. 7, t. 405-80	Charków Inst. Technolog.	1902
Katowice, Król. Jadwigi 4.	Warszawa Politechnika	1925
Lwów, M. Reja 7	Lwów Politechnika	1924
Łódź, Piotrkowska 125, t. 44	Strelitz Technikum	1909
Lwów, Obozowa 6	Lwów Politechnika	1925
Warszawa, Wspólna 65-a m. 2, t. 195-83	Tuluza Inst. Elektrotech.	1913

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
156	Jaworski Leon	Dyr. Elek-ni w Piotrkowie.
157	Kalinowski Aleksander	—
158	Kaliński Emil	Podpułk. M. S. Wojsk. Dp-t V Wojsk. Techn.
159	Kamieński Józef	Kier. działu sil. prąd. dyr Radomsk. P. K. P.
160	Kaniewski Stanisław Zbigniew	Prokur. Polsk. Zakł. „Brown Boveri“, S. A.
161	Kankowski Józef	—
162	Karbowski Hubert	Inż. Ruchu elek-ni Tramw. w Poznaniu.
163	Karp Albert	Własc. biura tech.
164	Karśnicki Felicjan	Dyr. Zarz. Tow. Radio- tech. P. T. R. S. A.
165	Katarzyński Jan	Kier. Działu Siln. Prąd. dyr. P. K. P. w War- szawie.
166	Kazibłocki Stefan	Inż. Polsk. Sp. Akc. Te- lefonów.
167	Kibortt Dominik	Dyr. Polsk. Zakł. „Sie- mens“ w Sosnowcu.
168	Kiełbasiński Wacław	—
169	Kleczewski Tadeusz	Własc. Zakł. elektr. „Agrodynamo“.
170	Knaus Konrad	Kier. Biura Kabl. i Kon- troli instal. Miejs. Za- kładów Elektr.
171	Knote Jakób	Dyr. Biura tech. St. Grabianowski i S-ka.

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Piotrków	Leodjum Inst. Elektrotech.	1908
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1906
Warszawa, Hoża 41 m. 1, t. 69-74	Lwów Politechnika	1922
Radom, Wysoka 34 m. 3, t. 93	Tuluza Inst. Elektrotech.	1913
Warszawa, Chocimska 15 m. 9	Kijów Politechnika	1907
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1909
Toruń, Słowackiego 27, t. 90.	Poznań Wyższ. Szk. Bud. M.	1907
Warszawa, Wilcza 54, t. 172—47.	Petersburg.	1912
Warszawa, Wspólna 34, t. 305—33.	Charków Inst. Technolog.	1903
Warszawa, Wspólna 35 m. 2, t. 142—55.	Petersburg Politechnika.	1913
Warszawa, Zielna 23, t. 16—44.	Warszawa Politechnika.	1925
Sosnowiec, Dęblńska 1, t. 101.	Nancy Inst. Elektrotech.	—
Warszawa, Żorawia 1, t. 143—11.	Warszawa Politechnika.	1926
Kraków, Jagiellońska 6, t. 35—66.	Charlottenburg Politechnika.	1905
Lwów, Kopernika 42, t. 20—33.	Hannower Technikum	1905
Poznań, Spokojna 7-a.	Petersburg Politechnika.	1909

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
172	Kobyliński Franciszek	Dyr. Elektr. w Warsza- wie.
173	Kobyliński Marjan	Inż. Elek-ni Portowej w Gdyni.
174	Koenig Eugenjusz	Inż. Wydz. Sieci elek-ni Warszaw.
175	Kokoczyński Józef	Kier. Przedst. Victor X Ray Corpor. „Chihago”.
176	Kolbiński Stefan	—
177	Kolebski Jan	St. Inż. Pol. Zakł. „Sie- mens” S. A.
178	Komosiński Zenon	Refer. Wydz. Elektr. Min. Rob. Pub.
179	Konczykowski Wacław	Asyst. Politech. Warsz. i inż. Tow. „Sieci Elektryczne”.
180	Koneczny Mieczysław	Związek Przeds. Tramw. i Kolei Dojazd. w Pol- sce.
181	Kopczyński Walenty	Kier. Techn. Elektrobu- dowy w Łodzi.
182	Korecki Eugenjusz	Referent elektrotech. D-ptu Przem. Wojen. Kapitan W. P.
183	Korszonowski	—
184	Kossakowski Tadeusz	Prokur. Tech. Sp. Akc. „Gródek”.
185	Kowalski Czesław	Radca Min. Przem. i Handlu.
186	Kozanecki Zenon	Inż. Ruchu w elek-ni Zgierskiej

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Foksal 16, t. 126—71.	Warszawa Politechnika.	1903
Gdynia, Elektrownia Portowa.	Warszawa Politechnika.	1926
Warszawa, Marszałkow- ska 6 m. 22.	Warszawa Politechnika.	1925
Warszawa, Wielka 26 m. 30, t. 156-52.	Leodjum Inst. Elektrotech.	1911
Warszawa, Mokotowska 19.		—
Warszawa, Nowy-Świat 30, t. 30-35.	Petersburg Inst. Technolog.	—
Warszawa, Kredytowa 9.	Warszawa Szk. Techn. im. Wa- welberga i Rotwanda.	1908
	Warszawa Politechnika.	1922
Warszawa, Nowogrodz- ka 4 m. 6, t. 411-49.	Leodjum Inst. Elektrotech.	1911
Łódź, Juljusza 31, t. 3-20.	Cöthen Politechnika.	1909
Warszawa, Czackiego 8 m. 10.	Kijów Politechnika.	1913
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1919
Toruń, Kochanowskiego 15.	Strelitz Technikum	1910
Warszawa, Marszałkow- ska 91 m. 51.	Warszawa Politechnika.	1914
Zgierz, Elektrownia.	Berno Moraw. Politechnika.	1919

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
187	Kozłowski Stanisław	Refer. okręg. dyr. Robót publ.
188	Kozłowski Stanisław Franciszek	Kier. stacji silnic na Persenkówce
189	Kozłowski Tadeusz	Głów. Inż. Tow. Akc. Łódź. Kol. Dojazd.
190	Kozńiewski Józef	Dyr. Elek-ni w Poznaniu.
191	Krahelski Marjan	Szef Wydz. Napr. Telef. P. A. S. T.
192	Krajewski Władysław	Właśc. biura elektrotechn.
193	Kraushar Julian	Właśc. biura technicz. i Dyr. Zw. Polskich Przeds. Elektrotech.
194	Krokos Jerzy	Szef Działu Elektr. i. „H.-Cegielski” T. A.
195	Król Piotr	Właśc. przeds. elektro- tech.
196	Krulisz Kazimierz	Major W. P.
197	Kruze Aleksander	Inż. Polsk. Zakł. „Sie- mens” S. A.
198	Krzycki Stefan	Inż. kopalni „Kazimierz”
199	Krzyczkowski Antoni	Asyst. Politech. Warsz. Kapitan W. P.
200	Kuczyński Adam	Nacz. Wydz. Elektr., dyr. P. K. P. Radom.
201	Kuczyński Marjan Bohdan	Współwłaśc. biura elek- trotechn.

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Brześć n/B., Krzywa 21.	Petersburg Inst. Elektrotech.	1911
Lwów, Persenkówka, Elektrownia, t. 20-24.	Lwów Politechnika.	1909
Łódź, Piotrkowska 96, t. 43.	Kijów Politechnika.	1910
Poznań, Grobla 10.	Leodjum Inst. Elektrotech.	1912
Warszawa, Miodowa 23 m. 19, t. 80-90.	Petersburg Politechnika.	1915
Warszawa, Polna 52, t. 179-94.	Berlin Kursy Elektr. Wieczor.	1908
Warszawa, Żórawia 26 m. 10, t. 192-21.	Paryż Inst. Elektrotech.	1909
Poznań, Górna Wilda 152, t. 30-57.	Tuluza Inst. Elektrotech.	1910
Kraków, Wiślna 2, t. 30-30.	Mitwajda Technikum.	1903
Warszawa, Lotnisko Mo- kołow. bud. 30, t. 252-75.	Lwów Politechnika.	1922
Warszawa, Mała 13, t. 86-57.	Gdańsk Politechnika.	1911
Kop. „Kazimierz” pod Krakowem.	Warszawa Politechnika.	1926
Warszawa, Parkowa 31.	Warszawa Politechnika.	1925
Radom, Marjacka 15, t. Dyr. Kol. 15.	Petersburg Inst. Technolog.	1899
Łódź, Piotrkowska 89.	Tuluza Inst. Elektrotech.	1912

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
202	Kühn Alfons	Dyr. Tramw. Miejsk. w Warszawie.
203	Kulejewski Stanisław	Kier. Działu Masz. i Powierzch.
204	Kulpiński Leon	Inż. Ruchu wydz. Elektr. fabr. Polsk. Zakł. „Sie- mens” w Rudzie Pabj.
205	Kurátov Jakób	Inż. Prokur. „Podkarp. Tow. Elektrycz.”.
206	Kurowski Stanisław	
207	Kuttin Jakób	Współwłaśc. firmy „E. Hausman”.
208	Kuźmicki Mieczysław	Dyr. Związku Elektrowni Polskich.
209	Kwintowski Ludwik	Kier. Ruchu St. siln. elek-ni na Persen- kówce.
210	Landau Szymon	Dyr. Kontynent. Tow. „Power and Traction”.
211	Latomski Teodor	Kier. Działu Elektr. Tow. A. „Ganz”.
212	Lebenhaft Samuel	Współwłaśc. f. Biuro tech. inż. „S. Leben- haft i S-ka”.
213	Lech Władysław	Inż. Ruchu miejsk. tram., Elek-ni i wodoc. w w Grudź.
214	Legotke Witold	Współwłaśc. biura elek- trotech. S. Zygałdo i W. Legotke.
215	Leipuner Jakób	

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Kolonja Staszica, Filtrowa 41, t. 64-44.	Darmsztadt Politechnika.	1902
Powierzch. Gwarectwo węglowe — Brzeszcze	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1914
Łódź, Konstantynowska 74, t. 46-99.	Petersburg Politechnika.	1916
Borysław, skrz. pocz. 116.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1904
Warszawa, Nowogrodzka 2 m. 12, t. 305-92.	Karlsruhe Politechnika.	1904
Lwów, Pasaż Hausmana, t. 7-77.	Wiedeń Politechnika.	1900
Warszawa, Marszałkowska 48 m. 12, t. 405-60, 286-44.	Charków Inst. Technolog.	1916
Lwów, Elektrownia Persenkówka.	Arnstadt Technikum.	1908
Warszawa, Warecka 9, t. 147-33; 270-74.	Drezno Politechnika.	1902
Warszawa, Wiejska 16, t. 30-50.	Konstancja Politechnika.	1910
Łódź, Traugutta 5, t. 2-14, 21-53.	Cöthen Politechnika.	1909
Grudziądz, Trynkowa 6 m. 7, t. 9-99.	Nancy Inst. Elektrotechn.	1913
Warszawa, Marszałkowska 72, t. 76-73.	Cöthen Politechnika.	1912
—	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1909

L p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
216	Lejserowicz Aleksander	Właśc. biura techn.
217	Lenartowicz Józef	Nacz. inż. biura bud. Tramw. Miejsk.
218	Leśniakowski Stanisław	Właśc. przeds. dla in- stal. św. elektr.
219	Lewandowski Adam	Min. Przem. i Handl.
220	Lewin Mozes	Kier. elek-ni miejsk. w Grodnie
221	Lipski Władysław	Dyr. Tow. „Elin”.
222	Lubański Stanisław	Major D-t Art. M. S. Wojsk.
223	Luboradzki Seweryn	—
224	Lukrec Julian	Współwł. f. „Kandel i Lukwar”
225	Łada Zygmunt	
226	Łapczyński Jan	Kier. pryw. zakł. elek- trotechn.
227	Łukaszewicz Jeremi Stanisław	Wizyt. szkół zawod.
228	Macukow Jan	Kier. oddz. elektr. kop. „Juljusz”
229	Mączyński Antoni	Inż. Wojsk. Inst. Gaz.
230	Majewski Władysław	Inż. Tow. Telef. w War- szawie P. S. A.
231	Majkowski Konstanty	Kier. labor. mech. Inż. i Sap. i asyst. elektro- techn. Ofic. Szk. Inży- nier. Kapit. W. P.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Łódź, Kościuszki 27, t. 18-76.	Nancy Inst. Elektrotechn.	1909
Warszawa, Przyokopowa 28, t. 55-70.	Zurych Politechnika.	1896
Lwów, Chorażczyzny 10, t. 21-80.	Wiedeń Budapeszt i Berlin (prakt. studja).	—
Warszawa, Ochota Kol. Im. Lubeckiego.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1909
Grodno, Policyjny 28, t. 60.	Warszawa Politechnika.	1915
Warszawa, Nowowiejska 27 m. 25, t. 307-95.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1910
Warszawa, Wileńska 31 m. 24.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1912
—	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1897
Warszawa, Miodowa 7, t. 297-99.	Friedberg	1907
Warszawa, Polna 72 m. 31, t. 124-35.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1912
Chełmno, Dworcowa 6.	—	—
Wilno, Jakóbska 12 m. 3.	Karlsruhe Politechnika	1911
Kazimierz koło Strzemieszyc.	Kijów Politechnika.	1911
Warszawa, Ludna 11 m. 5.	Petersburg Inst. Elektrotechn.	1914
Warszawa, Krak. Przed. 65, t. 271-90.	Warszawa Politechnika.	1925
Warszawa, Smolna 25, t. 167-43.	Tuluza Inst. Elektrotechn.	—

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
232	Makowski Bolesław	Właśc. biura technicz.
233	Makowski Stanisław	Inż. Zakł. Elektr. i Mech. „Ganz” S. A.
234	Mamelok Aleksander	Dyr. Huty „Poldi”
235	Marczewski Witold	Szef. dz. elektryf. m. Lublina
236	Maruszewski Stanisław- Wincenty	Współwłaśc. maj. „No- wodwory” i f. „Hur- townia Roln. Handl.”
237	Massalski Konstanty	Inż. Poznańsk. Kolei Elektr.
238	Matkowski Karol	Ref. prąd. sil. dyr. Kolei Państw.
239	Mattel Antoni	Inż. ruchu elek-ni w Ra- domiu
240	Mazur Jerzy	Kier. elek-ni gwar. „Hr. Renard”
241	Mazur Stefan	Inż. Zakł. Solvay w Pol- sce i asyst. Politechn.
242	Mech Kazimierz	Naczel. Warszt. Tramw. Miejsk. w Warszawie
243	Męczykowski Medard	Naucz. matem. miejsk. gimn.
244	De-Michelis Bronisław	Gł. Inż. Zakł. przem. „Ludwik Geyer” S. A.
245	Mielczarski Stanisław	Kier. dz. techn. S. A. „Siła i światło”
246	Mierzejewski Stefan- Henryk	Właśc. biura techn.
247	Miklaszewski Antoni	Kier. biura Polsk. Ko- mit. Elektrot.

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Sosnowiec, Piłsudskiego 16, t. 90.	Wiedeń Politechnika.	1895
Poznań.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1912
Warszawa, Bagatela 10, t. 177-06, 187-26.	Meklemburg Technikum.	1901
Magistrat m. Lublina.	Petersburg Inst. Elektrotechn.	1904
Ciechanowiec, woj. Białostockie.	Nancy Inst. Elektrotechn.	1910
Poznań, Wyspiańskiego 4, t. 63-63.	Karlsruhe Politechnika.	1904
Lwów, Sykstyńska 37.	Lwów Politechnika.	1904
Radom, Sporna 10, t. 226.	Petersburg Inst. Technolog.	1914
Sosnowiec, Narutowicza 44 m. 5.	Petersburg Politechnika.	1910
Warszawa, Czackiego 14 m. 27, t. 108-89.	Petersburg Politechnika.	1909
Warszawa, Lwowska 3 m. 5, t. 203-08.	Karlsruhe Politechnika.	1910
Bydgoszcz, Sienkiewicza 18.	Gdańsk Politechnika.	1919
Łódź, „L. Geyer”.	Ryga Karlsruhe Politechniki.	—
Warszawa, Marszałkowska 94.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1913
Lwów, Grunwaldzka 1, t. 6-90.	Monachjum Politechnika.	1911
Pruszków, Cedrowa 17.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1912

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
248	Milewski Jerzy	Właśc. biura elektr.
249	Moroński Witold	Inż. f. „Brown Boveri“
250	Morawski Jan	Kier. Sieci elek-ni okręg. Sierszy-Wod.
251	Dr. Mościcki Ignacy	
252	Moszkowski Aleksander	Właśc. Biura techn. „Aleksander Mosz- kowski i S-ka“
253	Moszkowski Stefan	Inż. Inspekcji Techn.
254	Mrówka Stefan	Inż. Biura Kabl. Miejsk. Zakł. Elektr.
255	Müller Bernard	Komandor mar. polsk.
256	Nacholiński Mateusz	Inż. Elek-ni Warszaw.
257	Nagórski Józef	Właśc. f. „Elektrycz- ność“ i dyr. f. „Polski Zw. Przedst. Techn. i Handlow.“
258	Nalepa Franciszek	Asyst. Politech. Lwow.
259	Namysł Ewaryst	Właśc. f. „Strzała“ Zakł. Przem.
260	Napieralski Eugenjusz	Nacz. Sieci Tramw. Warszaw.
261	Nestrypke Paweł	Dyr. Poznańs. Kolei Elektr.

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Królewska 29, t. 207-52.	Tuluza Inst. Elektrotechn.	1912
Warszawa, Mokotowska 67, t. 220-96.	Getynga Fryburg	—
Trzebinia II Elek-nia.	Warszawa Politechnika.	1922
Warszawa, Zamek Królewski.	Ryga Politechnika.	1891
Warszawa, Nowogrodzka 44, t. 112-15. (Sienna 23, t. 89-65).	Doktorat Honorowy (Warszawa, Politech.)	1925
Łódź, Kilińskiego 78.	Darmsztadt Politechnika.	1902
Lwów, Czarneckiego 1, 5, t. 20-25.	Petersburg Politechnika.	1914
Warszawa, Nowowiejska 23 m. 20.	Lwów Politechnika.	1925
Warszawa, Leszczyńska 7-a 3.	Lwów Politechnika.	1901
Lwów, Kościuszki 16, t. 11-44.	Leodjum Inst. Elektrotechn.	1902
Lwów, Klonowicza 3.	Praga Politechnika.	1911
Poznań, Marcinkowskiego 20, t. 50-65.	Zwikau Technikum.	—
Warszawa, Sierakowska 7, t. 69-52.	Lwów Politechnika.	1924
Poznań, Gajowa 1, t. 68-26.	Mitwajda Technikum.	1913
	Tuluza Inst. Elektrotechn.	1911
	Karlsruhe Politechnika.	1906

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
262	Niemirowski Wacław	Kier. Prąd. Siab. Polsk. Sp. Akc. „Ericsson”
263	Nogowski Zygmunt	Kier. Oddz. Elek. i asyst. inż. ruchu Zakł. Żyrard.
264	Nowacki Stefan	—
265	Nowicki Aleksander	Dyr. Urzędu Telef. Mię- dzymiastr.
266	Nowicki Leon	Wydz. Elektr. M. R. P.
267	Nowiński Józef	—
268	Obrąpalski Jan	Gł. inż. i prokur. Tow. górn. przem. „Saturn”
269	Obtułowicz Władysław	Inż. rewiz. oddz. elektr. stow. doz. kotł. par.
270	Okoniewski Zygmunt	Dyr. nacz. Pol. Zakł. elektr. „Brown Boveri”
271	Olendzki Aleksander	Dyr. Zarz. Polsk. Akc. Sp. Telefon.
272	Olszewski Kazimierz	Inż. Elek-ni Warszaw.
273	Ołdakowski Kazimierz	Dyr. Wytwór. broni w Radomiu
274	Opęchowski Edward	Dyrektor Elek-ni Warszaw.
275	Opęchowski Jerzy	—
276	Osiatyński M.	—
277	Ostaszewski Zygmunt	Kier. fabr. apar. elektr. „K. Szpotański i S-ka Sp. Akc.”

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Nowy-Świat 26 m. 28, t. 88-78.	Petersburg Inst. Elektrotechn.	1901
Żyrardów, Parkowa 8, t. 38	Nancy Inst. Elektrotech.	1913
Kraków, Dominikańska 3	Arnstadt, Technikum Charlottenburg Politechnika	—
Warszawa, Ordynacka 11 m. 2, t. 75-00	Petersburg Inst. Elektrotech.	1892
Warszawa, Puławska 14 m. 24	Leodjum Inst. Elektrotech.	1910
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1886
Sosnowiec, Kop. „Sa- turn”, t. 35	Petersburg Inst. Technolog.	1904
Katowice, Młyńska 22, t. 132	Lwów Politechnika	1923
Warszawa, Bielańska 6, t. 220-89, 44-37	—	—
Warszawa, Zielna 37 m. 39, t. 24-60	Petersburg Inst. Elektrotech.	1902
Warszawa, Wilcza 22 m. 17, t. 82-62	Leodjum Inst. Elektrotech.	1919
Warszawa, Śniadeckich 19, t. 159-92	Petersburg Karlsruhe, Politechniki	—
Warszawa, Marszałkow- ska 6, t. 59-96	Warszawa Politechnika	1904
Warszawa, Marszałkow- ska 74 m. 22	Leodjum Inst. Elektrotech.	1911
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1908
Warszawa, Stalowa 2, t. 90-43	—	—

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
278	Paszyc Władysław	Dyr. Tow. Elek-ni w Kielcach
279	Pawlikowski Józef	St. asyst. Politech. Warszaw.
280	Pawłowski Bronisław	Sekretarjat Techn. T-wa Kopalń i Zakł. Hutn.
281	Pawłowski Wacław	Inż. Minist. Kolei
282	Piekalkiewicz Włodzimierz	Kier. biura elektrotech.
283	Piętka Gustaw	Inż. f. „Ćmielów”
284	Pietzonka Ireneusz	Inż. Ruchu Tramw i Elek-ni w Bydż.
285	Pilkiewicz Izidor- Władysław	Dyrektor elektrowni w Zamościu
286	Piński Witold	Człon. zarz. „Zjedn. Przeds. Elektr. Inż. K. Gaertig i S-ka”
287	Piotrowski Stanisław	Gł. inż. wydz. elektro- mech. kop. „Flora” T-wa Akc.
288	Pirgo Michał	Kier. Oddz. samochod. gł. warszt.
289	Piskorski Adam	Inż. prąd. słab. w f. „Siemens” w Poznaniu
290	Plebański Józef	Dyr. fabr. Radiotech. P. T. R.
291	Podgórski Przemysław	Inspektor Pracy
292	Podoski Roman	Docent Politech. Warsz.
293	Podsoński Franciszek	Właśc. przeds. elektro- tech.

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Kielce, Hipoteczna 45, t. 90	Leodjum Inst. Elektrotech.	1909
Warszawa, Emilji Plater 13 m. 9, t. 35-44	Petersburg Politechnika	1918
Sosnowiec, ul. 3-go Maja 27, t. 8	Karlsruhe Politechnika	1905
Warszawa, Targowa 70 m. 67, t. 134-11	Petersburg Politechnika	1909
Poznań, Działyńskich 6, t. 37-98	Petersburg Inst. Elektrotech.	—
Warszawa, Leszno 24	Warszawa Politechnika	1922
Bydgoszcz, Sienkiewicza 8, t. 222	Wrocław Politechnika	1921
Zamość, Elektrownia	Petersburg Inst. Elektrotech.	1903
Poznań, Długa 4, t. 35-84	Mitwajda Technikum	1909
Dąbrowa Górnicza, kop. „Flora”	Darmsztadt Politechnika	1901
Lwów, Potockiego 4	Lwów Politechnika	1903
Poznań, Fredry 12, t. 23-18		
Warszawa, Wspólna 32 m. 8, t. 304-45	Charlottenburg Politechnika	1911
Warszawa, Parkowa 31, t. 171-21	Leodjum Inst. Elektrotech.	1911
Warszawa, Marszałkow- ska, 21 m. 12, t. 19-61	Zurych Politechnika	1896
Lwów, Bourlarda 3, t. 15-80	Lwów — Politechnika Monachjum — Politech.	—

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
294	Pojawski Mieczysław	Delegat Związk. Przem. Wielk. Bryt. na Rz. P.
295	Pomianowski Rajmund	St. Zawiad. 5-go odc. Sygnał. w Lublinie
296	Pomirski Henryk	Refer. Centr. Zakł. wojsk. łączn. Porucznik W. P.
297	Pomper Ignacy	
298	Poradowski Stanisław	Właśc. biura tech. i warszt. elektro-mech.
299	Porębski Marjan	St. ref. Dyrekc. kol. państw.
300	Potemski Edward	Dyr. Techn. Pol. Zakł. Elektr. „Brown Bove- ri” Sp. Akc.
301	Požaryski Mieczysław	Prof. Politech. Warszaw. i inż.-doradca
302	Prause Stanisław	Inż. Elektr. Wytwórni Samolot.
303	Przelaskowski Wiktor	Kier. biur. bud. „Sp. Akc. Tramw. Elektr. w Za- głębiu Dąbrow.”
304	Przewaliński E.	
305	Przybylski Bronisław	Współwłaśc. f. „Znicz” „Resonans”, Zakład. radj.
306	Przybyłowski Władysław	St. asyst. pomiar. elektr. polit. lwow.
307	Puciata Leopold- Boguchwał	Kier. „Urzędow. Dozoru Dźwigów” Stow. Doz. Kotłów
308	Puciata Wandalin	Ref. elektr. w I Okr. Szef. Bud.

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Nowy Świat 72, t. 65-01	Paryż, Inst. Elektrotech. Nancy, Inst. Elektrotech.	1903 1904
Lublin, Gazowa 3	—	—
Warszawa, Marszałkowska, 125 m. 26, t. 61-26	Warszawa Politechnika	1924
Dziedzice	Leodjum Inst. Elektrotech.	1909
Kalisz, Kościuszki 20, t. 62	Karlsruhe Politechnika	1904
Kraków, Rynek 8	Monachjum Politechnika	1912
Warszawa, Nowowiejska, 8 m. 12, t. 311-05	Ryga Politechnika	1902
Warszawa, Koszykowa 75, t. 46-38	Petersburg, Inst. Techn. Darmstadt, Politechnika	1897 1899
Biała, Podlaska Wytwór- nia samolotów, t. 58	Wiedeń Politechnika	1910
Sosnowiec, Jasna 2, t. 7-31	Petersburg	1918
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1901
Poznań, Śniadeckich 16, t. 37-83	Charlottenburg Politechnika	1915
Lwów, Potockiego 102	Lwów Politechnika	1924
Warszawa, Śliska 24 m.12, t. 301-47	Tuluza Inst. Elektrotech.	1912
Warszawa, Wspólna 40 m. 19, t. 170-51	Petersburg Inst. Elektrotech.	1915

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
309	Pur Fryderyk	Kier. Elek-ni Miejskiej w Wieluniu
310	Pustoła Kazimierz	Kier. fabr. apar. masz. elektr. f. „Brygiewicz i Zucker i S-ka” Sp. Akc.
311	Rabęcki Władysław	Inż. Stacji Nadaw. ra- diofon. „Polskie Radio”
312	Ramza Zygmunt	Inż. fabr. Zakł. Elektr. „Brygiewicz i Zucker Michał i Ska”
313	Rau Zygmunt	Inż. Elek-ni Łódzkiej
314	Rauch Zdzisław	Dyr. Sp. Akc. Elek-ni Okręgowych
315	Reicher Jakób	Współwł. przeds. elektr. „Inż. J. Reicher i Ska”
316	Rendzner Jan	Zast. kier. sieci elektr. warszaw.
317	Richter Paweł	—
318	Riegert Kazimierz	Dyr. Białostockiego T-wa Elektryczności
319	Rodewald Jan	Kier. Oddz. Tech. Magistr. m. Łodzi
320	Rogacki Władysław	Inż. f. „Siemens”
321	Roguski Stanisław	Inż. Warszawskiej Elektrowni
322	Roman Jerzy	Szef-elektryk w fabr. „Polskie Tow. Elek- trycz.” i asyst. Poli- tech. Warsz.

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Wieluń, Elek-nia, t. 41	Niżnij Nowgorod Politechnika	1918
Warszawa, Skierniewic- ka 7, t. 274-49	Warszawa Kursy Naukowe	1915
Warszawa, Mała 7 m. 24, t. 509-42	Warszawa Politechnika	1925
	Warszawa Politechnika	1925
Łódź, Targowa 1.	Leodjum Inst. Elektrotech.	1909
Trzebinia II	Lwów — Wiedeń Politechniki	—
Łódź, Południowa 28, t. 30-00	Petersburg Politechnika	1920
Warszawa, Oboźna 7 m. 13, t. 102-11	Tuluza Inst. Elektrotech.	1913
Warszawa, Boduena 1 m. 20	Warszawa Politechnika	1926
Białystok	Altenburg	1905
Łódź, Orla 23 m. 13	Ryga Politechnika	1912
Poznań, Przemysłowa 41	Mitwajda Technikum	1915
Warszawa, Leszczyńska 1, t. 27-45	Mitwajda Technikum	1907
Warszawa, Wiejska 11 m. 4, t. 187-86	Warszawa Politechnika	1921

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
323	Romanowski Wasław	Kier. Sosnow. oddz. f. „Brown Boveri” Sp. Akc.
324	Rontz Jan	Biuro własne
325	Rosental Witold	Kier. dz. tech. w Wydz. Elektr. Min. Rob. Publ.
326	Rothert Aleksander	Inż.-doradca
327	Ruśkiewicz Tomasz	Dyr. Zarz. Spółdz. „Polskie Elektrownie”
328	Rychlik Zdzisław	Inż. rewid. w Stow. Doz. Kotlar. w Katowicach
329	Rylke Stanisław	Starszy Elektr. Elek-ni Kolej. Dyrekc. Radom
330	Rząśnicki Józef	Kier. dz. elektr. Gł. Urz. Miar.
331	Rzewnicki Jan	
332	Rzodkiewicz Jerzy	Inż. Sosnow. T-wa Kopal.
333	Sakowicz Władysław	Kier. ref. Radio i łącz. Kier-wa Maryn. wojen. Kapitan
334	Sączewski Wł.	Int. Dyrekc. Kolej.
335	Sambor Bronisław	Inż. Elek-ni Okręgowej w Pruszkowie
336	Schleyen Adolf, Włodzimierz	Dyr. Sp. Akc. Przem. Elektr. „Elin”
337	Serejski M.	—

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Sosnowiec, Niska 9, t. 2-54	Karlsruhe Politechnika	1907
Poznań, Głogowska 51	Cöthen Politechnika	1898
Warszawa, Kol. Staszica, Langiewiczza 8	Warszawa Politechnika	1922
Sanok, fabr. Zieleniew- skiego, Sp. Akc.	—	—
Warszawa, Smolna 23, t. 9-66	Petersburg, Uniwersytet Karlsruhe, Politechnika	—
Katowice, Teatralna 8	Lwów Politechnika	1923
Równe, ziem. Wołyń, Sadowa 1	Kijów Politechnika	1912
Warszawa, Al. Jerozo- lińska 49 m. 2-a	Petersburg, Inst. Technol. Leodjum, Inst. Elektrot.	1914 1921
Warszawa, Tamka 44 m. 2	Warszawa Uniwersytet	1893
Sosnowiec, Sosnowieckie Tow. Kopalń	Leodjum Inst. Elektrotech.	1909
Warszawa, Zielna 31, m. 4, t. 267-05	Petersburg Inst. Elektrotech.	1914
Kielce	Leodjum Inst. Elektrotech.	1921
Pruszków, Elektrownia	Warszawa Politechnika	1926
Kraków, Potockiego 3, t. 33-00	Lwów Politechnika	1890
Suwałki	Leodjum Inst. Elektrotech.	1910

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
338	Sienkiewicz Zenon	Kier. Elek-ni Kutnow.
339	Sieńkowski Eugenjusz	Referendarz Kolei Państ. i Kier. Oddz. Pomocn. Przedst. „Elektrownie”
340	Sikorski Mieczysław	Dyr. Państw. szkoły tech.
341	Siwecki Władysław	Szef Biura Tech. Cen- traln. warszt. samoch.
342	Siwicki Kazimierz	Nacz. Wydz. Elektr. Min. Rob. Publ.
343	Skibiński Adam	
344	Skotnicki Michał	Inż. Elek-ni
345	Skowroński Jerzy	Asyst. Polit. Warszaw.
346	Skudro Antoni	Właśc. przedś. „Zakł. Elektr. inż. Antoni Sku- dro”
347	Skulski Stanisław	Prof. Szk. Techn.
348	Skrzyński Kazimierz	—
349	Skrzywan Tadeusz	Inż. dz. prąd. słab. f. „Siemens” w Krakowie
350	Skupiewski Kazimierz	Nauczyciel w Gimnazjum Miejsk.
351	Śliwiński Kazimierz	Inż. doradca i rzeczo- znawca
352	Słaboszewicz Kazimierz	Kier. oddz. Pol. Zakł. „Brown Boveri” w Po- znaniu

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Kutno, t. 53	Mitwajda Technikum	—
Białystok, św. Rocha 25	Petersburg Inst. Elektrotech.	1916
Włocławek, Rolńskiego, t. 255	Paryż Inst. Elektrotech.	1911
Warszawa, Zgoda 8 m. 12, t. 78-22	Petersburg Politechnika	1914
Warszawa, Kredytowa 9, t. 12-54	Nancy Inst. Elektrotech.	1905
Warszawa, Smolna 18, t. 179-88	Leodjum Inst. Elektrotech.	1910
Warszawa, Czackiego 15-a m. 2	Leodjum Inst. Elektrotech.	1921
Warszawa, Politechnika	Warszawa Politechnika	1926
Warszawa, Chopina 8 m. 13, t. 401-33	Kijów Politechnika	1910
Radom, Plac 3-go Maja 5	Leodjum Inst. Elektrotech.	1921
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1912
Kraków	Warszawa Politechnika	1925
Końskie, Gimnazjum żeń- skie	Leodjum Inst. Elektrotech.	1914
Warszawa, Wilcza 65, t. 28-41	Karlsruhe Politechnika	1904
Poznań, Mickiewicza 17, t. 69-02	Karlsruhe Politechnika	1911

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
353	Służalek Eugenjusz	Nacz. oddz. elektr. P. K. P. w Brześciu
354	Smogorzewski Tomasz	Kier. wydz. ruchu w Tow. Sosnow. Fabr. Rur i Że- laza
355	Sokolcow Dmitrjusz	Szef Wydż. Tech. radio- tech. Pol. Tow. Radjo- tech. P. T. R.
356	Sokolnicki Gabrjel	Prof. Politech. Lwowsk. i inż.-doradca
357	Sokołowicz Kazimierz	Nacz. Wydż. konser. linii Gener. Dyr. Poczł i Te- legr.
358	Sokołowski Zygmunt	Inż. biura bud. Tramw. Miejsk.
359	Spira Stefan	Dyr. lwow. oddz. Pol. Akc. Sp. Telef.
360	Sroczyński Marcin	Dyr. Elek-ni Miejsk. w Inowrocławiu
361	Stadnicki Adam	Inż. kier. wydż. elektr.- mech. kop. „Flora”
362	Dr. Staniewicz Leon	Prof. Politech. Warsz.
363	Stankiewicz Ksawery	Właśc. zakł. elektrotech.
364	Steinhardt Izidor	Współwł. biura tech. „Te- chnik” w Łodzi
365	Strasburger Zygmunt	Radca minister. Gener. Dyr. Poczł i Telegr.
366	Straszewski Kazimierz	Dyr. Elek-ni w Pruszk- owie

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Brześć n/B., poddyrekcja P. K. P.	Mitwajda Technikum	1907
Sosnowiec, t. 2 lub 58	Arnstadt Technikum	1909
Warszawa, Pańska 45 m. 2, t. 182-16	Charlottenburg Politechnika	1907
Lwów, Wiśniowieckich 1, t. 15-52	Darmstadt Politechnika	1900
Warszawa, Czerwonego Krzyża 6/5, t. 23-52	Petersburg	1893
Warszawa, Targowa 44 m. 16, t. 313-20	Mitwajda Technikum	1909
Lwów, Strzała 6, t. 10-00	Odessa Uniwersytet Petersburg Instytut Elektrotech. Warszawa Politechnika	1911 1916 1923
Inowrocław, Elektrownia, t. 286	Charlottenburg Politechnika	—
Dąbrowa Górnicza „Flo- ra”, t. 12	Lwów Politechnika	1907
Warszawa, Koszykowa 75, gmach A m. 6, t. 20-18	Petersburg Uniwersytet Inst. Elektrot. doktorat elektr.	1894 1903 1915
Kraków, Straszewskiego 24, t. 22-27	Lwów Politechnika Kraków Uniwersytet	1904 1906
Łódź, Zawadzka 35, t. 14-37	Darmstadt Politechnika	1896
Warszawa, Kopernika 26 m. 7	Petersburg Inst. Elektrotech.	1895
Warszawa, Nowogrodzka 40, t. 291-54, 90-34	Leodjum Inst. Elektrotech.	1902

L. p.	NAZWISKO I IMIE	Obecne stanowisko.
367	Strąbski Aleksander	Inż. T-wa „Siemens”
368	Studniarski Jan	Dr. Prof. Zw. Akad. Gór. w Krakowie
369	Sułowski Tadeusz	Dyr. nac. Sp. Akc. „Siła i Światło”
370	Surmacki Jan	Prof. Państw. Szk. im. Wawelberga
371	Suski Antoni	Współwł. firmy „Suski i Lankszewicz i S-ka”
372	Suwalski A.	—
373	Szafarkiewicz Władysław	Kapitan W. P.
374	Szafnicki Stanisław	Własc. przeds. „Budowy Elektrowni”
375	Szapiro Bernard	Wolno-praktyk., nauko- wo-techniczne zajęcia.
376	Szczęsny Władysław	Kier. Elek-ni
377	Szczygliński Wacław	Własc. biura elektrotech.
378	Szpotański Kazimierz	Kier. fabr. „K. Szpotań- ski i S-ka Sp. Akc.”
379	Szybalski Stefan	Dyr. fabr. broni i masz. „Arma” Sp. Akc.
380	Świdorski Stanisław	—
381	Święcicki Wincenty	Prof. elektr. Państw. Szk. Budowy maszyn

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Krucza 24	Leodjum Inst. Elektrotech.	1903
Kraków, Krzemionki, t. 33-85	Hannover (doktorat)	1902 1905
Warszawa, Ossolińskich 6, t. 66-99	Petersburg Inst. Technolog. Charlottenburg Politechnika	1896 1900
Warszawa, Nowy-Świat 50 m. 12	Leodjum Inst. Elektrotech.	1912
Warszawa, Kapucyńska 17, t. 111-86	Cöthen Politechnika	1904
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1913
Łuniniec, Komenda Gar- nizonu	Cöthen Politechnika	1903
Lwów, Batorego 36, t. 690	Lwów Politechnika	1921
Kraków, Straszewskie- go 25	—	
Tarnopol, Miejska Elek- trownia	Berno Morawsk. Politechnika	1917
Warszawa, Okólnik 5 m. 12, t. 15-87	Cöthen Politechnika	1904
Warszawa, Kałuszyńska 4, t. 90-43		—
Lwów, Morska 2	Tuluza Inst. Elektrotech.	1913
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1906
Grudziądz, Groblowa 13	Petersburg Inst. Technolog.	1900

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
382	Świeżyński Michał	Inż. Stow. Doz. kotłów w Poznaniu
383	Temerson Leopold	Kier. biura tech. „P. Szulc i S-ka”
384	Teodor vel Toder A.	—
385	Teodor vel Toder B.	—
386	Terajewicz Bohdan	—
387	Tittenbrun Bogusław	Pomoc. Kier. Sieci Sp. Akc. elek-ni Okręgów. w Sierszy Wodnej
388	Toczyński Zygmunt	Inż. fabr. „Lilpop Rau i Loewenstein”
389	Tołłoczko Ludwik	Dyr. i człon. Zarz. Łódzk. Tow. Elektr., Sp. Akc.
390	Trajster Bolesław	—
391	Trechciński Roman	Prof. Polit. Warszaw.
392	K. Trompèteur	Inż.-doradca, zaprzysięż- ny rzeczozn. na obw. Sądu Okręg. w Pozna- niu
393	Trepka Antoni	—
394	Tuzinkiewicz Józef	Inż. ruchu Centr. Warszt. Saper. Kolej., Porucz- nik W. P.
395	Tymowski Jan	Inż. ruchu Zjed. Zakł. Przem. K. Scheiblera i L. Grohmana w Łodzi

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Poznań, Grottgera 3	Petersburg	1892
	Inst. Technolog.	1897
	Leodjum	
	Inst. Elektrotech.	
Łódź, Sienkiewicza 63	Warszawa	1922
	Politechnika	
	Leodjum	1909
	Inst. Elektrotech.	
—	Leodjum	1909
	Inst. Elektrotech.	
Warszawa, Wiejska 3	Petersburg	1911
m. 4, t. 406-10	Inst. Elektrotech.	
Siersza Wodna, poczta	Warszawa	1924
Trzebinia 2	Politechnika	
Warszawa, Płocka 29	Leodjum	1919
m. 9	Inst. Elektrotech.	
Łódź, Elektrownia	Petersburg	1891
Warszawa, Śniadeckich 9,	Inst. Elektrotech.	
t. 71-00		
Warszawa, Żelazna 55	Petersburg	1913
m. 29, t. 127-64	Politechnika	
Warszawa, Krucza 40	Petersburg	1912
m. 5, t. 26-10	Inst. Elektrotech.	
Poznań, Wolnica 3,	—	—
t. 27-42		
—	Leodjum	1904
	Inst. Elektrotech.	
Kraków, Centralne War-	Lwów	1914
sztaty Sap. Kol.	Politechnika	
Łódź, Emilji 6 m. 4	Praga	1913
	Politechnika	

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
396	Tyszka Bronisław	Kier. Inspekc. Elektr. Magistr. m. st. War- szawy
397	Tyszek Wiktor	Inż. Starachowick. Zakł. Górn.-Hutn.
398	Tytz Aleksander	Pomoc. szefa biura tech. Zakł. Ostrowiec.
399	Uciechowski Maksymian	Właśc. Hurtow. Elektro- tech. w Wilnie
400	Ulyski Jan	Dyr. Telef. Łódzk.
401	Ulmann Edward	Nacz. dyr. i człon. Zarzą- du Łódzk. T-wa Elektr. Sp. Akc.
402	Unszlicht Eugenjusz	Inż. f. „Kabel” S. A.
493	Walewski Janusz	—
404	Wasilewski Eustachy Wacław	Dyr. P. A. S. T. w Lu- blinie
405	Wegener Herman	Asyst. Nacz. Inż. Elek-ni Tramw. w Warszawie
406	Weinberg Julian	Inż. Elek-ni Łódzk.
407	Weindelfeld Izidor	—
408	Weker Gustaw	St. Techn. I-go odc. elek- trowni Dyr. Warszaw. P. K. P.
409	Weker Władysław	Dyr. f. „Gilewicz”, Kos- sowski i Weker
410	Wendt Herman	Kier. Wydz. Liczn. w Elek-ni Łódzk.

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Mokotowska 40 m. 3, t. 22-80	Lwów Politechnika	1904
Starachowice, poczta Wierzbnik	Warszawa Politechnika	1926
Ostrowiec, z. Radomska	Warszawa Politechnika	1923
Wilno, Szopena 1, t. 820	Petersburg Inst. Technolog.	1912
Łódź, Kilińskiego 96 m. 8, t. 1	Karlsruhe Politechnika	1906
Łódź, Gdańska 107, t. 444	Petersburg Inst. Technolog.	1895
Warszawa, Przemysłowa 23/5	Leodjum Inst. Elektrotech.	1911
Warszawa, Mokotowska 19, t. 407-22	—	—
Lublin, Początkowska 14a, t. 99	Petersburg Politechnika	1916
Warszawa, Przyokopowa 56, t. 284-35	Mitwajda Technikum	1909
Łódź, Piotrkowska 212	Nancy Inst. Elektrotech.	1911
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1912
Warszawa, Nowogrodzka 27 m 14	Moskwa Wyż. Szk. Techn.	—
Warszawa, Krak. Przed- mieście 58	Leodjum Inst. Elektrotech.	1887
Łódź, Targowa 1	Paryż Inst. Elektrotech.	1908

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
411	Werszwowski Tadeusz	Prof. Szk. Przemysł.
412	Wężyk-Rudzka Halina	Inż. Związku Elektrowni Polskich
413	Wierzbicki Wacław	Naucz. Państw. szkoły Gór. i Hut.
414	Wilczyński Stanisław	Prokur. f. „Nadśluzzańskich Przem. leśnych“
415	Winnicki Mikołaj	Dyr. f. „Ganz“ Zakłady Elektr. i Mech. S. A.
416	Wiorogórski Jan	Kier. oddz. Elektr. Jaworzn. Komunal. Kop. Węgla S. A.
417	Wiśniewski Kazimierz	Właśc. biura tech.
418	Witwiński Bolesław	Wykł. i kier. dz. elektr. w Państw. Szk. Włók.
419	Włodarski Kazimierz Jan	Dyr. Miejsk. Zakł. Elektr. w Nowym Sączu.
420	Wojciechowski Justynian	—
421	Wojnarowicz Paweł	—
422	Wojniewicz Jan	—
423	Wolański M.	—
424	Woyzbun Karol	—
425	Wrede Stanisław	Prokur. Śląsko-Dąbrowsk. Kolejk. Tow. Ekspl.
426	Wretowski Kazimierz	Kier. oddz. krak. f. „Te-hate“

A d r e s	Gdzie studia ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Żelazna 47, t. 188-96	Leodjum Inst. Elektrotech.	1921
Warszawa, Stalowa 33, t. 141-75	Warszawa Politechnika	1926
Dąbrowa Górnicza	Petersburg Politechnika	1908
Warszawa, Emilji Plater 23 m. 4, t. 223-34	Zurych Politechnika	1918
Lwów, Legionów 3, t. 763	Wiedeń Politechnika	1915
Jaworzno (Małopolska)	Karlsruhe Politechnika	1914
Lwów, Mochnackiego 21, t. 21-60	Darmsztadt Politechnika	1900
Łódź, Pańska 115	Warszawa Politechnika	1922
Nowy Sącz, t. 8	Hannower Technikum	1909
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1895
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1895
Warszawa, Mokotowska 15 m. 7	Leodjum Inst. Elektrotech.	1912
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1910
Warszawa, Wiejska 11, t. 274-79	Darmsztadt Politechnika	1898
Katowice, Plac Wolno- ści 16	Leodjum Inst. Elektrotech.	1910
Kraków, Senatorska 3	Tuluza Inst. Elektrotech.	1911

L. p.	NAZWISKO I IMIĘ	Obecne stanowisko
427	Wysocki Henryk	Prokur. Polsk. Zakładów „Brown Boveri”
428	Wysocki Stanisław	Inż. stac. T-wa Telefonów Warszaw.
429	Wysocki Odrowąż Stanisław	Prof. Politech. Warszaw.
430	Zabłocki Bronisław	Prokur. f. „Elektryczność” asyst. Polit. Warszaw.
431	Zajdler Kazimierz	Prez. Dyrekc. Poczł i Telegraf. w Warszawie
432	Zajkowski Jan	Radca Minist. Gen. Dyr. Poczł i Telegrafów
433	Zieleniewski Bolesław	Inż. Polsk. T-wa Radjotech. „P. T. R.”
434	Zuchmantowicz Stanisław	Radca Minist. Gen. Dyr. Poczł i Telegr.
435	Zucker Michał	Dyr. f. „Brygiewicz i Zucker Michał i S-ka” Zakłady Elektr. Sp. Akc.
436	Zuckerwar S.	—
437	Zygadło Stefan	Współwł. biura elektrotech. „S. Zygađło i W. Legotke, inżynierowie”
438	Żerański Tadeusz	Dyr. Pol. Zakł. „Brown Boveri” Sp. Akc.
439	Żochowski Wacław	Inż. Dr. Elektr. U-u Miar Minist. Przem. i Han.
440	Żołyński Adam	Dyr. Warsz. Sieci Telef.
441	Żórawski Konstanty	Prof. Polit. Warsz. i Dyr. Pol. Tow. Elektr.
442	Żuchowicz Karol	Radca Minist.
443	Żurowski Jan	Dyr. Elek-ni i Gazowni miejsk. w Rzeszowie

A d r e s	Gdzie studja ukończył	Data ukończ.
Warszawa, Bielańska 6, t. 220-96	Nancy Inst. Elektrotech.	1912
Warszawa, Wileńska 19 m. 15, t. 52-04	—	—
Warszawa, Przyokopowa 28, t. 151-64	Darmstadt Politechnika	—
Lwów, Magazynowa 3	Lwów Politechnika	1924
Warszawa, Plac Napoleo- na 10, t. 3-52		
Pruszków, Zacisze 3, t. 14	Petersburg Inst. Elektrotech.	1895
Warszawa, Mokotowska 50, t. 65-85	Karlsruhe Politechnika	—
Warszawa, Widok 15 m. 5	Ilmenau Technikum	1909
Warszawa, Marszałkow- ska 81, t. 147-57	Kolonja Politechnika Cöthen Politechnika	1898
—	Leodjum Inst. Elektrotech.	1913
Warszawa, Marszałkow- ska 51, t. 280-77	Cöthen Politechnika	1911
Warszawa, Bielańska 6, t. 114-74	Darmsztadt Politechnika	1903
	Warszawa Politechnika	1923
Warszawa, Zielna 39, t. 33	Karlsruhe Politechnika	1901
Warszawa, Piękna 68-a	Leodjum Inst. Elektrotech.	1899
Warszawa, Hoża 32 m. 7, t. 2-20	Petersburg Inst. Elektrotech.	1913
Rzeszów, Elektrownia	Wiedeń Politechnika	1905

POLSKIE ELEKTROWNIE

Spółdzielnia z ogr. odpow.

zainicjowana przez

ZWIĄZEK ELEKTROWNI POLSKICH

WARSZAWA, KRUCZA 44

Tel. 518-13 i 51-76

zaopatruje elektrownie

okręgowe, miejskie, komunalne i prywatne,
jak również przemysłowe

w następujące artykuły elektrotechniczne:

MASZYNY ELEKTRYCZNE PRĄDU ZMIENNEGO
I STAŁEGO,
SILNIKI I TRANSFORMATORY ELEKTRYCZNE,
ROZRUSZNIKI I OPORNIKI,
LICZNIKI ELEKTRYCZNE,
ŻARÓWKI JEDNO I PÓŁWATOWE,
KABLE OPANCERZONE I PRZEWODNIKI
MIEDŹ GOŁĄ ELEKTROLITYCZNA,
MUFY KABLOWE I MASĘ IZOLACYJNĄ,
RURKI IZOLACYJNE Z DODATKAMI,
PORCELANĘ ELEKTRYCZNĄ,
WYŁĄCZNIKI I PRZEŁĄCZNIKI,
WSZELKI MATERJAŁ INSTALACYJNY.

**Wykonano cały szereg poważnych zleceń
dla największych elektrowni b. Kongre-
sówki, Małopolski, Wielkopolski i Pomorza.**

DZIAŁ DZIESIĄTY.

PRZEMYSŁ I HANDEL.

1. Ogłoszenia

str.
553—564

WARSZAWA

Krak. - Przedm. 16-18.

KRAKÓW

ul. Dunajewskiego Nr. 3.

ŁÓDŹ

ul. Piotrkowska Nr. 165.

POZNAŃ

ul. Św. Marcina Nr. 41.

SOSNOWIEC

ul. Warszawska Nr. 6.

**„POWSZECHNE
TOW. ELEKTRYCZNE A. E. G.”**

Sp. z ogr. odp.

Wszelkie instalacje elektryczne.

Wielkie składy materiałów elektrycznych.

**Żarówki wszelkich typów
Artykuły słabego prądu
Radjo-aparaty i akcesorja**

SZWAJCARSKA SP. AKC. ELEKTRYCZNA

„TUNGSRAM”

Warszawa, Sienkiewicza 3, tel. 256-50, 256-60

Adres telegraficzny: **Tungsrām** — Warszawa.

ELEKTROWNIA OKRĘGOWA

W PRUSZKOWIE

SPÓŁKA AKCYJNA

Elektrownia okręgowa dla zasilania podmiejskiej okolicy Warszawy w energję elektryczną dla celów przemysłu, kolei elektrycznych, warsztatów ręko-dzielniczych, oświetlenia i rolnictwa.

Z A R Z Ä D:

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 94 m. 13.

TELEFON 290-41, 90-34 i 90-16.

ZAKŁADY ELEKTRYCZNE

miasta LWOWA

Ul. Wólecka L. 2. Tel. Nr. 490 i 2021

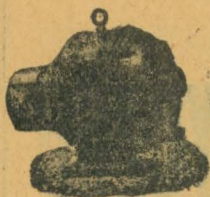
Inspekcja Czarnieckiego 5. Telefon Nr. 2025

Prąd zmienny trójfazowy 50 perodów, 5000 do 110 Volt. Rozporządzalna siła 22000 koni parowych. Sieć przewodów podziemnych obejmująca 415 klm. 450.000 lamp. Załączonych 9000 koni w postaci motorów i przyrządów przemysłowych.

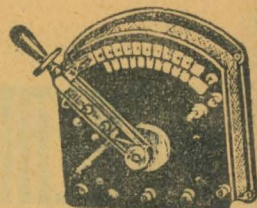
Dostarczanie prądu elektrycznego do celów przemysłowych, gospodarczych, laboratoryjnych i t. p.

Zastosowanie żarówek 5-cio świecowych, niepospolite przymioty motorów elektrycznych i udoskonalenia w technice instalacyjnej torują elektryczności drogę do najskromniejszych gospodarstw i pracowni przemysłowych.

**PIERWSZA KRAJOWA WYTWÓRNIĄ
OPORNİKÓW ELEKTRYCZNYCH**

Warszaty Elektromechaniczne

S. K L E I M A N

Warszawa, Leszno Nr. 37 (dom własny) Telefony: 134-26 i 83-77.

Mufy kablowe dla wysokiego i niskiego napięcia wszelkich typów i wymiarów

Złącza kablowe mosiężne

Skrzynki motorowe rozdzielcze do 200 amp 500 woltów

Skrzynki dla przyłączeń domowych z bezpiecznikami

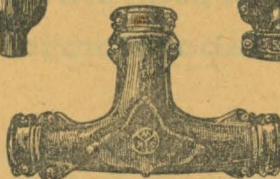
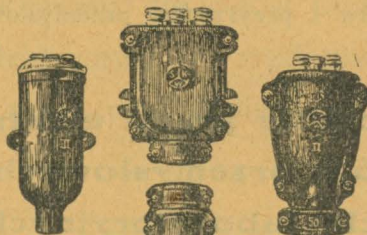
Sanie (szyny) do motorów

Rozruszniki z chłodzeniem powietrznym i olejowym

Regulatory napięcia i prądu

Regulatory dla redukcji i podwyższenia ilości obrotów

Budowa tablic rozdzielczych i aparatów elektrycznych

**Masa izolacyjna własnej produkcji—GATUNEK PRIMA—
do zalewania muf dla wysokiego i niskiego napięcia**

Wyczerpujące oferty niezwłocznie po otrzymaniu danych technicznych.

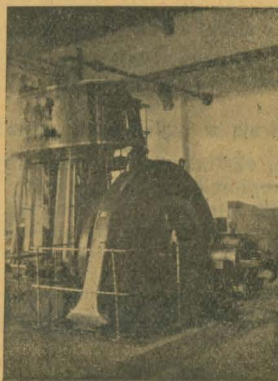
**BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE
I ZAKŁAD ELEKTRYCZNY**

Inż. J. ŻUKOWSKI

Kraków, ulica Piotra Michałowskiego L. 1.

TELEFON 44-33.

Adres telegr. „ŻUKOWSKI”.

DZIAŁ TECHNICZNY: Silniki ropne i gazowe. Maszyny i kotły parowe. Turbiny parowe i wodne. Kompresory, wentylatory i pompy. Transmisje i pasy pędne.

DZIAŁ ELEKTRYCZNY: Maszyny i aparaty wszelkiego rodzaju oraz tablice rozdzielcze. Koleje i tramwaje. Wyciągi i dźwigi. Urządzenia akumulatorowe. Kable opancerzone. Przewody izolowane i gołe. Materiały instalacyjne, lampy i żarówki.

WŁASNY SKŁAD W KRAKOWIE.

Zastępstwa poważnych firm krajowych i zagranicznych.

Kosztorysy i projekty oraz wizyty inżynierów na żądanie bezpłatnie.

PAŃSTWOWE ZAKŁADY NAFTOWE

„POLMIN”

Warszawa, ul. Elektoralna Nr. 2.

Kopalnie naftowe w Boryslawiu, Tustanowicach i Bitkowie.

Fabryka Olejów Mineralnych w Drohobyczu, Największa w Europie rafinerja nafty i olejów mineralnych, urządzona według najnowszych wymagań technicznych.

Składy własne i komisowe we wszystkich miastach polskich.

Reprezentacje zagraniczne:

„POLTANK“ — Gdańsk, Wallgasse 15/16

„POLSTAATSMIN“ — Berlin W. 66, Walhelmstr. 42-b.

Polecają w najlepszych gatunkach:

BENZYNE: lotniczą, ekstrakcyjną, automobilową, lakową i traktową. NAFTĘ: silnopłomienną, eksportową, zwykłą rafinowaną, przemysłową. OLEJE: silnikowe, waselinowe, wrzecionowe, transmisyjne, kompresorowe, turbinowe, automobilowe, lotnicze, cylindrowe. PARAFINE, ŚWIECE, SMARY: „Tovotte’a“ i do wozów.

P. T. E.

Polskie Towarzystwo Elektryczne

Spółka Akcyjna w Warszawie

Dział produkcji.

Fabryka w Katowicach, Krakowska 11.

Budowa silników trójfazowych do 300 KM. i transformatorów do 800 KVA.

Fabryka w Warszawie, Terespolska 48.

Budowa maszyn stałego prądu do 100 KM.

Dział instalacji.

Wszelkie urządzenia elektryczne do przenoszenia siły i światła.

Dział sprzedaży.

Sprzedaż hurtowa materiałów instalacyjnych.

Adres Zarządu — Warszawa, Al. Jerozolimska 71,

Telefony: 50-80, 91-58, 220-77, 514-40, 505-10.

Adres telegraficzny: „POLTOW”.

„TUDOR”

ZAKŁADY AKUMULATOROWE

Sp. z ogr. odp.

Warszawa, Wspólna 63, telefon 93-92.

Adres dla depesz: „Tudorzakład” Warszawa.

Konto czekowe: Warszawa P. K. O. Nr. 7390.

Oddział Poznański: Inż. H. Funke, Poznań, ul. Pocztowa 22, Tel. 50-07.

POLECAMY ORYGINALNE WYROBY „TUDOR”:

AKUMULATORY stacyjne do celów oświetleniowych i pędnych
AKUMULATORY przenośne do oświetlenia wagonów, do elek-
trowozów, lokomotyw i t. d.

AKUMULATORY „VARTA” do Radio (baterje katodowe i ano-
dowe)

AKUMULATORY „VARTA” do starterów samochodowych i do
oświetlenia samochodów.

LAMPKI Górnicze i Kieszonkowe „VARTA”
Kwas siarkowy.

SPÓŁKA AKCYJNA FABRYK METALOWYCH

NORBLIN, B-cia BUCH i T. WERNER

Fabryki w Warszawie i Głównie st. Dr. Żel. Kaliskiej

Zarząd w Warszawie, ul. Żelazna Nr. 51.

Telefony: 18-80, 60-80, 160-14, 220-33.

WYKONYWA NA ZAMÓWIENIE:

BLACHĘ handlową, miedzianą i mosiężną, oraz blachę paleni-
skową do kotłów parowych.

DRUTY miedziane i mosiężne elektrolityczne oraz krzemobron-
zowe dla telegrafów i telefonów.

RURY miedziane i mosiężne ciągnięte bez szwu systemu
Manesmann'a.

PRĘTY i SZYNY miedziane i mosiężne,

KABLE miedziane gołe.

Poleca platery na białym metalu grubo srebrzone

Sztuciec. Galanterję. Urządzenia dla hoteli i restauracji.

Przedmioty kościelne.

BIURO ELEKTROTECHNICZNE
S. ZYGADŁO i W. LEGOTKE

Inżynierowie

Warszawa, ul. Marszałkowska 72, tel. 76-73.

Budowa elektrowni. Elektryfikacja fabryk. Instalacja: siły, światła, telefonów, sygnalizacji, piorunochronów.
: : : Radjo. : : :

Dostawy materiałów instalacyjnych

Biuro Techniczne
Inż. E. Błędowski, S. Białowiejski i S^{RA}

Spółka z ogr. odp.

Warszawa, ul. Żórawia 27, tel. 280-30.

Instalacja oświetlenia elektrycznego i przenoszenia siły. Elektryfikacja wszelkich fabryk. Budowa własnych stacji. Oświetlenie miast, wsi, folwarków, młynów i tartaków. Wszelkie urządzenia, w zakresie elektrotechniki wchodzące.

Sprzedaż artykułów elektrotechnicznych oraz maszyn.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNE

J. B. MOKRZYCKI

WARSZAWA, LESZNO 60, TEL. 129-83.

**NAWIJANIE DYNAMOMASZYN I MOTORÓW
PRĄDU STAŁEGO I ZMIENNEGO ORAZ PRZE-
RABIANIE NA RÓŻNE NAPIĘCIA.**

DORABIANIE KOLEKTORÓW I PANEWEK.

Reparacja wszelkich przyrządów elektrycznych.

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE

E. BEHSLER i S-KA

WARSZAWA, TŁOMACKIE 3.

Telefon 140-41.

Rok założenia 1909.

Armatura wodna i parowa. Rury gazowe, kotłowe i łączniki do nich. Szczeliwa do włazów, maszyn parowych i pomp. Płyty uszczelniające: azbestowe i Klingeritowe. Węże gumowe do pary i wody, oraz parciane (pożarowe). Pasy skórzane, balata i z szerści wielbłądziej. Pompy skrzydłowe „Allweilera” studzienne i parowe. Narzędzia rzemieślnicze. Inżektory. Piły tartaczne i cyrkularne. Oleje i smary.

ŻARÓWKI

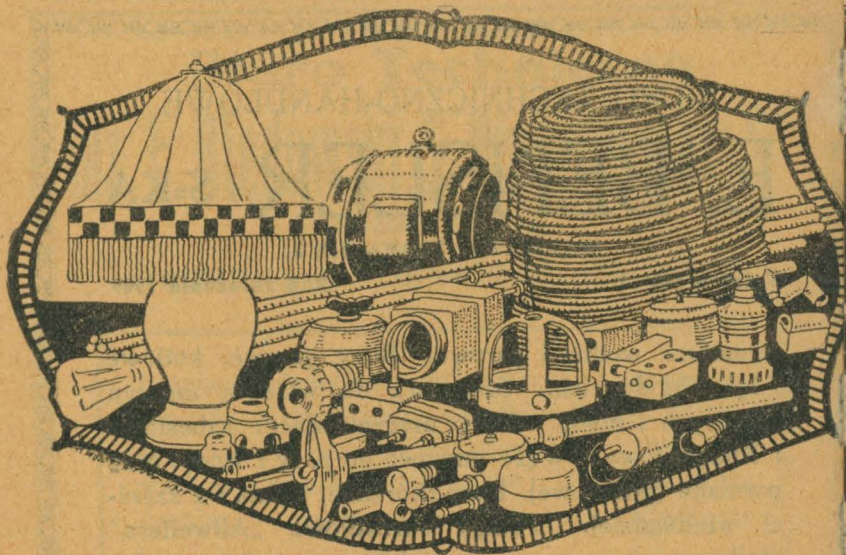
Osram, Philips

sznury, przewodniki oraz wszelkie artykuły
wchodzące w zakres elektrotechniki

poleca

J. TROJECKI

Warszawa, Zielna 27. Tel. 35-89 i 151-01.

FABRYKA i SKŁADY ELEKTROTECHNICZNE
W. A R E N S T E I N

Warszawa, Królewska 27, tel. 177-68, 277-89.

ZAKŁADY ELEKTRYCZNE **VERTEX**

T-wo z ogr. odp.

Warszawa, Marszałkowska 51. Telef. biuro 198-51, składy 267-90

ŻARÓWKI

jedno i $\frac{1}{2}$ —wat-
towe wszelkich
rodzajów i wol-
taży.

Wykonywane
według ostatnich
wymagań tech-
niki.

**Gwarantowa-
nej dobroci.**

POLSKIE ZAKŁADY **SIEMENS**

Spółka Akcyjna

Zarząd i dyrekcja w Warszawie, ul. Foksal 18.

Telefony: 29-16, 56-15, 91-24, 60-48.

Adres telegraficzny: „DYRSIEMENS”, Warszawa.

WŁASNA FABRYKA ELEKTRYCZNA W RUDZIE PABJANICKIEJ

ODDZIAŁY:

WARSZAWA, Foksal 18.

SOSNOWIEC.

ŁÓDŹ.

KRAKÓW, Grodzka 58.

LWÓW, Jagiellońska 7.

LUBLIN, Krak. Przedm. 47.

Adres telegraficzny Oddziałów: „SIEMENS”.

SPECJALNY ODDZIAŁ PRĄDÓW SŁABYCH

Warszawa, Foksal 18.

Adres telegraficzny: „SIEMENSHAL”.

BIURO ELEKTROTECHNICZNE
K. SAWICKI
i
J. GOSIEWSKI

Warszawa, Zgoda 1.

Telefony: 262-75, 48-96, 48-97.

Poznań, ul. Działyńskich 6.

Telefon 37-98.

Budowa Elektrowni. Budowa i projektowanie Tablic Rozdzielczych. Elektryfikacja fabryk. Instalacje prądów silnych i słabych. Dostawa materiałów elektrotechnicznych z własnych, dobrze zaopatrzonych składów.

Projekty i kosztorysy bezpłatnie.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

42 100

AE00368481